

กฤษฎาภรณ์

พระพุทธรศาสนาในอารยธรรมโลก

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

ក្រាហ្វិក

ប្រវត្តិសាស្ត្រពុទ្ធសាសនា

Chronology of Buddhism
in World Civilization

ប្រះប្រាសាទបុរាណ (ប. ខ. បុរាណ)

กาลานุกรม
พระพุทธรศาสนาในอารยธรรมโลก

Text Copyright

© พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

ISBN:

978-974-93332-5-9

พิมพ์ครั้งแรก

วิชาขบรูชา ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๒

พิมพ์ครั้งที่ ๕ (ปรับขนาดและการจัดเล่ม)

พฤษภาคม ๒๕๕๔ จำนวน ๑๓,๐๐๐ เล่ม

(หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ ๕,๐๐๐ เล่ม

บริษัท มหพันธ์ไฟเบอร์ซีเมนต์ จำกัด (มหาชน) ๒,๐๐๐ เล่ม

ทุนพิมพ์หนังสือวัดญาณเวศกวัน ๑,๐๐๐ เล่ม

คุณนวลละออ เกรียงไกรรัตน์ ๑,๓๐๐ เล่ม

บริษัท แพลน โมทิฟ จำกัด ๑,๐๐๐ เล่ม

คณะผู้ศรัทธา ๒,๗๐๐ เล่ม)

รวมทบท-ให้เปล่า-ห้ามจำหน่าย

For free distribution only

ปกและรูปเล่ม

พระชัยยศ พุทธิวิโร

ศิลปกรรม

พระชัยยศ พุทธิวิโร

ชาญชัย พินทุเสน

จุฑามาศ หวังอายุตตวนิช

ริเริ่ม-อุปถัมภ์การจัดทำเป็นหนังสือภาพ

บริษัท มหพันธ์ไฟเบอร์ซีเมนต์ จำกัด (มหาชน)

ดำเนินการผลิต

สำนักพิมพ์ผลิธัมม์

ในเครือ บริษัท สำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด

๒๓ ซอย ๖ หมู่บ้านสวนหลวงแหลมทอง ๒ ถ.พัฒนาการ

เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ โทร. ๐๒ ๗๕๐ ๗๗๓๒

สถานที่ติดต่อ

วัดญาณเวศกวัน

ต.บางกระทีก อ.สามพราน จ.นครปฐม ๗๓๒๑๐

โทร. ๐๒ ๔๘๒ ๑๕๕๒, ๐๒ ๘๘๙ ๔๓๙๖

e-mail: kala@watnyanaves.net

บันทึกนำ

ในการพิมพ์ครั้งที่ ๕

ได้ทราบว่าจะมีการพิมพ์หนังสือ *กาลานุกรม พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก* ครั้งใหม่ ในช่วงใกล้กลางปี ๒๕๕๔ ซึ่งนับเป็นครั้งที่ ๕

เคยนึกไว้ว่า ถ้าจังหวะอำนวย จะเพิ่มเติมหนังสือนี้ เฉพาะอย่างยิ่ง เกี่ยวกับการริเริ่มและยุคสมัยทางความคิด ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในอารยธรรม แต่ยังไม่ได้อีก ต้องปล่อยพิมพ์ไปตามเดิมก่อน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเนื้อหาของหนังสือจะคงเดิม แต่มีความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในด้านรูปเล่ม เนื่องจาก พระชัยยศ พุทธิวิโร เห็นว่าควรเปลี่ยนขนาดเล่มหนังสือให้เข้ากับมาตรฐานสากล เพื่อความสะดวกและคล่องตัวในระบบการจัดพิมพ์สืบต่อไป เช่น หากกระดาษพิมพ์ได้ง่ายขึ้น

เมื่อตกลงว่าจะพิมพ์หนังสือในขนาดเล่มที่เปลี่ยนใหม่ ก็เป็นเหตุให้ต้องบรรจุเนื้อหาความคำบรรยายและจัดปรภาพทั้งหมดที่เป็นของเดิม เข้ากับรูปแบบใหม่จนลงตัวหมดทั้งเล่ม ซึ่งเป็นงานที่ค่อนข้างหนักและใช้เวลาไม่น้อย พร้อมกันนั้น พระชัยยศ พุทธิวิโร ยังได้พิจารณาเปลี่ยนแปลงและเพิ่มภาพอีกด้วยตามความเหมาะสม รวมแล้วก็เป็น การเปลี่ยนแปลงและความแปลกใหม่ในทางที่ดีมีประโยชน์ให้เกิดคุณค่าเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะจะเป็นรูปลักษณะต้นแบบของการพิมพ์ครั้งต่อไป จึงขออนุโมทนากุศลจิตของพระชัยยศ พุทธิวิโร ไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ในด้านเนื้อหา ถึงแม้จะยังมิได้เพิ่มเติมอะไร แต่มีความผิดพลาดตลอดตามาบางจุดที่รบกวนแก้ไข เมื่อมีการพิมพ์ใหม่ ก็ต้องรีบแก้ไขให้เสร็จไปก่อน ซึ่งขอบันทึกเอาไว้

เรื่องแรก วันหนึ่ง ขณะนั่งอยู่ในศาลาที่พักในชนบท ยกหนังสือกาลานุกรมฯ นี้ขึ้นมาเปิดพลิกดู ก็บังเอิญพบข้อความในหน้า 181 ว่า “*ไอน์สไตน์ ... นักฟิสิกส์เยอรมัน*” ยังแปลกใจว่าเขียนเพี้ยนผ่านไประลอกตลอดผ่านการพิมพ์มาได้อย่างไรถึง ๔ ครั้ง [แก้เป็น “*ไอน์สไตน์ ... นักฟิสิกส์อเมริกัน (เยอรมันโดยกำเนิด)*”]

อีกแห่งหนึ่ง คือ หน้า 207 ว่า “*พระเจ้าศรีสว่างวงศ์ กษัตริย์องค์สุดท้ายของลาว...*” ทั้งที่ก็รู้อยู่ว่า ที่ถูกคือ พระเจ้าศรีสว่างวัฒนา ซึ่งเป็นโอรส แต่คงเขียนเพี้ยนไปด้วยความคุ้นใจกับพระนามของพระเจ้าศรีสว่างวงศ์ แล้วก็พลอยทำให้ฝ่ายศิลปจัดภาพตามไปอย่างนั้นด้วย จนกระทั่งไม่นานนี้เอง พระกษัตริย์ พุโตนิง พ.ร.ม. แห่งวัดผ้าขาว เชียงใหม่ (บ้านเดิม เป็นชาวหลวงพระบาง ประเทศลาว) แจ้งมาทางพระชัยยศ พุทธิวิโร [แก้เป็น “*เจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวัฒนา...*”] จึงขอขอบใจพระกษัตริย์ไว้ ณ ที่นี้เป็นอย่างมาก

ข้อความอย่างนี้ แม้จะสั้นนิดเดียว แต่สำคัญมาก ต้องรีบแก้ทันทีที่มีโอกาส และถ้าผู้อ่านพบจุดผิดพลาดที่ได้อีก ขอให้แจ้งด้วย จะอนุโมทนาอย่างยิ่ง

อีกแห่งหนึ่ง หน้า 210-211 เกี่ยวกับ ชุรุ (ภควาน) ศรี รัชนี ไม่ใช่เรื่องผิดหรือถูก แต่เปิดกว้างไว้ ได้เติมต่อท้ายเรื่องทั้งหมดว่า “อย่างไรก็ดี ความผิดและข้อเสียหายดังว่านี้ เป็นข้อมูลของทางการอเมริกันและตามที่ปรากฏในเอกสารทั่วไป แต่ผู้ที่เลื่อมใสในท่านครุนี้ถือกันว่าเป็นการใส่ความแก้ท่านโดยไม่เป็นความจริง”

อย่างไรก็ดี ขอให้เข้าใจไว้ก่อนว่า หนังสืออย่างกาลานุกรมนี้ ย่อมบอกเพียงข้อมูลความรู้ที่เป็นพื้นฐาน และเป็นที่ยอมรับทั่วไป อันถือว่าผู้ศึกษาและประชาชนควรทราบเป็นจุดตั้งต้น จะไม่ลงลึกไปในรายละเอียดและการวิเคราะห์ เช่นที่มีผู้ค้านว่า โคลัมบัสไม่ใช่ผู้ค้นพบอเมริกา... อะไรอย่างนี้ หนังสือนี้ย่อมไม่ก้าวไปเกี่ยวข้องด้วย

ขออย่าว่า ความรู้ก็คือความรู้ เป็นของกลาง ไม่เข้าใครออกใคร ไม่ขึ้นต่อความชอบใจหรือไม่ชอบใจ ข้อสำคัญอยู่ที่วางจิตใจต่อความรู้ให้ถูกต้อง โดยตระหนักว่า ไม่ว่าเรื่องร้ายหรือเรื่องดี เป็นข้อมูลที่พึงรู้หรือต้องรู้ไว้ เพื่อให้มองสถานการณ์ออก หยั่งถึงเหตุปัจจัย จะได้แก้ปัญหาด้วยความรู้เข้าใจใช้ปัญญา มิใช่อยู่นิ่งแค่หาทฤษฎีเพื่อยังคิดเอาถ้าวางใจถูกต้อง มุ่งใช้เพื่อแก้ปัญหาด้วยเจตนาที่มุ่งดีโดยมีเมตตาแล้ว ยิ่งรู้ละเอียดลึกลงไปเท่าไร ก็ยิ่งดี มีแต่ช่วยให้แก้ปัญหาได้ถูกต้อง ถูกทาง ได้ผล และสร้างสรรค์อารยธรรมให้องกามนำสู่สันติสุขได้จริง

ขอให้ความใฝ่รู้เจริญองกามยิ่งขึ้นไป พร้อมด้วยจิตใจที่พัฒนา และปัญญาที่จะใช้ในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

อนุโมทนา

ในการพิมพ์ครั้งที่ ๑

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔ ในโอกาสที่จะตีพิมพ์หนังสือ *จาริกบุญ จาริกธรรม* ครั้งใหม่ ได้มองเห็นว่า หนังสือดังกล่าวมีเนื้อหามากนัก ทำให้เล่มหนาเกินไป จึงคิดจะจัดปรับและตัดบางส่วนให้หนังสือลดขนาดลง พร้อมกันนั้นก็คิดว่าน่าจะทำการกลานุกรม คือลำดับเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา มาพิมพ์ไว้ต่อท้าย หรือเป็นภาคผนวกของหนังสือนั้นด้วย จะได้ช่วยให้ผู้อ่านได้ความรู้ความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้ใช้เวลาไม่น้อยเขียนกลานุกรมดังกล่าวจนเสร็จ

อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่ากลานุกรมนั้นมีความยาวมาก หนังสือ *จาริกบุญ จาริกธรรม* เอง แม้จะจัดปรับใหม่แล้ว ก็ยังหนา ถ้าใส่กลานุกรมต่อท้ายเข้าไป ก็จะทำให้หนาเกินสมควร

ในที่สุด จึงได้พิมพ์เฉพาะ *จาริกบุญ จาริกธรรม* อย่างเดียว ส่วนกลานุกรม ที่เสร็จแล้ว ก็เก็บไว้เฉยๆ แล้วหันไปทำงานอื่นต่อไป กลานุกรมนั้นจึงเหมือนกับถูกทิ้งไปเปล่า

ประมาณ ๒ ปีต่อมา วันหนึ่ง พระครุฑิต คุณวโร ได้มาแจ้งว่า บริษัท มหพันธ์ไฟเบอร์ซีเมนต์ จำกัด (มหาชน) ได้รับไฟล์ข้อมูลกลานุกรมจากพระครุฑิต ไปอ่าน แล้วเกิดความพอใจ ได้คิดเตรียมการกันว่า จะรวบรวมภาพที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในกลานุกรมพระพุทธศาสนานั้น โดยเดินทางไปถ่ายภาพในชมพูทวีป และตามเส้นทางสายไหม แล้วนำมาเป็นภาพประกอบ ทำเป็นหนังสือภาพกลานุกรม จึงมาขอความเห็นชอบและขอคำปรึกษา ผู้เรียบเรียงก็ได้อนุโมทนาศรัทธาและฉันทะของบริษัทฯ ส่วนการรวบรวมภาพจะอย่างไรก็สุดแต่เห็นสมควร

ข่าวเจียบไปประมาณ ๕ ปี จนผู้เรียบเรียงคิดว่า งานอาจจะหยุดเลิกไปแล้วก็ได้ แต่แล้ววันหนึ่ง พระครุฑิต คุณวโร ก็ได้มาแจ้งว่า ทางบริษัทฯ ได้ดำเนินงานที่ตั้งใจไปเกือบเสร็จสิ้นแล้ว จึงขอมาปรึษางานขั้นต่อไป

คราวนั้น บริษัท มหพันธ์ไฟเบอร์ซีเมนต์ จำกัด (มหาชน) พร้อมด้วยคุณชาญชัย พินทุเสน แห่งมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ และคุณสุภาพ ศิริธนา ได้นำต้นฉบับ หนังสือภาพกลานุกรมพระพุทธศาสนา ที่ได้จัดทำเสร็จไปชิ้นหนึ่งแล้ว มาให้พิจารณา ผู้เรียบเรียง ได้รับไว้ และบันทึกข้อคิดข้อสังเกตแล้วมอบคืนไป

ทางคณะผู้ดำเนินการได้รับต้นฉบับไปปรับปรุง จนกระทั่งเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ นี้ จึงได้นำต้นฉบับหนังสือภาพดังกล่าวมามอบให้ตรวจพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง และเนื่องจากเป็นระยะเวลาที่ผู้เรียบเรียงมีงานเรื่องอื่นเร่งอยู่ พร้อมกับมีโรคอาพาธต่อเนื่อง พระมาโนช ธรรมคุโร จึงได้ขอเข้าไปตรวจขั้นต้นก่อน

ต่อมาเมื่อจ้งหวะงานมาถึง ผู้เรียบเรียงจึงรับต้นฉบับมาตรวจ และเนื่องจากที่วัดญาณเวศกวันนี้ พระชัยยศ พุทธิโร เป็นผู้มีความชำนาญทางด้านศิลปะ สะดวกที่จะประสานงาน เมื่อตรวจไปจะแก้ไขอะไร ก็ขอให้พระชัยยศ พุทธิโร ช่วยรับภาระดำเนินการไปด้วยเลย และระหว่างนี้ นอกจากตรวจแก้จัดปรับต้นฉบับแล้ว ก็ยังได้เพิ่มข้อมูล เหตุการณ์อีกบ้าง พร้อมกันนั้น พระชัยยศ พุทธิโร ก็ได้หาภาพมาประกอบเพิ่มเติมอีกจำนวนไม่น้อยทีเดียว

ในที่สุด หนังสือภาพกาลานุกรมก็ได้เสร็จเรียบร้อย ได้ตั้งชื่อว่า *กาลานุกรม พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก* (*Chronology of Buddhism in World Civilization*) และหวังว่าทางบริษัทฯ ซึ่งตั้งใจไว้เดิมว่าจะพิมพ์แจกในวัน มาฆบูชา พ.ศ. ๒๕๕๒ และรออยู่ จะพิมพ์ได้ทันแจกในวัน วิสาขบูชา ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๒

กาลานุกรมพระพุทธศาสนาฉบับนี้ สำเร็จเป็นหนังสือภาพได้ดังที่ปรากฏ ด้วยแรงศรัทธาและกำลังฉันทะของบริษัท มหพันธ์ไฟเบอร์ซีเมนต์ จำกัด (มหาชน) นับว่าเป็นการทำกุศลครั้งใหญ่ที่ควรจะอนุโมทนาเป็นอย่างยิ่ง

กุศลใหญ่นี้สำเร็จด้วยปัจจัยหลายประการ เริ่มแต่ประการแรก คือความคิดริเริ่มที่จะทำภาพประกอบเพื่อให้ ข้อมูลความรู้เป็นเรื่องที่น่าสนใจ อ่านง่าย และได้ความชัดเจนในการศึกษา ประการที่สอง แรงศรัทธาและความเพียร พยายามที่จะรวบรวมภาพด้วยการลงทุนเดินทางไปถ่ายภาพสถานที่ต่างๆ เฉพาะอย่างยิ่งพุทธสถานในชมพูทวีป และ ที่สำคัญบนเส้นทางสายไหม โดยต้องสละทั้งเวลา เรี่ยวแรง และทุนทรัพย์เป็นอันมาก และประการที่สาม คือความ มีน้ำใจปรารถนาดีต่อพุทธบริษัท ต่อประชาชน และต่อสังคมทั้งหมด ในการจัดพิมพ์หนังสือขึ้นโดยใช้ทุนก้อนใหญ่ เป็นผลสำเร็จในขั้นสุดท้าย เพื่อแจกจ่ายมอบเป็นธรรมทาน เป็นการส่งเสริมการศึกษาเผยแผ่ความรู้ความเข้าใจใน พระพุทธศาสนา และเป็นการบูชาคุณพระรัตนตรัย โดยไม่คำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่มากมาย ทั้งที่ไม่ได้ผลประโยชน์จาก หนังสือนี้แต่อย่างใดเลย

การจัดทำหนังสือภาพเล่มนี้ แยกได้เป็น ๒ ขั้นตอน คือ ขั้นแรก งานตั้งเล่มหนังสือ ซึ่งทางบริษัทฯ ได้รับความ ร่วมมือจากคุณชาญชัย พินทุเสน และคุณสุภาพ ตีรธนา ดำเนินการจนสำเร็จเป็นต้นฉบับ และขั้นที่สอง งานจัดปรับ เสริมแต่ง คือ เมื่องานนั้นมาถึงวัด ดังได้กล่าวแล้วว่า เพื่อความสะดวกในการประสานงาน ได้รับความเกื้อกูลจาก พระชัยยศ พุทธิโร ในการจัดปรับแต่งแก้ ตามที่ผู้เรียบเรียงได้พิจารณาหาหรือตรวจสอบจนลงตัว ถือว่า พระชัยยศ พุทธิโร และคุณชาญชัย พินทุเสน เป็นส่วนร่วมที่สำคัญยิ่งในการสร้างกุศลครั้งนี้ และขออนุโมทนาเป็นอย่างสูง

ตลอดกระบวนการจัดทำทั้งหมดนี้ ได้เน้นความสำคัญในเรื่องการติดต่อขออนุญาตลิขสิทธิ์สำหรับภาพประกอบ ให้เป็นไปโดยชอบ ซึ่งได้เป็นภาระทั้งแก่คุณชาญชัย พิณฑุเสน แห่งมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ ในช่วงต้น และแก่พระชัยศ พุทธิโร ในขั้นต่อมา ซึ่งได้ดำเนินการให้ลุล่วงไปด้วยดี ขออนุโมทนาต่อสถาบัน องค์กร ตลอดจนบุคคล ที่เป็นแหล่งเอื้ออำนวยภาพเหล่านั้น และต่อผู้ดำเนินการติดต่อทุกท่านไว้ ณ ที่นี้ เป็นอย่างยิ่ง

หนังสือนี้เป็นเรื่องของเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ซึ่งมีทั้งการสร้างสรรคและการทำลาย โดยมีภาวะจิตใจและภูมิปัญญาของมนุษย์แฝงหรือซ่อนอยู่เบื้องหลัง รวมแล้วในด้านหนึ่งก็เป็นประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนา และอีกด้านหนึ่งมองโดยรวม ก็คืออารยธรรมของมนุษย์ ถ้ารู้จักศึกษาก็หวังว่าจะเป็นประโยชน์มาก ทั้งในแง่เป็นความรู้ข้อมูล เป็นบทเรียน และเป็นเครื่องปรุงของความคิดในการสร้างสรรค์พัฒนาอารยธรรมกันไป

เป็นธรรมดาของผู้อ่านหรือดูเหตุการณ์ ซึ่งจะเกิดมีทั้งความรู้และความรู้สึก ในด้านความรู้ ก็ต้องพูดว่า ความรู้ก็คือความรู้ ความจริงก็คือความจริง เมื่อเกิดมีขึ้นแล้ว ก็ต้องให้รู้ไว้ ส่วนในด้านความรู้สึก จะต้องปรับวางให้ถูก อย่างน้อยไม่ตกเป็นทาสของความรู้สึก เช่น ความโกรธแค้นชิงชัง แต่พึงตั้งความรู้สึกนั้นไว้ในทางที่จะแต่งสรรเจตจำนงให้มุ่งไปในทางแห่งเมตตาและกรุณา เพื่อว่าปัญญาจะได้นำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในการที่จะนำอารยธรรมของมนุษย์ ไปสู่สันติสุขให้จงได้

ขออนุโมทนา บริษัท มหพันธ์ไฟเบอร์ซีเมนต์ จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นผู้นำ ที่ได้ริเริ่มและหนุนงานจัดทำหนังสือภาพกาลานุกรมนี้ให้ดำเนินมาจนถึงความสำเร็จ เพื่อบำเพ็ญธรรมทานสมดังบุญเจตนาที่ตั้งไว้

ขอคุณพระรัตนตรัยอวยชัยให้ผู้ศรัทธาบำเพ็ญธรรมทานนี้ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ประสพจตุรพิธพรทั่วกัน และให้ผู้อ่านผู้ศึกษา มีกำลัง ทั้งทางกาย ทางใจ ทางปัญญา และพลังความสามัคคี ที่จะช่วยกันใช้ความรู้สนองเจตนาที่ประกอบด้วยเมตตาการุณย์ เพื่อร่วมกันแก้ปัญหา สร้างสรรค์สังคม เกื้อกูลแก่สรรพชีพ ให้ทั้งโลกสันนิบาสนี้ มีความร่มเย็นเกษมศานต์ ตลอดกาลยืนานสืบไป

นพพรเมธการักษ์ (ป.อ.ปฤๅติ)

๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

วิธีอ่านกาลานุกรม

เนื้อหา เหตุการณ์ในพระพุทธศาสนา
และเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องในชมพูทวีป

วิธีอ่าน อ่านจากหน้าซ้าย ไปหน้าขวา คืออ่านเนื้อหาที่ต่อเนื่อง (อ่านบน กับอ่านล่าง คืออ่านเพื่อเทียบเคียงเหตุการณ์)

(ข้างบน)
บอกเหตุการณ์
ในชมพูทวีป

ເສັ້ນເວລາ (Timeline)

(ข้างล่าง)
บอกเหตุการณ์
ที่อื่นในโลก

พุทธฯ ถูกทำลายอีก ก่อนฟื้นฟูใหม่

พ.ศ. ๑๑๔๘-๑๑๖๒ (ค.ศ. 605-619) ราช
ศคางง เป็นอินทนิยาไทย ได้ดำเนินการทลาย
พระพุทธศาสนาอย่างรุนแรง เช่น สั้หารพระสงฆ์
กสิณารวมคัสั้ โค้พระศคิมหาโพธิ์ที่พุทธคยา นำ
พระพุทธรูปออกจากรั้วแล้วเอาดีคังค์เข้าปลัง
แ่ง แต่เดิันราชอริยวาทกักริยอ้ชวามก้าบ
พระนามราชว้า "ผู้ป้าพระพุทธศาสนา"

ทั้งอื่น และศสางกะ ถังอวสาน

พ.ศ. ๑๑๔๔ (ค.ศ. 605) หลังจากลวณาวาโยน
ชนบทที่ปัทมกษัตริย์ราชวงศ์หรรษะได้ปราบพวกคณลง
ได้ในปี พ.ศ. ๑๑๔๓ แล้วตัวราชินีแห่งหรรษะระบฏถูก
ราชาศางกะเช็กครองราชอาณาเขินเสีย
เหตุการณ์การขึ้นเป็นกษัตริย์ราชวงศ์หรรษะเป็นผู้เป็นอนุชา
ต้องเข้ารับการกษัตริย์ขึ้นขึ้นขึ้นของราชวงศ์เมื่องกับราชพา
(ปิตุขัมปิ=Kannau) มีพระนามว่าพระเวระ และราชวงศ์
หรรษะ และได้กลายเป็นราชินีใหญ่พระองค์ใหม่
ราชาศางกะที่เป็นญาติโคโร ก็ขึ้นอำนาจใน พ.ศ.
๑๑๒๒ แล้วคืนแดนทั้งหมดที่เข้ารวมในจักรวรรดิของ
พระเจ้าหรรษะ

อาณาจักรรัชชยเกิดที่สุมาตรา

พ.ศ. ๑๑๐๐ (ประมาณว่า ค.ศ. 600) ในช่วงเวลานี้ มีอาณาจักรใหม่ที่สำคัญเรียกว่า **ศรีวิชัย** เกิดขึ้น ในดินแดนที่ปัจจุบันเป็นอันโตนิยและมาเลเซีย

เท่าที่ทราบ อาณาจักรนี้เริ่มขึ้นโดยชาวฮินดูจากอินเดียได้มีคัมภีร์ในศาสนาที่**ปาลมบังยี**ในเกาะสุมาตรา ตั้งแต่ก่อน ค.ศ. 600 และได้แพร่กระจายลงมากในบริเวณที่เกาะชวหรือชวา

อ้างอิง ผู้เผยแพร่ศาสนาพุทธมหายานที่พหุเมื่อ พ.ศ. ๑๒๑๔

เทคโนโลยี: พลังงานจากลม

พ.ศ. ๑๑๕๐ (โดยประมาณ; ค.ศ. 600) ที่
เปอร์เซียคนทำงานถ่านหิน ขึ้นใช้ครั้งแรก

ทวารวดี ในที่แห่งสุวรรณภูมิ

พ.ศ. ๑๑๕๐ (โดยประมาณ; ค.ศ. 600)
อารยธรรมทวารวดี ของชนชาติมอญ ได้รุ่งเรืองขึ้น
มาในดินแดนที่เป็นประเทศไทยปัจจุบัน แต่ผู้แนะนำ
เจ้าพระยาอดุลยงศ์ ตั้งเมืองทวารวดีขึ้นครปฐม เป็นแหล่ง
รับวัฒนธรรมทวารวดีไปทั่วทั้งประเทศพุทธศาสนา แล้ว
แพร่ออกไปในชนบท ทว่า ไทยอยู่จนมาเปลี่ยนชื่อไปเป็น
อาณาจักรสยามยุคสุโขทัยแห่ง พ.ศ. ที่ ๑๘๘๑
อาณาจักรทวารวดีที่ตั้งเจริญขึ้นมาในดินแดนที่
ถือว่าเคยเป็นดินซึ่งเรียกว่าสุวรรณภูมิในสมัยโบราณ
ตั้งแต่ตอนยุคอินโดจีน พ.ศ. ที่ ๓

พุทธศาสนาเข้าสู่ทิเบต

พ.ศ. ๑๑๖๐ (ค.ศ. 617) เป็นปีประวัติศาสตร์ของชาติไทย ที่พระพุทธศาสนา**ทรงส่งคนไป** ซึ่งต่อมาได้ถือโอกาสแรกส่งคน เจ้าหญิงจันและเจ้าหญิงปัทมา ทิพนีธิดพรพุทธศาสนา เจ้าหญิงจันให้พระพุทธรูปทองคำมาเข้าสุทิวาแด่ พระเจ้าสุริยวงศ-คัมโป ทรงสร้างพระพุทธรูปใหม่ขึ้นสืบไปตลอดไป ได้กษัตริย์พุทธศาสนาและกษัตริย์ต่างๆ ในอินเดียน และตั้งแปลอักษรอินเดียนมาใช้เขียนภาษาไทเขม

วงการจักร แสดงเขตเวลา
ของเหตุการณ์ที่อยู่ในหน้านั้นๆ

เนื้อหา เหตุการณ์สำคัญในส่วนอื่นของโลก ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใกล้เคียงกับเหตุการณ์ในชมพูทวีปข้างบน

កម្មាធិការ:

๑. เนื้อหาของหนังสือนี้ได้เขียนไว้เมื่อ ๘ ปีก่อนโน้น เพียงเพื่อเป็นส่วนประกอบหรือส่วนเสริมของหนังสือ *จาริกบุญ จาริกธรรม* ไม่ได้ตั้งใจทำเป็นหนังสือเล่มหนึ่งต่างหาก เหตุการณ์บางอย่างจึงอาจมีรายละเอียดไม่สมส่วนกัน อีกทั้งเรื่องที่สำคัญแต่ไม่เป็นเหตุการณ์ และเหตุการณ์สำคัญแต่ไม่ทันนึก ก็ไม่มี

๒. แผนภูมิกลาานุกรม ที่เป็นใบแทรกพ่วงไว้ท้ายเล่ม เป็นส่วนที่ผู้จัดทำภาพประกอบ ได้เลือกเหตุการณ์ ซึ่งเห็นว่สำคัญในเนื้อหาหนังสือมาจัดทำลำดับไว้ เป็นความ

ปรารถนาดีที่จะเพิ่มพูนประโยชน์แก่ผู้อ่าน แม้จะยังมิได้
ดำเนินการคัดเลือกอย่างเป็นงานเป็นการจริงจัง ก็หวังว่า
จะส่งเสริมความคิดความเข้าใจในการมองภาพรวมของ
เหตุการณ์ได้พอสมควร

๓. การสะกดชื่อประเทศ ผ่านชน ฯลฯ โดยทั่วไป
ถือตามกำหนดของราชบัณฑิตยสถาน เช่น ทิเบต (ไม่ใช่
ธิเบต) แต่บางชื่อใช้อย่างอื่นด้วยเหตุผลเฉพาะ เช่น ตุรกี
ในที่นี้ใช้เตอร์กี เพื่อให้โยงกันได้กับผ่านชน “เตอร์ก”
ซึ่งมีเรื่องราวเกี่ยวข้องมากในกาลานุกรมนี้ (พจนานุกรม

ต่างประเทศก็ออกเสียงว่า “เตอร์กี” หรือ “เทอร์กี”); คำที่ในอดีตเคยออกเสียงว่า “อาเซีย” ปัจจุบันนิยมว่า “เอเซีย” ในที่นี้ได้ปรับตามนิยมบ้าง แต่คำว่า “อาเซียกลาง” ซึ่งในที่นี้กล่าวถึงบ่อย ได้ปล่อยไว้ตามที่คุ้นเสียงกัน; ตักสิลา ใช้อย่างที่สตรูปจากคำบาลี คือ “ตฤกสิลา” (ไม่ใช่ ตักศิลา ที่สตรูปจากคำสันสกฤต “ตฤกษิลา”); เขียน กาลิฟ (ไม่ใช่กาหลิบ หรือกาหลิบ) ให้ใกล้เคียงคำอาหรับว่า คอลิฟะฮ์

สารบัญ

ชมพุกวีป

(เรื่องข้างบนเหนือเส้นเวลา)

ก่อนพุทธกาล	3
พุทธกาล	7
หลังพุทธกาล สังคายนา ครั้งที่ ๑ - พญามิลินท์	24
พุทธศาสนารุ่งเรือง ยุคที่ ๑	34
ทมิฬกั ถิ่นอินเดียใต้	43
หลังพุทธกาล ยุคกุษาณ - สิ้นยุคคุปตะ	50
พุทธศาสนารุ่งเรือง ยุคที่ ๒	58

ก) ฮั่น-ฮินดู ทำลายพุทธ	64
หลังพุทธกาล ภัยนอกภัยใน จนมลายสูญสิ้น	76
พุทธศาสนารุ่งเรือง ยุคที่ ๓	78
ข) ยุคมุสลิมเข้าครอง	
ระลอกที่ 1. มุสลิมอาหรับ	90
พุทธศาสนาสูญสิ้น จากอินเดีย	
ระลอกที่ 2. มุสลิมเตอร์ก	98
หลังพุทธกาล ๘๐๐ ปี ที่อินเดียไม่มีพุทธศาสนา	

ก) มุสลิมครอง ๒ ศตวรรษ	116
ระลอกที่ 3. มุสลิมมกโกล	135
ข) ฝรั่งเศส พุทธศาสนากลับเริ่มฟื้น	
ค) ยุคอังกฤษปกครอง	154
ค) พุทธศาสนาฝ่ากระแสโลกาภิวัตน์	
ผ่านเข้าสู่ศตวรรษใหม่	197
หลังพุทธกาล	218
ชมพุกวีป ในปัจจุบัน	

นานาทวีป

(เรื่องข้างล่างใต้เส้นเวลา)

624 ปี ก่อนค.ศ.	7
500 ปี ก่อนค.ศ.	25
ลังกาทวีป คู่แค้นแดนทมิฬ	43
141 ปี ก่อนค.ศ.	54
พ.ศ. ๑๑๐๐ - พ.ศ. ๑๗๖๓	76

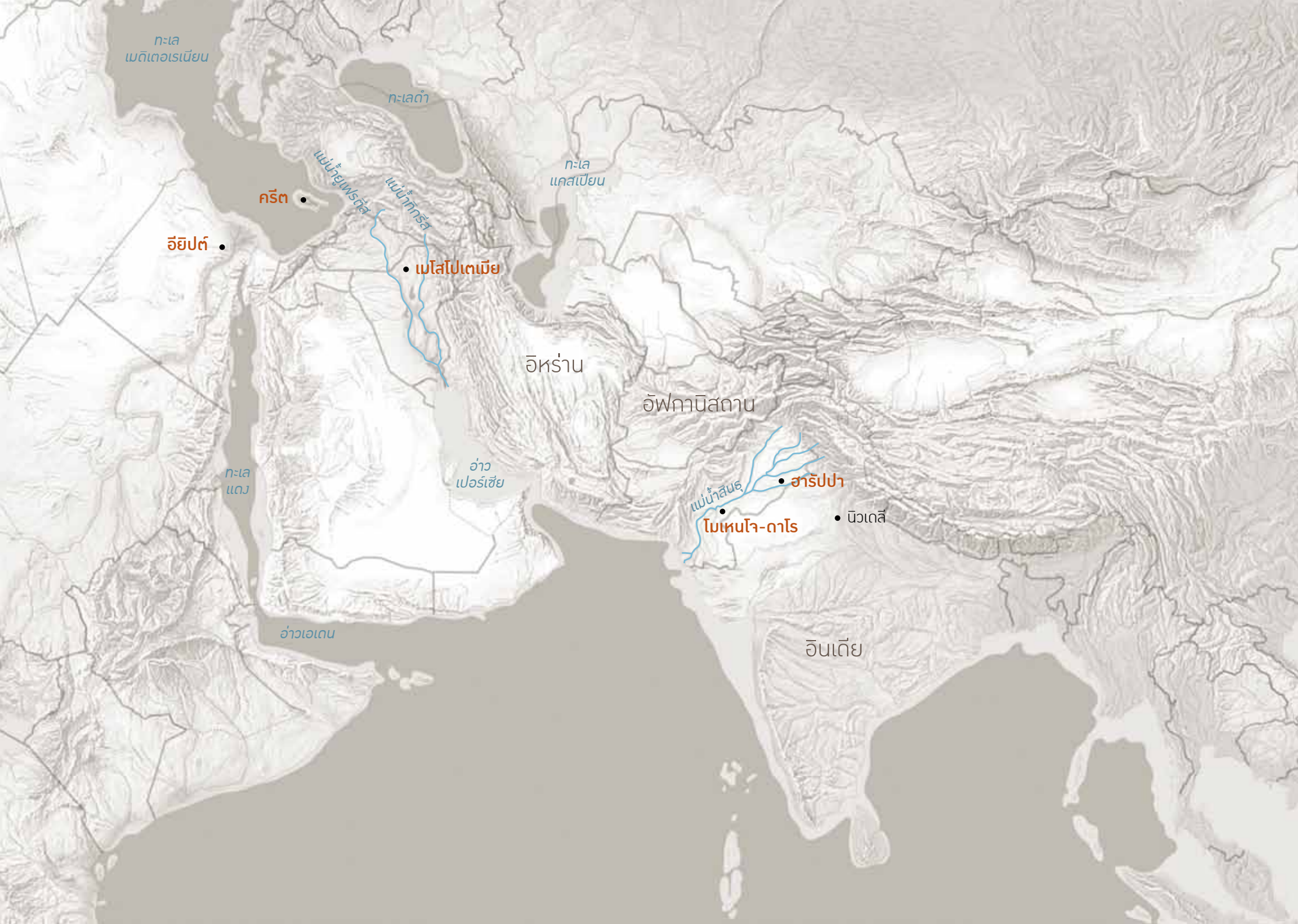
การแผ่ขยายอิสลาม	80
ช่วงที่ 1. อาหรับ-กาหลิฟ	
เมื่อพุทธศาสนาจะสูญสิ้น จากอินเดีย	97
ช่วงที่ 2. เตอร์ก-สูลต่าน	
พ.ศ. ๑๗๗๕ - พ.ศ. ๒๒๗๙	112
ยุคอาณานิคม	124

พ.ศ. ๒๒๙๓ - พ.ศ. ๒๔๘๐	154
สงครามโลกครั้งที่ 1	183
สงครามโลกครั้งที่ 2	189
พ.ศ. ๒๔๘๐ - พ.ศ. ๒๕๔๓	192
นานาทวีป: ศาสนา-ศาสนิก	218
เหตุการณ์สำคัญต่อจากกลางปี พ.ศ. ๒๕๔๓	220

เตรียมเสบียงแห่ง
ปัญญา

ทะเล
เมดิเตอร์เรเนียน

ทะเลดำ

ทะเล
แคสเปียน

ครีต

อียิปต์

• เมโสโปเตเมีย

อิหร่าน

อัฟกานิสถาน

ทะเล
แดง

อ่าว
เปอร์เซีย

แม่น้ำสินธุ

• ฮาร์ปปา

โมहनโจ-दारو

• นิวเดลี

อ่าวเอเดน

อินเดีย

' ก่อนพุทธกาล

อารยธรรมชมพูทวีป

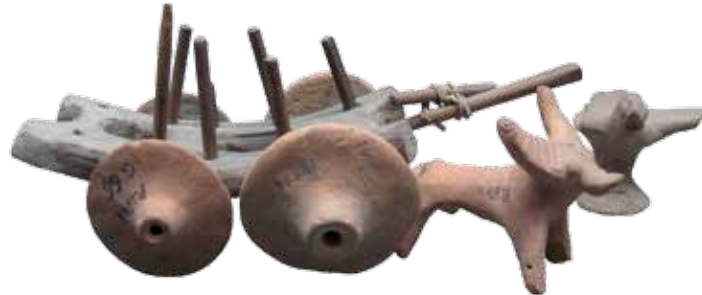
c. 2600-1500 BC [๒๐๐๐-๑๐๐๐ ปี ก่อนพ.ศ.]

ยุคอารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุ (Indus civilization, บางที่เรียก Harappan civilization) มีจุดศูนย์กลางสำคัญอยู่ที่ Mohenjo-Daro (ทางตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองการาจี ในปากีสถาน) และ Harappa (ห่างจุดแรก ๓๐๐ ไมล์) เป็นอารยธรรมเก่าแก่ที่สุดเท่าที่รู้ของเอเชียใต้ อยู่ในยุคสัมฤทธิ์ (Bronze Age) สมัยเดียวกับอารยธรรมอียิปต์โบราณ อารยธรรมเมโสโปเตเมีย และอารยธรรมมิโนอันที่เกาะครีต

อารยธรรมนี้เจริญมาก มีเมืองที่จัดวางผังอย่างดี พร้อมทั้งระบบชลประทาน รู้จักเขียนตัวหนังสือ มีมาตรา ชั่ง-ตวง-วัด นับถือเทพเจ้าซึ่งมีลักษณะอย่างที่เป็นพระศิวะในยุคถัดมา อารยธรรมนี้แผ่ขยายกว้างขวาง ทางตะวันตกถึงชายแดนอิหร่าน ทางเหนือถึง สุดเขตอัฟกานิสถาน ทางตะวันออกถึงกรุงนิวเดลีปัจจุบัน

1500-1200 BC [๑๐๐๐-๖๐๐ ปีก่อน พ.ศ.]

ชนเผ่าอารยัน ยกจากที่ราบสูงอิหร่านหรือเปอร์เซีย เข้ามารุกรานและครอบครองตลอดลงไปถึงลุ่มแม่น้ำคงคา พร้อมทั้งนำศาสนาพราหมณ์ ภาษาสันสกฤต และระบบวรรณะเข้ามาด้วย อารยธรรมเริ่มเข้าสู่ยุคเหล็ก

จากซ้าย:
ตราเมืองฮาร์ปพา
Priest King อารยธรรมโมเฮนโจ-ดาร์โ
เครื่องปั้นดินเผา โมเฮนโจ-ดาร์โ

պոփ

ชมพูทวีป-พุทธศาสนา

๑๖ แคว้นแห่งชมพูทวีป

623 BC ชมพูทวีปแบ่งเป็น ๑๖ แคว้น (โสฬสมหาชนบท) นับจากตะวันออกขึ้นไปทางตะวันตกเฉียงเหนือ คือ อังกฤษ มคร กาสี โกศล วัชชี มัลละ เจตี วังสะ กุรุ ปัญจาละ มัจฉะ สุรเสนะ อัสสกะ อวันตี คันธาระ กัมโปชะ (กัมโปชะบางที่เรียกควบกับ “โยนนะ” เป็นโยนนะ-กัมโปชะ หรือ โยนก-กัมโปชะ)

ใน ๑๖ นี้ บางแคว้นได้สูญสิ้นหรือกำลังเสื่อมอำนาจ บางแคว้นมีชื่อเสียงหรือกำลังเรืองอำนาจขึ้นมา (สังเกตที่ให้อักษรคำหนา) โดยเฉพาะแคว้นที่จะมีอำนาจสูงสุดต่อไปคือ มคร

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

ค.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

เหตุการณ์โลก โยนก ที่เกิดปราชญ์กรีก

624?-546? BC ที่แดนกรีกแห่งไอโอเนีย เป็นช่วงชีวิตของเธลีส (Thales) ผู้ได้ชื่อว่าเป็นนักปรัชญากรีก และนักปรัชญาตะวันตกคนแรก (ถ้านับอย่างเราก็ดตรงเกือบเท่ากับช่วงพระชนมชีพของพระพุทธเจ้าคือ 623-543 BC)

ในช่วงพุทธกาลนั้น มีดินแดนกรีกที่กำลังเจริญรุ่งเรือง เฉพาะอย่างยิ่งเป็นแหล่งกำเนิดแห่งปรัชญากรีก และเมธีชนยุคแรกของตะวันตก เรียกว่าไอโอเนีย (Ionia) ได้แก่ อนาโตเลีย/Anatolia หรือเอเชียไมเนอร์/Asia Minor และหมู่เกาะอีเจียน/Aegean Islands ในทะเลอีเจียน หรือซอกข้างบนด้านตะวันออกของทะเลเมดิเตอร์เรเนียน

พูดง่ายๆ ว่าในเตอร์กียปัจจุบัน) พวกกรีกแห่งไอโอเนียหรือไอโอเนียนกรีกนี้ อพยพหนีภัยมาจากแผ่นดินกรีกตั้งต่อก่อน 1000 BC เนื่องจากเป็นผู้ไฝ่ปัญญา ต่อมาตั้งแต่ราว 800 BC ชนพวกนี้ได้นำกรีกเข้าสู่ความเจริญทางวิชาการและศิลปะวัฒนธรรม เริ่มยุคกรีกแบบฉบับ (Classical Greek) โดยเฉพาะในช่วง 600-500 BC ได้มีนักปราชญ์เกิดขึ้นมาก เช่น เธลีสที่กล่าวแล้ว และอะแนกซิมานเดอร์ (Anaximander) พิธากอรัส (Pythagoras) เฮราคลิตัส (Heraclitus) พาร์เมนิดีส (Parmenides) อะแนกซากอรัส (Anaxagoras) เป็นต้น ซึ่งเป็นรุ่นอาจารย์ของโสเครตีสที่เป็นนักปรัชญากรีกยุคกรุงเอเธนส์ในสมัยต่อมา

จากซ้าย:
Anaximander, Thales,
Pythagoras, Heraclitus

ประสูติ-ตรัสรู้-ประกาศพระศาสนา

๔๐ ปี ก.พ.ศ. (= 623 BC; ฝรั่งว่า 563 BC)
เจ้าชายสิทธัตถะโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะ และพระนางสิริมหามายา แห่งแคว้นศากยะ **ประสูติ**ที่ลุมพินีวัน
ระหว่างเมืองกบิลพัสดุ์ กับเมืองเทวทหะ หลังประสูติแล้ว
๗ วัน พระพุทธมารดาสวรรคต

๕๑ ปี ก.พ.ศ. (= 594 BC) เจ้าชายสิทธัตถะ พระ
ชนมายุ ๒๙ พรรษา เสด็จออกผนวช (มหาภิเนษกรรม)
ที่โธโนมานที

๕๕ ปี ก.พ.ศ. (= 588 BC) ในวันเพ็ญวิสาขปุรณมี
เจ้าชายสิทธัตถะพระชนมายุ ๓๕ พรรษา **ตรัสรู้**เป็นพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า ที่มหาโพธิพฤกษ์ ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา
ตำบลอูรุเวลา เสนานิคม (ปัจจุบัน เรียกว่า “พุทธคยา”)
ในแคว้นมคธ

๒ เดือนจากนั้น ในวันเพ็ญอาสาฬหปุรณมี พระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าทรง**แสดงปฐมเทศนา** อัมมจักกัปป-
วัตตนสูตร แก่พระเบญจวัคคีย์ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน
ใกล้เมืองพาราณสี

ที่ป่านั้น ต่อมาไม่นาน หลังจากยสกุหลบุตร ๑ และ
สหาย ๕๔ คน ออกบวชและบรรลอรหัตตผลแล้ว เกิดมี
พระอรหันตสาวกยุคแรก ๖๐ รูป **จึงทรงส่งพระสาวก**
ไปประกาศพระศาสนาด้วยพุทธพจน์ ซึ่งมีตอนสำคัญที่
จำเป็นหลักกันสืบมาว่า “**จรถ ภิกขเว จาริกัม พหุชนหิตาย**
พหุชนสุขาย โลกานุกมปาย” (ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย
จงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่อเกื้อ
การุณย์แก่ชาวโลก)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

1. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

ประติษฐานพระศาสนาในแคว้นมก

ต่อนั้น นับแต่ตรัสรู้ได้ ๙ เดือน หลังเสด็จจาก ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี ย้อนกลับมาแคว้น มกธ โปรตชฎิล ๑,๐๐๐ ที่คยาสี่สแล้ว เสด็จเข้าเมือง **ราชคฤห์** โปรตพระเจ้าพิมพิสารและราชบริพาร ได้รับ ถวายพระเวฬุวันเป็นอารามแรกในพระพุทธศาสนา

ทรงบำเพ็ญพุทธกิจประดิษฐานพระพุทธศาสนา ในแคว้นมกธ ทรงได้ **อัครสาวก** คือพระสารีบุตร และพระ มหาโมคคัลลานะ อดีตปริพาชก (ชื่อเดิมว่า อุปลิสสะ และ โกลิตะ) พร้อมบริวาร ซึ่งได้ออกบรรพชา รวมเป็น ๒๕๐

โดยเฉพาะเมื่อพระสารีบุตรบรรลุอรหัตตผล พอดี ถึงวันมาฆปุรณมี ราตรีนั้นมีจตุรงคสันนิบาต พระพุทธเจ้า ทรงแสดง **โอวาทปาฏิโมกข์** ในที่ประชุมพระอรหันตสาวก ๑,๒๕๐ รูป

ในปีที่ ๓ แห่งพุทธกิจ อนาคตินทิกเศรษฐีเลื่อมใส ได้เป็นอุบาสกแล้วสร้างวัดพระเชตวันถวาย ที่เมืองสาวัตถี แคว้นโกศลอันเป็นอารามที่ประทับและแสดงธรรมมากที่สุด รวม ๑๙ พรรษา (รองลงมา คือวัดบุพพาราม ที่นาง วิชาขามหาอุบาสิกาสั่งถวาย ในเมืองสาวัตถี เช่นกัน ซึ่งได้ประทับรวม ๖ พรรษา)

หน้าตรงข้ามจากซ้าย:
ลุมพินีวัน ประเทศเนปาล
เจดีย์พุทธคยา เมืองกยา

จากซ้าย:
อัมเบกขสถูป เมืองสารนาถ
ศาลาโกลยาน เมืองกุสินารา

• • พ.ศ. ๑๕๐๐ • •
ค.ศ. 1000

• • พ.ศ. ๒๐๐๐ • •
ค.ศ. 1500

• • พ.ศ. ๒๕๐๐ • •
ค.ศ. 2000

• • พ.ศ. ๓๐๐๐ • •
ค.ศ. 2500

พุทธประวัติรู้แล้ว

เรา ในบัดนี้ ผู้สัมพุทธโคตม เจริญมาในศากยสกุล ... นครอันเป็นถิ่นแดนของเราเชื่อว่ากบิลพัสดุ์ พระเจ้า **สุทโธทนะ**เป็นพระบิดา พระมารดาผู้ชนนี้มีพระนามว่า **มายาเทวี**

เราครองอาศรัยวิสัยอยู่ ๒๙ พรรษา มีปราสาท ๓ หลัง ชื่อว่า สุจินตะ โกกนุท และโกญจะ พร้อมด้วย สตรีสี่หมื่นนางเฝ้าแหนอนลังการ ยอดนารีมีนามว่า **ยโสธรา** ไอรสนามว่า **ราหุล**

เราเห็นนิมิต ๔ ประการแล้ว สละออกผนวชด้วย ม้าเป็นราชยาน บำเพ็ญเพียรอันเป็นทุกรกิจริยาสิ้นเวลา ๖ ปี (ครั้นตรัสรู้แล้ว) ได้ประกาศ**ธรรมจักร**ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ในถิ่นแห่งพาราณสี

เรา ผู้โคตมสัมพุทธ เป็นที่พึ่งของมวลประชา มี ภิกษุ ๒ รูป เป็นอัครสาวก คือ อุปติสส์ และโกณฑัญญะ มี อุปัฏฐากอยู่ภายในใกล้ชิดชื่อว่า อานนท์ ภิกษุณีที่เป็น คู่อัครสาวิกา คือ เขมา และอุบลวรรณา อุบาสกผู้เป็น อัครอุปัฏฐาก คือ จิตตะ และหัตถาฬกะ กับทั้งอุบาสิกา ที่เป็นอัครอุปัฏฐายิกา คือ นันทมารดา และอุตตรา

เราบรรลุลูตมสัมโพธิญาณที่ควงไม้ไผ่สัตตพุกษา (แต่นั้นมา) รัตมีหนึ่งวาวรอบกายของเราอยู่เสมอพวยพุ่ง สูง ๑๖ ศอก อายุขัยของเราบัดนี้ เล็กน้อยเพียงแค่วันร้อย ปี แต่ชั่วเวลาเท่าที่ดำรงชีวิตอยู่นั้น เราได้ช่วยให้หมู่ชนข้าม พันวิภังขสสารไปได้มากมาย ทั้งตั้งคบบเพลิงธรรมไว้ปลุกคน ภายหลังให้เกิดปัญญาที่จะตื่นขึ้นมาตรัสรู้ต่อไป

อีกไม่นานเลย แม้เรา พร้อมทั้งหมู่สงฆ์สาวก ก็จะมี
ปริณิพพาน ณ ที่นั่นแล เหมือนดังไฟที่ดับไปเพราะสิ้นเชื้อ
ประดาเดชอันไม่มีไฉนเทียบได้ ความยิ่งใหญ่ ทศพลญาณ
และฤทธาปาฏิหาริย์ หมดทั้งสิ้นเหล่านี้ พร้อมทั้งเรือน
ร่างวรกายที่ทรงไว้ซึ่งคุณสมบัติ วิจิตรด้วยวรลักษณทั้ง
๓๒ ประการ อันมีดวงประภาณัพรพรรณรังสี ที่ได้ฉายแสง
สว่างไสวไปทั่วทิศทิศ ดุจดวงอาทิตย์ศตรังสี ก็จักพลันดับ
ดับหาย สังขารทั้งหลายล้วนว่างเปล่าดังนี้มีใช้หรือ

(โคตมพุทธวิส, ขุ.พุทธ.๓๓/๒๖/๕๔๓)

สังขารไม่เที่ยงแท้ยั่งยืน

ควรระกลายหายหึ้นหายเมา

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูเขา
คิชฌกูฏ เขตพระนครราชคฤห์ ณ ที่นั่นแล ... ได้ตรัสดังนี้
ว่า ...

ภิกษุทั้งหลาย ในกาลก่อนได้เคยเป็นมาแล้ว ภูเขา
เวปุลละนี้ได้เกิดมีชื่อว่า**ปาจิณวังสะ** สมัยนั้นแล เหล่า
ประชาชนได้ชื่อว่าชาวติวรา ... จงดูเถิด ชื่อภูเขานี้ที่เรียก
ว่าปาจิณวังสะนั้น ก็อันตรธานไปแล้ว ประชาชนชาวติวรา
เหล่านั้นก็ดับชีพลับหายไปแล้ว ...

ภูเขาเวปุลละนี้ได้เกิดมีชื่อว่า**วงกต** สมัยนั้นแล
เหล่าประชาชนได้ชื่อว่าชาวโรหิตัสสะ ...

ภูเขาเวปุลละนี้ได้เกิดมีชื่อว่า**สุปัสสะ** สมัยนั้นแล
เหล่าประชาชนได้ชื่อว่าชาวสุปียา ...

ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้แล ภูเขาเวปุลละนี้มีชื่อว่า
เวปุลละนี้แหละ แลบัดนี้ เหล่าประชาชนมิชื่อว่าชาว

มคร ... แลบัดนี้ พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์
นี้ เสด็จจุติแล้วในโลก แลเรามีคู่แห่งสาวก ที่เป็นคู่เลิศ
เป็นคู่ที่ตีย่อม ชื่อว่า**สารีบุตร**และ**โมคคัลลานะ**

ภิกษุทั้งหลาย เวลานั้นจักมาถึง เมื่อชื่อภูเขานี้จัก
ลับหาย หมู่มนุษย์เหล่านั้นจักลบล้างจากไป และเราก็จัก
ปริณิพพาน

ภิกษุทั้งหลาย สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงอย่างนี้ ไม่
ยั่งยืนอย่างนี้ ให้ความมั่นใจไม่ได้ อย่างนี้ ตามภาวะที่เป็น
ไปนี้ จึงควรแท้ที่จะหน่ายหายเมาในสรรพสังขาร ควรที่
จะเปลื้องคลายโล่งออกไป ควรที่จะพ้นกิเลสไปได้ ...

ภูเขาปาจิณวังสะของหมู่ชนชาวติวรา มาเป็นภูเขา
วงกตของหมู่ชนชาวโรหิตัสสะ เป็นภูเขาสุปัสสะของหมู่
ชนชาวสุปียา เป็นภูเขาเวปุลละของหมู่ชนชาวมคร ไม่
เที่ยงเลยหนอ สังขารทั้งหลาย มีอันเกิดขึ้นและเสื่อม
สลายไปเป็นธรรมดา เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป ความสงบบางลง
ปลงได้แห่งสังขารเหล่านั้นเป็นสุข

(ส.นิ.๑๖/๔๕๖/๒๒๕)

แม้ชีวิตจะผันแปรทุกขภัยเวียนมาสารพัน ผู้รู้ธรรมแล้วรู้ทัน ย่อมไม่มัวหม่นพากเพียรต่อไป

ภิกษุทั้งหลาย สำหรับปุถุชนผู้มีได้เล่าเรียนสดับฟัง
สิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดา ก็ย่อมแก่ ... สิ่งที่มีความเจ็บไข้
เป็นธรรมดา ก็ย่อมเจ็บไข้ ... สิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดา
ก็ย่อมตาย ... สิ่งที่มีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา ก็ย่อม
เสื่อมสลายไป ... สิ่งที่มีความสูญสิ้นไปเป็นธรรมดา ก็ย่อม
สูญสิ้นไป

ภูเขาภคชฌกูฏ

... เมื่อสิ่งที่มีความสูญสิ้นไปเป็นธรรมดา มาสูญ
สิ้นไป เขาหาได้มองเห็นตระหนกไม่ว่า มิใช่ว่าสิ่งที่มีความ
สูญสิ้นไปเป็นธรรมดาของเราผู้เดียวเท่านั้น จะสูญสิ้นไป
แท้จริงนั้น ตราบใดที่สัตว์ทั้งหลาย ยังมีการมา มีการไป มี
การจากหายเคลื่อนย้าย มีการเกิดขึ้นมาใหม่กันอยู่ สิ่งที่มี
ความสูญสิ้นไปเป็นธรรมดา ก็ย่อมสูญสิ้นไปทั้งนั้น ตัวเรา
เองนี้แหละ เมื่อสิ่งที่มีความสูญสิ้นไปเป็นธรรมดาสูญสิ้น
ไปแล้ว ถ้าจะมัวเศร้าโศก คร่ำครวญ ร่ำไร ตีอก ร่ำไห้
พุ่มพวยไป แม้แต่อาหารก็จะไม่ยอมรับประทาน ร่างกาย
ก็จะมีผิวพรรณเศร้าหมอง ชูบพอม งานการก็จะสะดุด
เสียหาย เหล่าพวกอมิตรก็จะได้ใจ ส่วนมิตรทั้งหลายก็จะ
พลอยใจเสีย

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

จากบน:
เซตวันมหาราช
พิธีอศวเมธ
ฆ่าสัตว์บูชาบุญ

บูชาบุญใหญ่ยิ่ง แต่ผู้มีความดียิ่งใหญ่ ไม่มาเจียดใกล้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหาร
เชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี
ก็โดยสมัยนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศลได้เตรียม
การบูชามหาบุญ โคผู้ ๕๐๐ ตัว ลูกโคผู้ ๕๐๐ ตัว ลูก
โคเมีย ๕๐๐ ตัว แพะ ๕๐๐ ตัว และแกะ ๕๐๐ ตัว ถูก
นำไปผูกที่หลักเพื่อบูชาบุญ แม้ประดาเหล่าชนที่เป็น
ทาส เป็นคนรับใช้ หรือกรรมกร ถูกขูดด้วยอาญา ถูกภัย
คุกคาม มีหนานองน้ำตา ร้องไห้พลาง ทำงานเตรียมการ
ทั้งหลายไปพลาง ...

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบความนั้น
แล้ว ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ในเวลานั้นว่า

พิธีอศวเมธ (ฆ่าม้าบูชาบุญ) ปุริสเมธ (ฆ่าคน
บูชาบุญ) สัมมาปาสะ (มหาบุญบนแท่นบูชาตรงที่หล่น
ลงของไม้ลอดบ่วง) วาขเปยยะ (มหาบุญดื่มฉลองฆ่าสัตว์
ใหญ่ ๑๗ อย่างละหลายร้อยตัว) นิรัคคหะ (ฆ่าครบทุก
อย่างไม่มีชีวิตคนบูชาเป็นมหาบุญ) เป็นการบูชาบุญอย่าง
ยิ่งใหญ่ มีการจัดเตรียมการใหญ่โต จะได้มีผลมากมายก็
หาไม่ มีแต่แพะ แกะ โค และสัตว์หลากหลายชนิด จะถูก
ฆ่า, ยัณนั้น ท่านผู้ดำเนินในปฏิปทาถูกทาง ผู้แสวงคุณ
ความดียิ่งใหญ่ ย่อมไม่เจียดใกล้

(ส.ส. ๑๕/๓๔๙/๑๐๙)

กฎทันตพราหมณ์ กล่าวว่า
ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอลอยโคผู้
๗๐๐ ลูกโคผู้ ๗๐๐ ลูกโคเมีย ๗๐๐ แพะ ๗๐๐ แกะ
๗๐๐ ข้าพเจ้าให้ชีวิตแก่สัตว์เหล่านั้น สัตว์เหล่านั้นจงกิน

หญ้าเขียวสด จงดื่มน้ำเย็น จงรับลมสดชื่นที่พัดโสมมาให้
สุขสบายเถิด

(ที.ส. ๙/๒๓๖/๑๘๘)

พระพรหม ไตรเพท บูชาบุญ วรรณะ ล้วนคือ โทษที่แก่สรรพ

พราหมณ์เนสาท กล่าวว่า

เพราะได้บูชามหาบุญแล้ว พราหมณ์ทั้งหลายจึง
บริสุทธิได้อย่างนี้ (เพราะฉะนั้น) เราจักบูชามหาบุญ และ
ด้วยการปฏิบัติอย่างนี้ เราจะหลุดพ้นจากบาป

(ขุ.ชา. ๒๘/๗๒๒/๒๕๑)

กณาริณฐะ ผู้เป็นพราหมณ์ในอดีต กล่าวว่า

“อริยชนชาวอารยันคือพราหมณ์ร่ายมนต์
ทรงไตรเพท พวกกษัตริย์ปกครองแผ่นดิน พวกแพศย์
ประกอบบลิกรรม และพวกศูทรบำเรอรับใช้” วรรณะ
ทั้ง ๔ นี้ เข้าสู่หน้าที่จำเพาะอย่างตามกำหนดที่ชี้สั่ง องค์
มหาพรหมเป็นเจ้า ได้ทรงจัดสรรไว้ ท่านบอกมาดังว่านี้

พระพรหมผู้ทรงสร้างทรงจัดสรรโลก พระวรุณเทพ
ท้าวภูเวร พระโสมพะ พระยมเทพ พระจันทร์ พระวายุ
พระสุริยเทพ เทพไท้เหล่านี้ ล้วนได้บูชาบุญกันมากมาย
และได้ถวายสิ่งสรรพอันน่าปรารถนาแก่พราหมณ์ผู้ทรง
เวทแล้ว (จึงได้มาเป็นใหญ่อย่างนี้)

ท้าวอรชุน และท้าวภีมเสน ผู้ทรงพลัง ทั้งสิ้น
แผ่นดินหาใครเทียบไม่ได้ ยกธนูได้ ๕๐๐ คัน ดึงมีพัน
พาหา นั่นก็คือท่านได้บูชาไฟมาแต่ครั้งก่อนนั้น

(ขุ.ชา. ๒๘/๗๖๑/๒๕๘)

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

จากซ้าย:
WS=WSHVN
กับภริยา
พรหมณ์
ชำระบาป

พระโพธิสัตว์ องค์ภริยัตถ์ กล่าวว่า
ถ้าคนทำบุญได้โดยเอาไม้และหญ้าให้ไฟกิน คน
เผ่าถ่าน คนหุงเกลือ พ่อครัว และคนเผาศพ ก็ต้องได้
ทำบุญ...
คนบูชาไฟอันไรอันทรีย์ ไม่มีกายที่จะรู้สึก เป็น
เพียงเครื่องทำการงานของประชาชน เมื่อคนยังทำบาป
กรรมอยู่ จะไปสุดดีได้อย่างไร
พวกพรหมณ์ในโลกนี้ต้องการหาเลี้ยงชีวิตก็บอก

ว่า พระพรหมมีอำนาจเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง และว่าพระ
พรหมบูชาไฟ ก็พระพรหมมีอำนาจ ทรงสรรพานภาพ
ไม่มีใครสร้าง กลับไปไหว้ไฟที่ตนสร้างเพื่อประโยชน์อะไร
คำของพวกพรหมณ์นั้นน่าหัวเราะ ไม่ทนต่อการ
พินิจ ไม่เป็นความจริง พวกพรหมณ์ปางก่อนแต่งขึ้นไว้
เพราะเห็นแก่สักการะ ครั้นเมื่อลามและสักการะไม่เกิด
ขึ้น พวกเขาก็จัดแต่งยัญพิธีขึ้นมา เอาการฆ่าสัตว์บูชายัญ
เป็นสันติธรรม

“อริยชนคือพรหมณ์ร่ายมนต์ทรงไตรเพท พวก
กษัตริย์ปกครองแผ่นดิน พวกแพศย์ประกอบพิธีกรรม
และพวกศูทรบ่าเรอรับใช้” วรรณทั้ง ๔ นี้ เข้าสู่หน้าที่
จำเพาะอย่างตามกำหนดที่ชี้สั่ง เขาบอกว่า องค์มหาพรหม
เป็นเจ้า ได้ทรงจัดสรรไว้

ถ้าคำนี้เป็นจริงอย่างที่พวกพรหมณ์กล่าวไว้ คน
ที่มีใช้กษัตริย์ก็ไม่พึงได้ราชสมบัติ ผู้ที่มีใช้พรหมณ์ก็ไม่พึง

ศึกษามนต์ คนนอกจากวรรณแพศย์ก็ไม่พึงทำพิธีกรรม
และพวกศูทรก็จะไม่พ้นจากการรับใช้ผู้อื่นไปได้
แต่เพราะคำนี้ไม่จริง เป็นคำเท็จ พวกคนหาเลี้ยง
ท้องกล่าวไว้ ให้คนไม่มีปัญญาหลงเชื่อ แต่บัณฑิตทั้งหลาย
ย่อมเห็นด้วยตนเองว่า

พวกกษัตริย์ก็เก็บส่วยจากพวกแพศย์ พวกพรหมณ์
ก็ถือศีลตราเทียวฆ่าสัตว์ เหตุฉนั้น พระพรหมจึงไม่ทำโลก
ที่วุ่นวายผิดเพี้ยนไปเช่นนั้นให้ตรงเสีย

ถ้าพระพรหมเป็นใหญ่ในสรรพโลก เป็นจอมบดี
เป็นเจ้าชีวิตของหมู่สัตว์ ทำไมจึงจัดสรรทั้งโลกให้มีเรื่อง
เลวร้าย ทำไมไม่ทำโลกทั้งปวงให้มีความสุข

ถ้าพระพรหมเป็นใหญ่ในสรรพโลก เป็นจอมบดี
เป็นเจ้าชีวิตของหมู่สัตว์ แล้วทรงต้องประสงค์อันใด จึง
สร้างโลกมิให้เป็นไปโดยธรรม กลับให้ทั้งการหลอกลวง
การมดเท็จ แม้กระทั่งความมัวเมา

ถ้าพระพรหมเป็นใหญ่ในสรรพโลก เป็นจอมบดี เป็นเจ้าชีวิตของหมู่สัตว์ ก็ชื่อว่าเป็นเจ้าชีวิตที่อยู่ดีธรรม ทั้งที่ธรรมมีอยู่ แต่พระพรหมนั้นก็จัดสรรโลกให้ไม่เป็น ธรรม...

ถ้าคนฆ่าคนฆ่าสัตว์ (บูชายัญ) แล้วจะบริสุทธิ์ และผู้ถูกฆ่าจะเข้าถึงแดนสวรรค์ พวกพราหมณ์ก็พึ่งฆ่า พวกพราหมณ์ด้วยกัน หรือพึ่งฆ่าพวกที่เชื่อถ้อยคำของ พราหมณ์เสียสิ

พวกเนื้อ พวกปศุสัตว์ และโคตัวไหนๆ ไม่ได้อ่อน วอนขอให้ฆ่าตัวมันเลย มีแต่ดินรนต้องการมีชีวิตอยู่ในโลก นี้ แต่คนไปเอาเหล่าปศุสัตว์มาผูกเข้าที่เสาหลักบูชายัญ

แล้วพวกพาลชนก็ยื่นหน้าเข้าไปตรงเสาบูชายัญ ที่ผูกสัตว์ไว้ พราหมณ์นำถ้อยคำงามแสนาที่แต่งสรรว่า เสาหลักบูชายัญนี้จะอำนวยสิ่งที่ดีปรารถนาแก่ท่านในโลก หน้า จะเป็นของยั่งยืนในสัมปรายภพ ...

ภูเขามาลาครี ขุนเขาหิมาวันต์ ภูเขาวิฆณะ ภูเขา สุทัศน์ ภูเขาวิสกะ ภูเขาจากเวรุ ภูเขาเหล่านี้ และภูเขา ใหญ่อื่นๆ เขาบอกว่า พวกพราหมณ์ผู้บูชายัญก่อสร้างไว้

ที่พูดกันมาว่าพวกพราหมณ์ผู้บูชายัญเอาอิฐมา ก่อเป็นภูเขา แต่ภูเขาหาใช่เป็นอิฐอย่างนั้นไม่ เห็นชัดๆ ว่าเป็นหิน ... เหล็กและโลหะย่อมไม่เกิดในอิฐ ที่พวก พราหมณ์พราหมณ์ผู้บูชายัญกล่าวไว้ว่า ผู้บูชายัญก่อสร้างมา

เขาบอกว่า พราหมณ์ผู้บูชาเวท เข้าถึงคุณแห่ง มนต์ ผู้มีตะบะ เป็นผู้ประกอบกรบขอ มหาสมุทรซัดท่วม พราหมณ์นั้นผู้กำลังตระเตรียมน้ำอยู่ที่ฝั่งมหาสมุทร เป็น เหตุให้น้ำในมหาสมุทร (ถูกลงโทษให้เค็ม) ต็มไม่ได้

แม่น้ำทั้งหลายพัดพาเอาพราหมณ์ผู้เจนนบเวท ทรงมนต์ไปเกินกว่าพัน น้ำในแม่น้ำเหล่านั้นก็ได้เสียรส ไป เหตุไฉนมหาสมุทรที่กว้างขวางสุดประมาณเท่านั้นจึง น้ำเสียดื่มไม่ได้

บ่อน้ำทั้งหลายในมนุษย์โลกนี้ ที่เขาขุดไว้กลายเป็น น้ำเค็มก็มี แต่ไม่ใช่เค็มเพราะท่วมพราหมณ์ตาย...

ครั้งเก่าพันดึกดำบรรพ์ ใครเป็นภรรยาของใคร คนก็ได้ให้กำเนิดมนุษย์ขึ้นตั้งแต่ก่อนมา ตามธรรมดา นั้น จึงไม่มีใครเร็วกว่าใคร การจัดแบ่งจำแนกคนก็ได้ว่า กันไปตามการงานอาชีพที่ทำมาอย่างนี้ ถึงแม้เป็นลูกคน จันทาลก็พึงเรียนเวทกล่าวมนต์ได้ หากเป็นคนฉลาดมี ความคิด หัวของเขาก็ไม่ต้องแตกเจ็ดเสี่ยง (อย่างที่พวก พราหมณ์ว่า) ...

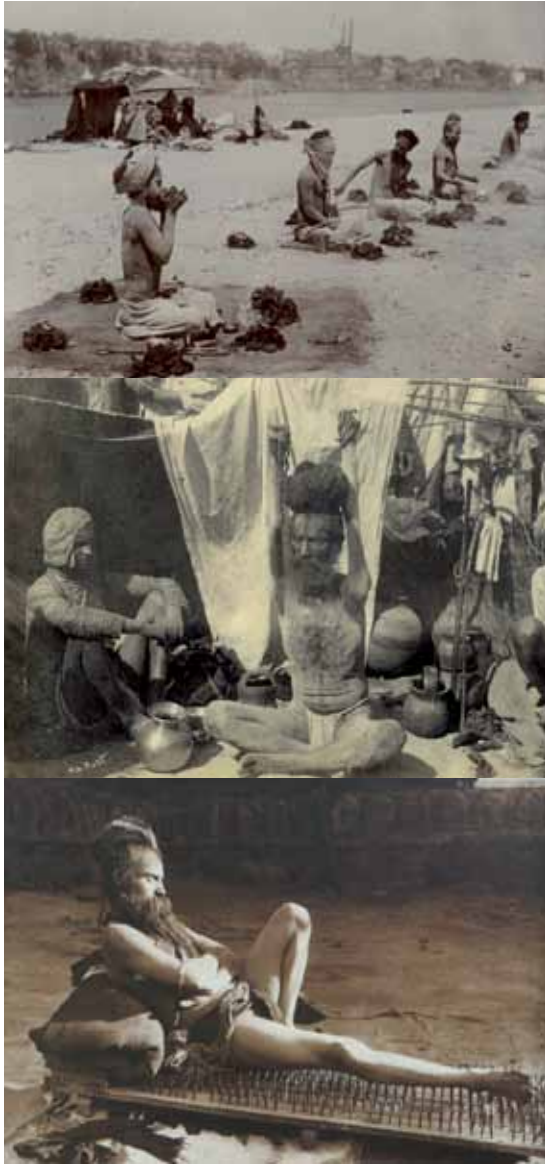
(ขุ.ชา.๒๘/๗๗๑-๒/๒๖๐-๒๗๐)

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

ชั้นวรรณะหมดไป คนยิ่งใหญ่โดยธรรมด้วยความดี

บุคคลไม่เป็นคนถ้อยทราหมเพราะชาติกำเนิด ไม่
เป็นพราหมณ์เพราะชาติกำเนิด แต่เป็นคนถ้อยทราหม
เพราะกรรม (สิ่งที่คิด-พูด-ทำ) เป็นพราหมณ์เพราะกรรม
(สิ่งที่คิด-พูด-ทำ)

(ขุ.สุ.๒๕/๓๐๕/๓๔๙)

กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร คนจัณทาล

จนถึงคนชนชยะ ทุกคนสงบกิเลสแล้ว ฝึกตนแล้ว ก็เป็น
ผู้เย็นขึ้นสนิทมดทั้งนั้น เมื่อเป็นผู้เย็นทุกคนแล้ว ก็ไม่มี
ใครดีไปกว่า ไม่มีใครเลวกว่าใคร

(ขุ.ชา.๒๗/๑๙๑๘/๓๗๖)

แม่น้ำสินธุ แม่น้ำสรสวดี แม่น้ำจันทกาคา แม่น้ำ
คงคา แม่น้ำยมุนา แม่น้ำสรภู และมหินที ทั้งหมดนี้เมื่อ
หลังไหลมา สาคระย่อมรับไว้ด้วยกัน ชื่อเดิมนั้นก็สลดหาย
หมายรู้กันแต่ว่าเป็นทะเลใหญ่

เหล่าชน ๔ วรรณะนี้ ก็เช่นกัน บรรพชาในสำนัก
ของพระองค์ ก็ละชื่อเดิมหมดไป หมายรู้กันแต่ว่าเป็น
พุทธบุตร (หมดทั้งนั้น)

(ขุ.อป.๓๒/๓/๓๙)

ดูกรวาสถุฐะฯ แท้จริงนั้น **บรรดาวรรณะทั้งสิ้น**
ผู้ใด... ห่างไกลกิเลส ... หลุดพ้นแล้วเพราะรู้ชอบ ผู้นั้นแล
เรียกว่า เป็นผู้เลิศสุดเหนือกว่าวรรณะทั้งหมดนั้น

ทั้งนี้ก็โดยธรรมนั่นเอง หาใช่โดยสิ่งอันมิใช่ธรรม
ไม่ ด้วยว่า **ธรรมนี้แหละ ประเสริฐสูงสุดในหมู่มนุษย์** ทั้ง
บัดนี้ และเบื้องหน้า ...

ที.ปา.๑๑/๕๓/๙๐)

ตะไลบาปไม่ไป ใช้สมาธิและปัญญา จึงหมดอวิชชาเป็นอิสระได้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูเขา
คิชมกุฏ เขตกรุงราชคฤห์ ... ได้ตรัสว่า

ดูกรนิโครธ ผู้บำเพ็ญตบะในโลกนี้ เป็นซีเปลือย
ปล่อยตัวไม่ถือมารยาท เลียมือ ... ถือรับอาหารในเรือน
หลังเดียว ยังชีพด้วยข้าวคำเดียวบ้าง ถือรับอาหารใน
เรือน ๒ หลัง ยังชีพด้วยข้าว ๒ คำบ้าง ... ถือกินอาหาร
ที่เก็บไว้ค้าง ๑ วันบ้าง ถือกินอาหารที่เก็บไว้ค้าง ๒ วัน
บ้าง ฯลฯ ถือกินอาหารที่เก็บไว้ค้าง ๗ วันบ้าง ถือบริโภค
อาหารครึ่งเดือนมือหนึ่งบ้าง ... ถือกินผักตบเป็นอาหาร
... ถือกินหญ้าเป็นอาหาร ถือกินโคมัย (ขี้วัว) เป็นอาหาร
ถือกินหัวเห้งและผลไม้ป่าเป็นอาหาร ถือกินผลไม้หล่น
ยังชีพ ... ถือนุ่งห่มผ้าเปลือกไม้ ถือนุ่งห่มหนังเสือ ... ถือ
นุ่งห่มผ้าถักทอด้วยผมมนุษย์ ถือถอนผมและหนวด ถือ
ยืนอย่างเดียวไม่ยอมนั่ง ถือเดินกระโห่ย ถือนอนบน
หนาม ถือนอนบนเนินดิน ถือคลุกตัวกับฝุ่นและเหงื่อโคล
ถืออยู่กลางแจ้ง ... ถือบริโภคคูถ ถือห้ามน้ำเย็น ถือลงน้ำ
วันละ ๓ ครั้ง ...

ดูกรนิโครธ การหน่ายบาปด้วยตบะ แม้ที่บำเพ็ญ
บริบูรณ์แล้วอย่างนี้ เรากล่าวว่ามีอุปกิเลสสมากมาย ...

(ที.ปา.๑๑/๒๓/๔๒)

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูเขาค
ศาลาในปามหาวัน ไกลนครเวสาลี ครั้งนั้นแล เจ้าลิจฉวี
พระนามว่าสาฬหะและอภัย เสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระ
ภาคถึงที่ประทับ ทรงถวายอภิวาทแล้ว ประทับนั่ง ณ ที่
ควรข้างหนึ่ง

ครั้นแล้ว เจ้าสาหะลิจฉวีได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ สมณพราหมณ์พวกหนึ่งบัญญัติการถอนตัวขึ้นจากโอฆะ โดยเหตุ ๒ อย่าง คือ โดยศีลวิสุทธิเป็นเหตุ ๑ โดยการหน่ายบาปด้วยตบะเป็นเหตุ ๑ ส่วนในธรรมวินัยนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสอย่างไร พระเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ดูกรสาหะ เรากล่าวศีลวิสุทธิแล้วว่า เป็นองค์แห่งสมณธรรมอย่างหนึ่ง (แต่) สมณพราหมณ์เหล่าใด ถือลัทธิหน่ายบาปด้วยตบะ ถือการหน่ายบาปด้วยตบะเป็นสาระ ติดแน่นอยู่ในการหน่ายบาปด้วยตบะ สมณพราหมณ์เหล่านั้น ไม่อาจเป็นไปได้ที่จะไถ่ถอนตัวขึ้นจากโอฆะ ...

สมณพราหมณ์เหล่าใด มีความประพฤติกายบริสุทธิ์ มีความประพฤติกายวาจาบริสุทธิ์ มีความประพฤติกายใจบริสุทธิ์ มีอาชีพรบริสุทธิ์ สมณพราหมณ์เหล่านั้น จึงควรเพื่อญาณทัศนะ เพื่อความตรัสรู้สูงสุด ...

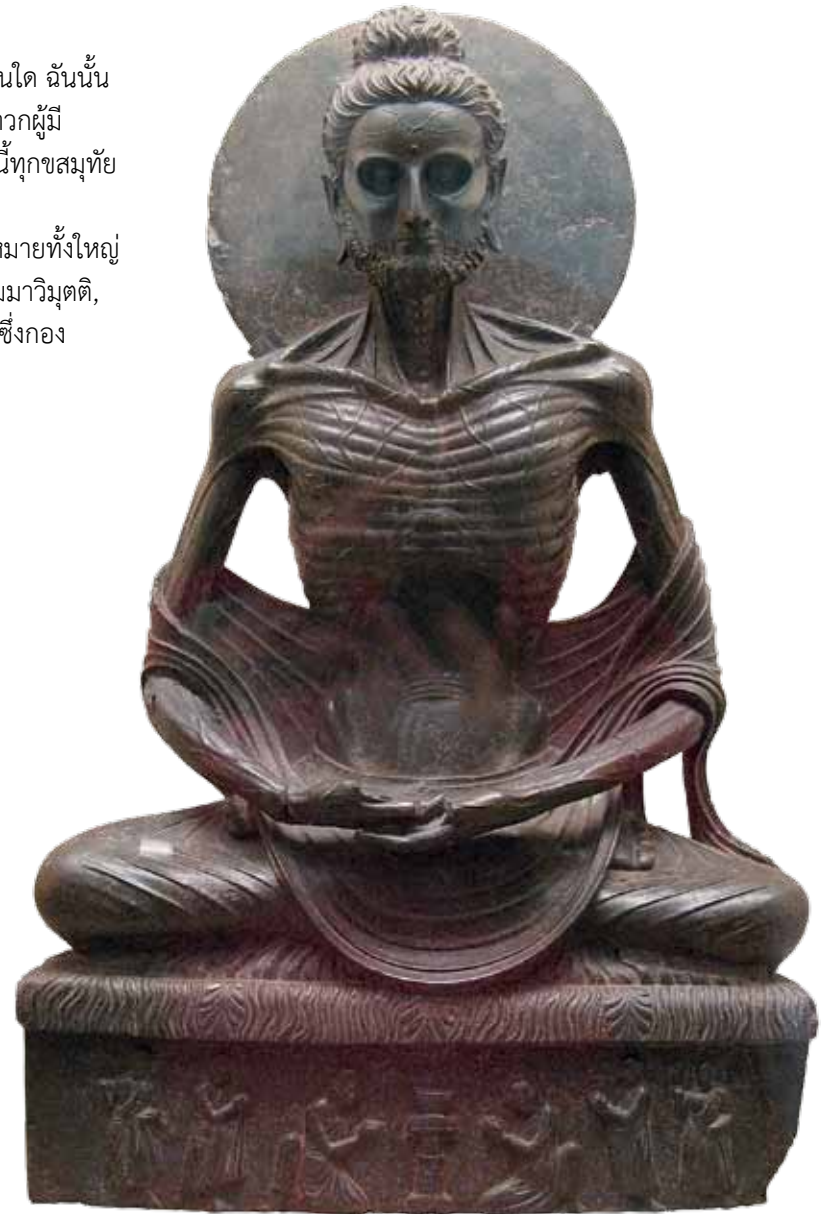
ดูกรสาหะ เปรียบเหมือนนักรบอาชีพ ถึงแม้จะรู้กระบวนธนูมากมาย แต่กระนั้น เขาจะได้ชื่อว่าเป็นนักรบคู่ควรแก่ราชา ควรแก่การใช้งานของราชา ถึงการนับว่าเป็นองค์ของราชาแท้ทีเดียว ก็ด้วยสถานะ ๓ ประการ กล่าวคือ เป็นผู้ยิงได้ไกล ๑ ยิ่งแม่นไว ๑ ทำลายเป้าหมายได้ทั้งหมด ๑

ดูกรสาหะ นักรบเป็นผู้ยิงได้ไกล แม้ฉนใด ฉนนั่นนั้นแล อริยสาวกก็เป็นผู้มีสัมมาสมาธิ, อริยสาวกผู้มีสัมมาสมาธิ ย่อมมองเห็นด้วยสัมมาปัญญาตามเป็นจริงอย่างนี้ว่า รูป... เวทนา... สัญญา... สังขาร... วิญญาณ... ทั้งหมดนี้ ไม่ใช่ของเรา ไม่เป็นเรา ไม่ใช่ตัวตนของเรา

ดูกรสาหะ นักรบเป็นผู้ยิงแม่นไว ฉนใด ฉนนั่นนั้นแล อริยสาวกก็เป็นผู้มีสัมมาทิฐิ, อริยสาวกผู้มีสัมมาทิฐิ ย่อมรู้ชัดตามเป็นจริงว่า นี่ทุกข์ นี่ทุกข์สมุทัย นี่ทุกข์นิโรธ นี่ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา

ดูกรสาหะ นักรบเป็นผู้ทำลายเป้าหมายทั้งใหญ่ได้ ฉนใด ฉนนั่นนั้นแล อริยสาวกก็เป็นผู้มีสัมมาวิมุตติ, อริยสาวกผู้มีสัมมาวิมุตติ ย่อมทำลายเสียได้ซึ่งกองอวิชชาอันใหญ่

(อง. จตุกก. ๒๑/๑๔๖/๒๗๑-๕)

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

๔๕ พรรษาแห่งพุทธกิจ

ในเวลา ๔๕ ปีแห่งการบำเพ็ญพุทธกิจ พระพุทธเจ้าได้เสด็จไปประทับจำพรรษา ณ สถานที่ต่างๆ ซึ่งท่านได้ประมวลไว้ พร้อมทั้งเหตุการณ์สำคัญบางอย่าง เป็นที่สังเกตดังนี้

พรรษาที่ ๑ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้กรุงพาราณสี (โปรดพระเบญจวัคคีย์)

พรรษาที่ ๒-๓-๔ พระเวฬุวัน กรุงราชคฤห์ (ระยะประดิษฐานพระศาสนา เริ่มแต่โปรดพระเจ้าพิมพิสาร ได้อัครสาวก ฯลฯ เสด็จจนครบปีสัต์ครั้งแรก ฯลฯ อนาคตบัณฑิตเกรงกลัวเป็นอุปาสกถวายพระเชตวัน; ถ้าถือตามพระวินัยปิฎก พรรษาที่ ๓ น่าจะประทับที่พระเชตวัน นครสาวัตถี)

พรรษาที่ ๕ ภูฏาคาร ในป่ามทวัน นครเวสาลี (โปรดพระพุทธบิดาซึ่งปรินิพพานที่กรุงกบิลพัสดุ์ และโปรดพระญาติที่วิวาทเรื่องแม่น้ำโรหิณี พระมหาปชาบดีพนวช เกิดภิกษุณีสงฆ์)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

บาบิโลเนียใช้ไม้สักอินเดีย

605-562 BC ที่กรุง**บาบิโลน** (Babylon อยู่ใต้แบกแดด เมืองหลวงของอิรักปัจจุบันเล็กน้อย) เป็นรัชกาลของกษัตริย์เนบูคัดเนซซาร์ที่ ๒ (Nebuchadnezzar II) ในยุคที่อาณาจักรบาบิโลเนียรุ่งเรือง ตำราฝรั่งกล่าวว่าช่างก่อสร้างในบาบิโลนใช้ไม้สักจาก**อินเดีย** และอ้างหลักฐานว่าคัมภีร์**ชาดก**เอ่ยถึงการค้ากับกรุง**บาบิโลน** โดยเรียกชื่อเป็นภาษาบาลีว่า “**พาเวรุ**” (ขุ.ชา.๒๗/๖๕๕/๑๕๔; อ้างใน *Encyclopædia Britannica*, 1994-2002

หัวข้อ “India”) ถ้าเป็นจริงตามที่อ้างนี้ จะช่วยให้เรื่องราวหลายอย่างในประวัติศาสตร์ชัดเจนยิ่งขึ้น (บาบิโลเนียปรากฏชื่อในประวัติศาสตร์ก่อน 2,000 BC เคยตกเป็นของแอสซีเรีย และสุดท้ายพ่ายแพ้แก่เปอร์เซีย ในปี 539 BC ซึ่งนับอย่างเรา = พ.ศ. ๔ นับอย่างฝรั่ง = ๕๖ ปีก่อน พ.ศ.; อเล็กซานเดอร์มหาราชสวรรคตที่นี่ เมื่อ 323 BC) หลังจากบาบิโลนเสื่อมอำนาจแล้ว พ่อค้าชาว**อาหรับ**ได้เป็นผู้ค้าขายต่อมา โดยคงจะจัดส่งสินค้าจากอินเดียแก่อียิปต์และเมดิเตอร์เรเนียน

พรรษาที่ ๖ มกุลบรรพต (ภายหลังทรงแสดง
 ยมกปาฏิหาริย์ที่นครสาวัตถี)
พรรษาที่ ๗ ดาวดึงส์เทวโลก (แสดงพระอภิธรรม
 โปรดพระพุทธมารดา)
พรรษาที่ ๘ เกสกลาวัน ใกล้เมืองสูงสูมรคีรี
 แคว้นภคคะ (พบนกุลบิดา และนกุลมารดา)
พรรษาที่ ๙ โขสิตาราม เมืองโกสัมพี
พรรษาที่ ๑๐ ป่าตำบลปาริเลยยกะ ใกล้เมือง
 โกสัมพี (ในคราวที่ภิกษุชาวเมืองโกสัมพีทะเลาะกัน)

พรรษาที่ ๑๑ เอกนาลา หมู่บ้านพราหมณ์
พรรษาที่ ๑๒ เมืองเวรัญชา
พรรษาที่ ๑๓ จาลิยบรรพต
พรรษาที่ ๑๔ พระเชตวัน (พระราहुลอุปสมบท
 วาระนี้)
พรรษาที่ ๑๕ นิโครธาราม นครกบิลพัสดุ์
พรรษาที่ ๑๖ เมืองอาฬวี (ทรมานอาฬวกยักษ์)
พรรษาที่ ๑๗ พระเวฬุวัน นครราชคฤห์
พรรษาที่ ๑๘-๑๙ จาลิยบรรพต

พรรษาที่ ๒๐ พระเวฬุวัน นครราชคฤห์ (โปรด
 มหาโจรองคุลิมาล พระอานนที่รับหน้าที่เป็นพระพุทธรูป
 อัฐิธาตุประจำ)
พรรษาที่ ๒๑-๔๕ ประทับสลับไปมา ณ **พระ
 เชตวัน** กับ**บุพพาราม** พระนครสาวัตถี (รวมทั้งคราวก่อน
 นี้ด้วย อรรถกถาว่าพระพุทธเจ้าประทับที่เชตวันาราม ๑๙
 พรรษา ณ บุพพาราม ๖ พรรษา)
พรรษาที่ ๔๕ เวฬุคาม ใกล้นครเวสาฬ

จากซ้าย:
 บาบิโลน
 เล่าจื๊อ
 ขงจื๊อ

เล่าจื๊อ ขงจื๊อ ปราชญ์แห่งจีน

c.604 BC ที่เมืองจิ้น ประมาณว่าเป็นปีเกิดของ
 เล่าจื๊อ (Lao-tze or Lao-tzu)

c.551?-479 BC เป็นช่วงชีวิตของขงจื๊อ (Confucius)

พุทธกิจประจำวัน

นอกจากสถานที่ทรงจำพรรษาใน ๔๕ ปีแห่งพุทธกิจแล้ว พระอรหันตศาสดาจารย์ได้ประมวลพระพุทธรูปที่พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติเป็นประจำในแต่ละวันไว้ด้วยว่ามี ๕ อย่าง เรียกว่า พุทธกิจประจำวัน ๕ ดังนี้

๑. ปุพฺพณฺเฑ ปิณฺทปาทนฺจ เวลาเช้าเสด็จบิณฑบาต
 ๒. สายณฺเฑ ธมฺมเทศน์ เวลาเย็นทรงแสดงธรรม
 ๓. ปโทเส ภิกฺขุโหวาทํ เวลาค่ำประทานโอวาทแก่เหล่าภิกษุ
 ๔. อทฺธมฺรตเต เทวปณฺหนิ เทียงคินฺทรวงตบเทวปัญหา
 ๕. ปจฺจุสฺสเวว คเต กาเล ภพฺพภพฺเพ วิโลกนํ จวนสว่าง ทรงตรวจพิจารณาสัตว์ที่สามารถและยังไม่สามารถบรรลุธรรม ว่าควรจะเสด็จไปโปรดผู้ใด
- (สรุปท้ายว่า เอเต ปณฺจวิธํ กิจฺจํ วิโสธติ มุนิ ปุณฺคโว พระพุทธเจ้าองค์พระมุนีผู้ประเสริฐ ทรงยังกิจ ๕ ประการนี้ให้หมดจด)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

Cyrus II the Great

เปอร์เซียขึ้นครองกรีก

ด้านการเมือง ในปี 546 BC (นับอย่างเรา ๓ ปีก่อนสิ้นพุทธกาล) พระเจ้า Cyrus II the Great ผู้ตั้งจักรวรรดิเปอร์เซีย (อิหร่าน) ที่อยู่ถัดจากชมพูทวีป ได้มาตีเอาพวกไอโอเนียนกรีกที่อะนาโตเลียไว้ได้อำนาจ จากนั้นพระเจ้า Cyrus II ได้ยึดบาบิโลนในปี 539 BC หลังจากนั้นก็มาตีเอาบาคเตรีย (Bactria เป็นอาณาจักรโบราณ = อัฟกานิสถานตอนบน + เอเชียกลางตอนล่าง) ไว้ได้ปกครองของเปอร์เซีย

ต้นแบบสัณคายนาและพุทธป้าอิมวากา

527 BC (ตัวเลขฝ่ายตะวันตก) มหาวีระ
(นิครนถนาฏบุตร) ศาสดาแห่งศาสนาเซน/โซณะ สิ้นชีพ
สาวกทะเลาะวิวาทกันเป็นข้อปรารภที่พระพุทธเจ้าทรง
แนะนำให้มีการสังคายนา และครั้งหนึ่งพระสารีบุตรได้
แสดงสังคิยสูตรไว้เป็นตัวอย่าง

๑ ปี ก.พศ. (= 543 BC; ฝรั่งว่า 483 BC) ในวัน
เพ็ญวิสาขปุณณมี หลังจากบำเพ็ญพุทธกิจ ๔๕ พรรษา
พระพุทธเจ้ามีพระชนมายุ ๘๐ พรรษา เสด็จปรินิพพาน
ที่สาละวันทยาน เมืองกุสินารา

พระพุทธปัจฉิมวาจา... “วธมมา สงขาร
อปปมาเทน สมปาเทถ” (สังขารทั้งหลายมีความเสื่อม
สลายไปเป็นธรรมดา จงทำกิจทั้งปวงให้ถึงพร้อม ด้วย
ความไม่ประมาท)

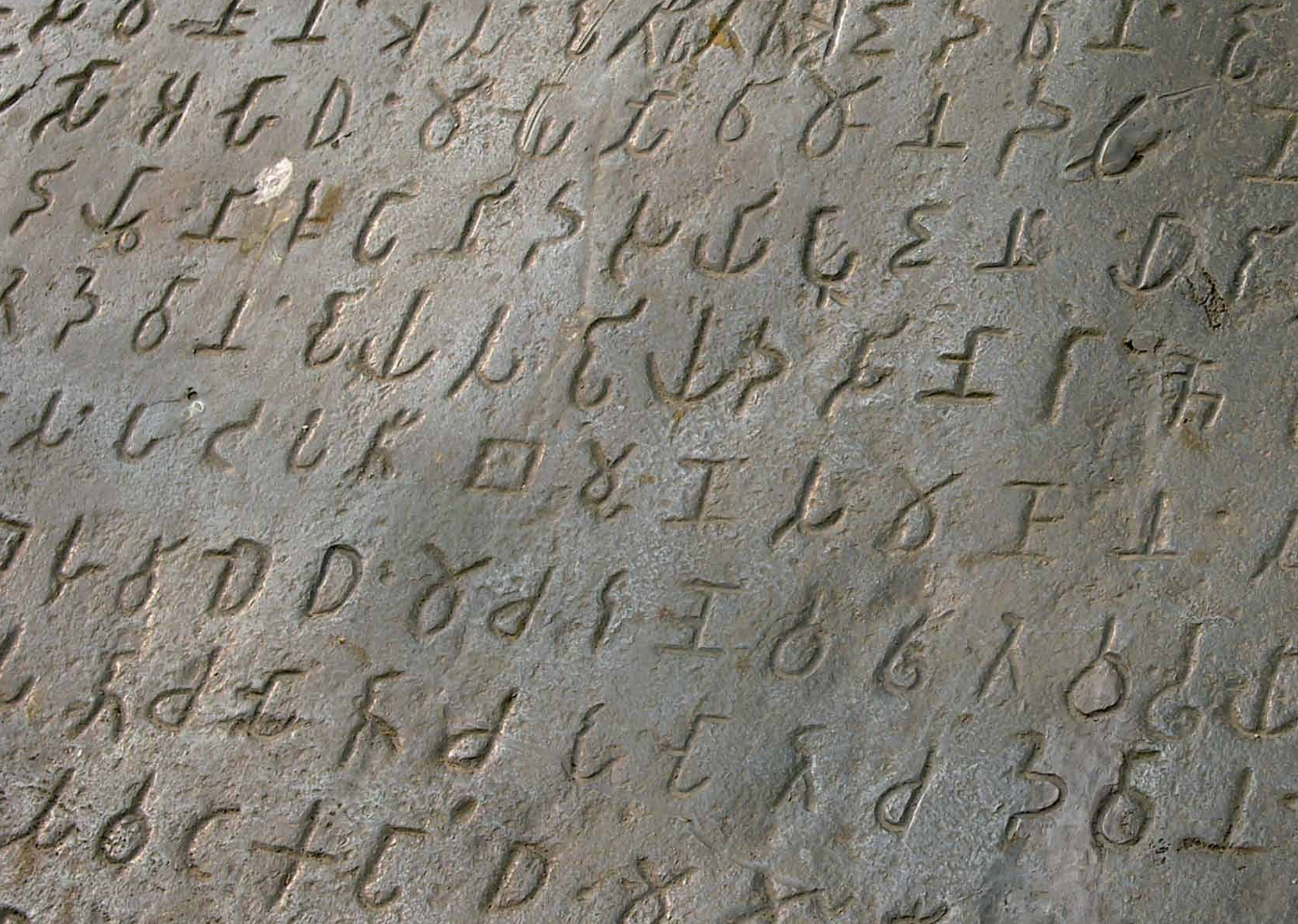
University of Texas Libraries

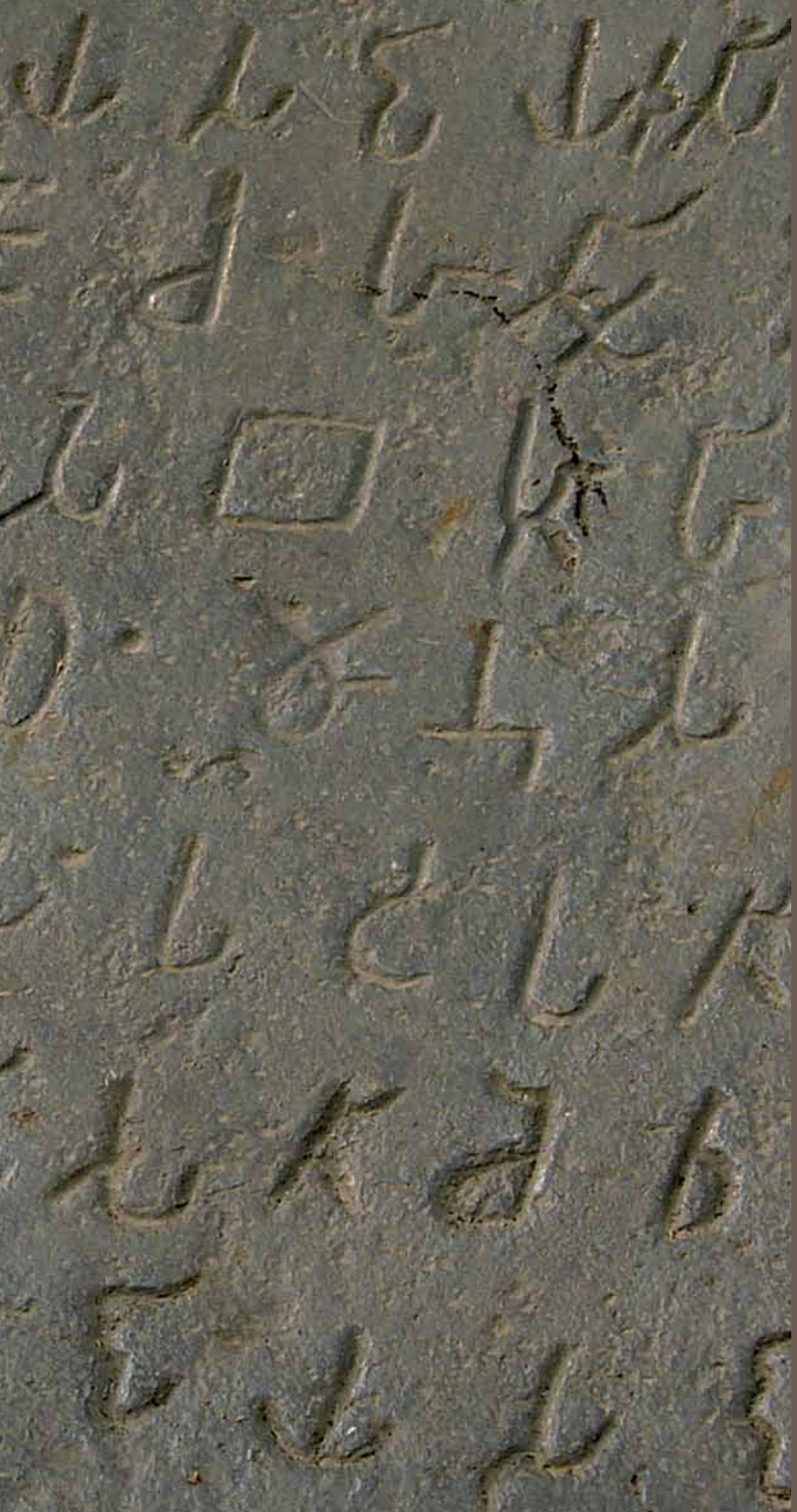

โยนก: ไอโอเนีย-บากเตรีย

พวกเปอร์เซียเรียก Ionians คือ ไอโอเนียนกรีก
ว่า Yauna (เยานะ) ซึ่งเมื่อมาถึงชมพูทวีป เรียกเป็น
“ยวนะ” บ้าง “โยนะ” บ้าง หรือเรียกชื่อถิ่นตามคำเรียก
ตัวคนเป็น “โยนก” แล้วใช้เรียกชาวกรีกทุกพวกสืบมา

ระยะแรกมักหมายถึงชุมชนกรีกในเปอร์เซีย
ตะวันออก ต่อมา หลังอเล็กซานเดอร์ฯ พิชิตบากเตรียใน
ปี 328 BC แล้ว มุ่งเอกรีกที่แคว้นบากเตรีย จนกระทั่ง
ยุคท้ายๆ กลายเป็นคำเรียกชาวต่างชาติพวกอื่นด้วย

คลังพุทธชาด

สังคายนา ครั้งที่ ๑ - พญาบาลีน

ถ้ำสัตว์บรรพบุรุษ

สัณคายนา ครั้ที่ ๑

๓ เดือน หลังพุทธปรินิพพาน (๙ เดือน ก.พศ.) มีการสังคายนาครั้งที่ ๑ ประภคเรื่องสุภททภิกษุ ผู้บวชเมือ แก่ กล่าวจาบจ้วงพระธรรมวินัย และเพือให้พระธรรมวินัย รุ่งเรืองอยู่สืบไป โดยที่ประชุมพระอรหันต์ ๕๐๐ รูป มี พระมหากัสสปะเป็นประธาน พระอุบาลีเป็นผู้สัชนา พระวินัย พระอานนทวิสัชนาพระธรรม (ที่จัดแยกเป็น พระสูตรและพระอภิธรรม) ณ ถ้ำสัตว์บรรพบุรุษ ภูเขา เวภารบรรพต เมืองราชคฤห์ โดยพระเจ้าอชาตศัตรูทรง อุปถัมภ์ ใช้เวลา ๗ เดือน

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

Map of the Maya area
www.yucatanadventure.com

การนับพุทธศักราช

โดยวิธีนับว่า “บัดนี้ พระบรมศาสดาสัมมา-
สัมพุทธเจ้าปรินิพพาน ล่วงแล้วได้ ๑ ปี/พรรษา” จึง
ถือว่า ๑ ปี หลังพุทธปรินิพพาน เริ่มต้นพุทธศักราช
เป็น พ.ศ. ๑ (นี่เป็นการนับแบบไทย ส่วนศรีลังกา และ
พม่า นับพุทธศักราชเริ่มแต่พุทธปรินิพพาน ดังนั้น เมื่อ
พระพุทธเจ้าปรินิพพานครบ ๑ ปีแล้ว ต่อจากนั้นก็เป็น
พ.ศ. ๒)

สายอชาตศัตรูสืบวงศ์สู่ปาฏลีบุตร

พ.ศ. ๑-๒๐ (543-523 BC; ตามฝรั่ง = 483-
463 BC) หลังพุทธปรินิพพานในปีที่ ๘ ของรัชกาลแล้ว
พระเจ้าอชาตศัตรูครองราชย์ต่อมาอีก ๒๔ ปี จึงถูกโอรส
คือเจ้าชายอุทัยภัทรทำปิตุฆาต ระหว่างนั้นแคว้นโกศล
และแคว้นวัชชีได้สูญอำนาจ ตกเป็นของมคธแล้ว มคธจึง
ครองความเป็นใหญ่ในชมพูทวีป เมื่ออุทัยภัทรขึ้นครอง
ราชย์แล้ว ต่อมา ได้ย้ายเมืองหลวงไปยังปาฏลีบุตร (เมือง
หน้าด่านที่พระเจ้าอชาตศัตรูได้ให้สุนิธะและวัสสการะ
สร้างขึ้นตอนปลายพุทธกาล) เป็นครั้งแรก

พ.ศ. ๗๒ (471 BC; ตามฝรั่ง = 411 BC) หลัง
จากกษัตริย์ทำปิตุฆาตต่อกันมา ๕ รัชกาล ราชกุมารได้
พร้อมใจกันปลงชีพกษัตริย์พระนามว่านาทาสก์ แล้ว
สถาปนาอำมาตย์ชื่อสุสนาคขึ้นเป็นกษัตริย์ ตั้งราชวงศ์
ใหม่ ย้ายเมืองหลวงไปตั้งที่เวสาลี

โอรสของพระเจ้าสุสนาค พระนามว่ากาลาโศก
เมื่อครองราชย์ในปีที่ ๑๐ ตรงกับ พ.ศ. ๑๐๐ ได้ทรง
อุปถัมภ์สังคายนาครั้งที่ ๒ และในรัชกาลนี้ ได้ย้าย
เมืองหลวงไปตั้งที่ปาฏลีบุตรเป็นการถาวร

• พ.ศ. ๑๕๐๐ • • • พ.ศ. ๒๐๐๐ • • • พ.ศ. ๒๕๐๐ • • • พ.ศ. ๓๐๐๐
ค.ศ. 1000 ค.ศ. 1500 ค.ศ. 2000 ค.ศ. 2500

ก่อนเป็นอเมริกา

500 BC (โดยประมาณ) กำเนิดอารยธรรมของ
ชนอินเดียนแดงเผ่ามายา ในอเมริกากลาง (แถบเม็กซิโก
กัวเตมาลา ฮอนดูรัส และเอลซัลวาดอร์ ในปัจจุบัน) ซึ่ง
รุ่งเรืองตั้งแต่ราว ค.ศ. 300 (ราว พ.ศ. ๘๕๐) ไปจนถึงล่ม
สลายราว ค.ศ. 900 (ราว พ.ศ. ๑๔๕๐) มีความเจริญ
เด่นทางด้านสถาปัตยกรรม ดาราศาสตร์ (เรื่องปฏิทิน)
คณิตศาสตร์ และการเขียนด้วยอักษรภาพ

The School of Athens

ชั้นยุคกรีกแห่งเอเธนส์

ต่อมาเมื่อพวกกรีกที่เอเธนส์ (Athens) เข้มแข็งขึ้น พวกกรีกที่ไอโอเนียอาศัยกำลังจากพวกเอเธนส์ ทำให้กรีกชนะเปอร์เซียไอโอเนียก็เป็นอิสระในปี 479 BC (นับอย่างเรา=พ.ศ. ๖๔; นับอย่างฝรั่ง=พ.ศ. ๔) แต่ต่อไปนี้ ไอโอเนียต้องขึ้นต่อเอเธนส์

แม้แต่ศูนย์กลางทางปัญญาก็ย้ายจากไอโอเนียไปอยู่ที่เอเธนส์ ดังที่ต่อไปนี้ไปที่เอเธนส์ ได้มี **โสเครตีส** (Socrates, 470?-399 BC) **เพลโต** (Plato, 427-347

BC) **อริสโตเติล** (Aristotle, 384-322 BC) ซึ่งถือกันว่าเป็นตรีโยนกมหาบุรุษ (the great trio of ancient Greeks) ผู้วางรากฐานทางปรัชญาของวัฒนธรรมตะวันตกและทำให้เอเธนส์ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งกำเนิดของอารยธรรมตะวันตก

ต่อมา **โยนก** ตกเป็นของเปอร์เซียอีกในปี 387 BC จนกระทั่ง **อเล็กซานเดอร์มหาราช** มาพิชิตจักรวรรดิเปอร์เซียลงในราวปี 334 BC ไอโอเนียจึงมาเป็นของ

กรีกแห่งมาซิโดเนีย (Macedonian Greeks) แต่แล้วถึงปี 133 BC (นับอย่างเรา=พ.ศ. ๔๑๐) พวกกรีกสิ้นอำนาจ โยนกกลายเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของจักรวรรดิโรมัน จนกระทั่งจักรวรรดิออตโตมานของมุสลิมเตอร์กมาเข้าครองเป็นท้ายสุดใน ค.ศ. 1458 (พ.ศ. ๒๐๐๑)

ส่วนในด้านศิลปวิทยา เมื่ออริสโตเติลสิ้นชีวิตลงในปี 322 BC (นับอย่างเรา=พ.ศ. ๒๒๑) ยุคคลาสสิกของกรีกก็จบลงด้วย

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

University of Texas Libraries

ปราชญ์กรีกแห่งเอเธนส์

470?-399 BC ช่วงชีวิตของโสเครตีส (Socrates) นักปรัชญากรีกที่ยิ่งใหญ่ ผู้ใช้วิธีสอนแบบถาม-ตอบ ที่เรียกกันว่า Socratic dialogue หรือ dialectic เขาถูกสอบสวนแล้วตัดสินประหารชีวิตฐานทำเยาอาชญาของเอเธนส์ให้ฟิลาสเสื่อมทราม และสิ้นชีพโดยดื่มยาพิษ ความคิดของเขาปรากฏในผลงานที่เพลโตเขียนไว้

เพลโต ต่อด้วยอริสโตเติล

427-347 BC ช่วงชีวิตของเพลโต (Plato) นักปรัชญากรีกที่ยิ่งใหญ่ ศิษย์โสเครตีส เขาตั้ง "Academy" ซึ่งเป็นสถานศึกษา ที่มีอิทธิพลมากที่สุดในตะวันตกยุคโบราณ และสอนที่นั่นจนตลอดชีวิต มีผลงาน ๓๖ เรื่อง ส่วนมากใช้วิธีถาม-ตอบ (dialogue) โดยมีโสเครตีสเป็น

ตัวละครหลัก เช่น *The Apology*, *Crito*, *Euthyphro* และ *Phaedo* ผลงานที่มีกลิ่นอายว่าเด่นที่สุดคือ *The Republic*

384-322 BC ช่วงชีวิตของอริสโตเติล (Aristotle) นักปรัชญากรีกที่ยิ่งใหญ่ เป็นศิษย์เพลโต ได้เรียนแล้วสอนใน "Academy" ประมาณ ๒๐ ปีกระทั่งเพลโตสิ้นชีพ ต่อมาได้รับเชิญจากพระเจ้า Philip II กษัตริย์แห่ง Macedonia ให้ช่วยการศึกษาแก่โอรส ที่ต่อมาเป็นพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช เมื่อกลับสู่เอเธนส์ ได้ตั้งโรงเรียน "Lyceum" มีผลงานครอบคลุมวิชาการหลากหลาย เฉพาะอย่างยิ่งเป็นต้นสายวิชา ตรรกศาสตร์ ชีววิทยา วรรณคดีวิจารณ์ และมีอิทธิพลยิ่งในวิชาจริยศาสตร์และรัฐศาสตร์

จากซ้าย:
 มรณะแห่งโสเครตีส
 โสเครตีส
 เพลโต
 อริสโตเติล

สังคายนา ครั้งที่ ๒

พ.ศ. ๑๐๐ (443 BC; ตามฝรั่ง=381 BC) มีสังคายนา ครั้งที่ ๒ ประชุมเรื่องภิกษุวัชชีบุตรแสดงวัตถุ ๑๐ ประการ นอกธรรมวินัย พระยศกาทักขบุตรเป็นผู้ชักชวนพระอรหันต์ ๗๐๐ รูป ประชุมทำที่วาฬการาม เมืองเวสาลี พระเวรตะเป็นผู้ถาม พระสัพพกามีเป็นผู้วิสัชนา โดยพระเจ้ากาลาโศกราชทรงอุปถัมภ์ ใช้เวลา ๘ เดือน

เกิดนิกายในพระพุทธศาสนา

อย่างไรก็ดี ภิกษุวัชชีบุตรได้แยกตัวออกจากเถรวาท กลายเป็นพวกหนึ่งต่างหาก เรียกชื่อว่า “มหาสังฆิกะ” (พวกสงฆ์หมู่ใหญ่) และทำสังคายนาต่างหาก

เรียกว่ามหาสังคิตี เป็นอจาริยวาทกลุ่มใหม่ ซึ่งเป็นจุดเริ่มให้เกิดนิกายขึ้น และเป็นต้นกำเนิดของอจาริยวาท/อจาริยวาท ที่ต่อมาเรียกตนเองว่า “มหายาน”

ทั้งนี้ มหาสังฆิกะนั้นได้แตกย่อยออกไป จนกลายเป็นอจาริยวาท ๖ นิกาย ทางด้านเถรวาทเดิม ก็ได้มีอจาริยวาทแยกออกไป ๒ พวก แล้ว ๒ พวกนั้นก็แตกย่อยออกไป จนกลายเป็น ๑๑ อจาริยวาท จนกระทั่งในช่วง ๑๐๐ ปี กว่าจนถึง พ.ศ. ๒๐๐ พระพุทธศาสนาก็ได้มีนิกายย่อยทั้งหมด ๑๘ เรียกว่า ๑๘ อจาริยวาทบ้าง ๑๘ อจาริยกุลบ้าง ๑๘ นิกายบ้าง (คือ เถรวาทดั้งเดิม ๑ กับอจาริยวาทอื่นๆ ๑๗) เป็นปัญหาที่รื้อการชำระสะสางแล้วทำสังคายนา ครั้งที่ ๓ (คำว่า “หินยาน” ก็คือ “มหายาน” ก็ดี ไม่มีในคัมภีร์บาลี นอกจากที่เขียนในสมัยปัจจุบัน)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

ราชวงศ์บันทะ ครองมคร

พ.ศ. ๑๔๐ (=403 BC; ตามฝรั่ง= c. 343 BC)
 มหาปัทมนนทะสังหารกษัตริย์แห่งราชวงศ์สุสนาคแล้ว
 ขึ้นครองราชย์ ตั้งราชวงศ์นนทะ ซึ่งครองนครสืบต่อกัน
 มาถึงองค์สุดท้ายคืออนนทะ รวมทั้งสิ้น ๙ รัชกาล จบ
 สิ้นใน พ.ศ. ๑๖๒ (=381 BC; ตามฝรั่ง =321 BC) รวม
 ๒๒ ปี

เรื่องข้างเคียงในอินเดีย
(มหากาพย์ มหาภารตะ)

400 BC (ในช่วงเวลาแต่เนิ่นๆ ถึงราว ค.ศ. 400 คือ ช่วง พ.ศ. ๑๕๐-๙๕๐ ซึ่งไม่อาจชี้ชัด) ฤๅษีชาวฮินดูได้แต่งมหากาพย์สันสกฤตเรื่อง**มหาภารตะ** อันเป็นกวีนิพนธ์ที่ยาวที่สุดในโลก (คงเริ่มเรื่องเดิมที่เป็นแกนแล้วแต่งเพิ่ม

กันต่อมา ว่าด้วยสงครามใหญ่เมื่อราว ๑,๐๐๐-๕๐๐ ปี ก่อนพุทธกาล อันเกิดขึ้นในวงศ์กษัตริย์ ระหว่างโอรสของเจ้าพี่เจ้าน้อง คือ เหล่าโอรสของ ฤทธราชกุมาร (เรียกว่า เการพ) กับเหล่าโอรสของ ปาณพ (เรียกว่า ปาณพพ) ซึ่งรบกันที่ทุ่งกุรุเกษตร (เหนือเดลีปัจจุบัน) จนฝ่ายการพสิ้นชีพทั้งหมด ยุธิษฐิระพี่ใหญ่ฝ่ายปาณพพขึ้นครองราชย์ที่หัสตินาปุระ และมีเรื่องต่อไปจนเสด็จสู่สวรรคต

ภควัตติดา ซึ่งเป็นคัมภีร์ปรัชญาสำคัญยิ่ง
ของฮินดู ก็เป็นส่วนหนึ่งอยู่ในเรื่องนี้ โดยเป็นบทสนทนา
ระหว่าง กลกณะ กับเจ้าชายอรชุน

จากซ้าย:
ภควัทคีตา
กฤษณะกับอรชุน

ພ.ສ. ໑໕໐໐

ค.ศ. 1000

ឆ.ស. ២០០០

ப.பி. 1500

ឃ.ក. ២៥០០

а.а. 2000

၈.၈. ၈၀၀၀

ብ.ብ. 2500

คัมภีร์เก่าของยิว-คริสต์

425 BC (โดยประมาณ) คัมภีร์ศาสนายิว ที่ยิวเรียกว่า Torah ซึ่งชาวคริสต์ก็นับถือด้วย โดยทั่วไปเรียก Pentateuch (“ปัญจครันธ์” คือ ๕ คัมภีร์แรกแห่ง Old Testament ของ Bible/ไบเบิล มี Genesis และ Exodus เป็นต้น) จบลงตัว

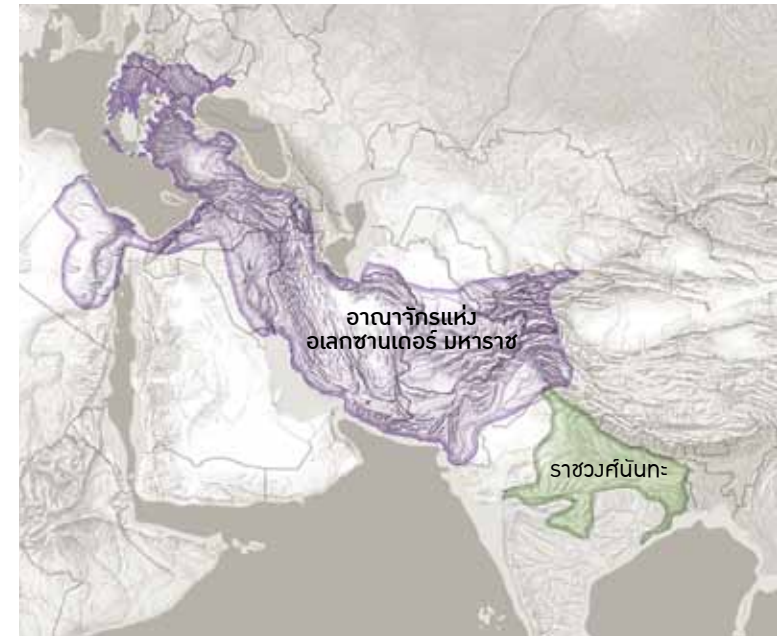
อเล็กซานเดอร์กลับไป จันทรคุปต์ขึ้นมา

พ.ศ. ๑๕๑-๘ (ตามฝรั่งนับ=332-325 BC)
พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชเดินทางผ่านหรือมีชัย
ในที่ใดอันสำคัญ มักสร้างเมืองขึ้นใหม่และตั้งชื่อเมือง
เฉลิมพระเกียรติว่า “Alexandria” ดังเช่นเมืองชื่อนี้ที่
สำคัญซึ่งยังคงอยู่ที่อียิปต์เป็นต้น แม้ทางชมพูทวีป ก็มี
อเล็กซานเดรียหลายแห่ง เช่นเมืองที่บัดนี้เรียก Herat
(=Alexandria of the Arians), Kandahar และแห่ง
หนึ่งในที่ไม่ไกลจากเมือง Kabul ในอัฟกานิสถาน

ในพระไตรปิฎก มี ๒-๓ แห่ง กล่าวถึงเมืองชื่อ
“อลสันทะ” ซึ่งสันนิษฐานกันว่าได้แก่ อเล็กซานเดรีย
นี้ และคัมภีร์ในพระไตรปิฎกเล่มใดมีชื่อเมืองนี้ก็กล่าวได้
ว่าเพ็งยุติในสมัยสังคายนาครั้งที่ ๓ ในคัมภีร์มีลิลินปัญหา
พญามิลินท์ (Menander) ตรัสว่าพระองค์ประสูติที่เมือง
อลสันทะ

หลังจากอเล็กซานเดอร์เลิกล้มความคิดที่จะตีนคร
และยกทัพกลับไปจากชมพูทวีปในปี 325 BC แล้วไม่
นาน จันทรคุปต์ก็ตีนครได้สำเร็จ

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

กรีก สบ-สบ-สวฤต สุปาฐสฤต

พ.ศ. ๑๖๒ (=381 BC; แต่ฝรั่งนับ=321 BC)
 จันทรคุปต์ปราบกษัตริย์นั้นทะได้ ขึ้นครองนคร ตั้ง
 ราชวงศ์ใหม่คือโมริยะ จากนั้นอีก ๑๖ ปี ยกทัพมารบ
 ชนะกษัตริย์กรีก คือซีลูคัส ที่ ๑ (Seleucus I) ซึ่งยอม
 ยกดินแดนคันธาระแถบ Kandahar ให้ โดยขอแลกได้
 ช้างไป ๕๐๐ เชือก ต่อมาอีก ๓ ปี (ตามฝรั่ง=302 BC)
 เมกะสทีนีส (Megasthenes) ชาวไอโอเนียนกรีก (โยนก)
 ได้เป็นทูตของพระเจ้าซีลูคัสที่ ๑ ไปอยู่ที่เมืองปาฐสฤต
 (กรีกเรียก Palimbothra, ปัจจุบันเรียก Patna/ปัทนา)
 และได้เขียนบันทึก ๔ เล่ม ชื่อ Indica เล่าถึงความเจริญ
 รุ่งเรืองแห่งแคว้นมคธของพระเจ้าจันทรคุปต์ (กรีกเรียก
 Sandrocottus) และความอุดมสมบูรณ์ของชมพูทวีปไว้
 (ฝรั่งว่า Megasthenes เป็นนักประวัติศาสตร์ และว่า
 คงเป็นชาวยุโรปคนแรกที่ได้เห็นแม่น้ำคงคา)

พระเจ้าจันทรคุปต์

พ.ศ. ๑๘๖ (=357 BC; แต่ฝรั่งนับ=297 BC) สิ้น
 รัชกาลพระเจ้าจันทรคุปต์ โอรสคือพระเจ้าพินทุสารครอง
 ราชย์ต่อมาอีก ๒๘ ปี

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

กรีก เข้าแดนชมพูทวีป

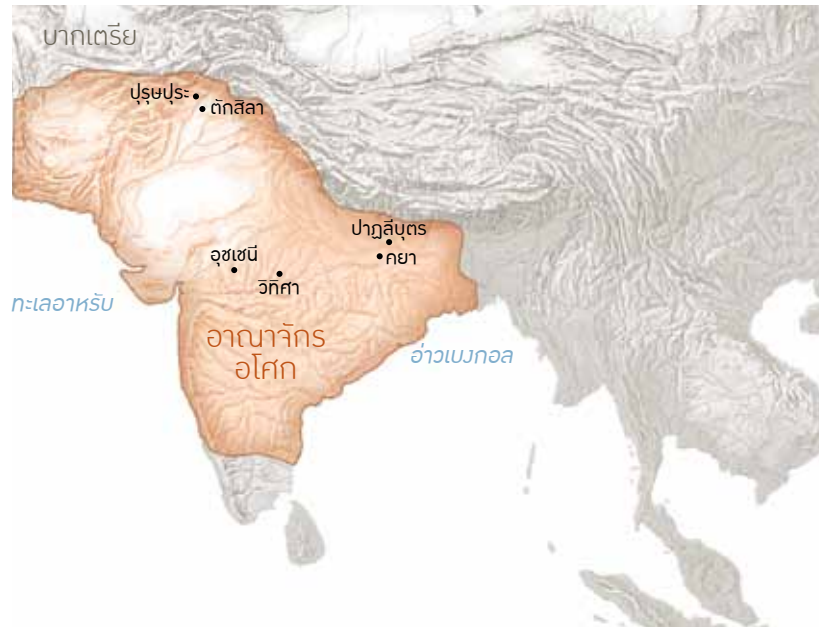
336-323 BC (ฝรั่งนับ=พ.ศ. ๑๘๗-๑๖๐; ไทย
 นับ=พ.ศ. ๒๐๗-๒๒๐) พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช
 (Alexander the Great) กษัตริย์กรีกแห่งมาซิโดเนีย
 ศิษย์ของอริสโตเติล เรื่องอำนาจ ปราบยึดดินแดนถึง
 เปอร์เซียได้สิ้นและในช่วง พ.ศ. ๑๕๖-๘ ได้ยกทัพผ่าน
 แคว้นโยนก (บากเตรีย/Bactria) เข้าคันธาระ มาตั้งที่
 ตักสิลา เตรียมยกเข้าตีมคธของราชวงศ์นั้นทะ และได้พบ
 กับเจ้าจันทรคุปต์ แต่แล้วเลิกล้มความคิด ยกทัพกลับไป

แม่ทัพกรีกตั้งอาณาจักร

323 BC (ฝรั่งนับ=พ.ศ. ๑๖๐; เรานับ=383
 BC) อเล็กซานเดอร์ฯ สวรรคต ดินแดนที่เคยอยู่ในการ
 ปกครองชิงอำนาจกัน แม่ทัพใหญ่คนหนึ่งของพระองค์ได้
 เป็นกษัตริย์ครองดินแดนทั้งหมดในภาคตะวันออก ตั้งแต่
 เอเชียน้อย (=เตอร์กีกาแลเอเชีย) จดอินเดีย ได้พระนามว่า
 พระเจ้าซีลูคัสที่ ๑ ผู้พิชิต (Seleucus I Nicator)

จากซ้าย:
 อเล็กซานเดอร์
 ซีลูคัสที่ ๑

เข้าสู่ยุคอโศกมหาราช

พ.ศ. ๒๑๔ (=329 BC; แต่ฝรั่งนับ=268 BC) สิ้นรัชกาลพระเจ้าพินทุसार เจ้าชายอโศก ซึ่งเป็นอุปราชอยู่ที่กรุงอชเชนี ในแคว้นอวันตี ดำเนินการยึดอำนาจโดยกำจัดพี่น้อง ครองอำนาจโดยยังไม่ได้อภิเษกอยู่ ๔ ปี

อโศกมหาราช จักรพรรดิธรรมราชา

พ.ศ. ๒๑๘ (=325 BC; แต่ฝรั่งนับ=265 BC) พระเจ้าอโศกมหาราชราชาภิเษกแล้ว แผ่ขยายอาณาจักรออกไป จนได้แม้แต่แคว้นกลิงคะที่เข้มแข็งยิ่งยง กลายเป็นกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุด และมีดินแดนกว้างใหญ่ไพศาลที่สุดในประวัติศาสตร์ของอินเดีย

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

อียิปต์ขึ้นเป็นศูนย์กลางกรีก

323 BC ในปีเดียวกันนั้น ทางด้านอียิปต์ ที่เมืองอเล็กซานเดรีย ซึ่งอเล็กซานเดอร์มหาราชได้สร้างขึ้น คราวพิชิตอียิปต์ในปี 332 BC และก่อนจะเดินทัพต่อสู่ตะวันออก ได้ตั้งแม่ทัพชื่อโตเลมี (Ptolemy) ให้ดูแลไว้ เมื่อสิ้นอเล็กซานเดอร์ โตเลมีก็ขึ้นเป็นกษัตริย์อียิปต์

กษัตริย์โตเลมีที่ ๑ มุ่งให้ อเล็กซานเดรียเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมแห่งโลกกรีก และได้สร้างหอสมุดอเล็กซานเดรีย อันมีชื่อเสียงที่สุดในยุคโบราณ ต่อมาอเล็กซานเดรียแห่งอียิปต์ก็ได้เป็นศูนย์กลางแห่งศิลปวิทยาแทนที่เอเธนส์

โตเลมีที่ ๑

เรื่องข้างเคียงในอินเดีย (รามเกียรติ์: พระราม-นางสีดา)

300 BC (ไม่ก่อนนี้; ราว พ.ศ. ๒๕๐) ฤๅษีวาลมีกี แต่งมหากาพย์สันสกฤตเรื่อง **รามายณะ** (รามเกียรติ์) ว่าด้วยเรื่องพระราม-นางสีดา แห่งอโยธยา (ในพุทธกาล=เมืองสาเกต)

ในพระพุทธศาสนา คัมภีร์ชั้น **อรรถกถา** และ **ฎีกา** กล่าวถึงเรื่อง **มหาภารตะ** และ **รามายณะ** บ่อยๆ โดยยกเป็นตัวอย่างของเรื่องเพื่อเจ้าไร้ประโยชน์ (นิรัตถกา) จัดเป็นสัมพัปปลาปะบ้าง **ติรัจฉานกถา**บ้าง เว้นแต่ยกเป็นข้อพิจารณาทางธรรม (ในอรรถกถา มักเรียกว่า ภารตยुทธ และสีดาหระณะ มีบางแห่งเรียกว่า ภารตะ และรามายณะ ในฎีกาเรียกว่า ภารตปุราณะ และรามปุราณะ บ้างก็มี)

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

คลีโอพัตรา

สืบทอด ถึงคลีโอพัตรา

ราชวงศ์โตเลมี รุ่งเรืองต่อมา ๓๐๐ ปี จึงเสียแก่โรมในรัชกาลสุดท้ายของพระนาง **คลีโอพัตรา** (Cleopatra) และโอรส คือโตเลมีที่ ๑๕ (Ptolemy XV, Caesarion) เมื่อปี 30 BC (พ.ศ. ๕๑๓)

บรรดาพระมหากษัตริย์ในดินแดนตะวันตกที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงมีสัมพันธไมตรี และระบุพระนามไว้ในศิลาจารึก มีพระเจ้าโตเลมีที่ ๒ (Ptolemy II Philadelphus) แห่งอียิปต์รวมอยู่ด้วย (ในศิลาจารึกเรียกว่า “ตุลมะยะ”)

พุทธศาสนารุ่งเรือง ยุคที่ ๑

นโยบาย “ธรรมวิชัย”

เมื่อตีแคว้นกลิงคะได้ในปีที่ ๘ แห่งรัชกาล (=พ.ศ. ๒๒๒=321 BC แต่ฝรั่งนับ=261 BC) พระเจ้าอโศกทรงสดพระทัยต่อความทุกข์ยากของประชาชน และได้หันมานับถือวิถีแห่งสันติและเมตตาของพระพุทธศาสนา

พระเจ้าอโศกมหาราชประกาศละเลิกสังคามวิชัยหันมาดำเนินนโยบาย **ธรรมวิชัย** เน้นการสร้างสิ่งสาธารณูปโภค บำรุงความสุขและศีลธรรมของประชาชน อุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ สร้างวิหาร (วัด) ๘๔,๐๐๐ แห่ง เป็นศูนย์กลางศึกษา และทำ **ศิลาจารึก** สือสารเสริมธรรมแก่ประชาชน ประกาศหลักการแห่งเสรีภาพแบบสมคร-สมานทางศาสนา ตลอดจนอุปถัมภ์สังคายนาครั้งที่ ๓ และส่งพระศาสนทูต ๙ สายไปประกาศพระศาสนาในแดนห่างไกล

จากศิลาจารึกของพระเจ้าอโศก ทำให้รู้ว่า แคว้นโยนะ และกัมโพชะ อยู่ในพระราชอาณาเขต อาณาจักรปาณฑยะ และโจฬะในแดนทมิฬ เป็นถิ่นข้างเคียง

ศิลาจารึกยังได้กล่าวถึงกษัตริย์ที่ติดต่อดินแดนตะวันตกอันห่างไกลมาก รวมทั้ง Ptolemy II แห่งอียิปต์ Alexander แห่งเอปิร์ส หรือ โครีนธ์ Antiochus II แห่งซีเรีย Antigonos II แห่ง(กรีก)มาซิโดเนีย

จารึกอโศก

พระเจ้าอโศกมหาราชได้โปรดให้ทำศิลาจารึก เริ่มแต่เมื่ออภิเชกได้ ๑๒ พรรษา (เรานับ=พ.ศ. ๒๒๖)

ในบรรดาศิลาจารึกมากมายที่ได้โปรดให้ทำตามนโยบายธรรมวิชัย นั้น ศิลาจารึกฉบับที่ค้นพบมากที่สุดถึง ๑๒ แห่งคือจารึกฉบับเหนือ ที่ว่าด้วยการทรงเป็นอุบาสกและเข้าสู่สงฆ์ ซึ่งมีความเริ่มต้นว่า “พระผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ ได้ตรัสไว้ดังนี้:- นับเป็นเวลานานกว่า ๒ ปีครึ่งแล้วที่ข้าฯ ได้เป็นอุบาสก แต่กระนั้น ข้าฯ ก็มิได้กระทำความพากเพียรจริงจังเลย และนับเป็นเวลาได้อีก ๑ ปีเศษแล้วที่ข้าฯ ได้เข้าสู่สงฆ์ แล้วจึงได้กระทำความพากเพียรอย่างจริงจัง”

ในศิลาจารึกแห่งไพร่ต พระเจ้าอโศกฯ ได้ตรัสปราศรัยกับพระภิกษุสงฆ์ว่า

“ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลาย พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายย่อมทราบว่าย่อมมีความเคารพและเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ มากเพียงใด... สิ่งใดก็ตามที่พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าตรัสไว้แล้ว สิ่งนั้นๆ ทั้งปวงล้วนเป็นสุภาษิต”

ธรรมที่พระเจ้าอโศกฯ ทรงนำมาสอนประชาชนไว้ในศิลาจารึกทั้งหลาย (ซึ่งพวกนักปราชญ์มักเรียกว่า “อโศกธรรม”) ได้แก่คำสอนสำหรับชาวบ้านทั่วไป ซึ่งเน้นการไม่เบียดเบียน การช่วยเหลือกัน และการปฏิบัติธรรมคือหน้าที่ตามหลักทศ ๖ มีแต่เรื่อง บุญ-ทาน-การไปสวรรค์ (คือธรรมะอย่างที่ว่าชาวพุทธเมืองไทยรู้จัก แต่ทรงย้ายธรรมทาน) ไม่เอ่ยชื่อหลักธรรมอื่นๆ อย่างอริยสัจ ๔ ชั้น ๕ ปฏิจจนุปบาท นิพพาน คือทรงสอนธรรมตาม

จริยวัตรของพระจักรพรรดิธรรมราชา มิได้ทรงสอนธรรมที่เป็นเทคนิคของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระภิกษุสงฆ์ กับทั้งเห็นได้ชัดว่าทรงมุ่งยกประชาชนให้พ้นจากลัทธิบูชาวิญญาณและระบอบวรรณะของพราหมณ์

หลักการไม่เบียดเบียน คือ อหิงสา หรือ อวิหิงสา ตามพุทธโอวาท ซึ่งเป็นจุดเน้นของนโยบายธรรมวิชัย ได้แสดงออกเด่นชัดทั่วไปในศิลาจารึก รวมทั้งหลักการแห่งความสามัคคีระหว่างศาสนิกต่างศาสนา (สมวายะ) ซึ่งนำหน้าและควรเป็นแบบอย่างของหลักการแห่งเสรีภาพทางศาสนา และขันติธรรม (freedom of religion และ tolerance) ที่แม้แต่มนุษย์ในยุคที่ถือว่าพัฒนาสูงยิ่งแล้วในปัจจุบัน ก็ยังปฏิบัติไม่ได้จริง หรือไม่ก็ถือไปตามความเข้าใจผิดพลาด (เช่น แทนที่จะประสานคน กลับไปปะปนหลักธรรม)

ในศิลาจารึก ฉบับที่ ๑๒ มีพระดำรัสว่า

“สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรียพรรคีย์ ผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ ย่อมทรงยกย่องนับถือศาสนิกชนแห่งลัทธิศาสนาทั้งปวง ทั้งที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ ด้วยพระราชทาน และการแสดงความยกย่องนับถืออย่างอื่นๆ แต่พระผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ ไม่ทรงพิจารณาเห็นทานหรือการบูชาอันใด ที่จะเทียบได้กับสิ่งนี้เลย สิ่งนี้คืออะไร? นั่นก็คือการที่จะพึงมีความเจริญอกงามแห่งสารธรรมในลัทธิศาสนาทั้งปวง ก็ความเจริญอกงามแห่งสารธรรมนี้ มีอยู่มากมายหลายประการ แต่ส่วนที่เป็นรากฐานแห่งความเจริญอกงามนั้นได้แก่สิ่งนี้คือ การสำรวจมรรควิชาว่าระวางอย่างไร? คือ ไม่พึงมีการยกย่องลัทธิศาสนาของตน

และการตำหนิลัทธิศาสนาของผู้อื่น เมื่อไม่มีเหตุอันควร... การสังสรรค์สมาคมกันนั้นแลเป็นสิ่งดีงามแท้ จะทำอย่างไร? คือ จะต้องรับฟังและยินดีรับฟังธรรมของกันและกัน

จริงดังนั้น พระผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพทรงมีความปรารถนาว่า เหล่าศาสนิกชนในลัทธิศาสนาทั้งปวง พึงเป็นผู้มีความรอบรู้ และเป็นผู้ยึดมั่นในกรรมดี... จะบังเกิดผลให้ถึงความเจริญอกงามแห่งลัทธิศาสนาของตนๆ และความรุ่งเรืองแห่งธรรม”

พระเจ้าอโศกฯ ได้เสด็จไปนมัสการสังเวชนียสถานดังกล่าวในจารึก ฉบับที่ ๘ ว่า

“สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรียพรรคีย์ ผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ เมื่ออภิเชกแล้วได้ ๑๐ พรรษา (=พ.ศ. ๒๒๘) ได้เสด็จไปสู่สัมโพธิ (พุทธคยา-สถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า) จากเหตุการณ์ครั้งนั้น จึงเกิดมีธรรมยาตราขึ้นในธรรมยาดรานั้น ย่อมมีกิจต่อไปนี้ คือ การเยี่ยมชมสมณพราหมณ์และถวายทานแก่ท่านเหล่านั้น การเยี่ยมชมเยียนท่านผู้เฒ่าผู้สูงอายุ และการพระราชทานเงินทองเพื่อ(ช่วยเหลือ)ท่านเหล่านั้น การเยี่ยมชมราชกุมารในชนบท การสั่งสอนธรรม และการซักถามปัญหาธรรมแก่กัน..

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

ณ สารนาถ (อิสตันบูลตุรกี) สถานที่แสดง
ปฐมเทศนา พระเจ้าอโศกฯ ก็ทรงประดิษฐานหลักศิลา
ใหญ่ไว้ ซึ่งมีชื่อเสียงที่สุด เพราะรูปเศียรสิงห์ทั้งสี่ บน
ยอดเสาศิลาจารึกนั้น ได้มาเป็นตราแผ่นดินของประเทศ
อินเดียในบัดนี้ และรูปพระธรรมจักรที่เห็นอยู่บนหัวสิงห์
ทั้งสี่นั้น ก็มาเป็นสัญลักษณ์อยู่กลางธงชาติอินเดียใน
ปัจจุบัน

โดยเฉพาะในจารึกหลักศิลาที่ลุมพินี ที่พระ
พุทธเจ้าประสูติ จะเห็นชัดว่า พระเจ้าอโศกฯ ทรงมีพระ
ราชศรัทธามากเพียงใด ดังคำจารึกว่า

“สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรียทรรศ์ ผู้เป็นที่รักแห่ง
ทวยเทพ เมื่ออภิเษกแล้วได้ ๒๐ พรรษา (=พ.ศ. ๒๓๘)
ได้เสด็จมาด้วยพระองค์เองแล้ว ทรงกระทำการ
บูชา (ณ สถานที่นี้) เพราะว่า พระพุทธศากยมนิได้
ประสูติแล้ว ณ ที่นี้ (พระองค์) ได้โปรดให้สร้างรั้วศิลา
และโปรดให้ประดิษฐานหลักศิลาขึ้นไว้

“โดยเหตุที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ประสูติ ณ
สถานที่นี้ จึงโปรดให้หมู่บ้านถินลุมพินีเป็นเขตปลอดภาษี
และให้เสียสละ (ผลิตผลจากแผ่นดินเป็นทรัพย์สินแผ่นดิน
เพียง ๑ ใน ๘ ส่วน)”

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

หลักศิลาของพระเจ้าอโศกฯ นี้ เท่ากับบอกว่า พระพุทธเจ้าทรงเป็นเอกบุคคลในประวัติศาสตร์ที่มี หลักฐานการอุปติบ่งชัดที่สุด ซึ่งระบุบอกไว้ด้วยความ เคารพรัก โดยบุคคลสำคัญยิ่งแห่งประวัติศาสตร์อีกท่าน หนึ่ง และเป็นหลักฐานที่เกิดมีภายในกาลเวลาใกล้เคียง เพียงไม่กี่ชั่วอายุคน ซึ่งความทรงจำและการกล่าวขาน พร้อมทั้งกิจการที่เกี่ยวข้องเนื่องในสังคมยังไม่เลือนหายไป

หน้าตรงข้าม:
หัวเสาอโศกที่สารนาถ

จากซ้าย:
เสาอโศกที่ลุมพินี
เสาอโศกที่เวสาลี

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

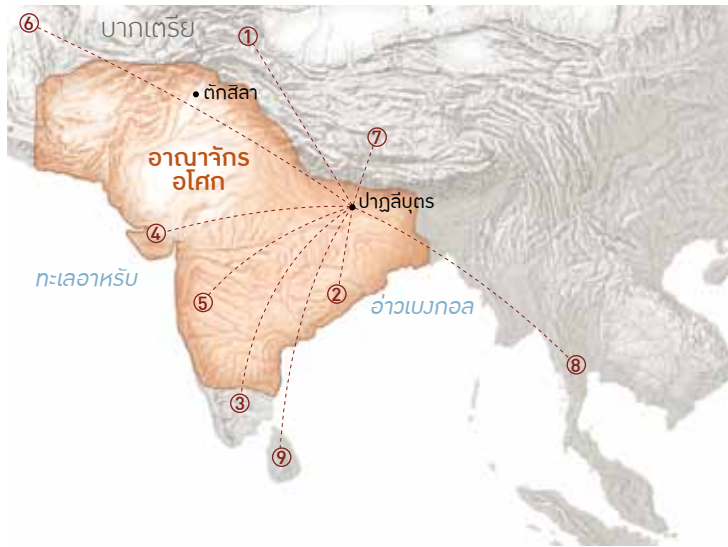
โรมันรุ่ง กรีกเลือนลับ

272 BC (ตามฝรั่ง=พ.ศ. ๒๑๑ แต่เรานับ ๒๗๑) ทางด้านยุโรป พวกโรมันเรืองอำนาจขึ้น ตีได้และเข้า ครองประเทศอิตาลี แล้วแผ่ขยายดินแดนออกไปเรื่อยๆ ต่อมาได้ทำสงครามใหญ่ยาวนานกับกษัตริย์กรีก แห่งมาซิโดเนีย (Macedonia) และทั้งพระเจ้า Antiochus III กษัตริย์ในราชวงศ์ของพระเจ้าซีลูคัส (กล่าวข้าง ต้น) ที่ครองซีเรีย

ในที่สุด ถึง 146 BC กรีกก็ตกอยู่ใต้อำนาจโรมัน จนหมดสิ้น

นานมาแล้วตั้งแต่ 264 BC พวกโรมันเริ่มจัดให้มี กีฬาคนสู้กัน (gladiator) หรือคนสู้กับสัตว์ร้าย เช่นสิงโต โดยให้ชาวโรมันได้สนุกสนานกับการเอาเชลยหรือทาส มาให้ฆ่ากัน หรือถูกสัตว์ร้ายฆ่าในสนามกีฬาโคลิเซียม (Coliseum)

256 BC (ตามฝรั่ง=พ.ศ. ๒๒๗ แต่เรานับ พ.ศ. ๒๘๗) ที่เมืองจีน สิ้นราชวงศ์โจ ที่ปกครองมาเกือบพันปี และเริ่มราชวงศ์จิ้น (ตัวเลขไม่ลงตัวแน่นอนตามที่ถือสืบ กันมาว่า ราชวงศ์โจครอง 1122-256 BC)

สังคายนาครั้งที่ ๓ และส่งศาสนทูต

พ.ศ. ๒๓๕ มีสังคายนา ครั้งที่ ๓ ประการการที่มีเดียรถียมากมายปลอมบวชเข้ามา เนื่องจากเกิดลางสักการะในหมู่สงฆ์อุดมสมบูรณ์ พระอรหันต์ ๑,๐๐๐ รูป มีพระโมคคัลลีบุตรติสสะเถระเป็นประธาน ประชุมทำที่โอศการาม เมืองปาฏลีบุตร โดยพระเจ้าอโศกมหาราชทรงอุปถัมภ์ ใช้เวลา ๙ เดือน

หลังสังคายนาแล้ว มีการจัดส่งพระศาสนทูต ๙ สาย ไปประกาศพระศาสนา (แต่ละแห่งมีพระภิกษุร่วมคณะพอครบสงฆ์ที่จะให้อุปสมบท) คือ

๑. พระมัทธันตีกะ ไป กัสมีร์-คันธารรัฐ
๒. พระมหาเทวะ ไป มหิงสกมณฑล
๓. พระรักขิตะ ไป วนวาสี(รัฐ)
๔. พระโยนกธรรมรักขิต ไป อปรันตกะ(รัฐ)
๕. พระมหาธรรมรักขิต ไป มหารัฐ
๖. พระมหารักขิต ไป โยนกรรัฐ
๗. พระมัทธิมะ ไป เทศภาคแห่งหิมวันต์
๘. พระโสณะและอุตตระ ไป สุวรรณภูมิ
๙. พระมหินทะ ไป ตัมปปณณิทวีป (ลังกา)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

พุทธศาสนาตั้งมั่นในลังกา

พ.ศ. ๒๓๖ (ฝรั่งนับ=247 BC) ที่ลังกาทวีปพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะครองราชย์ (พ.ศ. ๒๓๖-๒๗๖) ที่อนูราชปุระ (ไทยนิยมเรียกกันมาว่าอนูราชบุรี) ทรงสถาปนาธรรมจากพระมหินทเถระแล้ว ทรงนับถือและอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง รวมทั้งสร้างมหาวิหาร ที่ได้เป็นศูนย์กลางใหญ่ของพระพุทธศาสนาเถรวาทสืบมา

ในปีนั้น มีสังคายนา ครั้งที่ ๔ ประการการประดิษฐานพระพุทธศาสนาในลังกาทวีป เพื่อให้พระพุทธศาสนาตั้งมั่นและเจริญสืบไป (ตำนานว่า พระสงฆ์ ๖๘,๐๐๐ รูป ประชุมกัน) มีพระมหินทเถระเป็นประธานและเป็นผู้ถามพระอริยฐานะเป็นผู้วิสัชนา ณ อุปาราม เมืองอนูราชบุรี โดยพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะทรงอุปถัมภ์ ใช้เวลา ๑๐ เดือน

อย่างไรก็ดี สังคายนาครั้งนี้เป็นกิจกรรมตามข้อปรารภพิเศษ โดยทั่วไปไม่นับเข้าในประวัติสังคายนา

ต่อมา พระนางอนุฬา ชายาแห่งพระกนิษฐภคินีของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ และสตรีในราชสำนักจำนวนมากปรารถนาจะอุปสมบท พระมหินทเถระจึงแนะนำพระราชาให้ส่งทูตไปทูลพระเจ้าอโศก ขออาราธนาพระสงฆ์เถระมาประดิษฐานภิกษุณีสงฆ์ในลังกาทวีป พระเถระได้นำกิ่งพระศรีมหาโพธิ์มาปลูกที่อนูราชปุระด้วย

๙ สาย มีไทยและจีน ด้วย?

(สารัตถที่ปีนี้ ว่า มหิงสกมณฑล=อันธกรรัฐ;
สาสนวงศ์ ว่าเทศภาคแห่งหิมวันต์=จีนรัฐ คือประเทศจีน;
สุวรรณภูมิ=สุวรรณนคร คือเมืองสะเทิมในพม่า บางมติว่า
=หริภุญชรรัฐ บางมติว่า=สยามรัฐ; อปรันตรรัฐ คง=สุนา-
ปรันตรรัฐ; มหารัฐ บางมติว่า=สยามรัฐ)

ราชาแห่งลังกาทวีปครั้งนั้น คือพระเจ้าเทวา-
นัมปิยติสสะ (พึงสังเกตว่าใช้คำนำพระนามอย่างเดียวกับ
พระเจ้าอโศกมหาราช ที่ปรากฏในศิลาจารึกว่า “เทวา-
นัมปิยปิยทัสสี” และตำนานว่ามีเชื้อสายศากยะทั้งสอง
พระองค์)

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

พุทธศาสนาบนเส้นทางสู่จีน

240 BC (โดยประมาณ; ฝรั่งนับ=พ.ศ. ๒๔๓ เรา
นับ=พ.ศ. ๓๐๓) ตำนานว่าโอรสองค์หนึ่งของพระเจ้า
อโศกฯ ได้ตั้งอาณาจักรขึ้นที่โฆตาน (Khotan ปัจจุบัน=
Hotan ในมณฑลซินเจียงของจีน) ต่อมา นัคตาของ
กษัตริย์องค์นี้ ได้นำพระพุทธศาสนาเข้าสู่โฆตาน (บาง
ตำราว่าพุทธศาสนาเข้าสู่โฆตาน 217 BC) และที่นั่น
พระพุทธศาสนาได้เป็นศาสนาประจำชาติ (จากโฆตานนี้
พระพุทธศาสนาจะไปสู่จีนใน พ.ศ. ๖๐๘/ค.ศ. 65)

มหาสถูปสาณจี อยู่ในสภาพดีที่สด

แม้ว่าต่อมาราชวงศ์โมริยะจะสิ้นไปในปี 185 BC (พ.ศ. ๒๔๘) และแม้ว่าถาวรวัตถุมากมายที่พระเจ้าอโศกฯ สร้างไว้จะถูกทำลายและพังพินาศไปแล้วตามกาลเวลาแทบทั้งหมด แต่มีปูชนียสถานสำคัญแห่งหนึ่งซึ่งได้ขุดขึ้นมาให้เห็นในปัจจุบันและนับว่าเป็นพุทธสถานที่รักษาไว้ได้ดีที่สุดในอินเดีย คือ **สาณจี** โดยเฉพาะ**มหาสถูป**ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งค้นพบเมื่อปี ๒๓๖๑

มหาสถูปสาณจีนั้น จุดสังเกตปัจจุบัน คืออยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองโภปาล (Bhopal) ห่าง ๓๒ กม. พระเจ้าอโศกฯ ทรงสร้างไว้ใกล้เมืองวิทิส

(Vidisha/Bhilsa) ห่างไปทางตะวันตกเฉียงใต้ ๒๓ กม. (ถ้าวัดจากอุชเชนี ก็มาทางตะวันออก ๑๘๗ กม.)

มหาสถูปสาณจี กับวิทิสเทวี

ความสำคัญของ**วิทิส** คือ เมื่อก่อนครองราชย์พระเจ้าอโศกฯ ได้มาเป็นอุปราชครองตักสิลา และต่อมาครองแคว้นวันตี ที่เมือง**อุชเชนี** (ปัจจุบัน=Ujjain) ครั้งนั้นได้อภิเษกกับพระชายาองค์แรก ซึ่งเป็นธิดาของพ่อค้าชาวคากะ ที่เมืองวิทิสานี้ คือ**พระวิทิสเทวี** ซึ่งเป็น

พระมารดาของเจ้าชาย**มหินท์** และเจ้าหญิง**สังฆมิตตา** ผู้ได้อุปสมบทและไปประดิษฐานพระพุทธรูปในลังกาทวีปในกาลต่อมา

พุทธสถานโดยเฉพาะ**มหาสถูปสาณจี**นี้ คงเป็นตัวอย่างที่ช่วยให้คนปัจจุบันมีจินตนาการมองเห็นภาพวัดวาอารามทั้งหลาย ที่พระเจ้าอโศกได้ทรงสร้างไว้ ซึ่งสูญสิ้นไปแล้ว

หลังยุคโมริยะ ราชวงศ์**สาตวาหะ** ที่รุ่งเรืองในยุคต่อมา ก็ได้อุปถัมภ์บำรุงพุทธศาสนาที่**สาณจี**นี้ด้วย

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

• พ.ศ. ๑๕๐๐ • ค.ศ. 1000 • พ.ศ. ๒๐๐๐ • ค.ศ. 1500 • พ.ศ. ๒๕๐๐ • ค.ศ. 2000 • พ.ศ. ๓๐๐๐ • ค.ศ. 2500

จีนชื้อองเต้ สร้างกำแพงเมืองจีน

221 BC (ตามฝรั่ง=พ.ศ. ๒๖๒ เรานับ=พ.ศ. ๓๒๒) ที่เมืองจีน หลังจักรพรรดิองค์สุดท้ายของราชวงศ์โจ้วสิ้นราชสมบัติในปี 256 BC แล้ว แคว้นต่างๆ แย่งชิงอำนาจกัน ในที่สุด เจ้าแคว้นจิ้น นอกจากปราบพวกอื่นที่แย่งชิงด้วยกัน ๖ แคว้นแล้ว ยังผนวกดินแดนจิ้น นอกนั้นเข้ามารวมทั้งหมด แล้วประกาศตนเป็นจีนชื้อองเต้ (Ch'in Shih huang-ti หรือ Shi Huangdi) เป็นจักรพรรดิองค์แรกที่รวมประเทศจีนได้เป็นอันเดียว

214 BC (ฝรั่งนับ=พ.ศ. ๒๖๙ เรานับ=พ.ศ. ๓๒๙) จีนชื้อองเต้ ทรงก่อสร้างจัดเชื่อมต่อกำแพงเมืองจีนให้เป็นระบบอันเดียว (Great Wall of China หรือ“กำแพงหมื่นลี้”) ยาว ๖,๔๐๐ กม. (ของเดิมมีบ้างแล้ว สร้างมา

แต่ราวศตวรรษที่ 4 BC) เพื่อป้องกันการรุกรานจากภายนอก โดยเฉพาะชนเร่ร่อนเผ่าเสียงนู (Hsiung-nu)

206 BC (ฝรั่งนับ=พ.ศ. ๒๗๗ เรานับ=พ.ศ. ๓๓๗) แม้ว่าจีนชื้อองเต้จะยิ่งใหญ่ แต่ต่อมาทรงก่อความเคียดแค้นแก่ผู้คน เช่น ก่การจัดปราชญ์ลัทธิขงจื้อที่ขัดแย้งและให้เผาตำราเสียมาก เมื่อสวรรคตในช่วงปี 210-209 BC แล้วก็เกิดการสู้รบจนที่สุด หลังสวรรคตเพียง ๔ ปี ถึงปี 206 BC ราชวงศ์จิ้นก็จบ และถูกฆ่าล้างโคตรหมดสิ้น

ตอนนี้ในยุคราชวงศ์ฮั่น (Han) ที่เริ่มด้วยส่งเสริมลัทธิขงจื้อ และปกครองเมืองจีนสืบมา ๔๒๖ ปี (206 BC -ค.ศ. 220=พ.ศ. ๓๓๗-๗๖๓)

กษัตริย์พราหมณ์ก้ำจัดพุทธศาสนา

185 BC (ว่าตามฝรั่ง แต่เรานับ=245 BC =พ.ศ. ๒๔๕) หลังจากพระเจ้าอโศกครองราชย์ ๓๗ ปี (บางทีคำนวณได้ ๔๑ ปี) และโอรส-ปนัดดาครองต่อมาอีก ๔๗ ปี ถึงพ.ศ. ๒๔๕ พราหมณ์ปุชยมิตร ซึ่งเป็นอำมาตย์ ได้ปลงพระชนม์กษัตริย์พุทธัทธ ลัทธิราชวงศ์โมริยะ ตั้งตัวเป็นกษัตริย์ เริ่มราชวงศ์ศุภะ แล้วล้มเลิกเสรีภาพทางศาสนา รื้อฟื้นพิธีอัสวเมธ (ฆ่าม้าบูชาบุญ) ตามหลักศาสนาพราหมณ์ขึ้นมาประกอบอย่างใหญ่ยิ่งถึง ๒ ครั้ง และก้ำจัดพุทธศาสนาอย่างรุนแรง เช่นฆ่าพระ เฆวัด และถึงกับประกาศให้ค่าหัวชาวพุทธ

อย่างไรก็ตาม ศุภะครองอำนาจได้ไม่กว้างขวาง เพราะตอนนี้ได้มีอาณาจักรต่างๆ แยกแยกออกไปแล้ว แม้แต่มาอุปการแห่งพิธีอัสวเมธ ที่ปุชยมิตรปล่อยไปรานเขา ก็ถูกทัพกรีกแห่งโยนกสกัดอยู่ และต่อมาศุภะ

ก็กลายเป็นฝ่ายตั้งรับทัพของโยนก ศุภะครองถึงเพียงเมื่อน้ำนมมหา และอยู่ได้ ๑๑๒ ปีก็สิ้นวงศ์ เพราะกษัตริย์องค์สุดท้ายถูกพวกพราหมณ์นั่นเอง สมคบกันปลงพระชนม์ แล้วพราหมณ์บุโรหิตขึ้นครองราชย์ ตั้งวงศ์ใหม่ชื่อ กาณวายนะใน พ.ศ. ๔๑๐ (73 BC)

เรื่องข้างเคียงในอินเดีย (ลัทธิไศวะ-ลัทธิโยคะ)

150 BC (ประมาณ พ.ศ. ๔๐๐) ลัทธิไศวะ ที่นับถือพระศิวะเจริญเด่นขึ้นมาเป็นนิกายสำคัญของฮินดู ในช่วงเวลาใกล้เคียงนี้ ปตัญชลีได้แต่งโยคสูตร ซึ่งทำให้ลัทธิโยคะของฮินดูมีอิทธิพลมากขึ้น (ช่วงเวลาไม่แน่นอน อาจแต่งในคริสต์ศตวรรษที่ 5 คือราว พ.ศ. ๑๐๐๐ ก็ได้)

ปตัญชลี

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

เดมิทริอุส

กรีก รุ่งที่โยนก

190-180 BC (ตามฝรั่ง=พ.ศ. ๒๔๓-๓๐๓ =เรานับ พ.ศ. ๓๕๓) ในช่วงนี้ ซึ่งราชวงศ์โมริยะอ่อนแอลงจนถูกโค่น และราชวงศ์ศุภะขึ้นครองอำนาจนั้น พระเจ้าเดมิทริอุส (Demetrius) กษัตริย์ราชวงศ์อินเดีย-กรีก แห่งบากเตรีย หรืออาณาจักรโยนก ได้แผ่อำนาจลงมาครองอินเดียแถบพายัพจนถึงปัญจาบ ทำให้ดินแดนของศุภะถูกจำกัดแคบลงมาก ราชินีเดมิทริอุสสวรรคตราว 167 BC (พ.ศ. ๓๗๖)

พญามิลินท์กับโยนก ย่อยกพุทธศาสนา

160-135 BC (ตามฝรั่งว่า=พ.ศ. ๓๒๓-๓๔๘; เรานับ=พ.ศ. ๓๘๓-๔๐๘ แต่คัมภีร์ว่า พ.ศ. ๕๐๐=43 BC) พญามิลินท์ หรือ Menander กษัตริย์บาคเตรีย หรือ โยนก ซึ่งฝรั่งว่าเป็น Indo-Greek king ที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ครองดินแดนไพศาลตั้งแต่โยนก และคันธาระ (= อัฟกานิสถานตอนเหนือ ผ่านปากีสถาน) ลงมาถึงอินเดียพายัพ ครองราชย์ที่ **สาคคณคร (Sialkot)** ทรงเป็นพุทธมามกะ พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองในดินแดนแถบนี้ทั้งหมด

พ.ศ. ๕๐๐ (= 43 BC; แต่ฝรั่งว่า=160-135 BC =พ.ศ. ๓๒๓-๓๔๘=เรานับ พ.ศ. ๓๘๓) ตามเรื่อง **มิลินท-ปัญหา** ว่าพระนาคเสนตอบคำถามของพญามิลินท์ เป็นเหตุให้ทรงเลื่อมใสในพุทธศาสนา

ในยุคนี้เริ่มเกิดมีพระพุทธรูปศิลปะคันธาระ แบบกรีก อันถือกันว่าเป็นต้นกำเนิดของพระพุทธรูปที่สืบ

มาจนปัจจุบัน (บางมติว่าเริ่มในยุคราชวงศ์กุษาณ) แต่อาณาจักรกรีกโยนกทั้งหมดอยู่มาอีกไม่นาน ก็สิ้นอำนาจใน 128 BC (ฝรั่งว่า=พ.ศ. ๓๕๕ เรานับ=พ.ศ. ๔๑๕) รวมเข้าในอาณาจักรกุษาณ ที่จะรุ่งเรืองต่อมา จนสิ้นวงศ์ในพ.ศ. ๗๖๓

จากซ้าย:
พญามิลินท์
เศียรพระพุทธรูปคันธาระ

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

เทคโนโลยี: เกิดกังหันน้ำ

100 BC (ช่วงประมาณ พ.ศ. ๔๕๐) กรีกและโรมันโบราณ รู้จักใช้กังหันน้ำ ซึ่งถือว่าเป็นประดิษฐ์กรรมอย่างแรกของมนุษย์ที่ใช้พลังงานโดยไม่ต้องอาศัยแรงสัตว์ และได้เป็นแหล่งพลังงานที่สำคัญต่อมากว่าพันปี)

ทมิฬ ถิ่นอินเดียใต้

สามอาณาจักรทมิฬ

พ.ศ. ๔๕๕ (ไทยนับ=88 BC; ฝรั่งนับ=28 BC)
หลักฐานบางแห่งว่า พ.ศ. ๔๓๖ บ้าง ๔๕๐ บ้าง) ในลังกา
ทวิป มีสงครามครั้งที่ ๕

เรื่องนี้เกี่ยวข้องกับชาวทมิฬจากอินเดียอันคร
ทราบ

เชื่อมความย้อนภูมิหลังว่า ในชมพูทวีปตอนล่าง
ต่อจากดินแดนของชนชาวอันธระ (แคว้นกลิงคะ
อันเป็นดินแดนสุดท้ายที่พระเจ้าอโศกพิชิตนั้น เทียบ
บัดนี้ได้แก่รัฐโอริสสา และอันธระประเทศนี้) คือพื้นที่
จักรวรรดิอโศกลงไป จนตลอดถึงปลายแหลมสุดประเทศ
อินเดียเป็น “ทมิฬกะ” คือดินแดนของชนชาวทมิฬ ๓

อาณาจักร คือ

ปาดมยะ (Pandyas อยู่ใต้สุด)

โจละ (Cola หรือ Chola อยู่เหนือขึ้นมาจนต่อกับ
อันธระ)

เจระ หรือ เกรละ (Cera, Chera หรือ Kerala
เป็นดินแดนผืนแคบๆ ทอดจากเหนือลงสุดใต้ตามชาย-
ทะเลฝั่งตะวันตกเฉียงไปกับ ๒ อาณาจักรแรก พวกเจระ
นี้ไม่พูดภาษาทมิฬอย่าง ๒ พวกแรก แต่พูดภาษามลายู
บางตำราไม่จัดพวกเจระเป็นทมิฬ แต่ทั้งชาวทมิฬและ
พวกเจระ ก็ล้วนเป็นทวารวดีเช่นเดียวกับชาวอันธระที่อยู่
เหนือขึ้นไป)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

๑

๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

ลังกาทวิป คู่แค้นแดนทมิฬ

กษัตริย์ทมิฬเข้าครองลังกา

เท่าที่ทราบ หลังจากรัชกาลของพระเจ้า เทวา-
นัมปิยติสสะ ที่พระมหินทเถระเป็นศาสนทูตมาประดิษฐาน
พระพุทธศาสนา และพระสังฆมิตตาเถรีมาตั้งภิกษุณีสงฆ์
แล้วไม่นาน (พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะสวรรคต พ.ศ. ๒๗๖
นับอย่างฝรั่ง=207 BC; นับอย่างเรา=267 BC) พอถึง
พ.ศ. ๓๐๖ (ฝรั่งนับ=177 ไทยนับ=237 BC) ชาวทมิฬ ๒
คน ชื่อเสนะ และคุตติกะ เข้ามาชิงเมืองอนูราธปุระ จาก
พระเจ้าสุริยติสสะ แล้วครองราชย์จนถึงปี ๓๒๘ เจ้าชาย
สิงหนามว่าอเสละจึงมาชิงเมืองคืนได้

ws:wnsqU
ที่ Mihintale

ถ้าเทียบป่าจันทน์คร่าวๆ
ปาลมยะ และโจละ คือรัฐ
กบัพนาทุ (Tamil Nadu)
ส่วนโจละ คือรัฐเล็กๆ ที่ชื่อ
เกรลา (Kerala)

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

แต่พระเจ้าอโศกครองราชย์ได้เพียง ๑๐ ปี ถึง พ.ศ. ๓๓๘ เจ้าทมิฬชาวโจละนามว่า “**เอฬาระ**” ได้มายัง เกาะสิงห (คือศรีลังกา) แล้วจับพระเจ้าอโศกได้ ยึด อำนาจแล้วทมิฬก็ขึ้นครองแผ่นดินอีก

ปรากฏว่า พระเจ้า**เอฬารทมิฬ**นี้เป็นราชาที่มี เมตตา เทียงธรรม และแม้จะมีได้นับถือพระพุทธศาสนา มาก่อน ก็ได้เอาพระทัยใส่เคารพเป็นอย่างดี แต่เพราะ เป็นชาวต่างชาติและมาได้ราชสมบัติด้วยการแย่งชิง ใน ที่สุดเจ้าชายสิงหจากแคว้นโรหณะในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะสิงหได้ยกทัพมารบเพื่อขับไล่ทมิฬ พระเจ้าเอฬารทมิฬสวรรคตในที่รบเมื่อ พ.ศ. ๓๘๒ (รวม ครองราชย์ได้ ๔๔ ปี) เจ้าชายสิงหแห่งโรหณะขึ้น ครองราชย์ที่อนุราชปุระ รวมเกาะสิงหได้ทั้งหมด มี

พระนามว่าพระเจ้า**ทูลฐคามณิอภัย** (ครองราชย์ถึง พ.ศ. ๔๐๖=ฝรั่งนับ 77 ไทยนับ 137 BC)

แต่หลังรัชกาลพระเจ้าทูลฐคามณิอภัยไม่นาน ถึง ปี ๔๒๕ พระเจ้า**วัณฐคามณิอภัย**ขึ้นครองราชย์ พวกทมิฬ ชาวปาลมยะยกทัพมายึดครองอนุราชปุระได้ พระเจ้า วัณฐคามณิอภัยหนีไปหลบซ่อนอยู่ ๑๔ ปีเศษ โดยได้รับความเกื้อกูลจากพระเถระชื่อมหาติสสะ

ลังกาเข้ายุคเชิน พุทธศาสนาพบวิกฤต

ระหว่างนั้นบ้านเมืองขาดความมั่นคงปลอดภัย ชาวยากหมากแพง เต็มไปด้วยโจรผู้ร้าย ประชาชนนั้น ทั้ง ตนเองก็เดือดร้อนและไม่กำลังเกื้อหนุนพระสงฆ์ด้วย

ปัจจัยสี่

พระภิกษุจำนวนมากเดินทางลี้ภัยไปพำนักรักษา ธรรมวินัยในชมพูทวีป ส่วนพระเถระที่ค้างอยู่ในลังกาทวีป ก็ยังชีวิตโดยยากถึงกับต้องฉันทาไม้ไผ่ ที่ยังหอบกาย ไหวก็เพียรสาธยายรักษาพระปริยัติธรรมและมารวมตัว ร่วมคิดร่วมปรึกษาสืบพระธรรมวินัยไว้ จนกระทั่ง พ.ศ. ๔๕๕ พระเจ้าวัณฐคามณิอภัยรวมกำลังเข้มแข็งพอ จึงยก พลมารบสังหารกษัตริย์ทมิฬได้และขึ้นครองราชย์ใหม่

เมื่อบ้านเมืองสงบเรียบร้อย พระเถระทั้งหลาย ชื่อนอยู่ในลังกาทวีป และที่กลับมาจากชมพูทวีป ก็มา ชักซ้อมทวนทานพระธรรมวินัยกันจนมั่นใจว่าครบถ้วน สมบูรณ์

พระวิษณุ แบบปาณฑยะ

แถบภูมิพลในยุคอโศก

อาณาจักรเหล่านี้มีมาแต่โบราณ อย่างน้อยตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกฯ (พ.ศ. ๒๑๘-๒๔๕) ดังความในศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกฯ โองการที่ ๒ และที่ ๑๓ ว่าเป็นดินแดนข้างเคียงเลยออกไปทางใต้ (พระเจ้าอโศกฯ รัชชนะแคว้นกลิงคะแล้วหยุดแค่นั้น อาณาจักรเหล่านี้จึงยังเป็นอิสระอยู่; **เจระ** กล่าวถึงเฉพาะในโองการที่ ๒ เรียกว่าเกรลบุตร)

ภูมิพล กับพุทธศาสนา

อย่างไรก็ตาม เรื่องราวครั้งโบราณของอาณาจักรเหล่านี้เหลือมาให้ทราบกันน้อยยิ่ง รัฐบาลจากวรรณคดีเก่าๆ และจารึกภาษาทมิฬพราหมี จารึกเหล่านี้ (ระหว่างศตวรรษที่ 2 ก่อนค.ศ. ถึงคริสต์ศตวรรษที่ 4 คือราว พ.ศ. ๒๕๐-๙๕๐) ส่วนมากจดบอก**ทานบริจา**ค ที่ราชาเจ้านาย พ่อค้า และช่างฝีมือทั้งหลายได้ถวายแก่พระสงฆ์ ในพระพุทธศาสนา และแก่นักบวชเซน อันแสดงว่าพระพุทธศาสนา และศาสนาเซนได้มาเจริญแถบนี้ ซึ่งคงเนื่องด้วยการติดต่อกับจักรวรรดิอโศกด้วย

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

บ้านเมืองสบ ก็ยังต้องพบปัญหา

ครั้งนั้น พระเจ้าวิภูคคามณีกษัตริย์ทรงระลึกถึงอุปการะของพระมหาตีสสระครั้งทรงตกยาก จึงทรงสร้าง**อภัยคีรีวิหาร**ถวาย แต่พระมหาตีสสระถูกพระสงฆ์แห่ง**มหาวิหาร**ลงปวาชนียกรรม ฐานคลุกคลีกับตระกูลต่อมาทางอภัยคีรีวิหารก็แยกคณะออกไป ทำให้พระสงฆ์ในลังกาทวีปแตกเป็น ๒ นิกาย คือ ฝ่าย**มหาวิหารวาสี** กับฝ่าย**อภัยคีรีวาสี** และฝ่ายอภัยคีรีมีกำลังมากเพราะพระราชามหาอำมาตย์คนมีชื่อเสียงพากันอุปถัมภ์บำรุง

ต่อมา ได้มีคัมภีร์ใหม่ที่ยกขึ้นสู่ภาษาสันสกฤตอันเป็นของ**นิกายธรรมจริ**ที่อยู่ในพวกวัชชีบุตร เข้ามาสู่ลังกาทวีป ฝ่ายอภัยคีรีวาสียอมรับตาม ก็เลยกลายเป็นพวกนิกายธรรมจริไป

อภัยคีรีวิหาร ก่อนและหลังบูรณะ

กบิพ กับกรีก-โรมัน-สิงหพ

ชาวโจละ/โจหะ เป็นต้น เหล่านี้ เป็นนักเดินเรือ แต่โบราณ มีการค้าขายกับพวกกรีก (เรียกว่า ยวน ยวนก หรือโยนก คือ Ionian) โรมัน และชาวอาหรับตลอดถึง จีน สืบมานานตั้งแต่ก่อน ค.ศ. (ก่อนมีศาสนาคริสต์และ อิสลาม) ในเอกสารของพวกกรีกที่มาค้าขายแถบมัทราส (Madras ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น Chennai) ชื่อ *The Periplus of the Erythraean Sea* (ค.ศ. 90) เรียกชาว โจหะว่า “men of the sea” เมืองท่าใหญ่เช่น “กาวิร- ปัญญะ” ที่ปากแม่น้ำกาเวรีก็เป็นที่รู้จักกันดีแก่พวก โรมัน

เหรียญอุตตะระโจละ

จากความเป็นนักเดินเรือนี้ ชาวทมิฬจำนวนมาก จึงได้ไปตั้งถิ่นฐานในเกาะสิงหพ ตลอดจนเข้ายึดครอง แผ่นดินจากเจ้าถิ่นชาวสิงหพในลังกาทวีป

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

สังคายนาครั้งที่ ๕ หรือ ๔

พระเถระมหาวิหารวาสิทั้งหลายปรารภสภาพ บ้านเมืองและเหตุการณ์เหล่านี้แล้ว มองเห็นภาวะที่ว่า เมื่อบ้านเมืองเดือดร้อนราชกรัญญาจะดำรงพระ ธรรมวินัยได้ยาก และคำนึงว่าสืบไปภายหน้ากุลบุตรจะ เสื่อมถอยด้อยสติสมาธิปัญญา (น่าจะหมายถึงเสื่อมสติ ด้านที่สำคัญอย่างหนึ่งด้วย คือความระลึกสำนึกถึงคุณค่า ความสำคัญของพระธรรมวินัยและประโยชน์สุขส่วนรวม ที่ต้องใส่ใจศึกษาปฏิบัติอย่างจริงจัง) จะไม่สามารถทรง พระปริยัติไว้ด้วยมุขปาฐะ กับทั้งควรจะมีหลักฐานไว้เป็น เกณฑ์ตัดสินไม่ให้หลักพระศาสนาสับสนปนเปกับลัทธิอื่น ภายนอก เพื่อรักษาพระธรรมวินัยไว้ให้บริสุทธิ์ จึงตกลง กันให้จารึกพระไตรปิฎกลงในใบลาน

พระเถระเหล่านั้นได้ประชุมกันทำงานนี้ ที่วัดถ้ำ ชื่ออาโลกเลนนะ ที่มาตุลนคร ในมัลลชนบท (อยู่ในถิ่น ภูเขา ที่ปัจจุบันเรียกว่า Matala กลางเกาะลังกา ห่างจาก อนูราธปุระประมาณ ๑๐๘ กม. ใกล้ไปทางเมืองแกนตี/ Kandy) ทั้งนี้ สำเร็จด้วยริ้วแรงกำลังของพระเถระ เหล่านั้นเอง (ตำนานว่าพระมหาเถระประชุมกัน ๕๐๐ รูป) โดยมิได้รับการเกื้อหนุนจากพระราชามหาอำมาตย์ เพียงแต่ผู้ปกครองที่เป็นชนปทาธิปไตยในถิ่นนั้นช่วยดูแล อารักขาให้เท่านั้น การครั้งนี้ต่อมาเรียกและจัดกันว่าเป็นสังคายนาครั้งที่ ๕ แต่โดยทั่วไป เนื่องจากไม่นับ การสังคายนาที่อุปัฏฐามใน พ.ศ. ๒๓๖ จึงนับครั้งนี้เป็น สังคายนาครั้งที่ ๔

កងយុទ្ធភា

យុគុមាណ - ស្ថាបត្យកម្ម

อินเดียใต้: แดนกัณนิบาต

ในตอนที่ผ่านมา โดยมากได้พูดถึงพระพุทธศาสนาในส่วนเหนือของชมพูทวีป ตั้งแต่ภาคตะวันออก แลวงเบงกอล ขึ้นไปถึงตะวันตกเฉียงเหนือตอนบน จด แคว้นโยนก ต่อกับเอเชียกลาง คราวนี้หันมาดูพระพุทธศาสนาในชมพูทวีปตอนล่างแทรกเข้ามาเล็กน้อย

อินเดียแบ่งได้เป็น ๒ ภาคใหญ่ คือ **ภาคเหนือ** ซึ่งนิยมเรียกรวมๆ ว่า อินเดียสถาน/Hindustan อันประกอบด้วยที่ราบลุ่มแม่น้ำสินธุ และที่ราบลุ่มแม่น้ำคงคา กับ**ภาคใต้** ซึ่งเรียกรวมๆ ว่า Deccan อันเป็นดินแดนที่ราบสูงในส่วนล่างของชมพูทวีป ตั้งแต่ได้แม่น้ำนรรมาทา/นัมมทา (Narmada) ลงไป ที่เรียกกันมาแต่โบราณว่า “กัณนิบาต” (=“หนใต้” เขียนอย่างบาลี=กัณนิบาต; คำว่า Deccan ก็เพี้ยนมาจากคำว่า “Dakṣiṇa/กัณนิ” นั่นเอง)

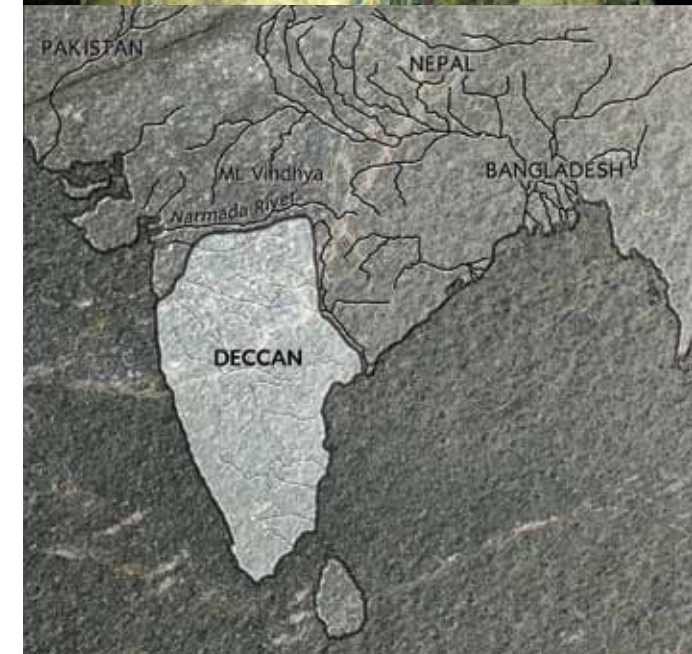
แม่น้ำนรรมาทา/นัมมทา พร้อมด้วยเทือกเขา **วินดยะ** (Vindhya Range) ที่แม่น้ำนั้นไหลเคียงคู่ไปจาก ตะวันออกสู่ตะวันตก กับทั้งป่าใหญ่ที่เรียกว่า **มหากันตาระ** (มหากันตาร) เป็นเส้นแบ่งโดยธรรมชาติระหว่างภาคทั้งสองนั้น

(ที่ว่านี้ เป็นความหมายอย่างกว้าง แต่ในความหมายที่จำกัดเฉพาะ หรืออย่างแคบ Deccan หมายถึงเพียง ส่วนบนของภาคใต้นั้น ดังนั้น จึงไม่รวมแดน**ทมิฬ**ซึ่งอยู่ใต้สุดที่เคยพูดถึงบ้างแล้ว)

อย่างไรก็ดี ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มักใช้แม่น้ำคงคาเป็นเครื่องหมายเขต คือถือดินแดนแถบแม่น้ำคงคานั้นว่าเป็นถิ่นกลาง(แห่งความเจริญ)/**มัชฌิมเทศ/มัธยมประเทศ** นับถิ่นแดนข้างใต้จากฝั่งแม่น้ำคงคาลงไป เป็น**กัณนิบาต** (หนใต้) และถิ่นแดนข้างเหนือเลยฝั่งแม่น้ำคงคาขึ้นไป เป็น**อุตราบถ** (หนเหนือ)

ในครั้งพุทธกาล ที่ถือว่าชมพูทวีปมีมหาชนบท คือรัฐใหญ่ ๑๖ นั้น นับแคว้น**อัสสกะ** (ตอนบนของแม่น้ำโคธาวรี ซึ่งปัจจุบันเรียกว่าโคทาวรี/Godavari) และ**อวันตี** (ที่มีอุชเชนีเป็นเมืองหลวง) เข้าในฝ่ายกัณนิบาต นับแคว้น**คันธาระ** (=ปากีสถานและอัฟกานิสถานตอนเหนือ) และ**กัมโพชะ** (คงจะ=ตอนบนของอัฟกานิสถานถึงเอเชียกลางส่วนล่าง) เข้าในฝ่ายอุตราบถ ต่อมา สมัยหลังบางที่จัดมหาชนบททั้ง ๑๖ เป็นมัธยมประเทศ

เป็นที่รู้กันตลอดมาว่า อุตราบถเป็นแหล่งของ **อัสตรคือม้า** และกัณนิบาตเป็นแหล่งของโค

พุทธศาสนาในทักชีนาบถ

150 BC (ประมาณ; ตามฝรั่ง=พ.ศ. ๓๓๓ นับอย่างเรา=พ.ศ. ๓๙๓) ในดินแดนส่วนล่างของชมพูทวีปที่เรียกว่า Deccan หรือทักชีนาบถ/ทักชีนาบถ นั้น มีถาวรวัตถุที่เป็นหลักฐานชัดเจนอย่างยิ่งว่าพระพุทธศาสนาเคยเจริญรุ่งเรืองมาก โดยเฉพาะที่ควรกล่าวถึง คือ ภูมูถ้ำอชันตา (Ajanta; เรียกตามชื่อหมู่บ้านในถิ่นที่พบ ภูมูถ้ำนั้น) ซึ่งตามด้วยภูมูถ้ำเอลโลรา (Ellora; เรียกตามชื่อหมู่บ้านในถิ่นที่พบเช่นกัน) ในยุคหลังต่อมา

ดินแดนในทักชีนาบถนี้ เท่าที่ทราบกันมาว่าเป็นถิ่นของชาวอันธระ (เรียกตามบาลีว่า อันธกะ) และในพุทธศตวรรษที่ ๓ (=ศตวรรษที่ ๓ ก่อนคริสต์) ได้รวม

เข้าในมหาอาณาจักรของพระเจ้าอโศกฯ (ส่วนปลายล่างที่เหลือของชมพูทวีปซึ่งเป็นแดนทมิฬ ยังปล่อยไว้เป็นเอกราช) และเป็นแคว้นหนึ่งที่พระเจ้าอโศกทรงส่งพระสมณทูตมาประกาศพระพุทธศาสนา (คัมภีร์สาสนวงศ์ว่า อันธรัฐเป็นแคว้นเมืองยักษ/ยักขปุรรัฐ)

เชื่อกันว่า ราชวงศ์แรกที่ตั้งอาณาจักรใหญ่ขึ้นในทักชีนาบถ คือ สาตวาหนะ (ศาลิวาหนะ ก็เรียก) ซึ่งเริ่มต้นหลังยุคอโศก ในช่วงศตวรรษที่ ๓ ถึง ๑ ก่อนคริสต์ (พุทธศตวรรษที่ ๓-๕) และมีบทบาทในการกำจัดราชวงศ์คุงคะลงด้วย การค้าระหว่างอินเดียกับกรุงโรมก็รุ่งเรืองในยุคนี้ บางช่วงที่เรืองอำนาจ ราชวงศ์สาตวาหนะ

ขยายดินแดนขึ้นไปถึงอินเดียภาคกลางและภาคตะวันตก

เท่าที่สืบค้นได้ ถือกันว่า การเจาะแกะสลักภูเขาวาดภาพในภูมูถ้ำ อชันตา เริ่มขึ้นในยุคสาตวาหนะนี้ คือราว พ.ศ. ๔๐๐ (หรืออย่างเร็วสุดไม่ก่อน พ.ศ. ๓๕๐) แต่ในช่วงแรกได้มีการทำงานนี้ถึงประมาณ พ.ศ. ๕๐๐ หรือ ๕๕๐ เท่านั้น แล้วก็หยุดไปนานจนผ่านพ้นยุคสาตวาหนะไป

ถ้าที่เจาะแกะสลักในช่วงแรกนี้มี ๖ ถ้ำ เป็นของพระพุทธศาสนาหินยานทั้งสิ้น (ได้แก่ถ้ำที่ ๘, ๙, ๑๐, ๑๒, ๑๓, และ ๓๐; งานเจาะแกะสลักถ้ำหยุดไป ๔๐๐ กว่าปี จึงมีการทำต่อหรือเพิ่มอีกเมื่อใกล้ พ.ศ. ๑๐๐๐ ซึ่งจะกล่าวถึงในยุคต่อไป)

พ.ศ. ๑๕๐๐
ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐
ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐
ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐
ค.ศ. 2500

ตะวันตกตอนบน มือชันทา อากเนย์ มือนราวตี

ในยุคเดียวกันนี้ ห้างออกไปทางตะวันออกเฉียงใต้
ประมาณ ๖๗๐ กม. เมือง**อมราวตี**ก็ได้เริ่มเป็นศูนย์กลาง
สำคัญแห่งหนึ่งของพระพุทธศาสนา มีมหาวิทยาลัยที่เป็น
มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาชื่อว่า “ศรีธัญญกฏัก” เต็มไป
ด้วยวัดวาอาราม มีสถาปัตยกรรมเป็นแบบอย่าง รุ่งเรือง
อยู่ยาวนานราว ๕๐๐ ปี จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 3

ใกล้ๆ กันนั้น ลึกเข้ามาในแผ่นดินใหญ่ ถัดจาก
อมราวตี มาทางตะวันตกอีกราว ๑๒๐ กม. (ห่างจาก
ออกไปทางตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ ๕๘๐ กม.) เป็น
ที่ตั้งของ**นาคราชุนโกณฑะ** (=Nagarjuna's Hill/ดอย
นาคราชุน) ที่สร้างถวายพระ**นาคราชุน** (ช่วงชีวิต พ.ศ.
๖๙๓-๗๙๓) ผู้ตั้งนิกายมหายิก (บางทีถือว่าเป็นต้นกำเนิด
มหายานด้วย แต่ยังไมื่อยอมรับทั่วกัน) มีมหาวิทยาลัย
พระพุทธศาสนาที่พระ**นาคราชุน**สอน พร้อมทั้งสถาปนา
วัดวาอาราม เป็นมหาสถานอันรุ่งเรือง ซึ่งพบแล้วชุดต่าง
กันมาแต่ปี ๒๔๖๘ จนกระทั่งเมื่อรัฐบาลสร้างเขื่อน
“นาคราชุนสาคร” เสร็จในปี ๒๕๐๓ มหาสถานนี้ก็จึงจม
อยู่ใต้ผืนน้ำ แต่รัฐได้พยายามรักษาบางส่วนที่สำคัญด้วย
การจำลองไว้บนบกเป็นต้น

ราชวงศ์**สาตวาหะ** ได้อุปถัมภ์บำรุงพุทธสถาน
ทั้งหลายอย่างดี ตั้งแต่สาณูจีลมาถึงนาคราชุนโกณฑะ
และอมราวตี แต่สายวงศ์เองคงเป็นพราหมณ์ จึงมีการทำ
พิธีบูชาโยธูศวเมธ

อุตรดิตถ์ และมัยยะประเทศ

128 BC (ตามฝรั่ง=พ.ศ. ๓๕๕ นับอย่างเรา=พ.ศ. ๔๑๕) หันกลับไปดูทางฝ่ายเหนือ อาณาจักรบากเตรีย คือโยนก ถูกชนเผ่าต่างๆ จากเอเชียกลางรุกรานเข้ามา เป็นระลอก เริ่มแต่พวกศกะ จนในที่สุดได้ตกเป็นของ อาณาจักรกุษาณ ที่รุ่งเรืองต่อมา

ระหว่างนี้ ราชวงศ์ศุงคะ นอกจากอาณาจักรหัด เล็กมากเพราะดินแดนใต้แม่น้ำนัมมทาลงไปได้ตกเป็น ของอาณาจักรฝ่ายใต้ของราชวงศ์สาตวาหนะ (ที่เกิดขึ้น ใหม่ในระยะที่มครของราชวงศ์โมริยะกำลังแตกสลาย) แล้วก็อ่อนกำลังลงอีก เพราะต้องตั้งรับทัพกรีกโยนกอยู่ เรื่อยๆ ต่อมาภายในก็เกิดปัญหาจนถูกกำจัดสิ้นวงศ์ใน พ.ศ. ๔๑๐ (73 BC)

เมื่อบากเตรีย/โยนกหมดอำนาจ และศุงคะสิ้น วงศ์แล้ว ชมพูทวีปก็มีอาณาจักรยิ่งใหญ่อยู่ ๒ คือ กุษาณ ทางฝ่ายเหนือ และสาตวาหนะในฝ่ายใต้

กุษาณได้แผ่อำนาจเข้าแทนที่กษัตริย์กรีกโยนก โดยขยายอาณาจักรลงมาจนถึงเมือง มถุรา (ใต้กรุงเดลี ลงมา ๑๓๗ กม. เยื้องไปทางตะวันออกเล็กน้อย; ในยุค ไกล่พุทธกาล มถุราเป็นเมืองหลวงของแคว้นสุรเสนะ)

มถุรานอกจากเป็นศูนย์อำนาจของกุษาณในแถบ ล่างแล้ว ก็เป็นที่รุ่งเรืองของศิลปะแม่แบบที่เรียกว่า ตระกูลศิลปะแห่งมถุราด้วย โดยเจริญคู่กันมากับศิลปะ แบบคันธาระ และราชวงศ์กุษาณก็ได้อุปถัมภ์บำรุงศิลปะ ทั้งสองสายนั้น

กุษาณทางฝ่ายเหนือ กับสาตวาหนะในฝ่ายใต้ เป็นอาณาจักรร่วมสมัย ที่นับคร่าวๆ ว่าเริ่มต้นและสิ้นสุด ในช่วงสมัยเดียวกัน (เริ่มในช่วง พ.ศ. ๓๐๐-๔๐๐ แล้ว สาตวาหนะสิ้น พ.ศ. ๗๔๓ กุษาณสิ้น พ.ศ. ๗๖๓)

หน้าตรงข้าม:
ภาพแกะสลักสฤปแบบอมราวตี

จากซ้าย:
พุทธศิลป์แบบมถุรา
หรือยุวกษัตริย์กุษาณ

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

ทางสายไหม

141-87 BC ที่เมืองจีน ในรัชกาลพระเจ้าฮั่น-วูที่
จีนแผ่อำนาจมาถึงเอเชียกลาง ได้เปิดเส้นทางสายไหม
เชื่อมเมืองเซียงอาน (ฉางอาน) กับโรม ยาว ๔,๐๐๐
ไมล์ (๖,๕๐๐ กม.) โดยเริ่มมีกองเกวียนขนส่งไหมไปยัง
เปอร์เซียในปี 106 BC (=พ.ศ. ๔๓๘)

(ส่วนต้นของทางสายไหม ซึ่งใช้ขนหยกจากโขตาน
/Khotan ไปยังกรุงจีน มีมานานตั้งแต่ราว 300 BC/ราว
พ.ศ. ๒๕๐ แล้ว และเริ่มเชื่อมกับตะวันตกตั้งแต่ 200
BC แต่ค้าขายกันจริงจังในยุค 100 BC อย่างไรก็ดี นัก
ประวัติศาสตร์บางทีก็ว่าทางสายไหมมีตั้งแต่ราว 1,000 BC

เพราะในหลุมฝังศพอียิปต์โบราณก็พบผ้าไหม นอกจาก
นั้นมีตำนานของยิวว่า พ่อค้าอิสราเอลได้ค้าขายกับจีนมา
แต่สมัยกษัตริย์เดวิด/King David ครึ่งต้นศตวรรษที่ 10
BC)

โรมันเรืองอำนาจ

90 BC (ฝรั่งนับ=พ.ศ. ๓๙๓ เรานับ=พ.ศ. ๔๕๓)
 สาธารณรัฐโรมันเกิดสงครามกลางเมือง ในที่สุด ปี 48 BC จูเลียส ซีซาร์ (Julius Caesar) มีชัยได้อำนาจ แต่ ๔ ปีต่อมาเขาก็ถูกลอบสังหาร

ต่อมา ออกตาเวียน (Octavian) นั้ดดา ซึ่งจูเลียส ซีซาร์ได้ตั้งไว้เป็นทายาท รบชนะแอนโทนีและคลีโอพัตรา (ราชินีแห่งอียิปต์ ราชธิดาของพระเจ้า Ptolemy XI) ในปี 31 BC (โอรสของนางคือกษัตริย์ Ptolemy XV ก็ถูกสังหาร จึงสิ้นราชวงศ์ Ptolemy)

ออกตาเวียนได้รับสถาปนาเป็นจักรพรรดิโรมันองค์แรก ในปี 29 BC เฉลิมพระนามว่า ออกัสตัส หรือ ออกัสตัส ซีซาร์ (Augustus Caesar) ในปี 27 BC

เดือน “สิงหาคม” ที่เดิมเรียก Sextilis ก็ถูกเปลี่ยนชื่อเพื่อเฉลิมพระเกียรติเป็น August ในปี 8 BC (ทำนองเดียวกับที่เดือน “กรกฎาคม” ซึ่งเดิมเรียกว่า Quintilis ได้ถูกเปลี่ยนชื่อเป็น July เมื่อปี 44 BC เพื่อเฉลิมเกียรติของ Julius Caesar)

นับแต่รัชกาลของพระเจ้าออกัสตัสนี้เป็นต้นไป สาธารณรัฐโรมัน (Roman Republic) เปลี่ยนเป็น จักรวรรดิโรมัน (Roman Empire) เรียกสั้นๆ ตามชื่อเมืองหลวงว่า “โรม”

พระเจ้าออกัสตัส จัดการบ้านเมืองและบำรุงศิลปวิทยา เริ่มยุคแห่งความสงบเรียบร้อยและรุ่งเรืองสืบมา ๒๐๐ ปี มีคำเฉพาะเรียกว่า Pax Romana

จากซ้าย:
 จูเลียส ซีซาร์
 คลีโอพัตรา
 มาร์ค แอนโทนี
 ออกัสตัส ซีซาร์

จากซ้ายบน:
Pompeii Street
Roman Road
นายพลปอมเปย์

ถนนโรมัน+ทางสายไหม

พระเจ้าออกัสตัสได้ใส่พระทัยสร้างถนนโรมัน (Roman Roads ของเดิมสร้างมาแต่ราว 312 BC) ซึ่งเชื่อมกรุงโรมกับเมืองน้อยใหญ่ (ตอนเจริญสูงสุด จักรวรรดิโรมันมีถนนยาวทั้งสิ้น ๘๕,๐๐๐ กม. จากอังกฤษถึงแอฟริกาเหนือ จากคาบสมุทรไอบีเรียฝั่งแอตแลนติกในทิศตะวันตก จดอ่าวเปอร์เซียในทิศตะวันออก ผ่านดินแดนต่างๆ ถ้านับตามสภาพปัจจุบันก็เกิน ๓๐ ชาติ)

ทางสายไหม ซึ่งเริ่มจากเมืองเซี่ยงอัน หรือจากฝั่งทะเลจีน ผ่านเอเชียกลาง มายังคันธาระและบากเตรีย/โยนก ต่อไปทางแบกแดด จนถึงฝั่งตะวันออกของทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ได้เชื่อมจักรวรรดิโรมันกับจีนและอินเดีย โดยต่อเข้ากับถนนโรมันนั้น และถนนแถบชมพูทวีปที่สร้างขึ้นมากมายในยุคอโศก พร้อมทั้งถนนของจักรวรรดิเปอร์เซียโบราณ เป็นเส้นทางเดินแห่งอารยธรรมตะวันออก-ตะวันตกอยู่ยาวนาน

(หลักฐานฝ่ายกรีกกล่าวถึงถนนของโมริยกษัตริย์เชื่อมเมืองดักสิลา ปากีสถาน และสิ้นสุดที่เมืองท่าตามลิบติ (บาลี=ตามลิตติ; ตัมพลิงค์ ก็ว่า) ที่ปากแม่น้ำคงคา ได้เมืองกัลกัตตาปัจจุบัน ถ้าวัดตรงเป็นเส้นบรรทัดโดยไม่ผ่านเมืองอื่นในระหว่าง ก็เป็นเส้นทางยาว ๒,๐๐๐ กม.)

โรมันมาครองยิว

63 BC (ตามฝรั่ง=พ.ศ. ๔๒๐; ไทยนับ=พ.ศ. ๔๘๐) นายพลโรมันชื่อปอมเปย์ (Pompey, คู่แข่งและแพ้ Julius Caesar) ยึดเยรูซาเล็มได้ และเข้าปกครองแผ่นดิน **ปาเลสไตน์** ชาวยิวตกอยู่ใต้การปกครองของจักรวรรดิโรมัน

กำเนิดศาสนาคริสต์

8-4 BC (ตามฝรั่ง=พ.ศ. ๔๗๕-๔๗๙) นับแบบเรา=พ.ศ. ๕๓๕-๕๓๙) ช่วงเวลาที่สันนิษฐานว่าพระเยซูประสูติที่เมืองเบธเลเฮม (Bethlehem) ทางใต้ของเยรูซาเล็มในอิสราเอล

พระเยซูเป็นชาวยิว เป็นบุตรของแม่นางพรหมจารีแมรี ภรรยาของโจเซฟ ช่างไม้แห่งเมืองนาซาเรธ

นาม “เยซู” คือ Jesus เป็นคำกรีก ตรงกับคำยิวเป็นภาษาฮีบรูว่า Joshua ส่วน “คริสต์” คือ Christ (ไครสต์) ก็เป็นคำกรีก ตรงกับคำฮีบรูว่า Messiah แปลว่า “(ผู้ได้รับการ)เจิมแล้ว”

เมื่ออายุประมาณ ๓๐ ปี หลังได้รับศีลจุ่ม (Baptism) จาก John the Baptist แล้วพระเยซูได้เริ่มเผยแพร่คำสอนที่เป็นฐานให้เกิดศาสนาคริสต์ (ส่วนมากสอนที่กาลิลี/Galilee ซึ่งอยู่ส่วนเหนือสุดของปาเลสไตน์ เมืองนาซาเรธ/Nazareth ที่พระเยซูเติบโตก็อยู่ในเขตกาลิลีนี้) โดยมีสาวกที่ท่านเลือกไว้ ๑๒ คน (12 Apostles มี Saint Peter เป็นหัวหน้า)

แต่เมื่อพระเยซูสอนในปีที่ ๓ พวกนักบวชยิวเป็นต้น ซึ่งไม่พอใจการสอนของท่าน ร่วมกับสาวกคนหนึ่งของท่านที่ทรยศ ได้สมคบกันจับตัวท่านให้เจ้าหน้าที่ยิวสอบสวนฐานปลุกปั่นประชาชน แล้วส่งแกโรมันผู้ปกครอง

จากซ้าย:
พระเยซู
จักรพรรดิเนโร

ค.ศ. 25 หรือ 29 (=เรานับ พ.ศ. ๕๖๘ หรือ ๕๗๒) พระเยซูถูกโรมัน ซึ่งเป็นผู้ปกครองที่นั่น สั่งลงโทษตามความประสงค์ของพวกยิว ให้ประหารชีวิตด้วยการตรึงไม้กางเขน ฐานอวดอ้างเท็จว่าเป็นพระผู้มาโปรด (messianic pretender)

ชาวคริสต์ถือว่าการสิ้นชีพของพระเยซูเพราะถูกตรึงไม้กางเขนนี้ เป็นการไถ่บาปให้แก่มวลมนุษย กับทั้งถือว่าพระเยซูได้ฟื้นคืนชีพ (Resurrection) และหลังจากนั้น ๔๐ วัน ได้เสด็จขึ้นสู่สวรรค์

หลังจากนั้น ปอล หรือ เปาโล (บางที่เรียกเป็นภาษาฮีบรูว่า Saul; ได้เป็น Saint Paul) เป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้ศาสนาคริสต์เผยแพร่ไปอย่างกว้างขวางในดินแดนกรีก-โรมัน

โรมันกำจัดคริสต์

พ.ศ. ๖๐๗ (ค.ศ. 64; ฝรั่งนับ=พ.ศ. ๕๔๗) เนโร (Nero) จักรพรรดิโรมันเริ่มกำจัดกวาดล้างผู้ถือคริสต์อย่างโหดเหี้ยม

หลังจากนั้น มีการกวาดล้างชาวคริสต์ครั้งใหญ่ในจักรวรรดิโรมันอีกหลายครั้ง โดยเฉพาะใน พ.ศ. ๓๒๐ (ค.ศ. 177) จักรพรรดิมาร์คัส ออริเลียส จัดการให้งานกำจัดกวาดล้างผู้ถือคริสต์จริงจังเป็นระบบ พ.ศ. ๓๙๓ (ค.ศ. 250) จักรพรรดิดิโอคลีเซียนส์ ดำเนินการกำจัดกวาดล้างแบบต้อนฆ่าไม่เลือก ทำให้เกิดมีผู้พลีชีพที่เรียกว่า martyr ซึ่งต่อมากเป็นนักบุญ (saints) และใน พ.ศ. ๘๔๖ (ค.ศ. 303) จักรพรรดิไดโอคลีเซียนส์ก็ดำเนินการกำจัดกวาดล้างคราวใหญ่อีก

พุทธศาสนารุ่งเรือง ยุคที่ ๒

พระเจ้ากนิษกะ ผู้ตั้งศกราช

พ.ศ. ๖๒๑ (ฝรั่งว่า ค.ศ. 78=พ.ศ. ๕๖๑) พระเจ้ากนิษกะ กษัตริย์ยิ่งใหญ่ที่สุดของอาณาจักรกุษาณ ขึ้นครองราชย์ที่เมืองปुरुชปุระ (ปัจจุบัน=Peshwar) ถือเป็นเริ่มต้นศกกาล (=กาลเวลาของชนชาวศกะ หรือ=ศกราช-กาล=กาลเวลาแห่งราชาของชนชาวศกะ) อันเป็นที่มาของคำว่า “ศักราช” (อินเดียได้ใช้ศกกาลนี้ เป็นศักราชของราชการ; ปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๕=2002-78=ศกกาล 1924)

พระเจ้ากนิษกะทรงเป็นพุทธมามกะยิ่งใหญ่ และได้ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนามากมาย ทำให้พระพุทธศาสนาแผ่ไปทางเอเชียกลาง แล้วขยายต่อไปยังจีนเป็นต้น ทรงสืบต่อประเพณีพุทธในการให้เสรีภาพทาง

ศาสนา พุทธศิลป์รุ่งเรืองมาก และได้ทรงสร้างมหาสถูปใหญ่ที่สุด สูง ๖๓๘ ฟุตไว้ที่เมืองปुरुชปุระ

พระเจ้ากนิษกะสวรรคตราว พ.ศ. ๖๔๕ (แต่บางตำราว่าครองราชย์ถึง ๔๒ ปี) อาณาจักรกุษาณอยู่ต่อมาอีกศตวรรษเศษก็สิ้น

(ศกกาลหรือศกภาพนั้น ก่อนรัฐบาลอินเดียใช้เป็นทางการของประเทศ ทางอินเดียได้ใช้กันมาโดยมีตำนานต่างจากข้างต้นว่า พระเจ้าศาลิวาณะแห่งราชวงศ์ศาสตวาณะเป็นผู้ตั้งขึ้น เมื่อทรงชนะและได้สังหารพระเจ้าวิกรมทิตย ราชาชาวศกะ แห่งกรุงอุชเชนี ใน ค.ศ. 78, เรื่องนี้ตรงข้ามกับอินเดียเหนือที่

พระเจ้ากนิษกะ

นิยมใช้ศักราชชื่อว่า วิกรมสังวัต ของพระเจ้าวิกรมทิตย ในตำนาน ซึ่งก็ว่าตั้งเมื่อชนะชาวศกะ ในปี 56 BC, แต่ในประวัติศาสตร์ พระเจ้าวิกรมทิตย คือจักรพรรดิที่ ๒ แห่งราชวงศ์คุปตะ ซึ่งได้ขับไล่ชนชาวศกะออกไปจากอุชเชนี ในปี ๙๔๓/400)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

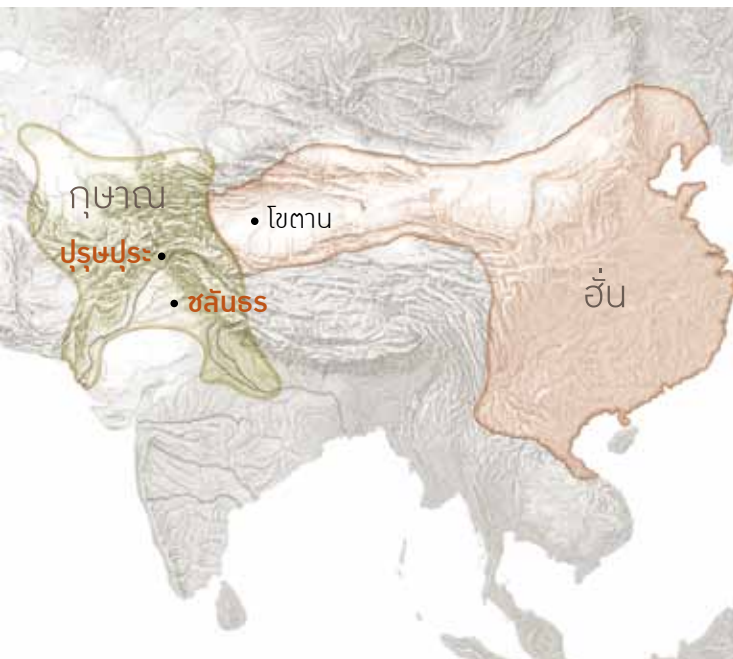
พุทธศาสนาเข้าสู่จีน

พ.ศ. ๖๐๘ (ค.ศ. 65) เป็นปีที่ถือกันมาว่า จีนรับพระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศโดยทางราชการ กล่าวคือ พระจักรพรรดิ มิ่งตี้ แห่งราชวงศ์ฮั่น ทรงส่งคณะทูต ๑๘ คน ไปสืบพระศาสนาที่ประเทศอินเดีย ณ เมืองโชตาน (Khotan ปัจจุบันเป็นของจีน=Hotan แต่สมัยนั้นอยู่ในอินเดีย) หลังจากนั้น ๒ ปี คณะทูตกลับมาพร้อมกับพระภิกษุ ๒ รูป คือ พระกาศยปะมาตังคะและพระธรรมรักษะ กับทั้งพระธรรมคัมภีร์จำนวนหนึ่ง พระภิกษุ ๒ รูปนั้นได้พำนักที่วัดม้าขาวในเมืองลกเอียง (=โล่หยาง Loyang) และได้แปลพระคัมภีร์สู่ภาษาจีนหลายคัมภีร์

นักประวัติศาสตร์กล่าวว่า ตามหลักฐาน ได้มีชาวพุทธอยู่ในจีนนานก่อนนั้น ตั้งแต่ศตวรรษที่ 3 BC เพียงแต่ยังไม่มีการเผยแพร่จริงจัง และพระพุทธศาสนาที่เข้ามาตามกระแสการนับถือของประชาชนเพิ่มขึ้นเองทีละน้อย ตอนแรกก็มาทางเอเชียกลาง แล้วต่อมาก็มาตามเส้นทางคาราวานเอเชียอาคเนย์

พ.ศ. ๖๔๘ (ค.ศ. 105) ที่เมืองจีน มีผู้ทำกระดาษขึ้นใช้เป็นครั้งแรกในโลก (ผู้ทำเป็นขันทีในราชสำนัก)

สังคายนา ที่มหายานปรากฏตัว

พ.ศ. ๖๔๓ (= ค.ศ. 100) พระเจ้ากนิษกะ ทรง
อุปถัมภ์การสังคายนาที่พระสงฆ์นิคายสรวาสติवादจัด
ขึ้นที่เมืองชัลลันธ (ปัจจุบัน = Jullundur ไม่ไกลจาก
Lahore) แต่หลักฐานบางแห่งว่าจัดที่กัศมีระ (แคชเมียร์)
หลักฐานฝ่ายจีนว่าได้จารึกพุทธพจน์ลงบนแผ่นทองแดง
สังคายนานี้ นับโดยรวมเป็นครั้งที่ ๔ แต่ทาง
เถรวาทไม่นับ และนิคายสรวาสติवादก็นับเป็นครั้งที่ ๓
เพราะไม่นับการสังคายนาสัมัยพระเจ้าอโศกฯ

ในสังคายนาครั้งนี้ พระอศฺวโมษ ปราชญ์ใหญ่ยุค
แรกของมหายาน (เป็นกวีเอกของชมพูทวีปก่อนกาลิลาส
และถือกันว่าเป็นผู้รจนา มหายานศรฺทโรทปาทศาสตร์
คือคัมภีร์ว่าด้วยการเกิดขึ้นแห่งศรฺทธาในมหายาน และ
พุทธจริต) ได้ร่วมจัด และได้กล่าวแสดงหลักธรรมของ
มหายานเป็นอันมาก นับว่าเป็นการปรากฏตัวครั้งสำคัญ

ของมหายาน และเป็นการที่มหายานยอมรับสังคายนา
ครั้งนี้ด้วย กับทั้งถือเป็นจุดเริ่มที่มหายานจะเจริญรุดหน้า
ต่อมา แม้นิกายสรวาสติवादจะสูญไป ก็ถือสังคายนานี้
เสมือนเป็นสังคีติของมหายาน

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

หน้าถรมخاب:
วัดม้าขาว (แพะเมย์)

ซ้าย:
Dragon Gate Cave
เมืองไถ่หยาง

ชนชาติไทยเริ่มรับนับถือพระพุทธศาสนา

พ.ศ. ๖๒๑ (ค.ศ. 78) ประมาณช่วงเวลานี้ ในยุค
ที่ไทยถูกจีนรุกรานตลอดมานั้น คราวหนึ่ง พระเจ้ามิ่งตี้
แห่งราชวงศ์ฮั่น (ฮั่นเม่งตี้ ก็เรียก) ทรงส่งทูตสันถวไมตรี
มายังขุนหลวงเฒ่า กษัตริย์ไทยแห่งอาณาจักรอ้ายลาว
คณะทูตได้นำพระพุทธศาสนาเข้ามาด้วย ทำให้หัวเมือง
ไทยทั้ง ๗๗ มีราษฎร ๕๑,๘๘๐ ครอบครัว (จำนวนคน
ประมาณ ๕๕๓,๗๐๐ คน) หันมารับนับถือพระพุทธศาสนา
เป็นครั้งแรก

พามิยาน ศูนย์การค้า ศาสนา ฯลฯ

ในยุคนี้และต่อเนื่องมาประมาณ ๗๐๐ ปี เมืองพามิยาน (Bamian หรือ Bamiyan; อยู่ห่างจากกابل/Kabul เมืองหลวงของอัฟกานิสถานปัจจุบันไปทางตะวันตกราว ๑๕๐ กม.) เป็นศูนย์กลางทางศาสนา วัฒนธรรม และการค้า บนเส้นทางพาณิชย์ระหว่างอินเดียกับเอเชียกลาง โดยเชื่อมตะวันออกถึงจีน กับตะวันตกถึงโรม มีการสร้างพุทธสถาน วัดวาอารามรวมทั้งวัดถ้ำมากมาย ที่น่าสังเกตคือ **พระพุทธรูปใหญ่มหาปฎิมากรรม** ที่แกะสลักหินผาหน้าภูเขาเข้าไป **๒ องค์** ซึ่งสันนิษฐานกันว่าสร้างในช่วง พ.ศ. ๗๕๐-๑๐๐๐ องค์หนึ่งสูง ๕๓ เมตร อีกองค์หนึ่งสูง ๓๗ เมตร (พระถังซำจั๋งได้ผ่านมาเห็นและบันทึกว่าองค์พระประดับด้วยทองคำและเพชรนิลจินดา)

เปอร์เซียรุ่ง ชมพูทวีปร่วง

พ.ศ. ๗๖๓ สิ้นราชวงศ์กุษาณ (ساتวาหะ แห่ง ทักซิณาบถ ก็ได้สิ้นไปใกล้ๆ กันเมื่อ พ.ศ. ๗๔๓) เวลาศตวรรษหนึ่งต่อแต่นี้เป็นช่วงมืดมัวแห่งประวัติศาสตร์ของชมพูทวีป ทราบกันเพียงว่า อาณาจักรเปอร์เซีย หรืออิหร่านโบราณของราชวงศ์สาสสนิด (Sassanid) แผ่ขยายอำนาจ จนในที่สุด อาณาจักรกุษาณ รวมถึงปากเตรียหรือโยนก ได้ตกเป็นของอาณาจักรเปอร์เซีย และชมพูทวีปก็กระส่ำระสายจนขึ้นสู่ยุคคุปตะในศตวรรษต่อมา

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

จีนยุคสามก๊ก

พ.ศ. ๗๖๓-๘๒๓ (ค.ศ. 220-280) ที่เมืองจีนเป็นยุคสามก๊ก เนื่องจากเมื่อจะสิ้นราชวงศ์ฮั่น บ้านเมืองระส่ำระสาย พระจักรพรรดิ คือ พระเจ้าเหี้ยนเต้ ที่เมืองลกเอี้ยง เป็นเพียงหุ่นเชิด เกิดเป็น ๓ ก๊กสู้รบกัน มีโจโฉที่เมืองหลวงในฝ่ายเหนือ (วุยก๊ก) เล่าปี่ที่เสฉวนในฝ่ายตะวันตก (จ๊กก๊ก) และซุนกวนที่นานกิงในฝ่ายใต้แถบตะวันออก (ง่อก๊ก)

เมื่อโจโฉสิ้นชีพในปี ๗๖๓ (ค.ศ. 220) พระเจ้าเหี้ยนเต้พ้นจากราชสมบัติ บุตรของโจโฉขึ้นครองแผ่นดินเป็นพระเจ้าโจผีตั้งราชวงศ์วุย (หรือ เว่ย หรือ เว) สิ้นราชวงศ์ฮั่น แต่ละแคว้นตั้งตัวเป็นใหญ่ จึงถือว่าเข้ายุค

สามก๊ก จนในที่สุดทางฝ่ายเหนือ สุมาเอี้ยนถอดพระเจ้าโจฮวนออกจากราชสมบัติใน พ.ศ. ๘๐๘ (ค.ศ. 265) ตั้งราชวงศ์ใหม่คือราชวงศ์จิ้นขึ้น อันเป็นช่วงแรกเรียกว่า จินตะวันตก ครั้นถึงปี ๘๐๗ (ค.ศ. 264) ก๊กตะวันตกที่เสฉวนสิ้นอำนาจ และต่อมาปี ๘๒๓ (ค.ศ. 280) ก๊กเหนือมีชัยปราบแคว้นหวู (หรือ ง่อ) ฝ่ายใต้ลงได้ รวมประเทศให้กลับคืนเป็นอันเดียว

ในยุคนี้พุทธศาสนาเจริญขึ้นมาเหนือลัทธิขงจื้อ แต่ลัทธิเต๋าก้รุ่งเรืองขึ้นด้วย นอกจากนี้ภัยใหม่จากทางเหนือก็จะเริ่มปรากฏ คือ พวกหุนเธอรุกรานเข้ามา

งานอชันตา พื้นขึ้นมาและเดินหน้าต่อไป

พ.ศ. ๘๐๐ (โดยประมาณ; กลางหรือปลาย ค.ศต. ที่ 3) ทางด้านทักษิณาทล เมื่อ**สาตวาทนะ**เสื่อมอำนาจไปแล้ว ที่ Deccan ตอนบน ราชวงศ์**วากาฏกะ** (นักโบราณคดีบางท่านสันนิษฐานว่าเป็นเชื้อสายกรีก) ได้ขึ้นครองอำนาจ โดยมีเมืองหลวงอยู่ที่ปุริกา (ต่อมาย้ายไปที่นาสิก/Nasik แล้วย้ายอีกไปที่ประวรปุระ)

ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน ในอินเดียภาคเหนือ ก็มีราชวงศ์**คุปตะ**รุ่งเรืองขึ้นมา และมีสัมพันธไมตรีอันดีกับที่นี้ กับทั้งทะนุบำรุงศิลปกรรมเช่นกัน

ทั้งสองอาณาจักรนี้เจริญคู่เคียงกันมา และสิ้นวงศ์ในเวลาใกล้เคียงกัน (**คุปตะ**สิ้น พ.ศ. ๑๐๘๓=ค.ศ. 540 ส่วน**วากาฏกะ**ก็สิ้นในช่วงใกล้เคียงกันนั้น)

ในยุคของวากาฏกะนี้ งานศิลป์ที่หมั่นถากขึ้นตาได้กลับฟื้นขึ้นและเฟื่องฟูสืบต่อมาในสมัยราชวงศ์จาลุกยะ (พ.ศ. ๑๐๘๖-๑๓๐๐) ด้วย

พุทธศตวรรษที่ ๘-๑๒ อาเซียกลาง โดยเฉพาะเมือง**กูจา** (Kucha ถ้าวัดตรงเป็นเส้นบรรทัด ก็อยู่เลยตักสิลาไปทางตะวันออกเฉียงเหนือ ราว ๑,๒๕๐ กม. แล้วต่อลงไปทางตะวันออกเฉียงใต้อีกราว ๒,๔๐๐ กม. จึงจะถึงเมืองเซียงอัน) ได้เป็นศูนย์กลางสำคัญของพระพุทธรศาสนา ที่แผ่พระพุทธรศาสนาต่อจากชมพูทวีปไปยังประเทศ**จีน** โดยเส้นทางสายไหม มีพระภิกษุหลายท่านเดินทางไปจีนจากเมืองนี้ (เมืองอื่นที่สำคัญก็เช่น โขตาน/Khotan ที่บัดนี้เป็น Hotan ซึ่งห่างตักสิลาเพียง ๗๕๐ กม.)

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

โรมันรณ เพราะบาร์เบเรียน

พ.ศ. ๘๒๙ (ค.ศ. 286) ไดโอสคลีเซียน จักรพรรดิโรมันได้เผชิญปัญหาพวก**อนารยชน**เผ่าต่างๆ โดยเฉพาะพวกเผ่าเยอรมัน ที่ทยอยมาบุกรุกที่ดินแดนแถบเหนือและตะวันตกเรื่อยมาตั้งแต่ต้นศตวรรษ จึงหาทางจัดการปกครองให้ง่ายขึ้น โดยแยก**จักรวรรดิโรมัน**ออกเป็น ๒ ภาค คือ จักรวรรดิโรมันตะวันตก และจักรวรรดิโรมันตะวันออก

พ.ศ. ๘๕๔ (ค.ศ. 311) เกลีเรียส จักรพรรดิโรมันซึ่งได้ทำหน้าผู้ถือคริสต์อย่างมาก ครั้นใกล้สวรรคต ได้ประกาศโองการยอมให้มีการถือศาสนาตามสมัครใจ

อินเดียรุ่งใหม่ ในยุคคุปตะ

พ.ศ. ๘๖๓ (ค.ศ. 320) หลังกุษาณสินวงศ์แล้ว และชมพูทวีปปั่นป่วนอยู่ พระเจ้าจันทรคุปต์ที่ ๑ (ตั้งชื่อเลียนแบบจันทรคุปต์แห่งโมรียวงศ์) รวบรวมดินแดนชมพูทวีปแถบเหนือ พื้นนครขึ้นมา ตั้งราชวงศ์ใหม่ชื่อคุปตะ ครองราชย์ที่เมืองปาฏลีบุตร นำอินเดียขึ้นสู่ความรุ่งเรืองอีกครั้งนานราว ๒๒๐ ปี

(เฉพาะในรัชกาลพระเจ้าจันทรคุปต์ที่ ๒ วิกรมาทิตย์ พ.ศ. ๙๒๓-๙๕๘ ได้ตั้งเมืองหลวงที่อโยธยา ซึ่งในครั้งโบราณเคยเป็นเมืองหลวงของแคว้นโกศลตั้งแต่สมัยพระรามในเรื่องรามเกียรติ์ คือรามายณะ ก่อนจะย้ายมาตั้งที่สาวัตถี ส่วนในครั้งพุทธกาล อโยธยามีชื่อว่าสาเกต อยู่ห่างกุสินาราไปทางตะวันตก ๑๗๐ กม.)

ในยุคนี้ ศิลปะแบบคุปตะได้เจริญขึ้นมาแทนที่ ศิลปะแบบคันธาระ-กรีก ที่ค่อยๆ หายไป กษัตริย์ในราชวงศ์คุปตะ แม้ว่าส่วนใหญ่จะเป็นฮินดู แต่ได้อุปถัมภ์มหาวิทยาลัยนาลันทาอย่างมากในฐานะสถานศึกษา

มหาวิทยาลัยนาลันทา

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

คอนสแตนตินที่ ๑

โรมันหันมาถือคริสต์

พ.ศ. ๘๕๖ (ค.ศ. 313) คอนสแตนตินที่ ๑ (Constantine I) หรือคอนสแตนตินมหาราช จักรพรรดิโรมัน ผู้ครองโรมันตะวันตก ได้ประกาศโองการแห่งมิลาน (Edict of Milan) ยกศาสนาคริสต์เป็นศาสนาประจำรัฐของจักรวรรดิโรมัน

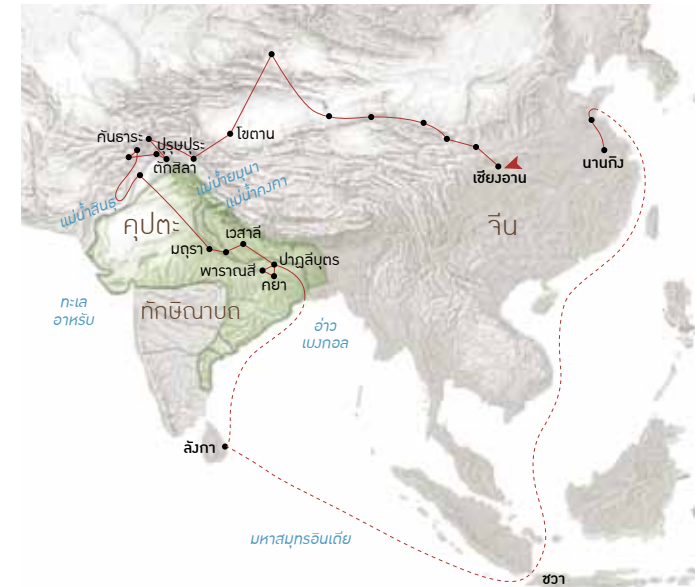
ต่อมา คอนสแตนติน รับและสั่งทหารไล่ซีเนียส จักรพรรดิโรมันตะวันออกในทีร์บ แล้วครองอำนาจผู้เดียว ครั้นถึง พ.ศ. ๘๗๓ จักรพรรดิคอนสแตนติน เห็นชัดแล้วว่าคงสกัดพวกอนารยชนเผ่าเยอรมันทั้งหลาย คือ พวกแฟรงค์/Franks พวกกอธ/Goths พวกแวนดัล/Vandals เป็นต้น ไว้ไม่อยู่ จะต้องร่นถอยจากอิตาลี และกอล จึงได้

บูรณะเมืองบีแซนเทียม แล้วย้ายจากโรมไปที่นั่น ตั้งเป็นนครหลวงใหม่ของจักรวรรดิโรมัน ให้ชื่อว่าเมืองคอนสแตนติโนเปิล (Constantinople; ปัจจุบันคือเมืองอิสตันบูล/Istanbul ในประเทศเตอร์กีย์)

หลวงจีนฟาเหียนมาบก กลับทะเล

พ.ศ. ๙๔๕ (ค.ศ. 402) หลวงจีนฟาเหียน (Fa-hsien) จาริกทางไกลแสนกัณดารจากเมืองจีน ข้ามทะเลทรายโกบีและป่าเขามากมาย ฝ่าทั้งลมร้อนและหิมะเยือก ผ่านทางเอเชียกลางมาถึงชมพูทวีป เข้าทางคันธาระ เยือนปุรุชปุระ ตักสิลา ไปจนถึงกบิลพัสดุ์ นมัสการสังเวชนียสถานทั้ง ๔ ศึกษาที่ปาฏลีบุตร อยู่ในอินเดียยุคราชวงศ์คุปตะ ๑๐ ปี แล้วนำคัมภีร์พระไตรปิฎก เป็นต้น เดินทางกลับเมืองจีนโดยทางเรือ แวะพักที่ลังกาทวีป ๒ ปี ผจญภัยในทะเล ครั้งหนึ่งถูกคลื่นใหญ่ซัดไปขึ้นเกาะ (คงจะเป็นชวา แต่เวลานั้นยังไม่มีอาณาจักรศรีวิชัย) ฝ่าคลื่นลมร้ายเกือบ ๗ เดือน จึงถึงเมืองจีน แล้วแปลพระคัมภีร์ภาษาสันสกฤตเป็นภาษาจีน

และเขียนบันทึกการเดินทางไว้ ซึ่งแฝงแปลเป็นหนังสือตั้งชื่อว่า *“Record of Buddhist Kingdoms”* ให้ความรู้เรื่องสภาพพระพุทธศาสนาในอินเดียยุคที่รุ่งเรือง เช่น วัดวาอารามมากมายที่ตักสิลา ก่อนถูกพวกฮั่นทำลาย ก่อนจะถูกศาสนาฮินดูเริ่มกลืน และก่อนจะพินาศในยุคที่พุทธลัทธิมหายานเข้ามา

โรมันกำจัดคนนอกคริสต์

พ.ศ. ๙๑๐-๙๒๖ (ค.ศ. 367-383) เมื่อโรม เป็นคริสต์แล้ว เกรเชีย (Gratian) จักรพรรดิโรมันก็กวาดล้าง (persecution) คนนอกคริสต์และคนนอกศาสนาคริสต์

พ.ศ. ๙๓๘ (ค.ศ. 395) เมื่อจักรพรรดิธีโอโดสิอุสสวรรคตแล้ว จักรวรรดิโรมันแยกออกเป็น ๒ เด็ดขาดถาวร คือ จักรวรรดิโรมันตะวันออก ซึ่งเรียกต่อมาว่า จักรวรรดิไบแซนไทน์ (Byzantine Empire) ที่กรุงคอนสแตนติโนเปิล และจักรวรรดิโรมันตะวันตก (Western Roman Empire) ที่กรุงมิลาน (Milan)

(มิลานได้เป็นเมืองหลวงของจักรวรรดิโรมันตะวันตกในช่วง พ.ศ. ๘๔๘-๙๔๕=ค.ศ. 305-402

ต่อมาถูกอิตาลีทำลายใน พ.ศ. ๙๔๕=ค.ศ. 402 แม้จะฟื้นขึ้นมาอีกถูกทำลายอีก เช่น พวกกอททำลายใน พ.ศ. ๑๐๘๒=ค.ศ. 539 แล้วก็ฟื้นขึ้นอีก โดยเฉพาะหลัง ค.ศ. 1000 ได้เป็นเมืองรุ่งเรืองยิ่งใหญ่จากการที่ศาสนจักรคริสต์โดยอาร์ชบิชอปทั้งหลาย ได้ครองอำนาจฝ่ายอาณาจักรด้วย)

จากซ้าย:
เกรเชีย
อิตาลี

ก) ฮั่น- อินเดีย ทำลายพุทธ

พ.ศ. ๙๕๐-๑๐๕๐ (โดยประมาณ) พวกพราหมณ์ ดำเนินแผนทำลายพระพุทธศาสนาด้วยวิธีกลืน โดยแต่ง คัมภีร์วิษณุปุราณะขึ้น บอกว่าเทวดารบพ้อสูร จึงมาขอ ฟังองค์วิษณุคือพระนารายณ์ พระองค์จึงอวตารมาเป็น พระพุทธเจ้า เพื่อหลอกพวกอสูร ให้ละทิ้งพระเวทและ เลิกบูชาโยนิ พวกอสูรจะได้เสื่อมฤทธิ์ แล้วฝ่ายเทวดาจะ ได้มาปราบอสูรได้ง่าย (หมายความว่า ชาวพุทธ ก็คือพวก อสูรที่ถูกพระพุทธเจ้าหลอกให้ละทิ้งพระเวทอันศักดิ์สิทธิ์ และโยนิพิธีอันประเสริฐ มาสู่ทางแห่งความเสื่อม) เรียก พุทธาวตารว่าเป็นนารายณ์ปาง “มายาโมหะ” และบอก

ว่านารายณ์จะอวตารปางที่ ๑๐ เรียกว่ากัลกยวตารลง มากำจัดพวกอสูรคือชาวพุทธที่พระพุทธเจ้าหลอกออกมา ไว้แล้วนี้ อีกทีหนึ่ง

ในช่วงนี้ ลัทธิ “ภักติ” คือ ความมีศรัทธาด้วยใจ รักภักติต่อเทพเจ้าอย่างแรงข่มในเชิงอารมณ์ ได้มีกระแส แรงขึ้นด้วย ส่งผลกระทบต่อพระพุทธศาสนา

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

พุทธศาสนาเข้าสู่เกาหลี

พ.ศ. ๙๑๕ (ค.ศ. 372) กษัตริย์เกาหลีแคว้นฝ่ายเหนือส่งทูตมาขอพระพุทธรูปและคัมภีร์ จากจักรพรรดิเฮาบูตี้แห่งราชวงศ์จิ้นของจีน (เวลานั้นเกาหลียังแยกเป็น ๓ อาณาจักร) จากจุดเริ่มต้นนี้ พุทธศาสนาก็แพร่ไปทั่วเกาหลีทั้งหมด

พระพุทธโฆษาจารย์ จากชมพูทวีป ไปสืบธรรมดกกาที่ลังกา

พ.ศ. ๙๖๕ (ค.ศ. 422) เนื่องจากพระพุทธศาสนาในชมพูทวีปเสื่อมลงมาก แม้จะยังรักษาพระไตรปิฎกบาลีไว้ได้ แต่คัมภีร์อธิบายที่จะใช้เป็นเครื่องช่วยในการศึกษามีอรรถกถา เป็นต้น ได้สูญสิ้นไป พระพุทธโฆสได้รับคำแนะนำจากพระอุปัชฌาย์ คือพระเรวตเถระ ให้เดินทางไปลังกาทวีปเพื่อแปลอรรถกถาจากภาษาสิงหลกลับเป็นภาษาบาลี แล้วนำมายังชมพูทวีป เมื่อท่านไปถึงลังกาทวีปในปี ๙๖๕ แล้ว ต่อมาได้ขออนุญาตแปลคัมภีร์ พระเถระแห่งมหาวิหารให้คาถามา ๒ บท เพื่อแต่งคำอธิบายเป็นการทดสอบความรู้ ท่านเรียบเรียงคำอธิบายคาถา

ทั้งสองนั้นขึ้นเสร็จเป็นคัมภีร์วิสุทธิมคค์ในปี ๙๗๓ จากนั้นจึงได้รับอนุญาตให้แปลอรรถกถาได้ตามประสงค์ เมื่อทำงานเสร็จสิ้นแล้ว ก็เดินทางกลับสู่ชมพูทวีป พระพุทธโฆษาจารย์เป็นพระอรรถกถาจารย์ที่มีผลงานมากที่สุด (ตำราต่างเล่มบอก พ.ศ. ต่างกันบ้าง)

จีนกับอาเซียนกลาง

พ.ศ. ๙๔๔ (ค.ศ. 401) พระกุมารชีวะถูกคนจีนร้ายจับตัวจากเมืองกุจา (Kucha) ในเอเชียกลาง มาถึงเมืองเซียงอาน แต่เนื่องจากความสามารถของท่าน ทำให้ราชสำนักจีนนับถือ ท่านแปลพระคัมภีร์สันสกฤตเป็นจีนจำนวนมาก และแสดงธรรมอยู่เสมอ เป็นกำลังสำคัญให้พระพุทธศาสนาเจริญมั่นคงในจีน

พ.ศ. ๙๖๔ (ค.ศ. 421) อีโอดิอุสที่ ๒ จักรพรรดิโรมันตะวันออก ส่งกองทัพไปสู่กับกษัตริย์เปอร์เซีย ที่กำจัดชาวคริสต์

มหาวิทยาลัยวาลกี ที่เคยยิ่งใหญ่คู่กับนาลันทา

พ.ศ. ๑๐๑๓ (ค.ศ. 470) ในช่วงที่ราชวงศ์คุปตะอ่อนแอลงจะแตกสลาย ได้มีอาณาจักรใหม่ๆ ทยอยเกิดขึ้นหลายแห่ง มีทั้งที่อุปลัมภ์ และที่ทำลายพระพุทธศาสนา เริ่มแต่อาณาจักรวาลกีของราชวงศ์ไมตรกะ ที่ตั้งขึ้นทางตะวันตก (ปัจจุบันคือ Valabhipur ในรัฐ Gujarat) จนถึงอาณาจักรกรรณสูรณ (เคาทะเล) ของราชวงศ์คาสกะ (ก่อน พ.ศ. ๑๑๔๘-๑๑๖๒=ก่อน ค.ศ. 605-619) ทางตะวันออก (แถบเบงกอล เทียบคร่าวๆ เวลาคือแควเมืองกัลกัตตาและบังกลาเทศ)

พ.ศ. ๑๐๑๘ (โดยประมาณ; ค.ศ. 475) ที่วาลกี ราชธานี เจ้าหญิงทุพพาแห่งราชวงศ์ไมตรกะ ได้ทรงก่อตั้งมหาวิทยาลัยของพระพุทธศาสนาฝ่ายหินยาน ที่ภายหลังเรียกว่ามหาวิทยาลัยวาลกี ซึ่งเจริญรุ่งเรืองต่อมากว่า ๒๐๐ ปี

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

500

กัวยุโรปสะท้าน เพราะอันมา

พ.ศ. ๙๗๗ (ค.ศ. 434) ชนเร่ร่อนเผ่าหุณะ หรือ **ฮัน** จากเอเชียกลางตอนเหนือ ที่ฝรั่งเรียกว่าเป็นอนารยชน ซึ่งเคยรบกวนจีนจนต้องสร้างกำแพงเมืองจีน ได้มาถึงยุโรป เทียวบุกตีทำลายไปทั่ว

พอถึง พ.ศ. ๙๗๗ **อัติติลา (Attila)** ราชฮันได้ทำสนธิสัญญากับอีโอดิสลุสที่ ๒ ทำให้จักรพรรดิโรมัน **ตะวันออก** (บิแซนทีน) ต้องส่งทองคำไปเป็นราชบรรณาการแก่อัติติลา ปีละ ๓๐๐ กก. แต่ล่วงมา ๖ ปี อัติติลาก็กดทัพเทียวทำลายเมืองใหญ่บ่อย จนต้องทำสนธิสัญญากันใหม่ให้โรมส่งเครื่องบรรณาการเพิ่มขึ้น ครั้นถึงปี ๙๘๐ ก็ยกทัพมาตีอีก จนอีโอดิสลุสต้องยกดินแดนให้ไปมากมาย

อีก ๓ ปีต่อมา **อัติติลา**หันไปสนใจด้านจักรวรรดิ **โรมันตะวันตก** และยกทัพไปตีกล (ปัจจุบันคร่าวๆ คือฝรั่งเศสและเบลเยียม) ทัพโรมันได้ผนึกกำลังกับพวกวิซิกอท (Goths) คือชนเผ่าอนารยชนเดิมของเยอรมนี พวกที่อยู่ทางตะวันตกเรียกว่า Visigoths) และชนชาติอื่นๆ ที่ถูกพวกฮันข่มเหง หยัดยังอัติติลาไว้ได้ และมีชัยปล่อยให้อัติติลาล่าถอยไป กระนั้นก็ตาม ในปีต่อมา คือ พ.ศ. ๙๘๕ (ค.ศ. 452) **อัติติลา**ก็มาตีอิตาลีเสียหายมากมาย แต่กรุงโรมรอดมาได้ เพราะพอตีพวกฮันขาดเสบียงและเกิดโรคระบาดในกองทัพ จึงล่าถอยไป

อีโอดิสลุสที่ ๒

เอลโลรา

อชันตาเลิกไป เอลโลราเริ่มไม่นาน

พ.ศ. ๑๐๓๓ (ค.ศ. 490) วากาฏกะ ซึ่งรุ่งเรืองขึ้นมาตั้งแต่ราว พ.ศ. ๘๐๐ ต่อจากสาตวาหะนะ แม้จะเป็นราชวงศ์ฮินดู ดังที่กษัตริย์องค์ที่ ๒ ได้ประกอบพิธีอัสวเมธ (ฆ่าม้าบูชาฮินดู) ถึง ๔ ครั้ง แต่กษัตริย์รุ่นหลังหลายองค์เป็นชาวพุทธ และได้ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาเป็นอันมาก งานบุญสำคัญชิ้นหนึ่ง คือการขุดเจาะแกะสลักวัดถ้ำ (ทางโบราณคดีจัดนับเป็นถ้ำที่ ๑๖) ที่อชันตา ซึ่งได้ถวายแก่สงฆ์ในราว พ.ศ. ๑๐๓๓

เวลาตั้งแต่ใกล้ พ.ศ. ๑๐๐๐ ในยุควากาฏกะนี้เป็นช่วงระยะแห่งการฟื้นฟูของการแกะสลักภูเขาวาดภาพในหมู่ถ้ำอชันตา หลังจากหยุดเจียบไป ๔๐๐ กว่าปี ตั้งแต่ยุคสาตวาหะนะ

แม้สิ้นยุควากาฏกะแล้ว งานสลักวัดถ้ำที่อชันตาก็ดำเนินต่อมาในยุคของราชวงศ์จาลุกยะ จนยุติประมาณ พ.ศ. ๑๒๐๐ ถ้ายุคหลังนี้มีเพิ่มอีก ๒๔ เป็นของพุทธศาสนา มหายานล้วน

ขณะที่งานสลักวัดถ้ำที่อชันตายุติลง ก็ได้มีการแกะสลักวัดถ้ำขึ้นที่เอลโลรา (เรียกตามชื่อหมู่บ้านที่นั่นในปัจจุบัน; อยู่ห่างอชันตาลงมาทางตะวันออกเฉียงใต้ ๘๐ กม.) ซึ่งเริ่มต้นในช่วง พ.ศ. ๑๑๐๐-๑๒๐๐ และหยุดเลิกประมาณ พ.ศ. ๑๔๐๐ รวมมี ๓๔ ถ้ำ แต่เป็นของ ๓ ศาสนา คือ พุทธ ฮินดู และเชน ต่างจากอชันตา ที่นอกจากเก่าแก่แล้ว ก็เป็นของพุทธศาสนาอย่างเดียว

จักรพรรดิจินปิไล

พ.ศ. ๙๘๙ จักรพรรดิจินแห่งราชวงศ์เว่เหนือ ซึ่งเคยส่งเสริมพระพุทธศาสนา มาคิดเห็นว่าบ้านเมืองต้องสูญเสียกำลังคนและค่าภาษีอากรไปเนื่องจากการที่คนบวชและบำรุงวัดวาอาราม จึงให้ฆ่าภิกษุและภิกษุณีทำลายวัดและพระพุทธรูป ห้ามชายอายุต่ำกว่า ๕๐ ออกบวช โดยได้ดำเนินการนี้อยู่ ๕ ปี เป็นเหตุให้ลัทธิขงจื๊อขึ้นมามีอำนาจเหนือพุทธศาสนา

ปฏิมากรมาจากเว่เหนือ

พระพุทธรูป ศิลปะคุปตะ

พวกอันทำลายตักสิลา วัฒนาหมดสิ้น

พ.ศ. ๑๐๔๐ (โดยประมาณ; ราว ค.ศ. 500) พวก **หุณะ** หรือ **อันขาว** ซึ่งเป็นชนเผ่าเร่ร่อนจากเอเชียกลาง ตอนเหนือ ได้บุกเข้ามาครอบครองชมพูทวีปภาคตะวันตกเฉียงเหนือทั้งหมด รวมทั้งโยนก (Bactria) และคันธาระ เฉพาะอย่างยิ่ง ได้ทำลายเมือง **ตักสิลา** (พวกกรีกเรียกว่า Taxila บาลี=ตักสิลา; สันสกฤต=ตักขศิลา) ศูนย์กลาง การศึกษาพระพุทธศาสนาแถบพ่ายลงสิ้นเชิง

นับแต่นี้ ศิลปะแบบคันธาระที่เสื่อมลงตั้งแต่เข้า ยุคคุปตะ ไม่มีผลงานใหม่เกิดขึ้นอีก แต่ศิลปะแบบคุปตะ ยังคงเจริญต่อมา

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.

500

โรมล่ม ยุโรปเข้ายุคมืด

พ.ศ. ๑๐๑๙ (ค.ศ. 476) จักรวรรดิโรมันตะวันตก ซึ่งบอบช้ำจากการรุกรานของชนเผ่าอนารยะ โดยเฉพาะพวกอันของ **อิตาลี** ครั้นถึงปี ๑๐๑๙ นี้ หัวหน้า เผ่าอนารยชนเยอรมัน ชื่อ **โอโดเอเซอร์ (Odoacer)** ก็ เข้าบุกจับจักรพรรดิโรมูลัส ออกัสติวส (Romulus Augustulus) แห่งโรม ปลดจากตำแหน่ง เป็นกาล าวสานแห่งจักรวรรดิโรมันตะวันตก

ช่วงเวลา ๑,๐๐๐ ปี แต่ไป (พ.ศ. ๑๐๑๙- ๑๙๙๖=ค.ศ. 476-1453) คือหลังจาก “**โรมล่มสลาย**” แล้ว จนจักรวรรดิไบแซนไทน์ล่ม (=ตั้งแต่โรมันตะวันตก ล่ม ถึงโรมันตะวันออกสลาย) เรียกว่าเป็น “**สมัยกลาง**”

(Middle Ages) ของยุโรป ซึ่งโลกตะวันตกอยู่ใต้กำกับ ของลัทธิความเชื่อและสถาบันของศาสนา **คริสต์**

อนึ่ง สมัยกลางนี้ เคยนิยมเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “**ยุคมืด**” (Dark Ages) คือเป็นกาลเวลา ๑ สหัสวรรษ หรือ ๑,๐๐๐ ปี แห่งความอับเฉาและตกต่ำ โดยเฉพาะใน ทางปัญญา ของยุโรปและอารยธรรมตะวันตก

(ปราชญ์บางพวกสงวนคำว่า “ยุคมืด” ให้ใช้กับ ช่วงระยะต้นๆ ของสมัยกลางนั้น)

Romulus Augustulus

ตักสิลา

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

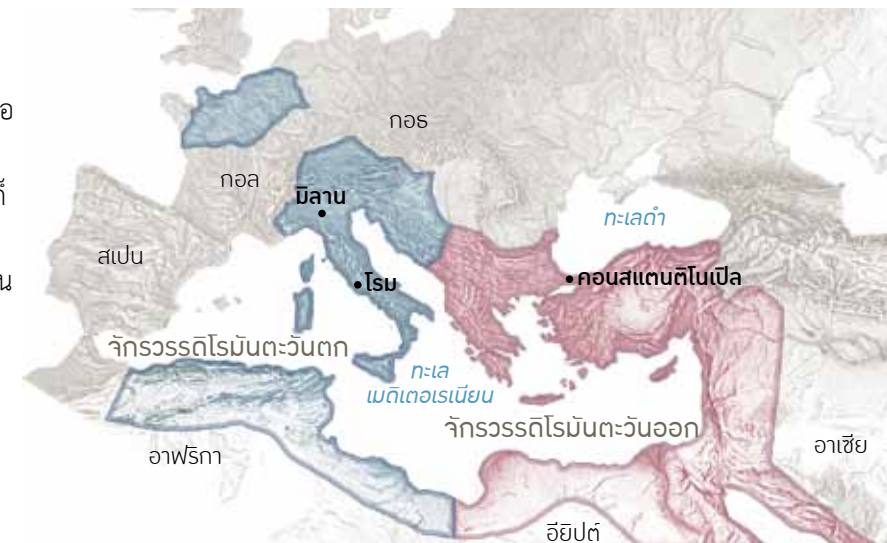
บิแซนทีน มองลั่วหน้า

ส่วนจักรวรรดิโรมันตะวันออก หรือบิแซนทีน (Byzantine Empire) ที่คอนสแตนติโนเปิล ซึ่งตั้งเมื่อปี ๘๗๓ (ค.ศ. 330) ยังรอดอยู่ และเจริญต่อมา ช่วยดำรงอารยธรรมกรีก-โรมัน ไว้ในยามที่ทางด้านตะวันตกระส่ำระสาย

(แต่ที่จริง ยุคบิแซนทีนนี้ ก็คือส่วนสำคัญหรือกาลเวลาส่วนใหญ่ของยุคมีตินเอง)

จักรวรรดิบิแซนทีนที่อยู่จนถึงพันปีนี้ แทบไม่มีเวลาที่รุ่งเรืองแท้จริงเลย นอกจากรัชสมัยของจักรพรรดิที่เข้มแข็งบางพระองค์ ที่เป็นเหมือนช่วงแทรกเท่านั้น แต่โดยทั่วไปมีภัยรุกรานมาก

หลังถูกพวกฮั่นรั้งความอยู่แล้ว อีก ๒-๓ ศตวรรษต่อมาก็เริ่มเสียดินแดนแก่พวกอาหรับ แล้วถูกเซลจุคเตอร์กรุกราน และถูกอาณาจักรทางตะวันตกข่มเหง ในที่สุดก็ถึงอวสานเมื่อเสียเมืองคอนสแตนติโนเปิล แก่จักรวรรดิออตโตมันเตอร์กใน พ.ศ. ๑๙๙๖ (ค.ศ. 1453) ถือว่าสิ้นสุดสมัยกลางในยุโรป

ช่วงต่อสู่ยุคใหม่ ก่อนอินเดียลุดกัฟ

พ.ศ. ๑๐๘๖-๑๓๐๐ (ค.ศ. 543-757) ราชวงศ์
จาลุกยะ ครองราชย์ที่วาตาปีปุระ ในตอนกลางและ
ตะวันตกของทักชีนาบถ

ส่วนทางอินเดียฝ่ายเหนือ เมื่อคุปตะอ่อนแอลงจน
จบสิ้นวงศ์ เพราะการเข้ามาของพวกหุณะดังกล่าวแล้ว
นั้น หลังจากขุนนางอยู่ระยะหนึ่ง ก็มีกษัตริย์ยิ่งใหญ่เกิด
ขึ้น คือพระเจ้าหรรษะ (พ.ศ. ๑๑๔๙-๑๑๙๐=ค.ศ. 606-
647) ซึ่งมีรัชกาลตรงกับพอดีกับราชาที่เรืองอำนาจที่สุด
ของจาลุกยะ คือ พระเจ้าปุลเกศินที่ ๒ (พ.ศ. ๑๑๕๓-
๑๑๘๕=ค.ศ. 610-642)

เมื่อพระเจ้าหรรษะแผ่อำนาจลงทางใต้ราว พ.ศ.
๑๒๕๓ ก็ได้พ่ายแก่พระเจ้าปุลเกศินที่ ๒ และถูกจำกัด

อาณาเขตอยู่แค่แม่น้ำนัมมทา

แม้ว่าต่อมาจาลุกยะจะสิ้นวงศ์ไปใน พ.ศ. ๑๓๐๐
แต่ราชวงศ์ราชภฏกัฏที่ขึ้นมาแทน ก็อุปถัมภ์งานศิลป์
สลักรูปเขาสืบมา

น่าสังเกตด้วยว่า ราชวงศ์จาลุกยะ ต่อด้วยราชวงศ์
ราชภฏกัฏที่เข้มแข็งขึ้นมาแทนที่ แล้วแผ่อำนาจ เทียบรวม
กับอาณาจักรอื่นๆ ทั้งในภาคกลางและภาคเหนือ ใน
ระยะนี้ ได้เป็นเครื่องกีดกันชนมุสลิมอาหรับที่เข้ามาตั้ง
อาณาจักรในแถบแคว้นสินท์ให้ไม่สามารถขยายดินแดน
ออกไป

(แคว้นสินท์/Sind ในปัจจุบัน ซึ่งบางตำราบางครั้ง
ก็เขียน Sindh/สินธ์ นั้น ก็มาจากคำว่า “สินธุ” ที่เป็นชื่อ

แม่น้ำสำคัญของดินแดนแถบนั้นนั่นเอง)

ราชวงศ์จาลุกยะสามารถกู้อำนาจคืนมาได้
พ.ศ. ๑๕๑๘ (ค.ศ. 975) และครองอาณาจักรอยู่จนถึง
พ.ศ. ๑๗๓๒ (ค.ศ. 1189)

ราชวงศ์จาลุกยะที่กล่าวมานี้เรียกว่าจาลุกยะ
ตะวันตก เพราะในเวลาใกล้กันนี้มีจาลุกยะอีกพวกหนึ่ง
ครองอาณาจักรเวงคี (ดินแดนแคว้นอันธระระหว่างแม่น้ำ
โคทาวรี กับแม่น้ำกฤษณะ) ในระยะ พ.ศ. ๑๑๖๗-๑๖๑๓
(ค.ศ. 624-1070) เรียกว่าราชวงศ์จาลุกยะตะวันออก

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

กำเนิดนิกายเซน

พ.ศ. ๑๐๖๓ (ค.ศ. 520) ที่เมืองจีน พระโพธิธรรม
ซึ่งเดินทางไปจากอินเดียได้ ได้สอนพระพุทธศาสนาที่
เป็นการตั้งนิกายฉาน (Chan; ต่อมาไปถึงญี่ปุ่น เรียกตาม
สำเนียงที่นั่นว่า นิกายเซน=Zen)

จากซ้าย:
พระโพธิธรรม
เจ้าชายโซโตกุ

ญี่ปุ่นรับพระพุทธศาสนา

พ.ศ. ๑๐๙๕ (ค.ศ. 552) พระจักรพรรดิคิมเมอิ
(Emperor Kimmei) โปรดให้สร้างวัดแรกของญี่ปุ่น เพื่อ
ประดิษฐานพระพุทธรูปที่กษัตริย์เกาหลีทรงส่งมาถวาย
เป็นเครื่องหมายแห่งการประดิษฐานพระพุทธศาสนาใน
ประเทศญี่ปุ่น

(ปีที่ส่งมา ซึ่งถือว่าเป็นวาระแห่งการที่พระพุทธ-
ศาสนาเข้าสู่ญี่ปุ่นจากเกาหลี คือประมาณ พ.ศ. ๑๐๘๑/
ค.ศ. 538)

ต่อแต่นั้น เจ้าชายโซโตกุได้ทรงเป็นผู้นำในการ
ประดิษฐานพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง

หมู่ถ้ำอชันตา-เอลโลรา

ว่าโดยสรุป

เรื่องหมู่ถ้ำอชันตา-เอลโลรา นั้น สร้างกันมา โดยหลายอาณาจักร หลายราชวงศ์ ผ่านกาลเวลาหลาย ศตวรรษ ควรจะสรุปไว้เพื่อเข้าใจชัด (เท่าที่สันนิษฐานกัน มา) ดังนี้

ที่ตั้ง: รัฐมหาราษฏร์ อินเดียตอนกลางภาค ตะวันตก ใกล้เมืองออรังคาบัต (Aurangabad)

- **อชันตา** ห่างจากออรังคาบัต ขึ้นไปทางเหนือ เยื้องตะวันออก ๘๔ กม. (๑๐๕ กม. โดย รถยนต์)
- **เอลโลรา** ห่างจากออรังคาบัต ขึ้นไปทาง ตะวันตกเฉียงเหนือ ๑๕ กม. (๒๙ กม. โดย รถยนต์)

๑. **อชันตา** เป็นหมู่ถ้ำแรก เกิดมีในช่วง พ.ศ. ๔๐๐-๑๒๐๐ และเป็นของพุทธศาสนาล้วนๆ รวมมี ๓๐ ถ้ำ แบ่งเป็น

ก) ถ้ำพุทธศาสนาหินยาน

- พ.ศ. ๔๐๐-๖๐๐
- มี ๖ ถ้ำ (ที่ ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๓๐)

ข) ถ้ำพุทธศาสนาเถรวาท

- พ.ศ. ๑๐๐๐-๑๒๐๐
- มี ๒๔ ถ้ำ (ที่เหลือจาก ๖ ถ้ำของหินยาน)

(พึงทราบว่า ถ้ำที่ ๓๐ บัดนี้ไม่มีทางขึ้นไป

อาจถูกหินถล่มทับ? บางตำราไม่นับ จึงบอกจำนวนว่ามี เพียง ๒๙ ถ้ำ)

๒. **เอลโลรา** เป็นหมู่ถ้ำหลัง เกิดมีในช่วง พ.ศ. ๑๑๐๐ หรือ ๑๒๐๐ ถึง ๑๔๐๐ เป็นของ ๓ ศาสนา คือ พระพุทธศาสนาเถรวาท ตามด้วยฮินดู และเชน รวมมี ๓๔ ถ้ำ แบ่งเป็น

ก) ถ้ำพุทธศาสนาเถรวาท

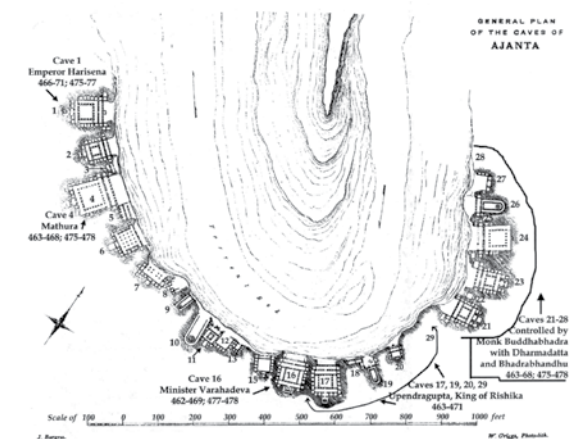
- พ.ศ. ๑๑๐๐-๑๓๕๐
- มี ๑๒ ถ้ำ (ที่ ๑-๑๒)

ข) ถ้ำฮินดู

- พ.ศ. ๑๒๐๐-๑๔๕๐
- มี ๑๓ ถ้ำ (ที่ ๑๓-๒๕)

ค) ถ้ำเชน

- พ.ศ. ๑๓๕๐-๑๔๕๐
- มี ๕ ถ้ำ (ที่ ๓๐-๓๔)

ถ้าเดิม เมื่อเริ่มคือวัด แต่ไปมาตวัดเป็นวิหาร

เนื่องจากถ้ำเหล่านี้มีต้นกำเนิดมาจากคติของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีถ้ำเป็น**เสนาสนะ**คือที่อยู่อาศัยอย่างหนึ่งตามพระพุทธบัญญัติ พร้อมนั้น วัดก็เป็นที่บำเพ็ญกุศลเจริญธรรมของประชาชน การเจาะสลักทำถ้ำเหล่านี้จึงเป็นการสร้าง**วัดถ้ำ** ดังนั้น ถ้ำรุ่นเก่า โดยเฉพาะถ้ำพุทธที่ อชันตา จึงแยกเป็น ๒ แบบ คือ **วิหาร** ได้แก่ที่อยู่ของพระ กับ **เจตยะ** (=เจตียะ=เจตีย์) อันเป็นที่เคารพบูชา หรือที่ศักดิ์สิทธิ์

ศิลปกรรมที่นี้ ทั้งประติมากรรม และจิตรกรรม ดีเด่นเป็นแบบเก่าที่อื่น โดยเฉพาะภาพวาดที่**อชันตา** เป็นที่นิยมแพร่ไปทางอัฟกานิสถาน (คันธาระ และโยนก) อาเซียกลาง จนถึงจีน

หลวงจีนเหียนจิ่ง หรือ**พระถังซำจั๋ง** ก็ได้เขียนบันทึกไว้ กล่าวถึงถ้ำอชันตา เมื่อ พ.ศ. ๑๑๘๓

อย่างไรก็ตาม น่าจะเป็นได้ว่า ในยุคหลังๆ ความหมายและวัตถุประสงค์เดิมของงานสร้างถ้ำได้หดหาย และกลายเป็นอย่างอื่น

ดังจะเห็นชัดจากผลงานยุคท้ายๆ โดยเฉพาะ**ถ้ำไกลาส**ของฮินดู ที่สันนิษฐานกันว่ากษัตริย์ ฤๅษณะที่ ๑ (ราว พ.ศ. ๑๒๙๙-๑๓๑๖) แห่งราชวงศ์ราชกุฎฏู ให้สร้างขึ้นนั้น นอกจากไม่เป็นที่อยู่ของพระ และไม่เป็นศิลปะเพื่อสอนธรรมแล้ว ก็ไม่เป็นอย่างใดเลย แต่เป็นเทวสถานอันมีจุดเน้นที่พิธีกรรมและความยิ่งใหญ่โดยแท้ จากถ้ำพุทธยุคแรกที่มีแต่ความเรียบง่าย สุขสงบกับ

ธรรมชาติ และเป็นที่ฉายออกแห่งเมตตากருณา เปลี่ยนมาเป็นเทวสถานโอ้อ่าที่ผู้ยิ่งใหญ่เพลีนเมาสำราญสำเร็จกาม และแสดงอำนาจดั่งการบออย่างโหดเหี้ยมให้น่าเกรงขาม

เริ่มต้นเป็นปูชนีย พื้นที่ก็เป็นแค่ที่เกี่ยวข้อง

ต่อมา หมู่ถ้ำเหล่านี้ได้ถูกทิ้งร้างไป และหายจากความทรงจำหลายศตวรรษ แม้กระทั่งคนถิ่นก็ไม่รู้ จนกระทั่งในยุคที่อังกฤษปกครอง ได้มี**ทหารอังกฤษ** ของบริษัท อีสต์อินเดีย (East India Company) มาล่าสัตว์ และพบโดยบังเอิญ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๒ (ค.ศ. 1819) ชาวโลกจึงได้รู้จัก

อย่างไรก็ตาม หลังจากเปิดแก่การท่องเที่ยวแล้ว ในระยะต้นได้เกิดความสูญเสียมากมาย ทั้งแก่รูปภาพ และรูปปั้น จากการจับ-ลอบ-ลอกของผู้มาชม การดูแลรักษาไม่ถูกวิธี ตลอดจนคนทุจริต เช่น เคยมีเจ้าหน้าที่นำเที่ยวตัดเศียรองค์ปญฺจินาต่างๆ ไปขาย กว่าจะจัดให้มีการอนุรักษ์ให้เรียบร้อยลงตัวตามวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องได้ ถ้าก็เสื่อมโทรมไปมาก

หลักฐานอันถาวรชัดเจนของอดีตที่หมู่ถ้ำเหล่านี้ น่าจะเป็นแหล่งที่ดีสำหรับการศึกษาศาสนาเปรียบเทียบ และลักษณะแห่งวิวัฒนาการ ที่ได้เป็นไปในประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งให้เห็นอนิจภาวะที่จะปลุกเร้าเตือนใจให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

ກລິງພຸກຫຼາ

ກັຍນອກ-ກັຍໃນ ຈນມລາຍສູນສື່ນ

พุทธฯ ถูกทำลายอีก ก่อนฟื้นฟู

พ.ศ. ๑๑๔๘-๑๑๖๒ (ค.ศ. 605-619) ราชาศางกะ เป็นอินทนิกรายไศวะ ได้ดำเนินการทำลายพระพุทธรูปอย่างรุนแรง เช่น สंहารพระสงฆ์ที่กุสินารามดลัน โคนพระศรีมหาโพธิ์ที่พุทธคยา นำพระพุทธรูปออกจากพระวิหารแล้วเอาศิวลึงค์เข้าไปตั้งแทน แม้แต่เงินตราของรัชกาลก็จารึกข้อความกำกับพระนามราชาว่า “ผู้ปราบพุทธศาสนา”

จากซ้าย:
พระศรีมหาโพธิ์
ศิวลึงค์

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

อาณาจักรศรีวิชัยเกิดที่สุมาตรา

พ.ศ. ๑๑๐๐ (กะคร่าวๆ; ค.ศ. 600) ในช่วงเวลานี้ มีอาณาจักรใหม่ที่สำคัญเรียกว่า **ศรีวิชัย** เกิดขึ้น ในดินแดนที่ปัจจุบันเป็นอินโดนีเซียและมาเลเซีย เท้าที่ทราบ อาณาจักรนี้เริ่มขึ้นโดยชาวฮินดูจากอินเดียได้มาตั้งถิ่นฐานที่ **ปาเลมบัง** ในเกาะสุมาตรา ตั้งแต่ก่อน ค.ศ. 600 แต่มีชื่อปรากฏครั้งแรกในบันทึกของหลวงจีนอี้จิง ผู้มาแะบนเส้นทางสู่ชมพูทวีปเมื่อ พ.ศ. ๑๒๑๔

เทคโนโลยี: พลังงานากลม

พ.ศ. ๑๑๕๐ (โดยประมาณ; ค.ศ. 600) ที่เปอร์เซียคนทำกังหันลม ขึ้นใช้ครั้งแรก

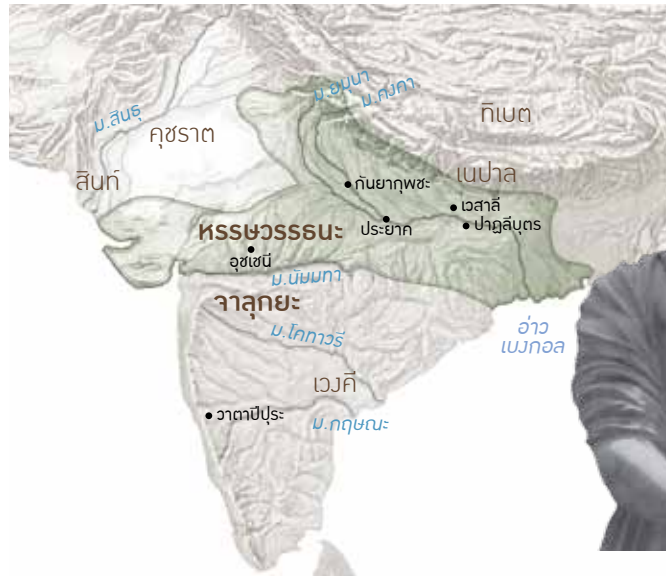
กังหันลมเปอร์เซีย

ทิวฮั่น และศตางกะ ถึงอวสาน

พ.ศ. ๑๑๔๘ (ค.ศ. 605) หลังช่วงเวลาอันวุ่นวายในชมพูทวีป กษัตริย์ราชวงศ์**หรรษะ**ได้ปราบพวก**หุณะ**ลงได้ใน พ.ศ. ๑๑๔๘ แต่แล้วราชาใหม่ราชยวรรณะก็ถูกราชา**ศตางกะ**ใช้กลลวงปลงพระชนม์เสีย

เหตุการณ์นี้ทำให้เจ้าชายหรรษวรรณะผู้เป็นอนุชาต้องเข้ามารักษาดินแดนขึ้นครองราชย์ที่เมือง**กันยา**กษัตริย์ (ปัจจุบัน=Kanauj) มีพระนามว่า**หรรษะ** แห่งราชวงศ์หรรษะ และได้กลายเป็นราชายิ่งใหญ่พระองค์ใหม่

ราชาศตางกะที่เป็นฮินดูไศวะ ก็สิ้นอำนาจใน พ.ศ. ๑๑๖๒ แล้วดินแดนทั้งหมดก็เข้าร่วมในจักรวรรดิของพระเจ้า**หรรษวรรณะ**

พระเจ้าหรรษวรรณะ

จากซ้าย:
ธรรมจักร ศิลปะ-กวาราวดี
พระเจ้าสรองสันคัมโป

กวาราวดี ในที่แห่งสุวรรณภูมิ

พ.ศ. ๑๑๕๐ (โดยประมาณ; ค.ศ. 600)

อารยธรรม**ทวาราวดี** ของชนชาติมอญ ได้รุ่งเรืองเด่นขึ้นมาในดินแดนที่เป็นประเทศไทยปัจจุบัน แถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ตั้งเมืองหลวงที่นครปฐม เป็นแหล่งรับวัฒนธรรมชมพูทวีป รวมทั้งพระพุทธศาสนา แล้วเผยแพร่ออกไปในเขมร พม่า ไทยอยู่ย่นาน จนเลือนหายไปอาณาจักรสยามยุคสุโขทัยแห่ง พ.ศ.ศ. ที่ ๑๘-๑๙

อาณาจักรทวาราวดีนี้เจริญขึ้นมาในดินแดนที่ถือว่าเคยเป็นถิ่นซึ่งเรียกว่า**สุวรรณภูมิ**ในสมัยโบราณ ตั้งแต่ก่อนยุคโคสโก ใน พ.ศ.ศ. ที่ ๓

พุทธศาสนาเข้าสู่ทิเบต

พ.ศ. ๑๑๖๐ (ค.ศ. 617) เป็นปีประสูติของกษัตริย์

ทิเบตพระนาม**สรองสันคัมโป** ซึ่งต่อมาได้อภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงจีนและเจ้าหญิงเนปาล ที่นับถือพระพุทธศาสนา เป็นจุดเริ่มให้พระพุทธศาสนาเข้าสู่ทิเบต พระเจ้า**สรองสันคัมโป** ทรงส่งราชทูตซื้อทองคำมัสโมะตะไปศึกษาพระพุทธศาสนาและภาษาต่างๆ ในอินเดีย และดัดแปลงอักษรอินเดียมาใช้เขียนภาษาทิเบต

พุทธศาสนารุ่งเรือง ยุคที่ ๓

อินเดียทั่วไต้ พุทธรุ่งสุดก่าย

พ.ศ. ๑๑๔๙-๑๑๙๐ (ค.ศ. 606-647) พระเจ้า
หรรษะ (หรรษวรรณะ หรือหรรษะศีลาทิย ก็เรียก)
เป็นกษัตริย์ชาวพุทธ ได้ทรงทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา
รวมทั้งอุปถัมภ์มหาวิทยาลัยนาลันทา

พระเจ้าหรรษะ ทรงดำเนินนโยบายคล้ายอย่าง
พระเจ้าอโศกฯ มุ่งบำรุงสุขของประชาชน เช่น สร้างศาลา
สงเคราะห์คนเดินทาง คนยากจน คนเจ็บไข้ ทั่วทั้งมหา
อาณาจักร และที่เมืองประยาค ณ จุดบรรจบของแม่น้ำ
คงคากับยมนา ทุก ๕ ปี ได้พระราชทานพระราชทรัพย์

ที่เกิดขึ้นในช่วง ๔ ปีก่อนๆ แก่มหาสมาคม รวมทั้งส่งเสริม
เสรีภาพทางศาสนา

(ที่ประยาค มีหลักศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกด้วย
ปัจจุบัน=Allahabad เป็นแดนศักดิ์สิทธิ์ของพราหมณ์
ระดับเดียวกับพาราณสี ชาวฮินดูมีงานพิธีที่นี่ทุกปี โดย
เฉพาะทุกรอบ ๑๒ ปี จะมีนักบวชฮินดูจาริกมาชุมนุมครั้ง
ใหญ่ยิ่ง เรียกว่า “กุมภเมลา” ที่คนมาอาบน้ำล้างบาป
บางที่ถึง ๑๘ ล้านคน พระเจ้าหรรษะคงจะทรงใช้โอกาส
นี้ในการบำเพ็ญมหาทาน)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

จีนเข้ายุคราชวงศ์ถัง

พ.ศ. ๑๑๖๑ (ค.ศ. 618) ที่ประเทศจีน ซึ่งเวลานั้น
มีประชากร ๙ ล้านครัวเรือน ประมาณ ๕๐-๗๐ ล้านคน
ณ เมืองเซียงอัน (ฉางอัน) ราชวงศ์สุย ซึ่งครองอำนาจ
มาได้ไม่นาน เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๑๑๒๔ (ค.ศ. 581) ได้จบสิ้นลง

จีนเข้าสู่ยุคราชวงศ์ถัง ซึ่งจะครองเมืองอยู่จนสิ้น
วงศ์ใน พ.ศ. ๑๔๕๐ (ค.ศ. 907) โดยเรื่องอำนาจในช่วง
พ.ศ. ๑๑๖๙-๑๒๙๘ (ค.ศ. 626-755)

ที่แดนอาหรับ กำเนิดอิสลาม

พ.ศ. ๑๑๖๕ (ค.ศ. 622) ในดินแดนที่เป็นประเทศ
ซาอุดีอาระเบียปัจจุบัน หรือเรียกง่าย ๆ ว่าอาหรับ ท่านนบีมุฮัมมัดได้เริ่มประกาศศาสนาอิสลามที่เมืองมักกะฮ์ ตั้งแต่
อายุ ๔๐ ปี แต่มีความขัดแย้งกับคนที่มีความเชื่ออย่างเก่า
โดยเฉพาะพวกพ่อค้าโลก จนในที่สุดราวปีที่ ๑๓ ตรงกับ
พ.ศ. ๑๑๖๕ ได้นำสาวกหนีออกจากมักกะฮ์ ถือเป็นเริ่ม
อิจราห์ศักราชของศาสนาอิสลาม แล้วไปตั้งถิ่นประกาศ
ศาสนาที่เมืองมะดีนะฮ์ (Medina เดิมชื่อเมืองยาริบ)

ท่านนบีมุฮัมมัดมีการมากในการต่อสู้กับพวกเมืองมักกะฮ์
และรบกับกองคาราวานเพื่อตัดกำลังพวกมักกะฮ์ พร้อมทั้ง
ปราบศัตรูในมะดีนะฮ์ ตลอดจนจัดการกับพวกยิวที่เข้ากับศัตรู

พวกยิวสำคัญโคตรทำยนั้น เมื่อท่านรบชนะแล้ว
ได้ให้ประหารชีวิตผู้ชายทั้งสิ้น ส่วนสตรีและเด็กก็ให้ขาย
เป็นทาสหมดไปจากมะดีนะฮ์

พ.ศ. ๑๑๗๓ (ค.ศ. 630) ท่านนบีมุฮัมมัดจัดการ
ทั้งปวงที่มะดีนะฮ์ เวลาผ่านไป ๘ หรือ ๑๐ ปี เมื่อพร้อม
แล้ว ท่านจึงนำกำลังคน ๑๐,๐๐๐ ยกไปมักกะฮ์ในเดือน
มกราคม พวกมักกะฮ์ออกมายอมสยบโดยดี ท่านนบีมุฮัมมัดก็สัญญาจะนิรโทษให้ ในการเข้าเมืองมักกะฮ์ครั้ง
นี้พวกศัตรูตายเพียง ๒๘ คน และมุสลิมตายเพียง ๒ คน

ท่านนบีมุฮัมมัดจัดการปกครองในมักกะฮ์ให้
เรียบร้อย และทำลายรูปเคารพที่มหาวิทยาลัยจน
เสร็จสรรพ แล้วเผยแพร่อิสลามต่อมา และจัดการกับชน
เผ่าที่ยังเป็นปฏิปักษ์ จนรวมอาระเบียได้ในเวลา ๒ ปี
เริ่มจะขยายเข้าสู่ซีเรียและอิรัก

พ.ศ. ๑๑๗๕ ท่านนบีมุฮัมมัดอายุได้ ๖๓ หรือ
๖๕ ปี จึงเสด็จสู่สวรรคต โดยชาวมุสลิมถือว่าท่านขึ้นสู่
สวรรค์ที่เมืองเยรูซาเล็ม

เหียนจ้ง แห่ง นาลันทา

พ.ศ. ๑๑๗๒-๑๑๘๘ (ค.ศ. 629-645) หลวงจีนเหียนจ้ง (Hsuan-tsang; เกิด พ.ศ. ๑๑๔๕) หรือ **ยวนฉาง** หรือ **พระถังซำจั๋ง** (ใช้ชื่อสันสกฤตว่า พระโมกษเทวะ) จะไปสืบพระไตรปิฎกที่ **ไซทิ** (แดนตะวันตก) ได้จาริกจากกรุงจีน ผ่านทางโยนก คันทาระ กัศมีระ (คืออัฟกานิสถาน ปากีสถาน และอินเดียพม่าปัจจุบัน) ที่เมือง **จีน** เวลานั้น เป็นรัชกาลพระเจ้าถังไท่จง ซึ่งครองราชย์ใน พ.ศ. ๑๑๖๙-๑๒๐๒ (ค.ศ. 626-649)

จากซ้าย:
พระถังซำจั๋ง
พระเจ้าถังไท่จง

หลวงจีนเหียนจ้งได้มาศึกษาที่มหาวิทยาลัย **นาลันทา** จนจบแล้วสอนที่นั่นระยะหนึ่ง จึงนำคัมภีร์ **พระไตรปิฎก** เป็นต้นจำนวนมากรับส่งกลับถึงเมือง **เชียงอาน/ฉางอาน** ในพ.ศ. ๑๑๘๘ หลังจากจากไป ๑๖ ปี ท่านได้รับการต้อนรับยกย่องอุปถัมภ์บำรุงอย่างยิ่งจาก **พระจักรพรรดิ** จึงแล้วทำงานแปลพระไตรปิฎกสั่งสอนธรรมต่อมา จนถึงมรณภาพใน พ.ศ. ๑๒๐๗ กับทั้งได้เขียนบันทึกการเดินทางไว้

พ.ศ. ๑๕๐๐
ค.ศ. 1000

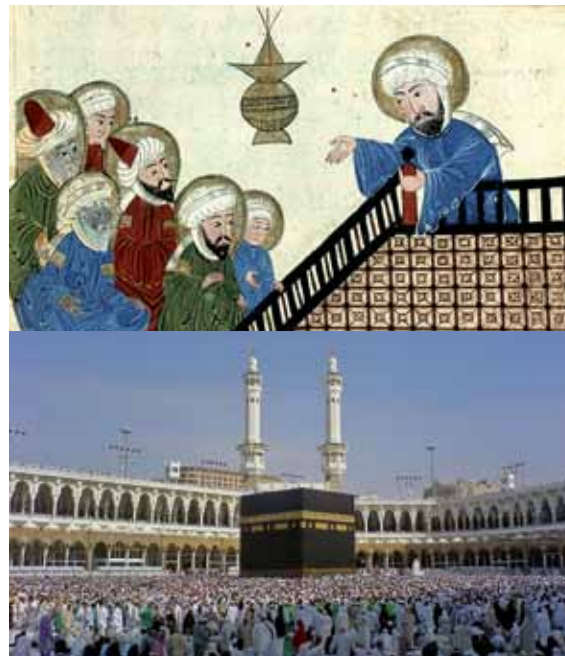
พ.ศ. ๒๐๐๐
ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐
ค.ศ. 2000

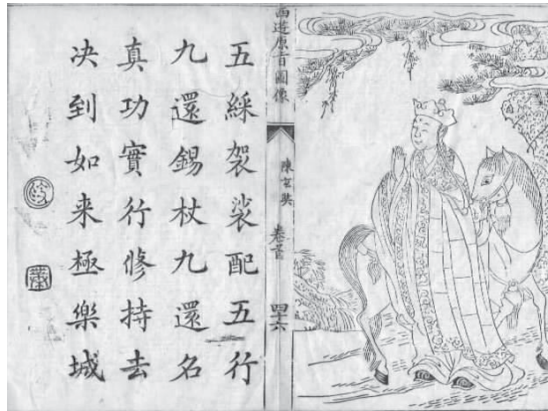
พ.ศ. ๓๐๐๐
ค.ศ. 2500

ในด้านทายาท หลังจากภรรยาคนแรกสิ้นชีวิตเมื่อท่านอายุ ๕๐ ปีแล้ว ท่านก็มีภรรยาอีก ๘ คน แต่บุตรของท่านซึ่งมีอย่างน้อย ๒ คน เสียชีวิตตั้งแต่อายุน้อย ส่วนธิดาซึ่งมีหลายคน ยังมีชีวิตอยู่จนถึงเมื่อท่านสู่สวรรคตเพียงคนเดียว คือ **ฟาติมะฮ์** ซึ่งได้สมรสกับ **อาลี** ผู้เป็นญาติใกล้ชิดของท่านนี่

วาระนั้นได้เกิดความขัดแย้งกันว่าผู้ใดจะสืบทอดสถานะผู้นำ ประดาสาวกผู้ใกล้ชิดได้เลือก **อาบูบะกะรฺ** อายุ ๕๙ ปี ซึ่งมีธิดาเป็นภรรยาคนหนึ่งของท่านนี่ ขึ้นเป็นผู้นำปกครองของอิสลามสืบต่อมา โดยมีตำแหน่งเป็น **กาหลิฟ** (แปลว่า “ผู้สืบทอด”) และมีมะดีนะฮ์เป็นที่ว่าการ ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งจะให้ **อาลี** สืบทอดของของท่านนี่เป็นผู้สืบทอด แต่ไม่สำเร็จเนื่องจาก **กาหลิฟ** ที่ ๑-๒-๓ ล้วนแก่กล้า ดินแดนของ **กาหลิฟ** และ **อิสลาม** จึงแผ่ขยายออกไปอย่างรวดเร็ว

พระถังซำจั๋ง แห่ง “ไซอิ๋ว”

อีกเกือบ ๑,๐๐๐ ปีต่อมา ได้มีกวีแต่งเรื่องของท่านเป็นนิยายชื่อ Hsi-yu-chi (Record of a Journey to the West หรือ Buddhist Records of the Western World) ที่คนไทยเรียกว่า “ไซอิ๋ว” และได้มีผู้แปลเป็นภาษาอังกฤษพิมพ์ออกมาแล้วบางส่วนเมื่อปี 1942 ตั้งชื่อว่า *Monkey*

ตักสิลา ครั้งเหียนจิง กับฟาเหียน

หลวงจีนเหียนจิง ได้บรรยายภาพความเจริญและความเสื่อมของพระพุทธศาสนาในชมพูทวีปไว้ ทั้งด้าน

พ่ายพ แลบโยนก คันธาระ กัศมีระ ที่เดินทางผ่าน เช่นว่า ได้พบพระพุทธรูปใหญ่ที่ พามิยาน (Bamian) ซึ่งแกะสลักเข้าไปในหน้าผา ๒ องค์ (สูง ๕๒ และ ๓๗ เมตร) ประดับประดางดงามด้วยเพชรนิลจินดา (ที่พวกทาลิบันทำลายเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔) และสภาพพระพุทธศาสนาในตักสิลาที่พินาศสูญสิ้นไปแล้วหลังจากที่ถูกพวกฮั่นทำลาย

สภาพชมพูทวีปที่พระถังซำจั๋งเล่า ตรงข้ามกับคำพรรณนาของหลวงจีนฟาเหียน ที่เข้ามาเมื่อ ๒๒๘ ปีก่อนครั้งที่ตักสิลารุ่งเรือง ซึ่งเต็มไปด้วยวัดวาอารามงดงามทั่วไป ทางด้านวัตถุก็เหลือแต่ความรกร้าง ส่วนในด้านจิตใจ ชาวพุทธที่เหลืออยู่ ก็หันไปหาความเชื่อและลัทธิพิธีแบบตันตระ

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

การแผ่ขยายอิสลาม

ช่วงที่ 1. อาหรับ-กาหลิฟ

มุสลิมอาหรับยึดเยรูซาเล็ม

พ.ศ. ๑๑๘๑ (ค.ศ. 638) หลังจากพระนบีมุฮัมมัดเสด็จสู่สวรรคตแล้ว ๖ ปี ท้าวมุสลิมอาหรับก็ยกไปตียึดเยรูซาเล็ม นครศักดิ์สิทธิ์ได้ ชาวยิวที่อยู่ใต้ปกครองของจักรวรรดิโรมันมา ๗๐๑ ปี (ตั้งแต่ พ.ศ. ๔๘๐=63 BC) ก็เปลี่ยนมาอยู่ใต้ปกครองของกาหลิฟอาหรับ

อียิปต์ ๗๗๗ กยอยสู่อิสลาม

พ.ศ. ๑๑๘๒ (ค.ศ. 639) ท้าวมุสลิมอาหรับยกเข้าตียึดอียิปต์ได้ ทำให้จักรวรรดิไบแซนไทน์หรือโรมตะวันออกสูญเสียแคว้นใหญ่ที่สุด หลุดมือไป และอียิปต์ก็กลายเป็นจุดนำอิสลามเข้าสู่อาฟริกาเหนือและยุโรปต่อไป

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

กาหลิฟขยาย โรมใกล้หมดลม

จากนั้น ๒ ปี โรมันก็ถูกขับออกจากซีเรีย และเมื่อถึง พ.ศ. ๑๑๘๘ (ค.ศ. 655) ดินแดนของกาหลิฟและอิสลามก็แผ่คลุมคาบสมุทรอาหรับทั้งหมด ตลอดปาเลสไตน์ ซีเรีย อียิปต์ ลิเบีย เมโสโปเตเมีย และล้ำเข้าไปในอาร์เมเนีย กับเปอร์เซีย (อิหร่าน) ลิดรอนอำนาจของจักรวรรดิโรมันลงไปเรื่อยๆ

อิสลามแตกเป็นสุหนี่-ชีอะฮ์

พ.ศ. ๑๑๘๘ (ค.ศ. 655) กาหลิฟที่ ๓ ถูกสังหาร อาลีบุตรเขยของท่านปีได้เป็นกาหลิฟที่ ๔ แต่อีก ๖ ปีต่อมาอาลีก็ถูกปลงชีพ และได้เกิดการขัดแย้งรุนแรงใน

เรื่องการสืบทอดตำแหน่ง

ฝ่ายส่วนมากได้ยกผู้ปกครองซีเรียขึ้นเป็นกาหลิฟ ตันวงศ์อาหรับที่ดามัสกัส (Damascus) ส่วนฝ่ายข้างที่จะให้บุตรของท่านอาลีได้ตำแหน่งไม่ยอมรับตามนั้น (ไม่ยอมรับสามกาหลิฟแรกด้วย โดยถืออาลีเป็นผู้สืบทอดที่แท้จริงคนเดียวของท่านนบี)

บุตรของอาลีก็เสียชีวิตหมด โดยเฉพาะเมื่อสุซเซนถูกสังหารใน ค.ศ. 680 อิสลามก็แตกเป็น ๒ นิกาย ฝ่ายมากเป็นสุหนี่ ฝ่ายหลังเป็นชีอะฮ์ ซึ่งถือท่านอาลีเป็นอิหม่ามคนแรก

(นิกายชีอะฮ์มีผู้นับถือมากที่สุดใน อิหร่าน คือราว ๘๕% ของประชากรทั้งหมด ส่วนในอิรักแม้ชีอะฮ์จะเป็น

ส่วนใหญ่ราว ๖๓% แต่ฝ่ายสุหนี่ที่มีราว ๓๗% เป็นฝ่ายครองอำนาจ)

สัมพันธไมตรี จีน-อินเดีย

พ.ศ. ๑๑๘๔ (ค.ศ. 641) คงสืบเนื่องจากการที่ทรงสนิทนมโปรดหลวงจีนเหียนจิ่ง พระเจ้า**หรรษะ**ได้ทรงส่งราชทูตไปประจำราชสำนักจีน สถาปนาสัมพันธไมตรีระหว่างอินเดียกับจีนเป็นครั้งแรก

พ.ศ. ๑๑๘๔ (ค.ศ. 641) กษัตริย์ธรรมาแห่งราชวงศ์ไมตรกะ ที่เมืองवलภี ซึ่งรบพ่ายแพ้ต่อพระเจ้า**หรรษะ** ได้มาเป็นพระกนิษฐภคินี

หรรษะถูกลอบปลงพระชนม์

พ.ศ. ๑๑๙๐ (ค.ศ. 647) พวกพราหมณ์ที่รับราชการในราชสำนัก ชัดเคืองว่าพระเจ้า**หรรษะ**อุปถัมภ์พระพุทธศาสนา จึงคบคิดกันปลงพระชนม์ ครั้งแรกไม่สำเร็จ และทรงภัยหรือไม่ลงโทษรุนแรง คนพวกนี้จึงทำการร้ายใหม่อีก โดยปลงพระชนม์สำเร็จเมื่อครองราชย์ได้ ๔๑ ปี ปราชญ์ถือว่าเป็นอวสานแห่งมหาอาณาจักรพุทธสุดท้ายของชมพูทวีป

(นักประวัติศาสตร์ตั้งข้อพิจารณาว่า อินเดียยุคก่อนมุสลิมเข้ามา มีราชายิ่งใหญ่ที่สุด ๓ พระองค์ คือ **อโศก กนิษกะ** และ**หรรษะ** ซึ่งล้วนเป็นกษัตริย์ชาวพุทธทั้งสิ้น) อนึ่ง พวกพราหมณ์ก่อการได้สถาปนาพราหมณ์

บุโรหิตเก่าของพระเจ้า**หรรษะ**ขึ้นเป็นกษัตริย์พระนามว่า**อรุณาศวะ**

ราชทูตจีน จักรกษัตริย์อินเดีย

ครั้งนั้น พระเจ้าถังไท่จงได้ส่งราชทูตนำเครื่องราชบรรณาการมาถวายพระเจ้า**หรรษะ** แต่คณะทูตมาถึงเมื่อสิ้นรัชกาลแล้ว กษัตริย์องค์ใหม่ได้ให้ทำร้ายคณะทูตตัวราชทูตหนีไปได้แล้วรวมกำลังหนุนจากทิเบต เนปาล และอัสมั มาบุกเมืองกันยาฤพชะ จักรกษัตริย์**อรุณาศวะ**กับทั้งบุตรภรรยาไปเป็นข้าในราชสำนักที่เซียงอาน

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

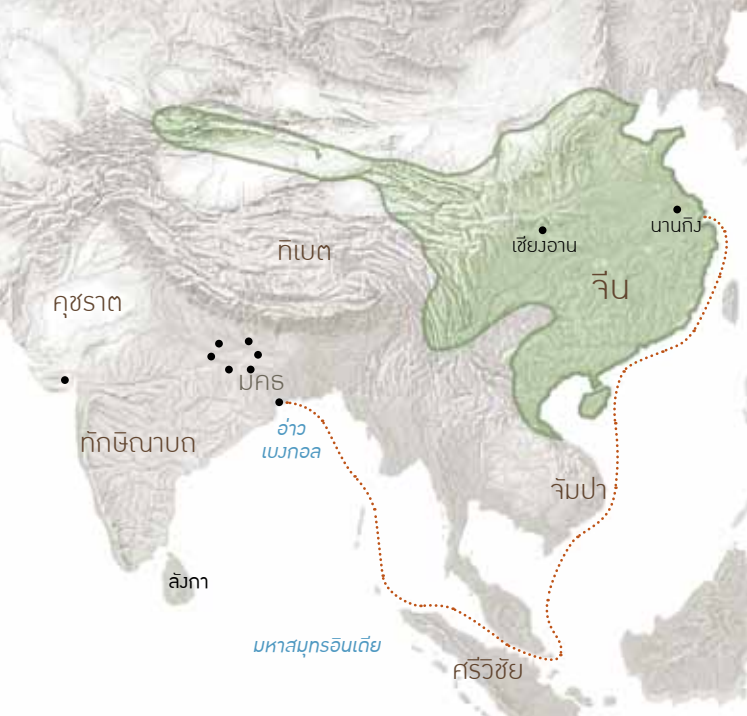
ค.ศ. 500

เมืองหลวงใหม่ของกาหลิฟ

พ.ศ. ๑๒๐๔ (ค.ศ. 661) เมืองหลวงของกาหลิฟเปลี่ยนจาก**มะดีนะฮ์** ไปเป็นดามัสกัสในซีเรีย และกาหลิฟองค์ใหม่ได้เริ่มต้นวงศ์กาหลิฟอุมัยยัด (Umayyad) ขึ้นเป็นราชวงศ์มุสลิมแรกของอาหรับ

มอฮัมหมัดอุมัยยัด
กรุงดามัสกัส

หลวงจีนอึ้ง ตามหลังเหยียนจิง

พ.ศ. ๑๒๒๓-๑๒๓๘ (ค.ศ. 680-695) หลวงจีน
อี้จิง (I-ching หรือ I-ting) จาริกทางเรือมาถึงชมพูทวีป
ได้เล่าเรียนที่นาลันทา พำนักอยู่ ๑๕ ปี จึงเดินทางกลับ
เมืองจีน

ขามา ผ่านออกจากกวางตุ้ง เดินทาง ๒๐ วัน ถึง
อาณาจักรศรีวิชัย เมื่อ พ.ศ. ๑๒๑๔ (ค.ศ. 671; นี่คือการ
แรกที่ศรีวิชัยได้รับการกล่าวถึงในเอกสารประวัติศาสตร์)
แะที่นั่นระยะหนึ่งแล้ว จึงเดินทางต่อไปยังชมพูทวีปโดย
กษัตริย์แห่งศรีวิชัยได้ทรงอุปถัมภ์ด้วย

บันทึกทั้งของหลวงจีนเทียนจิ่งและหลวงจีนอี้จิง ได้กล่าวถึงมหาวิทยาลัยวลกิตัว๋น ท่านแรกมาเยือนวลกิตัว๋น พ.ศ. ๑๑๘๒ เล่าว่า วลกิตัว๋นมีสังฆาราม (วัด) เกินร้อย มีพระสงฆ์หีนยาน ๖,๐๐๐ รูป ส่วนใหญ่ศึกษาทางหีนยาน ต่างจากนาลันทาที่ชำนาญทางมหายาน ส่วนหลวงจีนอี้จิงกล่าวได้ความว่า วลกิตัว๋นบาลัณฑายังใหญ่พอักัน นาลันทา ในแดนมัชฌิมฉันใด วลกิตัว๋นแดนประจิมก็ฉันนั้น

กาหลิปต์อิหร่าน-อาฟริกา ยันสเปน

ก่อนศาสนาอิสลามเกิดขึ้น ถ้านับต่อจากชมพูทวีป
ไปจดมหาสมุทรแอตแลนติก มี ๒ มหาอำนาจเท่านั้น
แข่งกันอยู่ คือ จักรวรรดิโรมัน กับจักรวรรดิเปอร์เซีย แต่
เพียงหลังท่าน**ปมูฮัมมัด**สู่สวรรคตได้ ๑๙ ปี จักรวรรดิ
เปอร์เซียของราชวงศ์สาสสนิด (Sassanid) ที่มีอายุยาว
๔๒๗ ปี ก็ถึงอวสานเมื่อทัพอาหรับจากมะดีนะห์ เข้า
ตีและจักรพรรดิอิหร่านองค์สุดท้ายถูกสังหารใน พ.ศ.
๑๑๙๔ (ค.ศ. 651)

ดินแดนของกาฬพิณและอิสลามขยายต่อไป ไม่ช้าก็เข้าครองอาฟริกาเหนือ บุกยุโรป ได้สเปน แต่ถูกยั้งที่ฝรั่งเศส ใน พ.ศ. ๑๒๗๕ (ค.ศ. 732)

King Ardashir I (ซ้าย)
แห่งราชวงศ์ซาสซานิก

กบิพแห่งอินเดียใต้ กับศรีวิชัย

ในฐานะที่อาณาจักรศรีวิชัยอยู่ใกล้ขีด ได้ติดต่อและสืบทอดความเจริญจากชมพูทวีป จึงควรทราบเรื่องของดินแดนในชมพูทวีปส่วนที่ใกล้ขีดหรือติดต่อเกี่ยวข้องกับด้วย เฉพาะอย่างยิ่งอินเดียใต้หรือแดนทมิฬ (ส่วนอินเดียตะวันออกแถบเบงกอล ซึ่งมีเมืองท่าออกสู่มหาสมุทรอินเดีย โดยเฉพาะยุคท้ายๆ คืออาณาจักรปาละและเสนะ ได้พูดไว้ต่างหาก) ทั้งนี้จะต้องเล่าเรื่องย้อนหลังบ้าง เพื่อเชื่อมความเข้าใจให้เห็นชัด

ได้กล่าวแล้วว่า ในชมพูทวีปตอนล่าง ต่อจากดินแดนของชนชาวอันธะลงไป (เทียบยุคเริ่มแกะสลักถ้ำอชันดา คือถัดจากอาณาจักรสาตวาหะลงไปทางใต้) จน

ตลอดถึงปลายแหลมสุดประเทศอินเดีย เป็น “ทมิฬกะ” (ดินแดนของชนชาวทมิฬ) ๓ อาณาจักร คือ ปาณฑะ (Pandyas) ไคฬะ (Cola หรือ Chola เหนือขึ้นมาต่อกับอันธะ) และเจระ หรือเกรละ (Cera, Chera หรือ Kerala ทอดจากเหนือลงสุดใต้ตามชายทะเลฝั่งตะวันตกเฉียงใต้กับ ๒ อาณาจักรแรก)

อาณาจักรเหล่านี้มีอยู่แล้วในสมัยพระเจ้าอโศกฯ จึงเก่าแก่กว่าสาตวาหะ ที่เป็นดินแดนของชาวอันธะ ซึ่งครั้งนั้นยังรวมอยู่ในจักรวรรดิโคก

เจระนั้น มีเรื่องราวเหลือมาน้อยยิ่ง จนในประวัติศาสตร์ทั่วไปไม่กล่าวถึง ส่วนปาณฑะ และไคฬะ

ระยะแรกก็มีความเป็นมาที่รู้จักกันกระต่อนกระแท่น เช่น ในจารึกและวรรณคดีเก่าๆ ของท้องถิ่นบ้าง ในบันทึกการเดินทางเรือค้าขายของพวกกรีกและโรมันบ้าง และโดยเฉพาะในพงศาวดารลังกา ที่ชาวทมิฬ ทั้งไคฬะ และปาณฑะ (บาลีเรียกว่า ปันฑุ หรือ ปาณฑะ) เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองการสงครามและการยึดครองดินแดน

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

พระอนุรุธาจารย์ แต่กัมภีร์หลักในการเรียนนิกายธรรม

พ.ศ. ๑๒๕๐-๑๖๕๐ (ค.ศ. 707-1107) พระอนุรุธาจารย์แห่งมุลโสมวิหารในลังกาทวีป รัตนาคัมภีร์ประมวลความในพระอภิธรรมปิฎก ชื่อว่า **อภิธัมมัตถสังคหะ** ซึ่งได้เริ่มใช้เป็นคัมภีร์สำคัญในการศึกษาพระอภิธรรมตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. ๑๖๐๐ เป็นต้นมา (เวลาที่แต่งไม่แน่ชัด นักปราชญ์สันนิษฐานกันต่างๆ บางท่านว่าในยุคเดียวกันหรือใกล้เคียงกับพระพุทธโฆสาจารย์ โดยทั่วไปถือกันว่าไม่ก่อน พ.ศ. ๑๒๕๐ แต่น่าจะอยู่ในช่วง พ.ศ. ๑๕๐๐-๑๖๕๐)

ศรีวิชัย ที่ควรรู้

ตามที่หลวงจีนอี้จิงเล่าไว้ว่าท่านได้แวะที่อาณาจักรศรีวิชัย เนื่องจากอาณาจักรดังกล่าวเป็นชุมทางและเป็นจุดผ่านสำคัญของการค้า ศาสนาและวัฒนธรรม ระหว่างตะวันตก-ตะวันออก และอินเดียกับเอเชียอาคเนย์ จึงควรรู้เรื่องเพิ่มอีกเล็กน้อย

ก่อนเกิดมีอาณาจักรศรีวิชัยขึ้นที่จุดเริ่ม คือ สุมาตราในช่วง พ.ศ. ๑๑๐๐ (ก่อน ค.ศ. 600) นั้น ที่ชาวพุทธศาสนาได้มาตั้งมั่นนานแล้วก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 5 โดยมีภิกษุ เช่นพระคุณวรมันมาเผยแผ่ธรรม แม้ที่สุมาตรา พระพุทธศาสนาก็คงได้มาถึงในยุคเดียวกัน

พระโพธิสัตว์
อวโลกิเตศวร
ศิลปะลพบุรี-ศรีวิชัย

กัมพูชา กับลังกา มีเวรกันมายาวนาน

โดยเฉพาะหลัง พ.ศ. ๙๕๐ มาแล้ว ในลังกามีการพิพาทแย่งชิงราชสมบัติกันเอง แต่ละฝ่ายก็ขอกำลังจากทมิฬที่เป็นพวกมาช่วยบ้าง กษัตริย์ทมิฬยกทัพมารุกรานและครอบครองบ้าง กษัตริย์ทมิฬฝ่ายโจฬะกับฝ่ายปาลมทยะรบกัน ฝ่ายหนึ่งขอกำลังจากสิงห์พม่าข้ามทะเลไปช่วยรบในแดนทมิฬบ้าง

ความเป็นไปในระยะแรกของปาลมทยะ และโจฬะก็อย่างที่กล่าวแล้วว่า นอกจากการรุกรานเกาะลังกา การรบราฆ่าฟันกันเองระหว่าง ๒ อาณาจักร และการค้ากับกรีก โรมัน และจีน ที่พอจะพบหลักฐานบ้างแล้ว ก็แทบไม่มีเรื่องราวอื่นปรากฏ

พระโพธิสัตว์ อวโลกิเตศวร ศิลปะศรีวิชัย

พ.ศ. ๑๕๐๐ พ.ศ. ๒๐๐๐ พ.ศ. ๒๕๐๐ พ.ศ. ๒๕๐๐

หิโนยานมาก่อน

หลวงจีนอี้จิงบันทึกว่า ที่ศรีวิชัย พุทธศาสนาหิโนยานยังเป็นหลัก ผู้นับถือมหายานมีน้อย ต่อมาไม่นาน เมื่ออาณาจักรในชมพูทวีปที่นับถือมหายาน มีกำลังขึ้น โดยเฉพาะในยุคปาละ และขยายมาทางแถบที่เป็นแคว้นเบงกอลในปัจจุบัน พุทธศาสนาหิโนยานก็มายังศรีวิชัยตามเส้นทางค้าขาย

๕๐๐ ปีที่รุ่งเรือง

ในระยะที่ศรีวิชัยครอบครองสุมาตรา ชาวบอร์เนียวตะวันตก และแหลมมลายู มีอำนาจคุมช่องแคบมะละกา เป็นใหญ่ในเส้นทางการค้าระหว่างเอเชียอาคเนย์กับอินเดีย และเป็นศูนย์รวมเก็บพักส่งต่อสินค้าระหว่างอินเดียนับกับจีน รุ่งเรืองอยู่ ๕ ศตวรรษ ศรีวิชัยก็ได้เป็นศูนย์กลางแห่งหนึ่งของพุทธศาสนาหิโนยานด้วย เป็นเวลายาวนานถึงประมาณ พ.ศ. ๑๘๐๐ (ค.ศ. ที่ 13)

กบิฬยงเฉ

คราวมีอาณาจักรใหญ่ทางเหนือ

ครั้นต่อมา ในดินแดนเหนือขึ้นไปในทักขินาบล เมื่อสาตวาทนะสลายลงใน พ.ศ. ๗๔๓ (บางตำราว่า พ.ศ. ๗๖๘/ค.ศ. 225) แล้ว มีอาณาจักรใหม่ๆ เกิดขึ้น นอกจากวากาฏกะที่อยู่ก่อนไปข้างบนแล้ว ที่ได้ลงมาชิดแดนทมิฬและเด่นมาก คือ **ปัลลวะ** และ**จาลุกยะ** เมื่อแรกสองอาณาจักรใหม่นี้รุ่งเรือง แดนทมิฬก็ยังเยียบเฉา

ปัลลวะ นั้น เมื่อสาตวาทนะเสื่อม ก็ตั้งอาณาจักรขึ้นมาที่กัญจี หรือกัญจีปุรัม (Kanchipuram) เมื่อราว พ.ศ. ๗๖๘ (ค.ศ. 225) แล้วเรื่องอำนาจขึ้นมามากจนกระทั่ง ราว พ.ศ. ๑๑๕๐ (ค.ศ. 600 เศษ) ก็ปกครองดินแดน

กว้างขวางมาก รวมทั้งอาณาจักรทมิฬด้วย

ส่วน**จาลุกยะ**ก็คือผู้กำจัตวากาฏกะลง มีเมืองหลวงอยู่ที่วาตาศิปุระ เริ่มแต่ พ.ศ. ๑๐๘๖ (ค.ศ. 543) ต่อมาเสียเมืองแก่พวกราชภฏกูฏใน พ.ศ. ๑๓๐๐ (ค.ศ. 757) แล้วตั้งวงศ์ขึ้นใหม่อีกเมื่อราชภฏกูฏสิ้นอำนาจใน พ.ศ. ๑๓๐๐ (ค.ศ. 975) เรียกว่า**จาลุกยะตะวันตก**

ในราว พ.ศ. ๑๓๐๐ (ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 8) นั้น **ปัลลวะ**เสื่อมอำนาจลง **ปาณฑยะ**และ**โจฬะ**ก็เป็นอิสระและรุ่งเรืองต่อมา

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

เปลี่ยน-พื้น-ถับ

ระหว่างนั้น ศรีวิชัยเปลี่ยนไประยะหนึ่ง เมื่อถูกพระเจ้าราเชนทที่ ๑ แห่งอาณาจักรโจฬะยกทัพมาตีใน พ.ศ. ๑๕๖๘/ค.ศ. 1025 และโจฬะยึดครองขวาได้ส่วนใหญ่

ราเชนทที่ ๑ นอกจากปราบศรีวิชัยแล้ว ยังครองลังกาทวีปได้หมด และขยายไปยึดดินแดนบางส่วนของพม่าและมลายูด้วย

(ราเชนทที่ ๑ มาตีสิงคโปร์ใน พ.ศ. ๑๕๖๘ และตั้งชื่อเกาะว่า **สิงหปุระ** ซึ่งเพี้ยนมาเป็นสิงคโปร์ (บางตำนานว่ามีภิกษุให้ชื่อนั้น บางตำนานว่าอย่างอื่นอีก)

อย่างไรก็ตาม ต่อมา ศรีวิชัยก็รุ่งเรืองขึ้นได้อีก และคงอยู่อีกนานจนเลือนลับไปเมื่ออาณาจักรใหม่ชื่อ **“มขปหิต”** เค้นขึ้นมาแทนที่ในระยะ พ.ศ. ๑๘๐๐

พ.ศ. ๑๒๔๗-๑๒๙๔ (ค.ศ. 704-751) ที่เกาหลี ชาวพุทธได้ใช้ตัวอักษรที่แกะเป็นแม่พิมพ์ดำเนินการ **พิมพ์พระสูตร** ซึ่งยังคงอยู่จนบัดนี้ อันยอมรับกันว่าเป็น **หนังสือตีพิมพ์ที่เก่าแก่ที่สุดในโลก** (การประดิษฐ์แม่พิมพ์เกิดขึ้นในจีนก่อนหน้านี้นานนัก และต่อไปตั้งแต่ราว พ.ศ. ๑๔๕๐ การพิมพ์หนังสือจะแพร่หลายทั่วไปในจีน)

จากซ้าย:
Surya Majapahit
แม่พิมพ์ไม้ ที่เกาหลีใช้
พิมพ์พระสูตร

ปาลทยะ และโจพะ จะลัษหรือโรนั การค้าก็รู้

ตลอดเวลาทั้งหมดนี้ การค้าทางทะเลระหว่างประเทศก็ดำเนินสืบต่อเรื่อยมา แต่มีความเปลี่ยนแปลง คือ การค้ากับด้านโรมันสะดุดหายไป (จักรวรรดิโรมันตะวันตกล่มสลายเมื่อ พ.ศ.

๑๐๑๙/ค.ศ. 476) จากนั้นอินเดียได้หันมาค้าขายกับเอเชียอาคเนย์ ส่วนการค้าขายกับอาหรับและจีนก็ยังดำเนินต่อมา

คงสืบเนื่องจากกิจกรรมการค้าขายที่เฟื่องฟูขึ้นในแถบนี้ อาณาจักรใหม่ซึ่งมีชื่อว่าศรีวิชัยจึงได้เกิดขึ้น

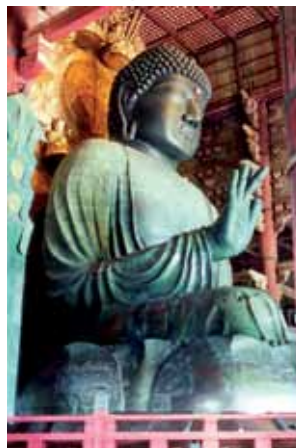
โดยเฉพาะ รัชกาลของพระเจ้าราเชนทที่ ๑ (พ.ศ. ๑๕๕๕-๑๕๘๗/ค.ศ. 1012-44) เป็นช่วงเวลาที่มีโจพะเรื่องอำนาจสูงสุด ราเชนทที่ ๑ สืบงานพิชิตต่อจากพระราชบิดา นอกจากครองปาลทยะและเจอร์ระ ดินแดนรายรอบและขึ้นเหนือไปถึงแม่น้ำคงคา ชนกะษัตริย์ปาลทะบจะรวมอินเดียทั้งหมดแล้ว ยังเป็นเจ้าทะเลแถบนี้ ทั้งแผ่ขยายดินแดนไปถึงเอเชียอาคเนย์ และควบคุมเส้นทางการค้า ทำให้การพาณิชย์ย่านนี้กระทั้งกับจีนดำเนินไปอย่างเข้มแข็งจนตลอดคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑

พ.ศ. ๑๕๐๐ ค.ศ. 1000 พ.ศ. ๒๐๐๐ ค.ศ. 1500 พ.ศ. ๒๕๐๐ ค.ศ. 2000 พ.ศ. ๓๐๐๐ ค.ศ. 2500

พ.ศ. ๑๒๕๓ (ค.ศ. 710) ที่ญี่ปุ่น พระจักรพรรดิโชมุทรงย้ายเมืองหลวงไปตั้งที่เมืองนารา (Nara) เชิดชูพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และให้สร้างวัดขึ้นประจำทุกจังหวัด

พ.ศ. ๑๒๕๔ (ค.ศ. 711) ท้าวมุสลิมอาหรับจากแอฟริกาเหนือ ในนามแห่งกาหลิฟที่ตามัสกัส ยกมาตียึดสเปนได้

พ.ศ. ๑๒๕๕ (ค.ศ. 712) ทางด้านเอเชีย กาหลิฟแผ่อำนาจไปทางตะวันตกเฉียงเหนือของชมพูทวีป พิชิตปากเตริย/โยนก เข้าไปเอเชียกลาง (ตำนานว่า ถึงชายแดนจีน) เปลี่ยนชนท้องถิ่นเป็นมุสลิม ให้ใช้อาระบิกเป็น

ภาษาราชการ และเข้าครองดินแดนแถบแคว้นสินท์แห่งลุ่มน้ำสินธุ ท้าพาหรับจะรุกคืบเข้าปัญจาบและแคชเมียร์ / กัศมีร์ แต่ถูกหยุดยั้งไว้

จากซ้าย:
Todaiji Daijutsu
จักรพรรดิโชมุ

พระพุทธรูป
ศิลปะปาละ

ชมพูทวีป ได้ผู้นำใหม่

พ.ศ. ๑๒๙๓ (ค.ศ. 750) หลังจากสิ้นพระเจ้า
หรรษวรมันแล้ว ชมพูทวีปประสบระสายนานเกือบ ๑
ศตวรรษ ศูนย์อำนาจกระจายตัว ครั้นถึงประมาณ
พ.ศ. ๑๒๙๓ ทางด้านตะวันออก ในภาวะที่บ้านเมืองไร้
ชื่อแป ประชาชน (คนส่วนใหญ่ในแถบนี้เวลานั้นถือว่าเป็นชาวพุทธ) ได้ประชุมกันเลือกผู้นำท้องถิ่นคนหนึ่งชื่อ
โคपालะขึ้นเป็นกษัตริย์ของตน

โคपालะ ซึ่งเป็นชาวพุทธ แต่ในระบบของ
พราหมณ์เป็นคนวรรณะศูทร ได้ตั้งราชวงศ์ปาละขึ้น ใน
แถบรัฐพิหาร และเบงกอลในปัจจุบัน (คลุมดินแดนที่
เคยเป็นของราชวงศ์ศางกะด้วย)

กษัตริย์องค์ที่ ๒ ได้ขยายดินแดนไปถึงกัณยาปุระ
และตั้งเมืองหลวงที่ปาฏลิบุตร

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

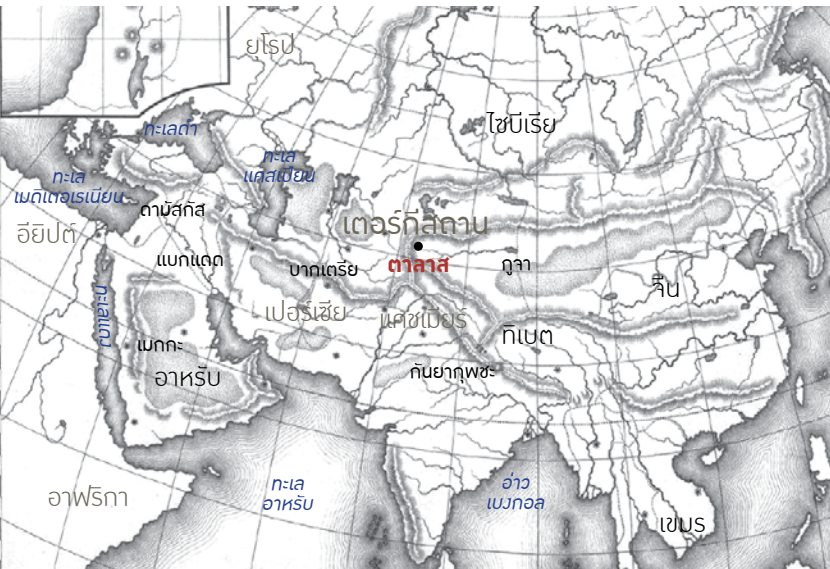
พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

ลัทธิศาสดาใหม่

พ.ศ. ๑๒๙๓ (ค.ศ. 750) กาลิฟวงศ์อุมัยยัด
(Umayyad caliphate) ที่ดามัสกัส ถูกชิงอำนาจ ผู้มีชัย
ได้ตั้งวงศ์อาบบาซิด (Abbasid caliphate) ขึ้นเป็นวงศ์
ใหม่ และได้ให้กำจัดลัทธิโคตรกาลิฟวงศ์เก่าหมดสิ้น (หนี
ไปได้ ๑ คน)

อาหรับทำกระดาศได้จากจีน

พ.ศ. ๑๒๙๔ (ค.ศ. 751) ในยุทธการแห่งแม่น้ำ
ตาลาส (Battle of Talas) แดบเตอร์กีสถาน ท้าวจีน
พ่ายแพ้แก่ทัพมุสลิมอาหรับ ทำให้จักรวรรดิจีนในเอเชีย
กลางถึงอวสาน

มุสลิมอาหรับจับช่างฝีมือจีนเป็นเชลยไปแบกแดด
ช่างจีนนักทำกระดาศ ได้ทำกระดาศให้แก่ชาวมุสลิม
ตรงจังหวัดจะหนุนยุคไฟวิทยานั่น และกว่าจะถึงปี
๑๓๓๘ (ค.ศ. 795) อุตสาหกรรมผลิตกระดาศก็ตั้งมั่นใน
แบกแดด

จากชาวมุสลิม วิธีทำกระดาศก็แพร่ไปในเอเชีย
ยุโรป อาฟริกา

ປາລະ ຣາຊວງຣ໌ພຸຖຣສຸດທ້າຍ

ราชวงศ์पालะ ซึ่งล้วนเป็นกษัตริย์ชาวพุทธ ได้ส่งเสริมการศึกษาศาสนา ศิลปวิทยาและวัฒนธรรมเป็นอย่างดี ราชวงศ์ที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ และที่ ๑๐ ได้ตั้งมหาวิหาร คือมหาวิทยาลัยใหม่ขึ้น พระองค์ละ ๑ แห่ง คือ โอทันตปุระ (ราว พ.ศ. ๑๒๘๘) วิกรมศิลา (พ.ศ. ๑๓๕๓) โสມปุระ (พ.ศ. ๑๓๖๓) และชัคททละ (พ.ศ. ๑๖๓๓)

ປາລະ+ສຖານຕິກຊາ ນຳວິທຍາສູ່ສຣີວັຍ

มหาวิทยาลัยเหล่านี้เจริญตามแบบอย่างของ
นาลันทา ซึ่งอยู่ไม่ไกล (โอทันตปุระอยู่ห่างนาลันทาเพียง
๖ ไมล์)

ตลอดยุค**पालะ** (จปราว พ.ศ. ๑๖๖๓/ค.ศ. 1120)
นี้ วิทยาการและศิลปวัฒนธรรมในนามแห่งพระพุทธ-
ศาสนา ได้แพร่จากชมพูทวีปไปยัง**ศรีวิชัย** ตามเส้นทาง
การค้าขาย

วิกิสนเทศ

A horizontal timeline with a yellow background. It features four black dots representing key dates. Below each dot is a label in Thai script. The labels are: 'พ.ศ. ๑๕๐๐' (Buddhist Era 1500) above 'ค.ศ. 1000' (Christian Era 1000), 'พ.ศ. ๒๐๐๐' (Buddhist Era 2000) above 'ค.ศ. 1500' (Christian Era 1500), 'พ.ศ. ๒๕๐๐' (Buddhist Era 2500) above 'ค.ศ. 2000' (Christian Era 2000), and 'พ.ศ. ๓๐๐๐' (Buddhist Era 3000) above 'ค.ศ. 2500' (Christian Era 2500).

กาหลิปแบกแดดใฝ่วิทยา

พ.ศ. ๑๓๐๕ (ค.ศ. 762) กาลิฟวงศ์ใหม่ คือ
วงศ์แอบบาซิด ย้ายเมืองหลวงจากตามัสกัส มาตั้งที่
แบกแดด เริ่มต้นยุคใหม่

ชารน อัล ราษิด

ภาพลัทธิที่แบกแดด วงศ์แอปบาสิดนี้ (พ.ศ. ๑๒๙๓-๑๕๙๘=ค.ศ. 750-1055) หันมาสนใจส่งเสริมศิลปวิทยา (ราชอาหารุน อัล ราชจิต/Harun al-Rashid ในนิยายอาหรับราตรี ก็คือ ภาพลัทธิ องค์ที่ ๕ แห่งแบกแดด ซึ่งครองราชย์ใน พ.ศ. ๑๓๒๙-๕๒ และเป็นปราชญ์ ส่งเสริมวรรณคดี) การค้าขายก็เป็นช่องทางถ่ายทอดความรู้

มีการแปลผลงานของกรีกเป็นภาษาอาหรับ (โดยเฉพาะในช่วงต่อจาก พ.ศ. ๑๓๖๒ มีการแปลกันมาก ระยะหนึ่ง) นำความรู้จากอินเดียมาใช้และเผยแพร่ แล้วชาวมุสลิมอาหรับก็พัฒนาความรู้นั้นๆ ขึ้นอีก ทำให้เกิดยุคทองของศิลปวิทยาอิสลาม

ในยุคนี้ แบกแดด และเซี่ยงอาน ได้ชื่อว่าเป็น ๒ มหานครใหญ่ที่สุดในโลก

ข) ยุคมุสลิมเข้าครอง ระลอกที่ 1. มุสลิมอาหรับ

อารยภัก

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

วิทยา จากอินเดียสู่ยุโรป

วิทยาการของชมพูทวีป โดยเฉพาะที่เจริญสืบต่อมาราว ๕ ศตวรรษ ในยุคมหาวิทยาลัยนาลันทาและวลภี นับแต่สมัยคุปตะ ถึงทศวรรษรัชกาล ได้รับการถ่ายทอดสู่โลกตะวันตกโดยชาวมุสลิมอาหรับ ทั้งคณิตศาสตร์ ดาราศาสตร์ แพทยศาสตร์ ปรัชญา เช่น

อารยภัก (ชาวอาหรับเรียกเพี้ยนเป็น Arjehir) แห่งปาฏลีบุตร ได้แต่งตำราชื่อ อารยภักฏี ไว้เมื่อ พ.ศ. ๑๐๔๒ โดยประมวลหลักคณิตศาสตร์-ดาราศาสตร์ รวมทั้งระบบเลขสิบตัว การใช้เลข ๐ **ทศนิยม** การที่โลกหมุนรอบตัวเอง การคำนวณจันทรคราส-สุริยคราส พืชคณิต และเรื่องสมการ

พรหมคุปต์ แห่งอุชเชนี (ช่วงชีวิต พ.ศ. ๑๑๔๑-๑๒๐๘) ก็แต่งตำราคณิตศาสตร์ไว้ มีอยู่เล่มหนึ่งชื่อพืชคณิต

มุสลิมอาหรับทำลายมหาวิทยาลัยวลภี

พ.ศ. ๑๓๑๘ (ค.ศ. 775) ชาวมุสลิมอาหรับ ที่มาครองแคว้นสินธ์ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๒๕๕ (ค.ศ. 712) ยกทัพมาทางเรือเข้าตีเมืองวลภี สังหารพระเจ้าศิวาทิตย์ที่ ๖ ล้มราชวงศ์ไมตรกะ และทำลายล้างพระนครพินาสลโดยสิ้นเชิง

โดยการโจมตีของชาวมุสลิมอาหรับ ที่ทำลายเมืองวลภีนั้น มหาวิทยาลัยวลภีก็ได้ถูกทำลายลงด้วย เป็นมหาวิทยาลัยพุทธศาสนาแห่งแรกที่ถูกทำลาย (ถ้าไม่นับตักสิลา) และพินาศอย่างไม่เหลือแม้แต่ซาก

(มีนักประวัติศาสตร์กล่าวว่า ดาราศาสตร์นั้นอินเดียรับต่อจากเมโสโปเตเมียและกรีก แล้วเพื่องอยู่เพียงระยะสั้นๆ จากนั้นก็เบนไปทางโหราศาสตร์ แต่ในด้านคณิตศาสตร์ อินเดียพัฒนาไกลมาก ที่เป็นอย่างนี้น่าพิจารณาว่า การเหจากดาราศาสตร์ไปหาโหราศาสตร์ เป็นเพราะการหันไปนิยมตันตระหรือไม่ ส่วนคณิตศาสตร์ยังไม่เสื่อม เพราะโหราศาสตร์ก็ต้องคำนวณมาก)

ในยุคกาหลิฟแห่งแบกแดดนี้ อัล-ขวาริซมิ (al-Khwarizmi, ชื่อของเขาเป็นที่มาของคำว่า Algorithm) ที่มีช่วงชีวิตใน พ.ศ. ๑๓๒๓-๑๓๘๓ ได้เขียนตำรา นำตัวเลขอารบิก (เดิมคือตัวเลขอินเดีย ฝรั่งบัดนี้ จึงเรียกใหม่ว่าตัวเลขฮินดู-อาระบิก/Hindu-Arabic numerals) และความรู้อื่นๆ ทางคณิตศาสตร์-ดาราศาสตร์มาเผยแพร่รวมกันได้ให้กำเนิดคำว่า Algebra (คำเดิมของเขาวา al-jabr)

มหาวิทยาลัยนาลันทา

นาลันทายังอยู่ แต่แพร่ตันตระ

มหาวิทยาลัยนาลันทา และมหาวิทยาลัยอื่นๆ ของปาละ แม้จะยังคงอยู่ แต่ในด้านการศึกษาศาสนา ถือได้ว่าเกิดความเสื่อมโทรมภายใน โดยเฉพาะความนิยมลัทธิตันตระกำลังแผ่ครอบงำ

เวลานั้น นาลันทากลายเป็นศูนย์กลางการศึกษาพุทธศาสนาแบบตันตระ และมีการปฏิบัติตามลัทธิพิธีของตันตระ ดังนั้น ตันตระ (รวมทั้งไสยศาสตร์) จึงเฟื่องฟูไปทั่ว

อนึ่ง ในช่วงเวลานี้ กษัตริย์ทิเบตได้นิมนต์พระอาจารย์จากนาลันทาไปสอนและนำชาวพุทธในทิเบต

เริ่มแต่พระศานตรักษิต ต่อด้วยพระปัทมสัมภวะ (ไปไกลๆ กัน องค์กรหลังไป พ.ศ. ๑๒๙๐=ค.ศ. 747) และในช่วงต่อมา ก็ได้พระอาจารย์จากมหาวิทยาลัยใหม่ๆ เหล่านี้ด้วย ที่เด่นมากคือ พระอติสะ หรือ ที่ปิงกรศรีชญาณ แห่งวิกรมศิลา ซึ่งไปทิเบต ประมาณ พ.ศ. ๑๖๐๐

• พ.ศ. ๑๕๐๐ • ค.ศ. 1000 • พ.ศ. ๒๐๐๐ • ค.ศ. 1500 • พ.ศ. ๒๕๐๐ • ค.ศ. 2000 • พ.ศ. ๓๐๐๐ • ค.ศ. 2500

จะเข้ายุคเตอร์กเป็นสุลต่าน

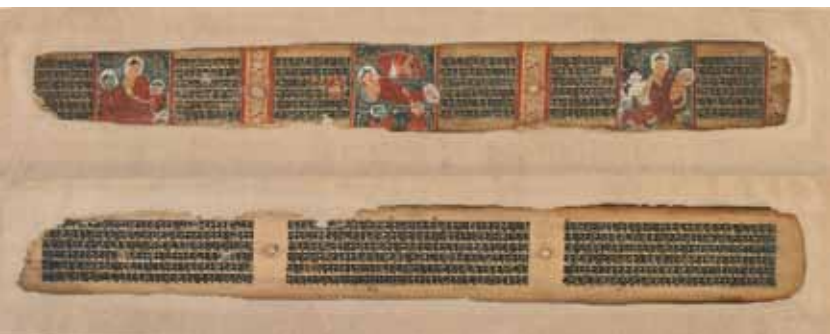
ในที่สุด ยุคแห่งวิทยาการและสันติจะจบลง ภายหลิปอาหรับที่แบกแดดจะสิ้นอำนาจ เมื่อสุหนี่มุสลิมพวกเซลจุกเตอร์ก (Seljuq/Seljuk) จะสยบพวกชีอะฮ์โดยมายึดแบกแดด ใน พ.ศ. ๑๕๙๘ (ค.ศ. 1055) และได้สถานะสุลต่าน เป็นผู้ครองอำนาจที่แท้ต่อไป

พุทธศาสนาแบบมหายาน เคยเจริญในภาคใต้ของไทย

พ.ศ. ๑๓๐๐ (ค.ศ. 757) ในช่วงเวลานี้ ดินแดนที่เป็นภาคใต้ของประเทศไทยปัจจุบัน ได้รวมอยู่ในเขตของอาณาจักรศรีวิชัย พุทธศาสนาแบบมหายานจึงรุ่งเรืองในดินแดนแถบนี้ด้วย ดังมีเจดีย์พระบรมธาตุไชยา และพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช กับทั้งปฏิมาของพระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ เป็นต้น เป็นประจักษ์พยาน

พระบรมธาตุไชยา

ภาพพุทธประวัติบนใบลาน

ปาละ กับทิเบต และศรีวิชัย

ราชวงศ์ปาละติดต่อกับทิเบต และโดยเฉพาะทั้งการค้าและการพระศาสนา กับอาณาจักรศรีวิชัยมาก มหาวิทยาลัยนาลันทา และวิกรมศิลา ก็มีบทบาทสำคัญในทางไมตรี เมื่อถึงตอนนี้ การติดต่อกับเมืองจีนจึงลดลงไป ย้ายมาสนใจด้านทิเบต ศรีวิชัย ตลอดถึงประเทศทั้งหลายในเอเชียอาคเนย์

นอกจากการศึกษา พระศาสนา และพาณิชย์ ศิลปะแบบปาละ อันสืบเนื่องจากพระพุทธศาสนา ก็แพร่ความนิยมออกไปด้วย เช่น การหล่อพระพุทธรูปและเทวรูปต่างๆ พระพุทธรูปขนาดใหญ่ และการวาดภาพพุทธประวัติบนใบลาน

อินเดียค่อยสงบได้ ในยุคแบกแดด

พ.ศ. ๑๓๐๕-๑๕๙๘ (ค.ศ. 762-1055) เป็นยุคกาหลิฟ วงศ์แอบบาสิด ที่แบกแดด ซึ่งมุสลิมอาหรับยังเรื่องอำนาจต่อเนื่องสืบมาตั้งแต่ยุคกาหลิฟที่มะดีนะฮ์และที่ตามัสกัส

แต่เนื่องจากกาหลิฟที่แบกแดดหันมาสนใจด้านศิลปวิทยา อีกทั้งมีภาระและปัญหาใกล้เคียงที่ต้องจัดการ จึงทำให้ชมพูทวีปค่อยสงบเปลวจากสงครามเกือบตลอดยุคแบกแดดนั้น

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

ฝรั่งเศสฟื้นฟูจักรวรรดิโรมัน

พ.ศ. ๑๓๑๑-๑๓๕๗ (ค.ศ. 768-814) พระเจ้าชาร์เลเมญ (Charlemagne) หรือชาร์ลส์มหาราช กษัตริย์ของชนเผ่าแฟรงก์ (เผ่าชนเยอรมันพวกหนึ่ง ซึ่งเป็นที่มาของฝรั่งเศสและเยอรมนี) รวมอำนาจได้และตั้งมหาอาณาจักรให้เป็นการฟื้นฟูจักรวรรดิโรมันขึ้นใหม่ ซึ่งยืนยาวอยู่ได้ ๑๒๕ ปี (พ.ศ. ๑๓๔๓-๑๔๖๘=ค.ศ. 800-925) แต่ก็ได้เป็นต้นกำเนิดของ Holy Roman Empire ที่ตั้งต้นในปี 962 (พ.ศ. ๑๕๐๕)

จากซ้าย:
Emperor Charlemagne
อุสมุทโร

อาหรับหยุด เฮอร์กาจะเริ่มบุก

แต่ความสงบคงอยู่ได้ไม่นานนัก พอถึงกลางยุค
แบกแดดนั้น พวกชนชาติข้างเคียงชมพูทวีปทางด้าน
พายัพ ที่ได้รับอิสลามจากมุสลิมอาหรับ โดยเฉพาะมุสลิม
เตอร์ก ก็เริ่มขยายอำนาจแผ่อิสลามแทนมุสลิมอาหรับ
ยุคแห่งสงครามจึงจะเริ่มขึ้น

(อินเดียจะเป็นสนามรบรับศึกเตอร์กตั้งแต่ พ.ศ.
๑๕๔๔ คืออีกราว ๒๐๐ ปีข้างหน้า)

ศักราจารย์ ที่ินดูด้วยกันก็ระแวง

พ.ศ. ๑๓๓๑-๑๓๖๓ (ค.ศ. 788-820) ช่วงชีวิต
ของศักราจารย์ ปราชญ์ฮินดู นิกายไศวะ ผู้ตั้งลัทธิ
อทไวตเวทานตะ และมุ่งมั่นกำจัดพระพุทธรศาสนา แต่โดย
พื้นฐานเดิม เป็นที่ยอมรับกันว่าอาจารย์ของอาจารย์ของ
เขาได้หลักความคิดไปจากพุทธศาสนamahayan และตัว
เขาเองก็ถูกปราชญ์ฝ่ายฮินดูด้วยกันเรียกว่าเป็น “ปรัจฉินน-
เพาพะระ” คือ เป็นคนพุทธแอบแฝง (ทำนองว่า ที่โจมตี
พุทธศาสนาอย่างเต็มที่ก็เป็นปฏิกิริยาเพื่อแสดงว่าตนไม่
ได้เกี่ยวข้องรับอะไรไปจากพุทธศาสนา)

ศักราจารย์

• พ.ศ. ๑๕๐๐ • • • • • พ.ศ. ๒๐๐๐ • • • • • พ.ศ. ๒๕๐๐ • • • • • พ.ศ. ๓๐๐๐
ค.ศ. 1000 ค.ศ. 1500 ค.ศ. 2000 ค.ศ. 2500

สร้าง “บรมพุทโธ” ในยุคของศรีวิชัย

พ.ศ. ๑๓๒๑-๑๓๙๓ (ค.ศ. 778-850) ประมาณ
ว่า ในช่วงเวลานี้ กษัตริย์ราชวงศ์ไศเลนทรแห่งชวา ซึ่งร่วม
สมัยกับศรีวิชัยแห่งสุมาตรา ได้สร้างมหาเจดีย์ Borobu-
dur หรือ Barabudur (สันนิษฐานกันว่าเพี้ยนจาก “บรม
พุทโธ”) ที่ชวาภาคกลาง (ห่างเมืองจ็อกการ์การ์ตาไปทาง
ตะวันตกเฉียงเหนือ ๖๘ กม.) อันใหญ่โตตั้งภูเขา เป็น
ศิลปะแบบคุปตะหรือหลังคุปตะ ใช้หินภูเขาไฟสีเทาสร้าง
ราว ๒ ล้าน ตร.ฟุต รูปคล้ายปิระมิด ขึ้นฐานและลานอีก
๕ ชั้นแรก เป็นรูปสี่เหลี่ยม ลาน ๓ ชั้นบน เป็นรูปวงกลม

Borobudur ถูกทิ้งร้างไปตั้งแต่ราว พ.ศ. ๑๕๕๐
(คงจะเมื่อชาวพุทธหมดไป) จนกระทั่งนักโบราณคดี
ฮอลันดามาปฏิสังขรณ์ในปี ๒๔๕๐-๕ และปฏิสังขรณ์ครั้งที่
๒ เสร็จใกล้ๆ ปี พ.ศ. ๒๕๒๕

จีนยกเท้า ถังคราวเซินขึ้น

พ.ศ. ๑๓๘๓ (ค.ศ. 840) ที่เมืองจิ้น ในราชวงศ์
ถัง จักรพรรดิหวู่จงขึ้นครองราชย์ ทรงถือลัทธิเต๋าอย่าง
รุนแรง ถึงกับได้ห้าพันปีทาพระพุทธรศาสนาเต็มที่

ประวัติศาสตร์จีนบันทึกว่า ในช่วง ๒ ปี (พ.ศ.
๑๓๘๖-๑๓๘๘/ค.ศ. 843-845) หวู่จงได้ยึดที่ดิน ธิบทรพย์
สมบัติของวัดทั้งหลายมากมาย ทำลายอาราม ๔,๖๐๐
วัด ทูบร้อเจดีย์ ๔๐,๐๐๐ องค์ บังคับภิกษุและภิกษุณีให้
สึก ๒๖๐,๕๐๐ รูป แม้การทำลายจะดำเนินไปในเวลาสั้น
แต่ได้เป็นจุดเริ่มแห่งความเสื่อมของพุทธศาสนาในจีนสืบ
ต่อมา

พ.ศ. ๑๓๘๘ (ค.ศ. 845) ที่เมืองจิ้น หลังจาก
ทางการได้รุกรานบ่อนทอนพระพุทธรศาสนา ปรากฏว่าพุทธ-
ศาสนานิกายฉาน(เซน)เด่นขึ้นมาเป็นนิกายหลักของจีน

Shringeri Math

คัมภีรจารย์ ทำจัดพุทธได้อย่างไร

วิธีการของคัมภีรจารย์ในการกำจัดพระพุทธรูปศาสนาที่สำคัญ คือ เขาเที่ยวถลกเถียงได้ว่าพระพุทธรูปนั้นเฉพาะนอกเมือง โดยไม่ยอมสอนคนในเมืองเลย เพราะเวลานั้น พุทธศาสนาแม้จะกำลังเสื่อม แต่ยังเข้มแข็งในเมือง

พร้อมนั้นก็ตีวงล้อมเมืองด้วยการจัดคณะนักบวชอินดูขึ้น ทำนองเลียนแบบสังฆะในพระพุทธศาสนา โดยตั้งวัดใหญ่ขึ้นมาใน ๔ ทิศ เรียกว่า “มัฐ” ตามอย่างวัดในพุทธศาสนาที่เรียกว่า “วิหาร” ซึ่งเป็นศูนย์กลางการศึกษา

(ศาสนาพราหมณ์แต่เดิมมา ไม่มีคณะนักบวช เพราะพราหมณ์เป็นคนวรรณะสูงอยู่บ้านมีครอบครัว-ทรัพย์สินสมบัติ ดังที่ชาวบ้านรู้จักชุก เป็นตัวอย่าง แม้ว่าในพระเวทจะมีคำว่าสังฆะบ้าง ก็หมายถึงการมาประชุม

พบปะแต่ละครั้ง มิใช่เป็นการมีชีวิตชุมชนอย่างที่คัมภีรจารย์ตั้งขึ้นแบบวัดที่วันนี้)

รูปร่างเป็นพระ แต่ความรู้ไม่เป็นพุทธ

เวลานั้น พระสงฆ์ในพุทธศาสนาถูกรังแกกันอยู่ในเมืองใหญ่ๆ ปลอ่ยให้ชนบทถิ่นห่างไกลอ่อนแอ พระไม่มีความรู้ วัดอินดูที่จัดตั้งโดยเน้นชนบทก็มีกำลังและได้รับความนิยม ถึงกับค่อยๆ เปลี่ยนหรือกลืนวัดพุทธไปเป็นวัดอินดู (ดังมีหลักฐานชัดเจนซึ่งผู้นำอินดูบอกเองว่าวัดอินดูสำคัญบางแห่งในปัจจุบันนั้นเดิมเป็นวัดพุทธ)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

กัฬหาร่านผ่านใกล้ แต่อินเดียยังไม่เข้ายุคสงคราม

พ.ศ. ๑๔๑๔ (ค.ศ. 871) กษัตริย์มุสลิมวงศ์ซาฟฟาหริดที่ตั้งตัวขึ้นใหม่ในอิหร่าน ขยายดินแดนเข้ามาในชมพูทวีปภาคพายัพ ตั้งแต่อัฟกานิสถานเหนือ ถึงปากีสถานตอนใต้ ซึ่งมุสลิมอาหรับเคยเข้ามายึดก่อนแล้ว รวมทั้งยึดพามิยานใน พ.ศ. ๑๔๑๔ (=แย่งจากมุสลิมพวกก่อน) เมื่อเก่งกล้าขึ้นก็ยกไปตีแบกแดดใน พ.ศ. ๑๔๑๙ แต่แพ้กลับมา

University of Texas Libraries

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

สันตะปาปาจอห์นที่ ๑๒

นารายณ์อวตารแล้ว ศิวะอวตารก็มี

นอกจากนั้น พวกไศวะสายสังคราจารย์คงได้ความคิดเรื่องนารายณ์ปางพุทธรดาวตาร-มายาโมหะ จากที่พวกนิกายไวษณพทำไว้ ในฐานะที่พวกตนเป็นปฏิปักษ์กับพวกไวษณพ ก็เลยสร้างเรื่อง**พระศิวะอวตาร**ขึ้นมา ให้ตีทั้งพุทธศาสนาและศีลพิธีไวษณพไปพร้อมกัน

เขาแต่งความเป็นคัมภีร์สังกรทิกวิษยะว่า เหล่าเทพยดาได้มาร้องทุกข์ต่อองค์ศิวะพระอิศวรเป็นเจ้าว่า พระวิษณุได้เข้าสิงร่างของพระพุทธรเจ้าแล้วดำเนินการให้ประชาชนดูหมิ่นพราหมณ์ รังเกียจระบอบวรรณะ และละเลิกบูชาัญญ ทำให้เหล่าเทพยดาไม่ได้รับเครื่องเซ่นสังเวย ขอให้พระองค์ช่วย พระศิวะจึงได้อวตารลงมาเป็น**สังคราจารย์**เพื่อกำสอนของพระเวท ให้การบูชาัญญ

และระบบวรรณะกลับฟื้นคืนมา

อนึ่ง นอกจากเที่ยวได้วาทะแล้ว **สังคราจารย์** กับ **กุมาริละ**ผู้ร่วมทำงานกำจัดพุทธศาสนา ได้เที่ยวชักจูง กษัตริย์และผู้มีกำลังทรัพย์กำลังอำนาจทั้งหลายให้เลิกอุปถัมภ์บำรุงพุทธศาสนา

พุทธศาสนาอ่อนแอ รอวันถูกทำลาย

ถึงระยะนี้ พุทธศาสนาอ่อนกำลังมากจนจะถูกกลืนเข้าไปในศาสนาฮินดู แม้แต่พุทธรูป สถานที่ตรัสรู้ ก็ถูกยึดไปเป็นของวัดฮินดู ยังเหลือร่องรอยอยู่ก็เฉพาะในเขตอำนาจของราชวงศ์ปาละ ซึ่งก็จะสูญสิ้นอำนาจในไม่ช้า

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

กำเนิดจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์

พ.ศ. ๑๕๐๕ (ค.ศ. 962) เป๊ป/สันตะปาปา จอห์นที่ ๑๒ ทรงถูกกษัตริย์อิตาลีคุกคาม จึงทรงขอให้กษัตริย์เยอรมนีมาช่วย เมื่อพันภัย องค์สันตะปาปาจึงประทานรางวัล โดยทรงประกอบพิธีสวมมงกุฎให้กษัตริย์ออตโตที่ ๑ (Otto I) แห่งเยอรมนีนั้น เป็นจักรพรรดิแห่งโรมันรวมดินแดนส่วนใหญ่ในยุโรปตอนกลางและอิตาลีเข้ามาอยู่ภายใต้การปกครองอันเดียวกันของกษัตริย์เยอรมัน เรียกว่าเป็น**จักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์** (Holy Roman Empire; H.R.E.) เหมือนเป็นการฟื้นจักรวรรดิโรมันโบราณขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง จักรวรรดินี้นับว่าอยู่ได้ ๘๔๔ ปี (พ.ศ. ๑๕๐๕-๒๓๔๙=ค.ศ. 962-1806)

ราชาที่เจ้าทั้งหลายเลือกขึ้นมา จะเป็นจักรพรรดิ ต่อเมื่อเป๊ป/สันตะปาปาที่กรุงโรมทรงสวมมงกุฎให้ แต่กติกานี้ก็ไม่ราบรื่นถาวร จักรวรรดินี้เป็นการรวมตัวกันได้เพียงหลวมๆ และมีปัญหาแต่เริ่มแรก เนื่องจากการชักเย่ออำนาจระหว่าง**ศาสนจักรโรมันคาทอลิก** กับฝ่ายอาณาจักร และต่อมารัฐชาติต่างๆในยุโรปก็พยายามตั้งตัวขึ้น ทำให้ช่วงหลังจาก พ.ศ. ๑๘๐๖/ค.ศ. 1273 มาแล้ว จักรวรรดินี้มีดินแดนหลักเพียงขอบเขตของราชวงศ์ฮับสเบิร์ก (Hapsburg) ในออสเตรียและสเปน

จับพิมพ์พระไตรปิฎก

พ่วงด้วยสรรพตำรา

พ.ศ. ๑๕๑๕-๒๖ (ค.ศ. 972-983) ที่เมืองจีน นักปราชญ์ร่วมกับช่าง ดำเนินการพิมพ์**พระไตรปิฎก**ด้วยแม่พิมพ์ไม้ ๑๓๐,๐๐๐ ชิ้น กว่าเสร็จ ๑๒ ปี แล้วต้องสร้างห้องสมุดพิเศษเก็บรักษาแม่พิมพ์ไว้ ในการนี้พระจักรพรรดิทรงอุปถัมภ์ ทำให้ได้พิมพ์หนังสือประมวลความรู้ต่างๆ จำนวนมาก (ต่อไปที่เกาหลี พ.ศ. ๑๗๗๕ ก็จะมีการพิมพ์อย่างนี้)

ถึงยุคของอาณาจักรทมิฬ โจฬะเรืองอำนาจ

ราว พ.ศ. ๑๔๐๐ (ในช่วง ค.ศ. 850-870) หันไป
ดูทางแดนทมิฬในอินเดียได้ หลังจากอาณาจักรปัลลวะ
ที่อยู่เหนือขึ้นไปได้เสื่อมอำนาจลงราว พ.ศ. ๑๓๐๐ และ
อาณาจักรทมิฬ โดยเฉพาะปาลนทยะและโจฬะกลับมี
กำลังขึ้นแล้ว อีกไม่ช้านัก อาณาจักรเหล่านี้ก็แย่งชิงแห่ง
อำนาจกัน

ถึงราว พ.ศ. ๑๔๐๐ พวกโจฬะเข้มแข็งถึงกับ
กำจัดพวกปัลลวะลง แล้วเริ่มเข้าครอบครอง และทั้งชนะ
เอาพวกปาลนทยะเข้ามารวมด้วยในช่วง พ.ศ. ๑๔๖๙-

๑๔๘๕ (ค.ศ. 926-942) ตลอดจนพิชิตลังกาทวีปได้หมด
ในระยยะ พ.ศ. ๑๕๕๗-๘๗ (ช่วงค.ศ. 1014-1044) แต่
รวมจาลูกยะ (ตะวันตก) เข้ามาด้วยไม่สำเร็จ เพราะรบ
แพ้ใน พ.ศ. ๑๕๙๗ (ค.ศ. 1054)

ต่อมา พ.ศ. ๑๖๑๓ (ค.ศ. 1070) โจฬะก็เลยไป
รวมกับจาลูกยะ (ตะวันออก) ที่ตั้งมาแต่ปี ๑๑๖๘ (ค.ศ.
625) กลายเป็นราชวงศ์จาลูกยะ-โจฬะ ปล่อยให้จาลูกยะ
ตะวันตกอยู่ต่อมาจนตกเป็นของอาณาจักรที่อยู่เหนือขึ้นไป
มีพวกยาทพที่เทวคีรีเป็นต้น ใน พ.ศ. ๑๗๓๒ (ค.ศ. 1189)

ปาลนทยะขึ้นเป็นใหญ่ ในแถบทมิฬ

ระหว่างนี้ พวกปาลนทยะได้แข็งเมืองเป็นอิสระ
ออกไป แล้วก็กลับมารบชนะพวกโจฬะใน พ.ศ. ๑๘๐๐
(ค.ศ. 1257) และพอถึง พ.ศ. ๑๘๒๒ (ค.ศ. 1279)
อาณาจักรโจฬะก็จบสิ้นลง

ในที่สุด ปาลนทยะ ซึ่งมีราชธานีอยู่ที่มทุรา
(ปัจจุบันเรียกว่า Madurai แต่ในคัมภีร์บาลีรุ่นมหาวงส์
เรียกว่า “มธุรา”) ก็เป็นอาณาจักรฝ่ายใต้ที่ยืนอยู่ได้
ยั่งยืนที่สุด

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

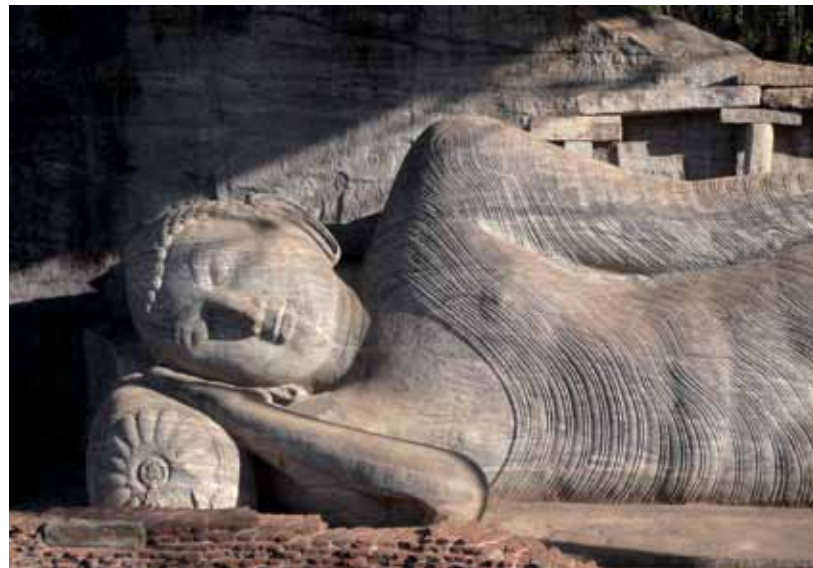
พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

พระนอน
ที่โปโลนนะรุวา

ที่ศรีลังกา สันยุคนุราชปุระ

พ.ศ. ๑๕๓๕ (ค.ศ. 992; ตัวเลขศักราชเรื่อง
ศรีลังกาในหลายกรณี ตำราทั้งหลายบอกไว้ต่างกันมาก
จึงขอให้ถือโดยประมาณ) กษัตริย์ทมิฬผู้รุกรานจากโจฬะ
ได้ทำลายเมืองอนุราชปุระ ทำให้ลังกาย้ายเมืองหลวงไป
ตั้งที่บุลิตติปุระ คือ โปโลนนะรุวา/Polonnaruwa ตั้งแต่
ค.ศ. 1056

ต่อมาแต่ราว พ.ศ. ๑๘๐๐ อนุราชปุระได้ถูกทิ้ง
ร้างจนป่าขึ้นคลุมไปหมด กระทั่ง พ.ศ. ๒๑๗๓ จึงมีชาว
อิตาลีคนหนึ่งไปเยือนและเขียนบรรยายไว้ในหนังสือของ
เขา ครั้นถึงราว พ.ศ. ๒๔๓๔ ชาวอังกฤษที่มาปกครอง
อาณานิคมจึงได้ดำเนินการศึกษาและดูแลทางโบราณคดี

จากซ้าย:
เกวศิรี
พหุพลี หรือ โคมเตศวร
นิกมรดักสำคัญในศาสนาเซน
ยุคแรก (ก่อนมหาวิโร)

ค.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

ค.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

ค.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

ค.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

เมื่อพุทธศาสนา จะสูญสิ้น จากอินเดีย ช่วงที่ 2. เทอร์ก-สุลต่าน

ขณะที่กาฬิพอาหรับแห่งแบกแดดไม่มุ่งเน้นที่จะขยายจักรวรรดินั้น ก็ปรากฏว่า ดินแดนมุสลิมน้อยใหญ่ที่เกิดขึ้นจากการแผ่อำนาจในยุคกาฬิพอาหรับแห่งมะดีนะฮ์และดามัสกัสก่อนหน้านี้ต่างก็มีพลังปรารถนาแรงกล้าที่จะขยายดินแดนและแผ่อิสรลามออกไป ดังนั้นความสงบจึงคงอยู่ไม่นาน แล้วอาณาจักรมุสลิมต่างๆ ก็ตั้งตัวขึ้นมาและสงครามก็เกิดขึ้นอีก รวมทั้งจะชิงอำนาจจากกาฬิพเองด้วย

อาณาจักรมุสลิมที่แผ่ขยายในช่วงนี้พอจะแยกได้เป็น ๓ เชื้อสาย คือ พวกอิหร่าน (ในจักรวรรดิเปอร์เซียเก่า) พวกเตอร์ก และพวกมองโกลหรือพวกเร่ร่อนจากเอเชียกลาง ทั้ง ๓ พวกนี้ทั้งก่อความพิวาศต่อชมพูทวีป

ทั้งทำลายแย่งอำนาจกันเอง และโดยเฉพาะพวกเตอร์กได้ทำให้พุทธศาสนาถึงกับสูญสิ้นไปจากอินเดีย

พึงสังเกตว่า ช่วงต่อไปพวกเตอร์กจะเป็นใหญ่และนิยมเรียกผู้ปกครองว่าสุลต่าน แทนที่จะดำรงศักดิ์เดิมที่เป็นกาฬิพ

เมื่อพุทธศาสนาลุกลิน จากอินเดีย ระลอกที่ 2. มุสลิมเตอร์ก

เตอร์กทำสงครามไป ก็กลับไป

พ.ศ. ๑๕๔๔-๑๕๖๙ (ค.ศ. 1001-1026) ในภาวะที่อินเดียแตกเป็นอาณาจักรเล็กๆ น้อยๆ ไม่มีศูนย์รวมอำนาจยิ่งใหญ่ ท้าวมุสลิมเตอร์กก็รุกเข้ามา

ครั้งนั้น สุลต่านมะหะหมัดแห่งฆาซนิบัญญัติว่า จะรุกรบอินเดียเพื่ออิสลามหนึ่งทุกปีไป และได้ยกทัพเข้าตีเมืองต่างๆ ในอินเดียอย่างต่อเนื่อง แม้จะไม่ครบทุกปีจริง ก็ได้ถึง ๑๗ ครั้ง

การโจมตีมุ่งถล่มวัดสำคัญและเทวสถานใหญ่โต ทำลายรูปเคารพหรือ (ถ้าเป็นวัสดุถาวรใหญ่มาก) ทบให้เสียรูปทรงแล้วยึดทรัพย์สินอันมหาศาล ขนไปเมืองฆาซนิ เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนทำสงครามในเอเชียกลาง และสร้างอาณาจักรให้ยิ่งใหญ่

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

เตอร์กตั้งอาณาจักรรุกเข้ามา

พ.ศ. ๑๕๒๐ (ค.ศ. 977) คนมุสลิมเตอร์ก ชื่อ เซบูกติคิน (Sebuktigin; ทอร์กเป็นชนมีถิ่นเดิมอยู่ในเอเชียกลางและกลายเป็นมุสลิมจากการแผ่อำนาจของอาหรับ) ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ปกครองเมืองฆาซนา

(Ghasna ปัจจุบัน=Ghasni ในอัฟกานิสถาน ใต้กาบูล เมืองหลวงปัจจุบันลงไปราว ๑๒๕ กม.)

เซบูกติคินรับขณะกษัตริย์ฮินดู ขยายดินแดนมาถึงเมืองเปศวาร์ (=ปुरुषปุระในสมัยพระเจ้ากนิษกะ)

ตั้งราชวงศ์ฆาซนาวิด (Ghaznavid) ซึ่งยืนยาวกว่า ๒๐๐ ปี

ยุคกาฬวิพสว สุลต่านบุรุก

โดยเฉพาะโอรส คือ สุลต่านมะหะหมัดแห่งฆาซนิ ซึ่งขึ้นครองใน พ.ศ. ๑๕๔๑ (ถึง ๑๕๗๓)

ได้เป็นกษัตริย์ยิ่งใหญ่ที่สุด ซึ่งทำให้ราชวงศ์นี้ ครองอัฟกานิสถาน อิหร่านส่วนใหญ่ และอินเดียพายัพตลอดแคว้นปัญจาบ

แม้ว่าคงจะด้วยเหตุผลทางการเมือง สุลต่านท่านนี้ ยืนยันความจงรักภักดีต่อกาฬวิพสวแห่งแบกแดด แต่ได้นำทรัพย์สินจากสงครามแย่งชิงมา สร้างอาณาจักรให้เจริญด้วยศิลปวัฒนธรรมและอลังการงานเขียนเทียบเทียมมหานครแบกแดด

เตอร์กรุก อินเดียไม่อาจทิ้งรับ

ยุทธการใหญ่ครั้งแรกใน พ.ศ. ๑๕๔๔ สุลต่าน **มหาระหมัด** แห่งฆาซนิยกทัพม้าม้า ๑๕,๐๐๐ ส่วนฝ่ายอินเดีย กษัตริย์ฮินดูนาม **ไชยपाल** แห่งปัญจาบ ได้รับกำลังร่วมรบจากอาณาจักรอื่นๆ มีทัพม้า ๑๒,๐๐๐ ทัพช้าง ๓๐๐ และทหารราบ ๓๐,๐๐๐ สูรบกันที่ใกล้เมือง เปชวาร์ ฝ่ายอินเดียที่มีกำลังพลเหนือกว่ามากมาย ได้พ่ายแพ้อย่างยับเยิน ทหารตายในที่รบ ๑๕,๐๐๐ คือเกือบครึ่งกองทัพ

ทัพหนึ่งที่ช่วยไชยपालร่วมรบคือกษัตริย์นันทะ ซึ่งได้ตั้งอาณาจักรฮินดูราชวงศ์จันทะเลขึ้นเมื่อราว พ.ศ. ๑๔๕๐-๑๕๐๐ และเป็นเจ้าของเทวสถาน **ขจุรโฮ**

(Khajuraho) ที่สร้างขึ้นในช่วง พ.ศ. ๑๕๐๐ เศษ ซึ่งมีภาพแกะสลักคน-เทพเสพงามอันโด่งดัง ที่เวลานี้นักท่องเที่ยวนิยมไปทัศนากันมาก

(เทวสถาน**ขจุรโฮ**นี้ เหลือรอดจากการทำลายของทัพมุสลิมเตอร์กมาได้ สันนิษฐานว่าเพราะสร้างไว้ที่ห่างไกล)

พ.ศ.

๑๐๐๐

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

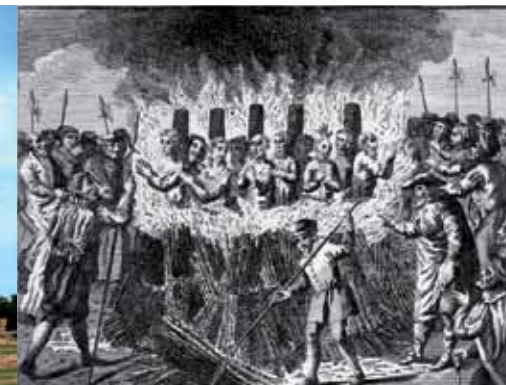
ไทยอีสานและภาคกลาง มีกัถเรวาก มหายาน และ พราหมณ์ เข้ามาปนกัน

พ.ศ. ๑๕๕๐ (ค.ศ. 1007) ในช่วงเวลานี้ อาณาจักรขอมโบราณเรืองอำนาจ ปกครองถึงดินแดนที่เป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางของประเทศไทยปัจจุบัน โดยตั้ง**ละโว้**หรือ**ลพบุรี**เป็นราชธานีแถบนี้ พุทธศาสนาแบบ**มหายาน**ที่ขอมรับจากศรีวิชัย ผสมกับศาสนาฮินดู จึงเข้ามาปะปนกับพุทธศาสนาแบบเถรวาทที่สืบมาแต่เดิม มีพระสงฆ์ทั้ง ๒ นิกาย และภาษา**สันสกฤต** ก็ได้เข้ามามีอิทธิพลมากในภาษาและวรรณคดีไทยแต่บัดนั้น

ยุโรปกำจัดคนนอกคริสต์

พ.ศ. ๑๕๕๕ (ค.ศ. 1012) รัฐเยอรมันเริ่มกวาดล้าง (persecution) คนนอกรีตนอกศาสนาคริสต์

จากซ้าย:
ปราสาทมยอลลพบุรี
persecution

เตอร์กานำอิสลามสู่กลางใจอินเดีย

มอญาก็ถูกสุลต่านมะหะหมัดปล้นขนทรัพย์ไป แล้วเผาเมืองทิ้งใน พ.ศ. ๑๕๖๐-๑ (หลังยุคนี้เมืองถูกสร้างขึ้นใหม่ แต่ก็ถูกปล้นอีก ๔ ครั้ง โดยเฉพาะครั้งใหญ่ใน พ.ศ. ๒๒๑๑ โดยออรังเซบ กษัตริย์ราชวงศ์โมกุล ที่ทำลายล้างวัดทั้งปวงหมดสิ้น)

สุลต่านมะหะหมัดแห่งฆาซนี ได้นำมาเป็นผู้นำธงชัยแห่งอิสลามเข้าสู่กลางใจของอินเดีย

สุลต่านมะหะหมัดแห่งฆาซนี

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

พม่ารวมตัวอาณาจักร แผ่อำนาจเขตพุทธศาสนาเถรวาทก็แผ่ขยาย

พ.ศ. ๑๕๘๗ (ค.ศ. 1044) พระเจ้าอโนรุธมหาราช หรืออโนรธามังช่อ ตั้งอาณาจักรพุกาม ปรามมอญรวมพม่าเป็นอันเดียวได้ครั้งแรก

พระเจ้าอโนรุธแห่งเมืองพุกามนั้น เป็นกษัตริย์ของชนชาวมัธยมที่รุนแรง นับถือพุทธศาสนาแบบตันตระ แต่ได้เปลี่ยนพระทัยมานับถือพุทธศาสนาเถรวาทเมื่อได้ทรงพบกับพระเถระชาวตะเลง (คือรามัญหรือมอญ) แห่งเมืองสะเทิม (คือสุธรรมนคร หรือสุธรรมปุระ) นามว่าอรหันต์ (ชื่อเดิมว่าธรรมทัสสี) ต่อมา เมื่อพระเจ้าอโนรุธไปตีเมืองสะเทิมได้ ก็ขนพระไตรปิฎกมา

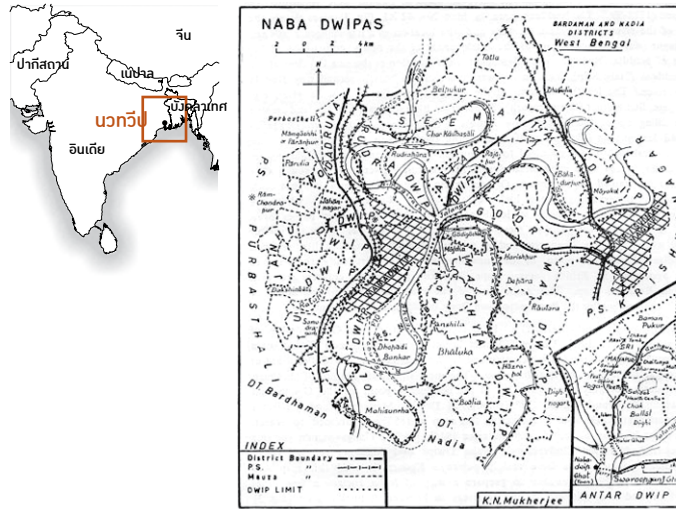
เมืองพุกาม แม้พุกามจะเป็นผู้ชนะในการศึกสงคราม แต่มอญก็ชนะในการศึกษา เพราะพุกามได้รับเอาวัฒนธรรมตะเลงมาเป็นของตน ตั้งแต่ภาษา วรรณคดี และศาสนา เป็นต้นไป

เมื่อพระเจ้าอโนรุธรวมพม่าแล้ว ได้แผ่อำนาจมาถึงล้านนา ล้านช้าง จดลพบุรีและทวาราวดี เป็นเหตุให้พุทธศาสนาแบบพุกามจากมอญเผยแพร่ในดินแดนเหล่านั้นด้วย

(พุกามเสียแก่มังโกล คือจักรพรรดิคุบไลข่าน ใน พ.ศ. ๑๘๓๐)

อโนรธามังช่อ

पालีสัน เสนะคือสุดท้าย

พ.ศ. ๑๖๑๓ (โดยประมาณ; ค.ศ. 1070) ทางตะวันออก ในดินแดนที่เป็นส่วนล่างของแคว้นเบงกอล ปัจจุบัน มีราชวงศ์เสนะซึ่งเป็นฮินดู ตั้งอาณาจักรใหม่ขึ้นที่เมืองนาเดีย (Nadia ปัจจุบัน = นาวทวีป/Navadwip/ Nabadwip อยู่เหนือเมืองกัลกัตตาตรงขึ้นไปเพียง ๙๐ กม. หรือจากปัทนะลงไปทางตะวันออกเฉียงใต้ ๔๑๐ กม.

ตอนแรกเสนะขึ้นต่ออาณาจักรปาละ แต่ต่อมาได้ตั้งตัวเป็นอิสระ และอีกไม่ช้า ราว พ.ศ. ๑๖๓๘ (ค.ศ. 1095) อาณาจักรพุทธของราชวงศ์ปาละก็สิ้นอำนาจ และราชวงศ์เสนะได้แผ่ขยายเข้าแทนที่ทั่วเบงกอล จนถึงพิหารตอนเหนือ

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

เทคโนโลยี: จีนคืบอีกก้าว

พ.ศ. ๑๕๘๘ (โดยประมาณ; ค.ศ. 1045) ที่เมืองจีน มีผู้ประดิษฐ์ตัวอักษรเรียงพิมพ์ขึ้นใช้เป็นครั้งแรก โดยใช้ตัวดินเผา (ในยุโรป เพิ่งมีระบบใช้ตัวอักษรเรียงพิมพ์ โดยกูเตนเบิร์ก/Gutenberg ประดิษฐ์ขึ้นที่เยอรมนี ในปี ๑๔๙๓/1450)

อาหรับลว เฮอร์กรุ่น

พ.ศ. ๑๕๙๘ (ค.ศ. 1055) ขณะที่สุลต่านที่มาซันี เรื่องอำนาจขึ้นนั้น กาลิฟที่แบกแดดก็กำลังอ่อนแอลงๆ ต่อมาในช่วงท้าย ได้มีชนมุสลิมเตอร์กอีกพวกหนึ่งจากเอเชียกลาง เรียกว่าเซลจุก (Seljuq หรือ Seljuk)

เข้าแบกแดด โดยอ้างว่ามาคุ้มครองกาลิฟ ซึ่งเป็นฝ่ายนิกายสุหนี่ ให้พ้นภัยจากพวกชีอะฮ์ แล้วไม่ช้าก็รับสถานะเป็นสุลต่าน บัญชาแบกแดด กาลิฟอาหรับก็สิ้นอำนาจ

เกิดมหาวิทยาลัยในยุโรป

พ.ศ. ๑๖๓๑-๑๗๑๐ (ค.ศ. 1088-1167) มหาวิทยาลัยแรกของยุโรป (และโลกตะวันตก) เกิดขึ้น คือ ม.โบโลญญา (Bologna ค.ศ. 1088) ม.ปารีส (Paris ราว ค.ศ. 1150) และม.ออกซฟอร์ด (Oxford ค.ศ. 1167) (พึงเทียบ มหาวิทยาลัยในชมพูทวีป โดยเฉพาะ ม.นาลันทา และ ม.वलภี ที่เกิดมาก่อนค่อนสหัสวรรษ และใกล้จะถูกลบทำลายหมดในอีกไม่ช้า)

บนภาพซ้าย: ตัวเรียงพิมพ์โลหะ, ม.โบโลญญา
ล่างภาพซ้าย: ม.ปารีส, ม.ออกซฟอร์ด

เสนาะ พื้นอินดูและระบบวรรณะ

พ.ศ. ๑๖๓๘ (ค.ศ. 1095) ราชวงศ์เสนาะของอินดู
แผ่อำนาจเข้าแทนที่ราชวงศ์ปาละมากขึ้นๆ (ถือว่าปาละ
สิ้นเมื่อรามपालสวรรคตใน พ.ศ. ๑๖๖๓) และได้ฟื้นฟู
ศาสนาอินดู โดยเฉพาะทำระบบวรรณะที่ผ่อนคลายลงไป
ในสมัยพุทธของปาละให้กลับเข้มแข็งขึ้นมา

ราชวงศ์เสนาะส่งเสริมสถาบันการศึกษาของอินดู
ในเมืองหลวง ให้เป็นมหาวิทยาลัยนาเทียหรือนวทวีปที่
รุ่งเรืองของอินดู นาเทียศึกษาเน้นหนักทางตรรกศาสตร์

และลัทธิตันตระแบบอินดู ขณะที่มหาวิทยาลัยพุทธยุคนั้น
รวมทั้งนาลันทาก็เน้นตันตระ จึงเป็นยุครุ่งเรืองของ
ตันตระ (ซึ่งตามหลักฐานพบที่ที่เบตว่า เมื่อถูกทัพมุสลิม
บุก ก็หวังจะเอาชนะมุสลิมด้วยเวทมนตร์)

นาเทียหรือนวทวีปนี้ได้เป็นศูนย์กลางศักดิ์สิทธิ์
อีกแห่งหนึ่งของอินดู ดังมีสมญาว่าเป็น “พาราณสีแห่ง
เบงกอล”

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

ครูเสด: คริสต์-อิสลาม

พ.ศ. ๑๖๓๘ (ค.ศ. 1095) โดยการเรียกร้อง
ปลุกเร้าของโป๊ปเออร์บันที่ ๒ (Pope Urban II) ประเทศ
คริสต์ทั้งหลายในยุโรปรวมกำลังจัดทัพยกไปช่วยจักรวรรดิ
ไบแซนไทน์สู้มุสลิมเซลจุกเตอร์ก และกู้แผ่นดินศักดิ์สิทธิ์
คือเยรูซาเล็มคืนจากมุสลิม เป็นสงครามศาสนาระหว่าง
คริสต์กับอิสลาม เรียกว่าครูเสด (Crusade=สงคราม
“ไม้กางเขน”)

ครั้งแรกฝ่ายคริสต์ยึดเยรูซาเล็มได้ในปี ๑๐๙๒ แต่
ยื้อแย่งกันไปมา ในที่สุดทางฝ่ายมุสลิมก็ยึดคืนกลับไป ทำ
สงครามกันนาน ๒๐๐ ปี จึงยุติใน พ.ศ. ๑๘๓๔ (ค.ศ.
1291)

โป๊ปเออร์บันที่ ๒

Dhakeshwari
วิหารพระวิษณุ
สร้างโดยกษัตริย์
แห่งราชวงศ์เสนะ

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

อารยธรรมเก่าในแถบที่มาเป็นอเมริกา

พ.ศ. ๑๖๔๓-๒๐๗๕ (ค.ศ. 1100-1532)

จักรวรรดิอินคา (Inca Empire) เจริญขึ้นมาในอเมริกาใต้ (มีศูนย์กลางอยู่แถวเปรู) นับถือศาสนาบูชาพระอาทิตย์ และเชื่อว่าราชาของตนสืบเชื้อสายจากพระอาทิตย์ มีสถาปัตยกรรมที่เจริญได้สร้างถนนและระบบชลประทานเป็นอันมาก แต่ในที่สุดถึงอวสานเพราะการรุกรานของสเปน

จากซ้าย:
อินคา
นครวัด

นครวัด อนุสรณ์แห่ง อารยธรรมขอมโบราณ

พ.ศ. ๑๖๕๖-ราว ๑๖๙๓ (ค.ศ. 1113-c1150) ในรัชกาลพระเจ้าสุริยวรมันที่ ๒ ขอมโบราณสร้างเทวสถานนครวัด

The Qutab Minar

สุลต่านใหม่ ใช้วิธีเก่า: รบมา ปล้นไป

พ.ศ. ๑๗๑๖ (ค.ศ. 1173) มุฮัมหมัดแห่งซุรร์ หันมาบุกทางอินเดีย โดยในระยะแรกใช้วิธีการแบบสุลต่านมะหะหมัดแห่งฆาซนีเมื่อเกือบ ๒๐๐ ปีก่อน คือ ยกทัพมาล้อมเก็บกวาดทรัพย์สินหนึ่งๆ ทุกปี

ต่อมา เมื่อมุฮัมหมัดียัดละฮอร์ ลัทธิราชวงศ์ฆาซนา วิดลง ได้เป็นใหญ่ในอินเดียเหนือแล้ว แต่ทางด้านเมืองซุรร์ ยังมีภาระต้องจัดการกับเตอร์กกลุ่มอื่น ก็เลยมอบให้แม่ทัพชื่อกุดุบ-อุด-ดิน ดูแลด้านนี้ ส่วนตนเองไปรบด้านเอเชียกลาง

เริ่มยุคมุสลิมครองอินเดีย

พ.ศ. ๑๗๔๙ (ค.ศ. 1206) กุดุบ-อุด-ดิน แม่ทัพทหารหาชของมุฮัมหมัดแห่งซุรร์ เที้ยรบอยู่ในอินเดีย เมื่อเจ้านายสิ้นแล้ว ได้ประกาศตั้งตัวเป็นสุลต่านแห่งเดลี เริ่มราชวงศ์มุสลิมแรกที่ปกครองอินเดีย และเป็นราชวงศ์ทาส (แมมหลุก/Mamluk [Slave] dynasty) วงศ์แรก

รุกร-ทำลายล้างง่าย ๆ ไม่มีการต่อสู้

ระหว่างนั้น แม่ทัพอีกคนหนึ่งของมุฮัมหมัดแห่งซุรร์ ชื่อ บักซติยาร์ ซัลยิ (Bakhtiyar Khalji หรือ Iktiar Khalji) ได้ไปรุกรบในอินเดีย ภาคตะวันออก

บักซติยาร์ ซัลยิ เป็นผู้ดำเนินการขั้นสุดท้ายในการกำจัดพระพุทธศาสนาให้หมดไปจากอินเดีย เป็นการรบบทำลายล้างข้างเดียว โดยไม่มีการต่อสู้

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

พอยุคมุสลิมเริ่ม พุทธฯ ก็ร้าง

พ.ศ. ๑๗๔๑-๑๗๕๐ (ค.ศ. 1198-1207)

บัคซิดยาร์ **ซัลยี่** หรือ**ซัลยี่** ยกกองทัพมุสลิมเตอร์กบุกเข้ามาแถบพิหารและเบงกอล

เหตุการณ์ตอนนี้ ผู้เขียนประวัติศาสตร์ชาวมุสลิมเอง ได้บันทึกไว้ด้วยความภูมิใจว่า **ซัลยี่**ได้เผาทำลายอาคารสถานที่ ยึดเงินทองทรัพย์สิน และให้คนเลือกเอา ระหว่างอิสลามกับความตาย โดยทำการทั้งหมดนั้นเพื่ออิสลาม

มหาวิทยาลัยพุทธศาสนาทุกแห่งถูกทำลาย (โสมปุระถูกพราหมณ์ผู้ครองเมืองเผาไปก่อนแล้วใน พ.ศ. ๑๕๙๓) เฉพาะแห่งที่รู้เวลาชัดคือ **โอดันตปุระ**ถูกถล่มทำลายเผาราบ และวิกรมศิลาไม่เหลือแม้แต่ซากใน พ.ศ. ๑๗๔๑ ส่วน**ชคัททะเล**ถูกทำลายใน พ.ศ. ๑๗๕๐

เมื่อทัพมุสลิมเตอร์กประสบความสำเร็จในการรบ-ทำลาย ช่วคนที่ไม่ยอมเปลี่ยนศาสนาและพระภิกษุสงฆ์ จนหมดสิ้น เผาวัด และกวาดขนเอาทรัพย์สินไป แล้ว **พระพุทธศาสนา**ก็สูญสิ้นจากชมพูทวีป

พ.ศ. ๑๕๐๐
ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐
ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐
ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐
ค.ศ. 2500

เหลือแต่ฮินดู ยังสู้กับมุสลิมต่อไป

เมื่อราชวงศ์มุสลิมของสุลต่านแห่งเดลีเริ่มต้นใน พ.ศ. ๑๗๔๙ แล้ว ก็ถือว่าประเทศอินเดียเข้าสู่ยุคการปกครองของมุสลิม

เรื่องราวของ**พระพุทธศาสนา** ที่เจริญรุ่งเรืองในอินเดียมา ๑๗๔๑ ปี ก็จบไปแต่บัดนั้น

ขัลยิกวาดล้างดินแดนแถบแคว้นพิหารปัจจุบันในช่วง พ.ศ. ๑๗๔๑ เสร็จแล้วก็รุกต่อไปทางเบงกอล ปีต่อมาก็เข้า**นาเทีย** กษัตริย์ฮินดูลักษณะเด่นหนีออกจากวังไปหลบซ่อนในวัดฮินดู ที่สุดก็สวรรคตใน พ.ศ. ๑๗๔๕ ราชวงศ์**เสนะ**ก็ถึงกาลอวสาน

แม้สุลต่านและแม่ทัพมุสลิมจะครองอินเดียภาคเหนือได้ในขั้นต้นนี้แล้ว ก็ยังมีภาระในการสู้รบปราบปรามพวก**ฮินดู**ที่แข็งข้อ และขัดเคืองกับมุสลิมด้วยกันไปอีกหลายร้อยปี จนจบลงด้วยการตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสในที่สุด

นักบวชฮินดู

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

University of Texas Libraries

เตอร์กมา ระลอกใหม่

พ.ศ. ๑๗๑๖ (ค.ศ. 1173) ชนมุสลิมเตอร์กอีกพวกหนึ่ง มีผู้นำเรียกว่า “**มุฮัมหมัดแห่งฆูร์**” (Muhammad of Ghur) ได้ตั้งอาณาจักรขึ้นที่เมืองฆูร์ หรือเขอร์ (Ghur ปัจจุบัน=Ghwr ในอัฟกานิสถานตะวันตกกลาง)

มุฮัมหมัดแห่งฆูร์ จะครองความเป็นใหญ่ในเอเชียกลาง แต่ไม่สำเร็จ จึงหันมาบุกทางอินเดีย

ใน พ.ศ. ๑๗๒๙ (ค.ศ. 1186) **มุฮัมหมัด**รุกเข้ามายึดละฮอร์ (เมืองหลวงใหม่ของราชวงศ์ฆาซนาวิดของสุลต่านมะหะหมัด ซึ่งย้ายมาจากฆาซนา ในพ.ศ. ๑๗๐๓) ทำให้ราชวงศ์ฆาซนาวิดจบสิ้นลง

มุฮัมหมัดไปรบด้านเอเชียกลาง แต่ไม่สำเร็จผลด้วยดี และประสบปัญหาต่างๆ ในที่สุดได้ถูกลอบสังหารในพ.ศ. ๑๗๔๙ (ค.ศ. 1206)

มหาวิทยาลัยฮินดู อยู่รอดได้

อย่างไรก็ตาม นำสังเกตว่าที่มุสลิมเตอร์กไม่ได้ทำลายมหาวิทยาลัยนาเทีย (นวัตวีป) แต่นาเทียกลับได้เป็นศูนย์กลางการศึกษาที่เจริญรุ่งเรืองในยุคที่มุสลิมปกครองต่อมาอีกหลายร้อยปี (พ.ศ. ๑๗๔๑-๒๓๐๐=ค.ศ. 1198-1757)

ที่เป็นอย่างนั้นอาจเป็นเพราะว่า นักรบมุสลิมเตอร์กมาถึงนาเทียเมื่อการรบเสร็จสิ้น ได้เวลาที่จะจัดการบ้านเมือง และผู้ปกครองมุสลิมเตอร์กได้รับรู้ว่ามีมหาวิทยาลัยทั้งหลายในชมพูทวีปเป็นเกียรติยศของอาณาจักร (ดังที่ในยุคที่ฮินดูมีอำนาจขึ้นแล้ว ราชวงศ์

ฮินดูก็อุปถัมภ์บำรุงมหาวิทยาลัยพุทธศาสนาในฐานะเป็นสถานศึกษา) จึงหันมาส่งเสริม

พ.ศ. ๑๕๐๐
พ.ศ. ๒๐๐๐
พ.ศ. ๒๕๐๐
พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 1000
ค.ศ. 1500
ค.ศ. 2000
ค.ศ. 2500

สบกันทั่ว ทั้งข้างนอก ทั้งข้างใน

พ.ศ. ๑๗๕๘ (ค.ศ. 1215) ทางชมพูทวีปภาคพายัพ ด้านเมืองสุร และฆาซนา ที่เป็นฐานเริ่มแผ่อำนาจ การชิงอำนาจกันดำเนินไป เมื่อมุฮัมหมัดแห่งสุรถูกลอบสังหารใน พ.ศ. ๑๗๔๙ แล้ว ก็สู้รบกันต่อมา

พอถึง พ.ศ. ๑๗๕๘ อาณาจักรสุร ก็ถูกยึดโดยพวก ขวาชะหมิด-ชาห์ ซึ่งมีอำนาจขึ้นมาจากนครอิหร่าน แทนพวกเซลจุกเตอร์ก (Khwarezm-Shah ก็มีถิ่นเดิมในเอเชียกลาง และกลายเป็นมุสลิมจากการแผ่อำนาจของอาหรับ)

จะเห็นว่า ดินแดนแถบนี้จนถึงเอเชียกลาง ถูกมุสลิมอาหรับเข้ามาทำให้เป็นมุสลิมก่อน ครั้นมาตอนนี้ พวกชนชาติจากเอเชียกลางมีเตอร์กเป็นต้น ที่กลายเป็นมุสลิมแล้ว ก็กลับขยายอำนาจแผ่อิสลามไปทั่ว แล้วมุสลิมเตอร์กก็เข้าแทนที่มุสลิมอาหรับ

แต่สุดท้ายมุสลิมมองโกลจะเข้ามาเหมือนปิดรายการ

Khwarezm Shah
Ala Ad Din Mohammed

ตันตระ-ขุรุโหเตบโต อินเดียก็ถึงคราวตาย

ควรตั้งข้อสังเกตไว้ศึกษากันต่อไปด้วยว่า ลัทธิ **ตันตระ** ที่ยกเอาเรื่องการเสพกาม ตลอดจนการดื่มสุรา เมรัย ขึ้นมาทำให้มีความหมายเชิงปรัชญาและศักดิ์สิทธิ์ พร้อมทั้งเน้นย้ำเรื่องเร้นลับ เวทมนตร์ ไสยศาสตร์ และ พิธีกรรมมากมาย ซึ่งได้เจริญขึ้นๆ ในพุทธศาสนา และ ศาสนาฮินดู แล้วแข่งกันมา เริ่มแต่ประมาณ พ.ศ. ๑๒๐๐ จนฟูสะพรั่งในระยะเวลาที่พุทธศาสนาสูญสิ้นในช่วง พ.ศ. ๑๗๐๐ นั้น อาจเป็นพัฒนาการ (หรือหายนการ) ที่ สอดคล้องกับสภาพสังคมอินเดียเวลานั้น

สภาพนั้นก็คือ การที่คนคงหันมาหมกมุ่นวุ่นวาย ด้านการมรณกัมมมาก และอ่อนแอหลง ดังตัวอย่าง เทวสถาน **ขุรุโห** (Khajuraho) ดังกล่าวแล้วข้างต้น ที่ สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๕๐๐ เศษ ในอาณาจักรฮินดูของ ราชวงศ์จันเทละ ที่เข้าร่วมทำสงครามต้านพวกมุสลิม เตอร์ก และพ่ายแพ้อย่างยับเยินใน พ.ศ. ๑๕๔๔

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

เจงกิส ข่าน

เจงกิส ข่าน ผ่านโหนแหลกนั้น

พ.ศ. ๑๗๖๓ (ค.ศ. 1221) เจงกิส ข่าน (Genghis Khan) ยกทัพชนเผ่าเร่ร่อนจากมองโกเลียบุกตะลุยบดขยี้ อาณาจักรทั้งหลายตั้งแต่จีนภาคเหนือลงมา ผ่านเอเชีย กลาง ตลอดดินแดนแถบนี้ที่เป็นอัฟกานิสถานปัจจุบัน ทะลุอิหร่าน เข้ายุโรปตะวันออก จดรัสเซียดอนใต้ ทั้ง ทำลายบ้านเมืองและสังหารผู้คนอย่างย่อยยับแหลกลาญ ดังเช่น **พามิยาน (Bamian)** เมืองผ่านสำคัญที่ได้ กลายเป็นแดนมุสลิม และใครมีอำนาจก็ยึดเปลี่ยนมือกันไป จนถึงยุคอาณาจักรมองโกลก็รุ่งเรืองอยู่ แต่คราวนี้ได้ถูก ทำลายแบบสิ้นซาก พลเมืองถูกสังหารหมดสิ้น

เดลีรอด เจงกิสข่านไม่เข้า

ถึงตอนนี้ อาณาจักรมุสลิมทั้งหลายที่แย่งชิง อำนาจกันมาในดินแดนแถบนี้ ตั้งแต่เซลดุจเตอร์ก กระทั่ง ขวาระชม-ซาร์ ก็ทยอยหมดชื่อไปในช่วงใกล้ๆ กัน เป็นอัน **ขึ้นสู่ยุคใหม่**ของประวัติศาสตร์

ส่วนทางด้านอินเดีย ซึ่งไม่ใช่ทางผ่านของเจงกิส ข่าน มุสลิมเตอร์กยังคงอยู่ แต่ก็นับว่าขึ้นสู่ยุคใหม่ด้วย คือเป็นยุคที่พระพุทธศาสนาสูญสิ้นไปแล้ว

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

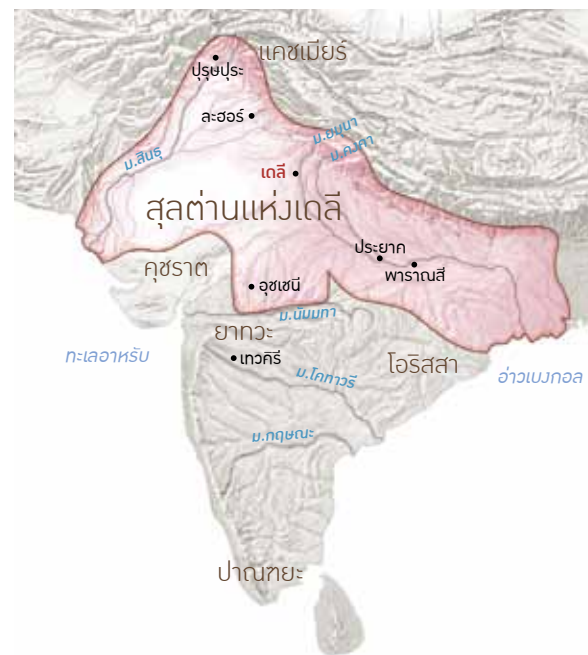
๖๕๐ ปี ที่มุสลิมครองอินเดีย

นับแต่นี้ อินเดียเข้าสู่ยุคจักรวรรดิมุสลิม ที่ยาวนาน ๖๕๐ ปี

เริ่มด้วยจักรวรรดิมุสลิมเตอร์กของสุลต่านแห่งเดลี (Delhi Sultanate) ซึ่งจะปกครองอินเดียไป ๓๒๐ ปี (ช่วงยิ่งใหญ่ ๑๙๒ ปี ถึง พ.ศ. ๑๙๔๑ + ช่วงด้อยอำนาจ ๑๒๘ ปี ถึง พ.ศ. ๒๐๖๙)

จนถูกโค่นและขึ้นแทนใน พ.ศ. ๒๐๖๙ โดยราชวงศ์โมกุล แห่งจักรวรรดิมุสลิมมกอล

แล้วโมกุลครองอินเดียเรื่อยมาจนตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ใน พ.ศ. ๒๔๐๑ (ค.ศ. 1858)

คลังพุทธกาล

๘๐๐ ปี ที่อินเดียไม่มีพุทธศาสนา

ก) มุสลิมครอง ๖ ศตวรรษ

เกาหลีพิมพ์พระไตรปิฎก

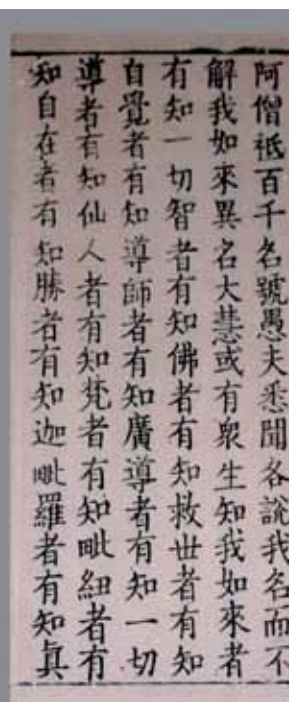

พ.ศ. ๑๗๗๕ (ค.ศ. 1232) เกาหลีในยุคโครีโอ (Koryo period, 918-1392) มีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมใกล้ชิดกับจีนสมัยราชวงศ์ซ่ง (Sung period, 960-1279) แต่มักถูกชนต่างชาติจากมองโกลเลียมารุกรานบ่อยๆ

ในปี ๑๗๗๕ นี้ พวกมองโกลมาแย้ยี้ ทำให้ราชสำนักโครีโอลี้ภัยไปอยู่ที่เกาะกังหว่า (Kanghwa Island ทาง

ฝั่งทะเลด้านตะวันตก) จำยอมให้มองโกลทำลายและบังคับควบคุมบ้านเมือง

ระหว่างลี้ภัยที่เกาะกังหว่านั้น กษัตริย์เกาหลีได้โปรดให้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกครบชุดบริบูรณ์ด้วยแม่พิมพ์ไม้แกะ กว่า ๘๐,๐๐๐ แผ่น เป็นงานพิมพ์ที่ประณีตเทียบได้กับพระไตรปิฎกที่จีนพิมพ์ในสมัยราชวงศ์ซ่ง (ดู พ.ศ. ๑๕๑๕-๑๕๒๖)

โป๊ปตั้งศาลไต่สวนศรัทธา เพื่อกำจัดลัทธินอกคริสต์

พ.ศ. ๑๗๗๖ (ค.ศ. 1233) โป๊ป/สันตะปาปาเกรกอรีที่ ๙ (Gregory IX) โดยร่วมกับจักรวรรดิโรมันได้ตั้งศาลไต่สวนศรัทธา (Inquisition) ขึ้นเพื่อกำจัดกวาดล้าง (persecution) ลัทธินอกคริสต์และความเชื่อถือที่ผิดแผกแตกต่างจากข้อกำหนดของนิกายโรมันคาทอลิก การสอบสวนลงโทษมีการทรมาน จำคุก ไปจนถึงเผาทั้งเป็น

เตอร์กียึดเยรูซาเล็ม

พ.ศ. ๑๗๘๖ (ค.ศ. 1243) พวกเซลจุกเตอร์ก (Seljuk Turks) จากเอเชียกลาง ที่มายึดแบกแดด ลัทธิกาหลิฟอาหรับ ขึ้นเป็นสุลต่านครองอำนาจกันมาตั้งแต่ปี ๑๕๙๘ (ค.ศ. 1055) นั้น ได้แผ่อำนาจกว้างขวางตั้งแต่เปอร์เซียไปถึงเอเชียไมเนอร์ (Asia Minor) รวมทั้งแดนอาหรับในตะวันออกกลาง ครั้นถึง พ.ศ. ๑๖๑๔ (ค.ศ. 1071) ก็ยึดเยรูซาเล็มได้ และตีทัพของจักรวรรดิไบแซนไทน์พ่ายแพ้ เป็นจุดเริ่มเกิดสงครามครูเสดส์ (Crusades) ที่ทัพคริสต์จากยุโรปยกมาชิงเยรูซาเล็ม

ทัพคริสต์มาถึงพอดีพวกเซลจุกเตอร์กเริ่มเสื่อมครั้งแรกฝ่ายคริสต์ชนะใน พ.ศ. ๑๖๔๒ (ค.ศ. 1099) ต่อมามุสลิมพวกอื่น (สุลต่านแห่งอียิปต์) ยึดเยรูซาเล็มกลับคืนได้ ส่วนพวกเซลจุกเตอร์กแตกเป็นแคว้นเล็กแคว้นน้อย และแทบถึงอวสานเมื่อทัพมองโกลที่สืบจากเจงกิสข่านตีย่อยยับในปี ๑๗๘๖ (ค.ศ. 1243)

ซ้ายจากบน:
โป๊ปเกรกอรีที่ ๙
Inquisition
สุลต่านแห่งอียิปต์

ไทยตัวอาณาจักรสุโขทัย พุทธศาสนา เถรวาทสายลัทธิวชิรญาณ

พ.ศ. ๑๘๐๐ (ค.ศ. 1257) ที่ประเทศไทย พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ประกาศอิสรภาพไม่ขึ้นต่อขอม และตั้งอาณาจักรสุโขทัย

ในรัชกาลที่ ๓ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช (ขึ้นครองราชย์ พ.ศ. ๑๘๑๘/1275 หรือ ๑๘๒๒/1279, ปีสวรรคตเคยว่า ๑๘๖๐/1317 แต่ใหม่ว่า ๑๘๔๒/1299) ได้แผ่ขยายพระราชอาณาเขตออกไปอย่างกว้างขวาง ทรงปกครองราชอาณาจักรอย่างบิดากับบุตร ทรงประดิษฐ์ตัวอักษรไทยในปี ๑๘๒๖ และทรงอาราธนาพระมหาเถรสังฆราชขึ้นจากเมืองนครศรีธรรมราช มาพำนัก ณ วัดอรัญญิก ตั้งคณะสงฆ์ลัทธิวชิรญาณ พระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นศาสนาประจำชาติและรุ่งเรืองสืบมา พระพุทธสิหิงค์ ซึ่งสร้างในลังกามาอยู่ที่นครศรีธรรมราช ก็ขึ้นมาประดิษฐาน ณ กรุงสุโขทัยในรัชกาลนี้ (แต่ *ชินกาลมาลีปกรณ์* ว่า ได้พระพุทธสิหิงค์มาใน พ.ศ. ๑๘๐๐ รัชกาลพ่อขุนศรีอินทราทิตย์) พุทธศิลป์แบบลังกาเริ่มเข้ามาแทนที่พุทธศิลป์แบบมหายาน แม้แต่พระมหาธาตุนครศรีธรรมราช ก็แปลงรูปเป็นสถูปแบบลังกา

จากบนซ้าย:
พระพุทธชินราช
สุโขทัย
ศิลาจารึกหลักที่ ๑
พ่อขุนรามคำแหงมหาราช

ในรัชกาลที่ ๕ (บ้างว่า ที่ ๖) พระมหาธรรมราชาลิไท (ลือไท กั้ว) ซึ่งเสวยราชย์ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๑/1347-1378 ทรงอาราธนาพระมหาสมณสังฆราชเมืองลังกานามว่า **สุมนะ** มาสู่สุโขทัยในปี ๑๙๐๔/1361 ครั้นออกพรรษาแล้ว เสด็จออกผนวชชั่วคราว ณ วัดอรัญญิก นับว่าเป็นพระมหากษัตริย์ไทย **พระองค์แรกที่ทรงผนวช** และทรงพระราชนิพนธ์ **ไตรภูมิพระร่วง** (เรียกเป็นคำบาลีว่า “*เตภูมิกถา*”, บรรยายการเวียนว่าย ทำให้เจริญสูงขึ้นไปในไตรภูมิ จนในที่สุดพ้นจากการเวียนว่ายเปลี่ยนแปลงในไตรภูมินั้น ขึ้นไปสู่จุดหมายในภูมิที่ ๔ และเน้นการปกครองโดยธรรมอันไม่ใช้ความรุนแรง) ซึ่งถือกันว่าเป็น **วรรณคดีไทยเล่มแรก** ทรงเผด็จพระสงฆ์เข้าไปเรียนพระไตรปิฎกในมหาปราสาท และทรงจัดระเบียบคณะสงฆ์แบ่งเป็น ๒ ฝ่ายอย่างลังกา เป็น **คามวาสี** กับ **บวรวาสี** ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอีกมากมาย รวมทั้งโปรดให้จำลองพระพุทธรูปที่เขาสุมนภูฏานในลังกามาไว้ในสุโขทัย สร้าง **พระพุทธชินราช** และ **พระพุทธชินสีห์**

เมื่อพระเจ้าลิไทสวรรคตใน พ.ศ. ๑๙๒๑ แล้ว พระราชโอรสได้ขึ้นครองราชย์เป็นพระเจ้าไสยลือไท แต่ในปีนั้นเอง สุโขทัยก็ตกเป็นประเทศราชขึ้นต่อกรุงศรีอยุธยา และพระเจ้าไสยลือไทย้ายไปครองเมืองที่พิษณุโลก จนสวรรคตในปี ๑๙๖๒/1419 (บ้างว่า ๑๙๕๒)

เตอร์กวงศักราช ตั๊กกาหลิฟอาหรับเป็นหุ่น ตัวเองเป็นสุลต่าน

พ.ศ. ๑๘๐๔ (ค.ศ. 1261) ทาสชาวเตอร์กที่เป็น
นายทหารในกองทัพมุสลิม ซึ่งเป็นใหญ่ขึ้นมาปกครอง
อียิปต์และซีเรียตั้งแต่ พ.ศ. ๑๗๙๓ (ค.ศ. 1250) เมื่อถึง
พ.ศ. ๑๘๐๔ (ค.ศ. 1261) ได้ตั้งกาหลิฟขึ้นมาใหม่ที่โคโร
ไนอียิปต์ เป็นการสืบแทนกาหลิฟในแบกแดด ที่ถูกพวก
มองโกลทำลายไปแล้ว และต่อมาก็ตั้งตัวเองเป็นสุลต่าน

สุลต่านที่เคยเป็นทาสนั้น สืบวงศ์กันมา เรียกว่า
ราชวงศ์ทาส เป็นภาษาอาหรับว่าราชวงศ์แมมหลุก (Slave
dynasty/Mamluk dynasty/Mameluke dynasty)
เป็นผู้ครองอำนาจแท้จริง ส่วนองค์กาหลิฟเป็นเพียงเจิวัด
หรือหุ่นเชิด บางทีนายทัพก็ถอดถอนหรือถึงกับฆ่ากาหลิฟ
ได้ตามใจตัว การใช้ทาสหรือแมมหลุกเป็นกำลังทหารส่วน
สำคัญนั้น เป็นลักษณะพิเศษของอารยธรรมอิสลาม ซึ่ง
ได้เริ่มขึ้นในยุคกาหลิฟที่แบกแดด ตั้งแต่ราว พ.ศ. ๑๓๘๐
แล้วใช้กันทั่วโลกมุสลิม เช่นซื้อทาสมาเข้าเป็นกำลังรบใน
กองทัพ พวกแมมหลุกนี้รบเก่งมาก และเมื่อนานเข้าก็จะ
กลายเป็นผู้คุมอำนาจอยู่เบื้องหลัง หรือขึ้นครองอำนาจ
เสียเอง เป็นอย่างนี้ทั้งทางตะวันตก คือสุลต่านที่อียิปต์-
ซีเรีย ซึ่งครองอำนาจนานกว่า ๒๕๐ ปี (พ.ศ. ๑๗๙๓-
๒๐๖๐=ค.ศ. 1250-1517) และตะวันออก คืออินเดีย ที่
มีราชวงศ์ทาสแทรกอยู่ในสายสุลต่านแห่งเดลี โดยเริ่มขึ้น
ใกล้ๆกัน แต่อยู่สั้นเพียงราวศตวรรษเดียว (พ.ศ. ๑๗๔๔-
๑๘๓๓=ค.ศ. 1206-1290; ที่เดลีไม่มีกาหลิฟ)

การที่พวกแมมหลุกแถบตะวันตกตั้งกาหลิฟขึ้นก็

เพื่อคุมมุสลิมอาหรับไว้ เพราะพวกแมมหลุกเองทั้งหมด
ทั้งสิ้นไม่ใช่ชาวอาหรับ (มักจะเป็นพวกเตอร์กจากเอเชีย
กลาง) และไม่ได้เป็นมุสลิมมาแต่เดิม บางคนไม่รู้หรือแทบ
ไม่รู้ภาษาอาหรับเลย

เตอร์ก คือผู้พิทักษ์อารยธรรมมุสลิม ของอาหรับ

เนื่องจากเชี่ยวชาญในการรบ พวกสุลต่าน
แมมหลุกหรือราชวงศ์ทาสเหล่านี้ ได้ทำคุณไว้แก่
อารยธรรมอิสลามอย่างสำคัญยิ่ง ๒ ประการ คือ

๑. ปกป้องแดนมุสลิมไว้ในยุคสงครามครูเสดส์
จนกระทั่งสุดท้ายได้ขับไล่กองทัพครูเสดส์ของคริสต์ออกไป
จากดินแดนแถบนั้นจนหมดสิ้น

๒. ช่วยต้านทัพมองโกลไว้ ทำให้แดนอิสลามบาง
ส่วนรอดจากการทำลายล้างของพวกมองโกลมาได้ คือ
ทางด้านอินเดียก็รอดจากการทำลายในยุคลูก
เจงกิสข่าน (เดลีถูกทำลายโดยตีมูร์ใน ค.ศ. 1398 หลังลูก
ราชวงศ์ทาสล้มไป ๑๐๘ ปีแล้ว)

ส่วนทางตะวันออกกลาง เมื่ออาณาจักรมุสลิม
อื่นๆ ถูกพวกมองโกลทำลายเรียบราบ แต่พวกแมมหลุก
ด้านมองโกลได้ ทำให้อียิปต์และซีเรีย เป็นที่พึ่งของชาว
มุสลิมที่หนีการล้างผลาญของมองโกลเข้ามาอาศัย แม้เมื่อ
ต่อมาพวกแมมหลุกด้านนี้ไม่ไหว พวกมองโกลยึดซีเรียได้
ในปี ๑๘๓๗ ก็ยังมีอียิปต์เหลือรอดอยู่ ชาวมุสลิมจึงหนี

การพิชิตจากซีเรียเข้ามาลี้ภัยในอียิปต์ และอารยธรรม
มุสลิมอาหรับก็จึงรอดพ้นความพินาศมาได้

อียิปต์เองเมื่อเป็นที่ตั้งราชวงศ์อาหรับมาหลาย
ศตวรรษ ก็กลายเป็นดินแดนที่มีวัฒนธรรมแบบอาหรับ
และเป็นศูนย์กลางแห่งอารยธรรมมุสลิมอาหรับนั้น (อียิปต์
เคยเป็นศูนย์กลางอารยธรรมกรีกตั้งแต่ยุคราชวงศ์โตเลมี)

โดยนัยนี้ พวกแมมหลุกจึงเป็นผู้พิทักษ์อารยธรรม
อิสลามของอาหรับให้คงอยู่เหลือรอดมา

สุดท้าย พวกแมมหลุกก็ขับไล่พวกมองโกลออกไป
จากปาเลสไตน์และซีเรียได้ แล้วครองอำนาจต่อมา จนถูกรวม
เข้าในจักรวรรดิออตโตมานเตอร์กใน พ.ศ. ๒๐๖๐
(ค.ศ. 1517) และเมื่อเตอร์กส์อ่อนแอลง พวกแมมหลุกก็
กลับฟื้นขึ้นมามีอำนาจอีกครั้งหนึ่ง แต่ในที่สุดก็ถูกกำจัด
หมดสิ้นใน พ.ศ. ๒๓๕๔ (ค.ศ. 1811)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

สมัยกุบไลข่าน มีฝรั่งมาบริหารการเมืองจีน

พ.ศ. ๑๘๑๔ (ค.ศ. 1271) มาร์โค โปโล (Marco Polo) ชาวเมืองเวนิส (Venice) ในอิตาลี ออกเดินทางมายังประเทศจีน (คาเธ่ย์/Cathay) โดยเส้นทางสายไหมมาถึงปักกิ่งในปี ๑๘๑๘ ได้รับราชการเป็นคนโปรดของพระเจ้ากุบไลข่าน เดินทางไปทั้งใน จีน อินเดีย และอาเซียน แล้วกลับถึงเวนิสใน พ.ศ. ๑๘๓๘ (ค.ศ. 1295) คำเล่าการเดินทางของเขาเป็นเรื่องราวแหล่งเดียวที่ชาวยุโรปได้รู้จักตะวันออกไกลก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 17

พ.ศ. ๑๘๑๗-๒๔ (ค.ศ. 1274-1281) กุบไลข่านจักรพรรดิองค์ที่สองส่งทัพเรือไปตีญี่ปุ่น ๒ ครั้ง แต่ไม่สำเร็จ (ครั้งแรกเรือถูกพายุพินาศ ครั้งที่ ๒ เรือ ๔,๐๐๐ ลำแพ้แก่ญี่ปุ่น)

พ.ศ. ๑๘๒๒ (ค.ศ. 1280) กุบไลข่านล้มราชวงศ์ซ้อง รวมจีน และตั้งราชวงศ์หยวน ปกครองที่เมืองหลวงใหม่คือปักกิ่ง (=เป่จิง)

จากซ้าย:
มาร์โค โปโล
พระเจ้ากุบไลข่าน

มขป hit คั่นกลาง ต่อกวีวชัย ก่อนเข้ายุคมุสลิม

พ.ศ. ๑๘๓๖ (ค.ศ. 1293) เกิดจักรวรรดิ **มขป hit** กล่าวคือ หลังจากอาณาจักรของราชวงศ์ **ปาละ** ที่เป็นแดนพุทธสุดท้ายในชมพูทวีป ถูกมุสลิมเตอร์กทำลายสิ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. ๑๖๖๓/ค.ศ. 1120 แล้วต่อมาอาณาจักร **ศรีวิชัย** (อินโดนีเซีย-มาเลเซีย) และพระพุทธศาสนาที่นั่น ก็เสื่อมตามไปด้วย โดยเฉพาะในระยะ พ.ศ. ๑๘๓๖ ได้มีอาณาจักรใหม่เกิดขึ้นในชาตวันออกอันเป็นอาณาจักร **อินดู** มีชื่อว่าจักรวรรดิ **มขป hit** (Majapahit Empire) มีข้ามินานอาณาจักรอินดูนี้ได้เรื่อง

อำนาจขึ้นมาชมให้ **ศรีวิชัย** เลื่อนหายไป

อย่างไรก็ตาม **มขป hit** ก็เข้มแข็งอยู่ได้ไม่นาน เพียงราวศตวรรษเดียวก็ต้องสูญสิ้น เพราะนอกจากความวุ่นวายภายในแล้ว ถึงเวลานี้ดินแดนแคว้นเบงกอลในอินเดียได้ถูกชนมุสลิมเตอร์กเข้าครองแล้ว (ราชวงศ์ **เสนะ** สิ้น พ.ศ. ๑๗๔๕/ค.ศ. 1202)

เมื่อจัดบ้านเมืองเข้าที่แล้ว ถึง พ.ศ. ๑๘๐๐ เศษชาวมุสลิมจากเบงกอลก็มา เช่นเดียวกับชาวมุสลิมอาหรับจากอ่าวเปอร์เซีย ที่ค้าขายสืบทอดมา ชาวมุสลิมเหล่านี้ได้

มาตั้งเมืองตั้ง **อาณาจักรมุสลิม** ขึ้นตามชายฝั่งทะเลขวา และแผ่ศาสนาอิสลามออกไป พอถึง พ.ศ. ๒๐๐๐ เศษเล็กน้อย จักรวรรดิ **มขป hit** ก็ถึงกาลอวสาน และชนมุสลิมก็ครอบครองดินแดนที่เป็นประเทศ **อินโดนีเซีย** หมดสิ้น

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

เตอร์ก ตั้วจักรวรรดิออตโตมาน ที่ยิ่งใหญ่-ยืนยาว

พ.ศ. ๑๘๓๓ (ค.ศ. 1290) **เตอร์ก** จากเอเชียกลางอีกพวกหนึ่ง ตอนแรกก็มาเป็นทหารรับจ้างอยู่ในกองทัพของ **เซลจุคเตอร์ก** นั้นแหละ ต่อมาหลังยุคมองโกลที่สืบจากเจงกิสข่านผ่านพ้นแล้ว **เตอร์ก** สายนี้คนหนึ่งได้ตั้งอาณาจักรเล็กๆ ขึ้นมาในส่วหนึ่งของ **อนาโตเลีย** (Anatolia=Asia Minor) คือ **เตอร์ก** ภาคตะวันออกที่อยู่ในเอเชีย) เป็น **สุลต่าน** ได้ชื่อว่า **ออสมานที่ ๑** (Osman I) เป็นต้นราชวงศ์ **ออตโตมาน** ซึ่งต่อมาจะเรืองอำนาจเป็น **จักรวรรดิออตโตมาน** (Ottoman Empire) อันยิ่งใหญ่ และยืนยาวกว่า ๖ ศตวรรษ (สิ้นสุดลงเมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๑ ใน พ.ศ. ๒๔๖๑=ค.ศ. 1918)

การแผ่ขยายอาณาเขตในแต่ละยุค

- อาณาเขตดั้งเดิม, 1300-1359
- 1359-1451
- 1451-1481 (พหุเนกั ๒)
- 1512-1520 (เซลิมที่ ๑)
- 1520-1566 (สุไลมาน)
- 1566-1683

ย้อนทวนความ เส้นทางอิสลามสู่อินเดีย

พ.ศ. ๑๘๓๗ (ค.ศ. 1294) เป็นปีเริ่มต้นแห่งการขยายอำนาจของชนมุสลิมเตอร์ก ลงสู่ทากัณบาถ หรือ Deccan คือดินแดนส่วนล่าง หรือภาคใต้ของประเทศอินเดียย้อนทวนความว่า หลังสิ้นรัชกาลพระเจ้าหรรษะ หรือสีลาหิตยใน พ.ศ. ๑๑๙๐ (ค.ศ. 647) แล้ว อินเดียก็ระส่ำระสาย ประจวบพอดีว่าศาสนาอิสลามได้เกิดขึ้นที่อาหรับในตะวันออกกลาง แล้วแผ่ขยายมาอย่างรวดเร็ว

ก) ยุคมุสลิมอาหรับ

พอถึงปี ๑๑๙๓ (ค.ศ. 650) คือหลังพระศาสดามุฮัมมัดเสด็จสู่สวรรคตเพียง ๑๘ ปี หลังสิ้นรัชกาลพระเจ้าหรรษะ ๓ ปี) กองทัพมุสลิมอาหรับก็บุกนำอิสลามขยายเข้ามาถึงบาลูจิสถาน (Baluchistan ในปากีสถาน) เข้าในเขตแห่งชมพูทวีป

ต่อมาปี ๑๒๕๕/712 แม้ทัพอาหรับอายุเพียง ๒๐ ปี โดยความช่วยเหลือของคนอินดุนักฉวยโอกาสที่เข้ามาเข้ากับศัตรู นำทัพมุสลิมเพียง ๖,๐๐๐ คน จากบาลูจิสถานบุกเข้ามาบดขยี้และยึดครองแคว้นสินท์ได้หมด (Sind แคว้นล่างสุดเขตปากีสถานปัจจุบัน มีการาจีเป็นเมืองหลวง ติดแดนอินเดีย) มหาวิทยาลัยวลลิภักทีพินาศในยุคนี้

ในช่วงเดียวกันนี้ ระยะเวลาปี ๑๒๔๘-๑๒๕๕/705-715 ทัพมุสลิมอาหรับก็ได้บุกขึ้นไปปราบอาณาจักรกลาง นำประชากรแถบนั้นเข้าสู่อิสลาม

ฝรั่งบันทึกว่า ทัพมุสลิมอาหรับบุกถึงไหน ทัพอินเดียแม้จะมีกำลังพลเหนือกว่ามากมายก็ย่อยยับแหลกลาญและถูกสังหารอย่างผักปลาที่นั่น เพราะพวกฮินดู (รวมทั้งชาวพุทธ) มัวเพลินกับชีวิตที่สุขสบาย (กลายเป็นคนอ่อนแอและประมาท) แต่อาจเป็นเพราะอีกอย่างหนึ่งด้วย คือ ทัพมุสลิมยกมาแบบสายฟ้าแลบ คาดไม่ถึงและใช้วิธีฆ่าทำลายไม่เลือก แบบที่ฝ่ายอินเดียไม่คุ้มและตั้งรับไม่ทัน

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

จบสงครามครูเสดส์ ที่คริสต์-อิสลามรบกันมา ๒๐๐ ปี

พ.ศ. ๑๘๓๔ (ค.ศ. 1291) สงครามศาสนา ที่เรียกว่า ครูเสดส์ ที่ชาวคริสต์ยกมารบกับมุสลิมเพื่อชิงเยรูซาเล็มกลับคืน ซึ่งดำเนินมาเกือบเต็ม ๒๐๐ ปี (เริ่ม ค.ศ. 1095) รวมทั้งหมด ๘ ครูเสดส์ จบสิ้นลงโดยเยรูซาเล็มก็อยู่ในครอบครองของมุสลิมตามเดิม

University of Texas Libraries

ข) ยุคมุสลิมเตอร์ก

ต่อมามุสลิมอาหรับอ่อนกำลังลง และที่ศูนย์กลางหันไปเน้นงานด้านสงบ พวกเตอร์กในเอเชียกลางที่เป็นมุสลิมแล้ว ก็ยกกำลังออกขยายอำนาจแม่และพิทักษ์อิสลามแทน

พ.ศ. ๑๗๔๙ (ค.ศ. 1206) หลังจากเข้าอินเดียภาคเหนือ เมาและฆ่ากราดไปทั่ว ซึ่งเป็นเหตุสุดท้ายให้พุทธศาสนาหมดสิ้นจากอินเดียแล้ว ก็เริ่มยุคสุลต่านแห่งเดลี ที่อินเดียภาคเหนือเป็นจักรวรรดิมุสลิม เหลือเจ้าฮินดูเพียงหย่อมเล็กหย่อมน้อยที่จะต้องปราบต่อไป

เตอร์กกลวไต้ ขยายอำนาจในทักชีนาบด

จากนั้นอีกเกือบ ๑๐๐ ปี พ.ศ. ๑๘๓๗ (ค.ศ. 1294) อาลา-อุด-ดิน ซัลยี (Ala-ud-din Khalji) สุลต่านแห่งเดลีนำทัพมา ๘,๐๐๐ ไม่ต้องมีเสบียงเลย ออกจากอินเดียภาคเหนือ โดยมุ่งไปหาเงินทุนมาใช้จ่ายในบ้านเมืองและขยายกองทัพ ข้ามเทือกเขาวิณธยะ เข้าสู่แดนทักชีนาบด บุคตีเรื้อยไปในแดน Deccan ตลอดระยะทาง ๘๐๐ กม. จบลงด้วยการพิชิตเมืองทเวคีร์ ราชธานีของอาณาจักรยาทวะ (ยาทพ) ที่มีอำนาจเข้มแข็งที่สุดในอินเดียใต้ลงเสร็จในปี ๑๘๓๙ ได้ทุนทรัพย์มายังเหลืออย่างมากมายนมาหาศาลแม้จะได้ทรัพย์ไปมากมายและวางระบบเก็บภาษีขึ้นใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ แต่สุลต่านแห่งเดลีก็

ยังต้องการทุนทรัพย์เพิ่มอีก ดังนั้น หลังจากขยายดินแดนในภาคเหนือเสร็จไปอีกระยะหนึ่ง สุลต่านก็ยกทัพลงได้อีก โดยมีมุ่งไปครอบครองดินแดน แต่มุ่งชนเอาทรัพย์มาและปราบพวกกษัตริย์ฮินดูให้ยอมรับอำนาจเป็นเมืองขึ้นเพื่อส่งเครื่องราชบรรณาการมาให้เป็นประจำต่อไป

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

เทมาเล็ก ได้ชื่อสิงหปุระ คือสิงคโปร์

พ.ศ. ๑๘๔๒ (ค.ศ. 1299) เมื่ออาณาจักรศรีวิชัยที่ปาเลมบัง บนเกาะสุมาตรา เสื่อมอำนาจแล้ว ตำนานมลายู (หมายถึงมลายูในถิ่นเดิมบนเกาะสุมาตรา) เล่าว่าเจ้าผู้หนึ่งซึ่งครองเมืองที่นั่น แล่นเรือจากสุมาตราขึ้นที่เกาะเทมาเล็ก/เตมาเสก หรือทุมาสิก/ตุมาสิก (Tema-sek/Tumasik แปลว่า ดินแดนมีน้ำล้อมรอบ แต่บางท่านว่าอาจเพี้ยนจาก “ธรรมดิกซ์”) แล้วตั้งเป็นเมืองโดยเป็นราชาหรือเจ้าผู้ครองคนแรก และตั้งชื่อที่นั่นว่า สิงหปุระ (ต่อมาเพี้ยนเป็นสิงคโปร์) เพราะได้เห็นสัตว์ตัวหนึ่งคล้ายราชสีห์ (แต่บางตำนานว่า พระเจ้าราชนทรที่ ๑ จากอาณาจักรโจชะ ได้ตั้งชื่อสิงหปุระ ตั้งแต่มาตีได้ในปี ๑๕๖๘/1025 แล้ว)

(อีกราว ๑๐๐ ปีต่อจากนี้ เจ้าปรเมศวรจะหนีจากสุมาตราขึ้นที่นี่ ฆ่าเจ้าผู้ครองและยึดสิงคโปร์ แต่ถูกสยามหรือหมขบพิตตามล่าและทำลายเมืองสิงคโปร์ จึงหนีต่อไปขึ้นที่ใกล้ปลายแหลมทอง นำความเป็นมลายูไปตั้งอาณาจักรมะละกา ที่เป็นต้นกำเนิดของประเทศมาเลเซีย)

อาณาจักรมอญเปลี่ยนอำนาจ เปลี่ยนเป็นขอมมุสลิม

หันกลับไปดูดินแดนชาวทมิฬในอินเดียใต้ ที่อาณาจักรปาณฑยะได้มีชัยชนะอาณาจักรที่แข่งอำนาจกันมาทั้งหมดตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๒๒ และครองอำนาจสืบมา แต่เมื่อทัพมุสลิมเตอร์กกลมาอินเดียเหนือแล้ว พอถึงปี ๑๘๕๐/1310) กองทัพมุสลิมเตอร์กของสุลต่านแห่งเดลีก็รุกผ่านทักชิลาบถเข้ามา ตีเอาอาณาจักรปาณฑยะเข้าไว้ใต้อำนาจ

(สุลต่านแห่งเดลีปกครองปาณฑยะต่อมาจนกระทั่งอาณาจักรฮินดูสุดท้ายที่ตั้งตัวขึ้นมาได้ใหม่คือวิชัยนครเข้าครองแทนในปี ๑๘๒๑/1378 ก่อนที่จักรวรรดิวิชัยนครนั้นเองจะถูก ๔ อาณาจักรมุสลิมรวมกำลังกันทำลายจบสิ้นไปในปี ๒๑๐๘/1565 แล้วดินแดนแถบนี้ทั้งปวงก็ตกเป็นของมุสลิมหมดสิ้น)

พอถึงปี ๑๘๕๒/1309 สุลต่านแห่งเดลีปราบอินเดียใต้ได้หมดแล้ว ก็สร้างมัสยิดไว้ที่แหลมโคโมริน (Cape Comorin) ซึ่งเป็นส่วนปลายใต้สุดของผืนแผ่นดินอินเดีย เป็นเครื่องหมายว่าประเทศอินเดียใต้เป็นดินแดนของจักรวรรดิมุสลิมหมดสิ้นแล้ว

สุลต่านแห่งเดลี ใกล้เคียงอำนาจ

อย่างไรก็ตาม หลังจากสุลต่านอาลา-อูด-ดิน ซัลยี่สิ้นชีพในปี ๑๘๕๙/1316 แล้ว ได้เกิดการแย่งชิงอำนาจเกิดราชวงศ์ใหม่ และมีความวุ่นวายต่างๆ บางอาณาจักรก็แข็งเมือง อีกทั้งพวกมงโกลก็ค่อยมาตี จนสุลต่านถึงกับมาตั้งเทวคิริ (Devagiri=Daulatabad) ในภาคใต้เป็นเมืองหลวงที่ ๒ ในปี ๑๘๗๐/ค.ศ. 1327 ทั้งเพื่อคุมภาคใต้ที่มั่งคั่งอุดมสมบูรณ์ไว้ และเพื่อตั้งหลักสู้กับพวกมงโกลจากที่มั่นซึ่งปลอดภัยจากศัตรู

อย่างไรก็ตาม อำนาจสูงสุดของสุลต่านแห่งเดลีคงอยู่ได้เพียงถึงปี ๑๘๗๘/1335 จากนั้นเมื่อเรื่องวุ่นวายเกิดขึ้นเรื่อยๆ สุลต่านก็ปราบไม่ไหว อาณาจักรต่างๆ ก็เป็นอิสระแยกออกไปๆ พอถึงปี ๑๘๙๔/1351 อินเดียภาคเหนือก็มีแต่กบฏให้ปราบ ภาคใต้ก็หลุดจากอำนาจ

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

ไทยตั้งอยุธยา ลาวตั้งล้านช้าง

พ.ศ. ๑๘๙๔ (ค.ศ. 1351) ที่ประเทศไทย พระเจ้าอู่ทอง (รามาริบัติที่ ๑) ตั้งกรุงศรีอยุธยา

พ.ศ. ๑๘๙๖ (ค.ศ. 1353) ที่เมืองลาว เจ้าฟ้าจ๋มตั้งอาณาจักรล้านช้าง เป็นอิสระจากขอม ครองราชย์ที่เมืองหลวงพระบาง ยกพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทเป็นศาสนาประจำชาติ

Hampi ในวิชัยนคร

ย้อนประวัติของวิชัยนคร

โดยเฉพาะในภาคใต้ นั้น ได้มีอาณาจักรฮินดูเกิดขึ้นใหม่ที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งมีประวัติว่า เมื่อ **สุลต่านแห่งเดลี** ปรบาท อาณาจักรกัมปิลีล ในปี ๑๘๗๐/1327 แล้ว ได้นำตัว ข้าราชการสองคนพี่น้อง ชื่อ หักกะ และ พุกกะ หรือ หิรหะ และ วิรพุกกะ ไปกรุงเดลี ให้เปลี่ยนศาสนาเป็นคนมุสลิมแล้ว ก็ส่งกลับมาปกครองกัมปิลี โดยเป็นเมืองขึ้นของสุลต่าน

แต่พอถึงปี ๑๘๗๙/1336 สองพี่น้องได้ประกาศ อิสระภาพไม่ขึ้นต่อเดลี และหันกลับไปเป็นฮินดู ตั้ง อาณาจักรชื่อ “**วิชัยนคร**” ขึ้นมา ซึ่งเป็นดินแดนสุดท้าย ที่ยึดรักษาท้องถิ่นของฮินดูส่วนหนึ่งไว้ให้ยืนยงอยู่ ท่ามกลางพลาฏภาพของมุสลิมยืนยาวมาได้มากกว่า ๒๐๐ ปี

ส่วนทางด้านกรุง **เดลี** เหตุการณ์ยิ่งเสื่อมทรามลง จนในที่สุดก็ถูกพวกมงโกลเข้ามาทำลายแหลกลาญ

มวโกลมา-เดลีมอด

ตีมูร์ลงมาจากเอเชียกลาง แผ่อำนาจไปในที่ต่างๆ แล้ว พ.ศ. ๑๙๔๑ (ค.ศ. 1398) **ตีมูร์** นำทัพมงโกลมา บุกทำลายล้างเดลีพิณาศแหลกลาญ สังหารคนในเดลีไป ๘๐,๐๐๐ กำจัด **สุลต่านแห่งเดลี**

แม้เขาจะผ่านไป ไม่อยู่ยึดครอง ก็ทำให้ระบบ สุลต่านแห่งเดลีอ่อนเปลี้ยป้อแป้

แต่นั้นมา สุลต่านแห่งเดลีก็นับได้ว่าถึงกาลอวสาน มีสถานะเหลืออยู่เพียงเป็นอาณาจักรหนึ่งที่แย่งชิงอำนาจ กันกับอาณาจักรอื่นๆ ในอินเดียเหนือ

พระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ เข้าสู่ล้านนา

พ.ศ. ๑๘๙๘-๑๙๒๘ (ค.ศ. 1355/1385) ที่ อาณาจักร **ล้านนา** ซึ่งพระเจ้า **เม็งราย** (พญาเม็งราย กัว่า) ทรงเป็นต้นราชวงศ์เริ่มแต่ประมาณ พ.ศ. ๑๘๐๒ และ ทรงสร้างเมืองเชียงใหม่เป็นราชธานีเสร็จใน พ.ศ. ๑๘๓๕ (ชื่อที่ตั้งว่า “นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่”) ถึงบัดนี้เป็น รัชกาลพระเจ้า **กือนาธรรมิกราช** ครั้งหนึ่ง ประมาณ พ.ศ. ๑๙๑๓ พระเจ้า **กือนา** (หรือ **ตื้อนา**) ทรงส่งราชทูตมายัง

พระเจ้า **ลิไท** ขออาราธนาพระสังฆราช **สุมนเถร** พร้อมด้วยพระบรมสารีริกธาตุ ไปยังล้านนา เป็นการเริ่มต้น พุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ในล้านนา และเพื่อบรรจุ พระบรมสารีริกธาตุที่อัญเชิญมานั้น จึงมีการสร้างพระ ธาตุเจดีย์ที่ **วัดบุบผาราม** (คือวัดสวนดอก, เสร็จ พ.ศ. ๑๙๑๗) และ **พระธาตุดอยสุเทพ** (เสร็จ พ.ศ. ๑๙๒๗)

เจ้าฟ้าบุญ

มองโกละลอกใหม่ ตีหมด อินเดียจรัสเชีย

พ.ศ. ๑๙๑๓ (ค.ศ. 1370) **ติมูร์** หรือ **แทมมาเลน** (Timur หรือ Timour หรือ Tamerlane หรือ Timur Lenk=Timur the lame=ติมูร์ผู้กะเผลก) ราชานแห่งหมู่ชนเตอร์ก-มองโกล จากเอเชียกลาง ซึ่งเป็นมุสลิมแล้ว และอ้างตนว่าสืบเชื้อสายจากเจงกิสข่าน (Genghis Khan; ยอมรับกันว่ารบเก่งปานกับเจงกิสข่าน แต่โหดร้ายกว่า) ตั้งเมืองหลวงที่สะมารกานท์ (Samarkand) เมื่อประมาณ พ.ศ. ๑๙๑๓

จากนั้น ยกทัพแผ่อำนาจขยายดินแดนลงมา พิชิตทั้งกษัตริย์และราชกรู ผ่านอัฟกานิสถานเข้าในตะวันออกกลาง ตั้งแต่อิหร่าน อิรัก ไปจนถึงเซอีเซีย เสร็จแล้ว

ย้อนกลับมาบุกอินเดียในปี ๑๙๔๑ (เจงกิสข่านไม่ได้เข้าอินเดีย) ทำลายล้างเดลีราบเรียบ

ในปีต่อมา **ติมูร์** ยกทัพไปตีซีเรีย แล้วเข้าพิชิตถึงเมืองอังการา (Ankara ปัจจุบันคือเมืองหลวงของเตอร์ก) จับ**สุลต่านของออตโตมานเตอร์ก**ได้ในปี ๑๙๔๕ จากนั้นเขาคิดการจะเข้าบุกจีน แต่ได้สิ้นชีพเสียในปี ๑๙๔๘ (ค.ศ. 1405) ราชวงศ์**ติมูริด** (Timurids) ของเขาสืบอำนาจมาไม่นานก็ค่อยๆ เลือนลางไป

อย่างไรก็ดี อีกศตวรรษเศษต่อมา (พ.ศ. ๒๐๖๙=ค.ศ. 1526) ผู้สืบสายทายวงศ์ของติมูร์ คือ**บาเบอร์** (Babur หรือ Baber) จะมากำจัดสุลต่านแห่งเดลีและตั้งราชวงศ์**โมกุล**ขึ้นครองอินเดียแทนที่สืบต่อไป

เทคโนโลยี: เกาหลีอีกก้าวในการพิมพ์

พ.ศ. ๑๙๓๕ (ค.ศ. 1392) ที่เกาหลี มีคนประดิษฐ์ตัวเรียงพิมพ์โลหะขึ้น แล้ววิธีการนี้ก็แพร่ขยายไป และปรากฏว่าไปเป็นประโยชน์แก่การพิมพ์ภาษาของยุโรป (มากกว่าพิมพ์ภาษาเกาหลีและจีน เป็นต้น)

จากซ้าย:
ติมูร์
มะละกา

กำเนิดอาณาจักรมุสลิม จุดเริ่มของมาเลเซีย

พ.ศ. ๑๙๔๖ (ค.ศ. 1403) ทางปลายแหลมมลายูเกิดอาณาจักรมะละกา (Melaka เคยเรียก Malacca) ซึ่งถือว่าเป็นต้นกำเนิดประเทศมาเลเซีย และทำให้อิสลามเป็นศาสนาของประเทศนี้

แต่เดิมนั้น แหลมมลายูแทบทั้งหมดอยู่ในอาณาจักรศรีวิชัยมาตลอด ค.ศ. ที่ 9-13 ต่อมา หลังจากศรีวิชัยเสื่อมอำนาจแล้ว ในปี ๑๙๔๔ เมื่ออาณาจักรมขพิตแห่งชาวคูกคามปาเลมบังในสุมาตรา เจ้าชายฮินดูนามว่า **ปรมศวร** ได้หนีมาตั้งหลักที่เกาะตุมาสิก หรือเตมาเสก (Tumasik/Temasek คือ สิงคโปร์->สิงคโปร์) แต่เวลานั้น แหลมมลายูตลอดถึงเตมาเสก (เทมาเส็ก ก็เขียน) อยู่ในเขตอำนาจของสยาม เมื่อเจ้าปรมศวรขึ้นมาหาเจ้าผู้ครองเกาะแล้ว ในปีต่อมา ก็ถูกราชาแห่งปะหังหรือแห่งปัตตานีซึ่งอยู่กับสยาม ยกกำลังมากำจัด จึงหนีต้องขึ้นมาตั้งอาณาจักรที่มะละกา ซึ่งเวลานั้นเป็นหมู่บ้านชาวประมงเล็กๆ แล้วก็เข้าอิงอำนาจของจีนเป็นเกราะกันสยาม ในที่สุดได้เข้มแข็งขึ้นจนกลับเป็นฝ่ายรุก เช่น ตีปะหังได้จากสยาม และต่อมาก็ขยายดินแดนไปทั่วแหลมมลายู

ใน พ.ศ. ๑๙๕๓ (ค.ศ. 1414) เจ้าปรมศวร มีชนมายุ ๗๐ พรรษา ได้อภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงมุสลิม เปลี่ยนศาสนาไปเป็นมุสลิม และเปลี่ยนพระนามเป็น **สุลต่าน** นามว่าอิชกันดาร์ ชาห์ นอกจากประชากรที่นั่นส่วนใหญ่จะเปลี่ยนไปเป็นมุสลิมแล้ว อาณาจักรมะละกาได้เป็นแหล่งแพร่อิสลามไปในหมู่เกาะอินโดนีเซียด้วย (มะละกาจะตกเป็นของโปรตุเกสใน พ.ศ. ๒๐๕๔/ค.ศ. 1511)

อาณาจักรของจีนกลุ่มครองมะละกา แต่ พอโปรตุเกสมา ชื่อมะละกาก็ลบลาย

พ.ศ. ๑๙๔๘ (ค.ศ. 1405) หลังจากเจ้าปรมศวรซึ่งหนีจากปาเลมบัง ได้นำความเป็นมลายูแห่งสุมาตรา มาตั้งอาณาจักรที่มะละกาใน ปี ๑๙๔๖ แล้ว เวลานั้น ทั้งมขพิตและสยามต่างก็อ้างอำนาจครอบครองที่นั่น แต่สยามฝ่ายเดียวที่มีกำลังจัดการถึงได้ เจ้าปรมศวรต้องขึ้นต่อสยาม แต่จะตัวตัวเป็นอิสระจึงได้หันไปพึ่งอำนาจจีนมาคุ้มครอง โดยเจรจากับความฝักคณะทูตจีนที่มาเยือนแล้วในปี 1405 ก็ได้ส่งคณะทูตของตนไปยังราชสำนักจีน และจีนก็ยอมรับสถานะของมะละกา

เวลานั้น เป็นจังหวะที่จักรพรรดิยฺงโล แห่งราชวงศ์หมิงของจีน ต้องการแสดงอำนาจควบคุมน่านน้ำและดินแดนแถบนี้ จึงส่งกองเรือรบใหญ่ มีเรือ ๖๒ ลำ กำลังพล ๒๗,๘๐๐ คน โดยนายพลขันทีชาวมุสลิมชื่อเจงโฮ เป็นผู้บัญชาการ ออกตระเวนแสดงอำนาจในปี 1405/๑๙๔๘ กองเรือแะที่เมืองจัมปา สยาม มะละกา ขวา บางเมืองทางใต้ของอินเดีย จนถึงลังกา แล้วกลับถึงจีนในปี 1407 ต่อมา ในปี 1409 เจงโฮได้นำกองทัพเรือออกตระเวนเป็นครั้งที่ ๒ คราวนี้ได้นำเครื่องราชอิสริยยศที่พระจักรพรรดิจีนพระราชทานมามอบให้แก่เจ้าปรมศวร ประกาศให้เป็นพระราชอา แต่ในปี มะละกาซึ่งพยายามแข็งขึ้นต่อสยามอยู่แล้ว ก็เลิกส่งเครื่องราชบรรณาการแก่กรุงศรีอยุธยา ต่อมา เจ้าปรมศวรได้เดินทางไปคารวะพระจักรพรรดิยฺงโล ที่เมืองจีน ถึง ๒ ครั้ง (1411 และ 1419)

กรุงศรีอยุธยาได้ส่งกองทัพมาปราบเป็นคราวๆ แต่ก็ถูกตีพ่ายกลับไปทุกครั้ง กระทั่งในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถก็ทรงส่งกองทัพมาตี ๒ ครั้ง ครั้นถึงปี 1456 จักรพรรดิจีนได้ทรงมอบอิสริยยศ “สุลต่าน” แก่เจ้าผู้ครองมะละกา ปรากฏต่อมาว่า อยุธยากับมะละกาได้สงบศึก และส่งราชทูตแก่กัน แต่ในรัชกาลสุดท้ายของมะละกา (1488-1511/๒๐๓๑-๒๐๕๔) สงครามก็เกิดขึ้นอีก เพราะสยามถือว่ามะละกาอยู่ในเขตอำนาจ แต่มะละกาบอกว่าเจ้าใหญ่ของตนมีแต่พระจักรพรรดิจีนเท่านั้น กองทัพเรือของอยุธยาถูกตีพ่ายกลับไป แต่ถึงปี 1511 โปรตุเกสก็มายึดมะละกาได้ ครั้นนั้น สุลต่านส่งทูตไปขอความช่วยเหลือจากจีนเพื่อสู้กับโปรตุเกส แต่พระจักรพรรดิจีนทรงอ้างว่าทางกรุงจีนกำลังมีศึกกับพวกตาด ไม่อาจช่วยได้ มะละกาก็ตกเป็นอาณานิคมของโปรตุเกส แต่นั่นสืบมา จนกระทั่งพวกดัตช์ (ฮอลันดา) มาแย่งเอาไปในปี 1641/๒๑๘๔ แล้วมาจับที่อังกฤษเข้ายึดในปี 1795/๒๓๓๘ และเข้าครองเต็มตัวโดยรวมทั้งสิงคโปร์ในปี 1826/๒๓๖๙ เพิ่งได้เอกราชในชื่อว่า Federation of Malaya เมื่อปี 1957/๒๕๐๐ แล้วรวมตัวกันก่อตั้งเป็นมาเลเซีย (ชื่อเต็มว่า Federation of Malaysia) ในปี 1963/๒๕๐๖ (แต่สิงคโปร์ถอนตัวออกไปในปี 1965/๒๕๐๘)

ยุคอาณานิคม

โปรตุเกส เริ่มยุคอาณานิคม

พ.ศ. ๑๙๖๑ (ค.ศ. 1418) คนโปรตุเกสได้ชื่อว่าเป็นชาวยุโรปพวกแรกที่ส่งเสริมการสำรวจและการหาอาณานิคมทางทะเล โดยเริ่มแรกได้แล่นเรือจากฝั่งทะเลอาฟริกาตะวันตกไปยังเกาะปอร์โต แซนโต (Porto Santo) ในหมู่เกาะมาเดยรา/Madeira Islands) ต่อมาจะถึงปี ๒๐๓๐ เขาก็ไปถึงสุดปลายทวีปอาฟริกา

โปรตุเกสเปิดทางเดินเรือทะเลรอบอาฟริกา

ได้ในปี ๒๐๓๑/1488 ต่อด้วยโคลัมบัสค้นพบอเมริกา ในนามของสเปนในปี ๒๐๓๕/1492 จากนั้น ประเทศทั้งหลายในยุโรปแถบริมฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติกส่วนมากก็พากันออกเดินเรือแสวงหาอาณานิคม ได้แก่ ฮอลันดา (ตั้ง Dutch East India Company ในปี ๒๑๔๕/1602, Dutch West India Company, ๒๑๖๔/1621) อังกฤษ (British East India Company, ๒๑๔๓/1600) และ ฝรั่งเศส (French East India Company, ๒๒๐๓/1664)

จีนพิมพ์หนังสือสรรพวิทยา

พ.ศ. ๑๙๔๘ (โดยประมาณ; ค.ศ. 1405) ที่เมืองจีน จักรพรรดิยงโล แห่งราชวงศ์หมิง ให้นักปราชญ์ค้นคว้า และพิมพ์หนังสือประมวลสรรพวิทยา เมื่อเสร็จมีจำนวนกว่า ๑๒,๐๐๐ เล่ม เป็น encyclopedia ชุดใหญ่ที่สุดที่เคยมี

ชื่อ:
Yongle Encyclopedia
ชื่อ:
จักรพรรดิยงโล
แผนที่ดินแดนที่พบใหม่

ออตโตมานเตอร์ก หลังถูกมองโกลตี ตั้วตัวได้ใหม่

พ.ศ. ๑๙๕๖ (ค.ศ. 1413) ตีมูร์รับชนะแล้วก็ผ่านไป พวกออตโตมาน-เตอร์กที่แทบจะอวสาน ก็ตั้งตัวขึ้นใหม่ ต่อจากนี้ก็มีแต่ขยายอำนาจออกไป จนถึงใหญ่ที่สุดในช่วง พ.ศ. ๒๐๖๓-๒๑๐๙ (ค.ศ. 1520-66)

University of Texas Libraries

พบพระแก้วมรกต ที่เชียงราย สุดท้าย ประดิษฐานที่กรุงเทพฯ

พ.ศ. ๑๙๗๗ (ค.ศ. 1434, บ้างว่า ๑๙๗๙/1436) ที่อาณาจักรล้านนา ในรัชกาลพระเจ้าสามฝั่งแกน พระสอุปใหญ่เก่าแก่องค์หนึ่ง ณ เมืองเชียงราย ต้องอสุนีบาต พังลง ได้พบพระแก้วมรกต (หนังสือ รัตนพิมพวงศ์) ว่า เทวดาสรางถวายพระนาคนอนรหันตเถระ ที่เมือง ปาตลีบุตร ต่อมาไปอยู่ในลังกาทวีป แล้วมากัมโพชา ศรีอยุธยา ละโว้ กำแพงเพชร แล้วจึงมาถึงเชียงราย เจ้าเมืองเชียงรายจะซ่อนแก้วนี้ จึงเอาปูนทาลงรักปิดทอง บรรจุไว้ในพระเจดีย์) หลังจากเห็นองค์จริงและแกะปูน ออกแล้ว ได้ประดิษฐานที่วัดพระแก้ว เมืองลำปาง จากนั้น ได้ไปประดิษฐานที่เมืองเชียงใหม่ในปี ๒๐๑๑/1468 ต่อมา อัญเชิญไปสถิตที่เมืองหลวงพระบางใน พ.ศ. ๒๐๕๕/1552 แล้วย้ายไปประดิษฐานที่เมืองเวียงจันทน์ ในปี ๒๐๗๗/1564 หลังจากนั้น อัญเชิญมาประดิษฐานที่ โรงพระแก้ว ในพระราชวังเดิม กรุงเทพมหานคร เมื่อปี ๒๓๒๑/1778 จนในที่สุด ณ วันจันทร์ เดือน ๔ แรม ๑๔ ค่ำ ปี มะโรง พ.ศ. ๒๓๒๗/1784 ในรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โปรดฯ ให้อัญเชิญมาประดิษฐานในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม กรุงเทพฯ จนบัดนี้

สัณฐานครั้งแรกของประเทศไทย

พ.ศ. ๑๙๗๘-๒๐๓๐ (ค.ศ. 1435-1487, บ้างว่า ๑๙๗๕-๒๐๓๑/1432-1488) ที่อาณาจักรล้านนา เป็นรัชกาลพระเจ้าติโลกราช โอรสของพระเจ้าสามฝั่งแกน พระองค์เคยทรงผนวชที่วัดป่าแดงเมื่อปี ๑๙๙๐ ครั้นถึง พ.ศ. ๒๐๒๐ ได้ทรงอุปถัมภ์การสังคายนาครั้งแรกของประเทศไทย (นับต่อจากที่ลังกา เป็นครั้งที่ ๘) ณ วัดโพธาราม หรือวัดเจ็ดยอด เมืองเชียงใหม่

จากซ้าย:
พระแก้วมรกต
วัดเจ็ดยอด

บ้านเมืองมั่นคงลงตัวเข้มแข็ง วัฒนาเป็น แหล่งการศึกษาของชาวบ้านชาวเมือง

พ.ศ. ๑๙๙๑-๒๐๓๑ (ค.ศ. 1448-1488) ที่กรุงศรีอยุธยา หลังจากพระเจ้าอู่ทอง หรือสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ ขึ้นเสวยราชย์เป็นปฐมกษัตริย์ในปี ๑๘๙๓/1350 และสวรรคตในปี ๑๙๑๒/1369 แล้ว ผ่านรัชกาลต่างๆ คือ พระราเมศวร (๑๙๑๒ และ ๑๙๓๑-๑๙๓๘) สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๑ หรือขุนหลวงพะงั่ว (๑๙๓๑-๑๙๓๑) เจ้าทองลัน (๑๙๓๑ เพียง ๗ วัน) สมเด็จพระรามาราชาธิราช (๑๙๓๘-๑๙๕๒) สมเด็จพระนครอินทราชาธิราช (๑๙๕๒-๑๙๖๗) สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ หรือเจ้าสามพระยา (๑๙๖๗-๑๙๙๑) มาโดยลำดับ

บัดนี้ ๑ ศตวรรษล่วงแล้ว หลังการตั้งกรุงศรีอยุธยา เป็นรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

เมื่อตั้งอาณาจักรขึ้นใหม่ การกิจสำคัญอย่างหนึ่งคือการจัดการเขตปกครองกับอาณาจักรข้างเคียง เฉพาะอย่างยิ่งกับสุโขทัยที่เคยครอบครองดินแดนแถบนั้นมาก่อน แต่การนี้มิได้ใช้เวลานาน เพียงถึงปี ๑๙๒๑/1378 ในรัชกาลขุนหลวงพะงั่ว พระเจ้าไชยสิริไทยก็ยอมขึ้นต่อกรุงศรีอยุธยา และดินแดนของสุโขทัยได้ถูกแบ่งเป็น ๒ มณฑล มีเมืองหลวงที่พิษณุโลก กับที่กำแพงเพชร โดยให้พระเจ้าไชยสิริไทยไปครองพิษณุโลก ครั้นเมื่อเกษัตริย์ที่ครองพิษณุโลกพระองค์ต่อมา (คือพระมหาธรรมราชาที่ ๔) สวรรคต ใน พ.ศ. ๑๙๘๑/1438 สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ครั้งยังเป็นพระราเมศวร (โอรสของเจ้าสามพระยา) ซึ่งมีพระชนนีเป็นพระราชธิดาของพระมหาธรรมราชา คือทรงเป็นเชื้อสายทั้งราชวงศ์พระร่วงและราชวงศ์อู่ทอง ก็ได้รับพระบรมราชโองการให้ไปครองเมืองพิษณุโลก เป็นอันรวมอาณาจักรสุโขทัยเดิมเข้ากับกรุงศรีอยุธยาเป็นสยามประเทศอันเดียวกัน แม้เมื่อขึ้นครองราชย์ในปี ๑๙๙๑ แล้ว ก็ประทับที่กรุงศรีอยุธยาเพียง ๑๕ ปี แล้วโปรดให้พระราชโอรสครองกรุงศรีอยุธยา พระองค์เสด็จไปประทับที่พิษณุโลก ๒๕ ปี จนเสด็จสวรรคตที่นั่นในปี ๒๐๓๑

ส่วนทางเชียงใหม่ ก็มีเรื่องขัดแย้งทำศึกกับอยุธยา มาเรื่อยๆ เช่น ทางอยุธยาขัดเคืองที่เชียงใหม่เข้าข้างช่วยสุโขทัย จนถึงสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ก็ได้

ทรงทำสงครามกับพระเจ้าติโลกราช บ่อยครั้ง อย่างที่พูดได้สั้นๆ ว่า “ไตรโลก” คู่ศึกกับ “ติโลก” จนในที่สุดทางเชียงใหม่ขอเป็นไมตรีในปี ๒๐๓๗/1474 แต่ในรัชกาลต่อมา มา ก็มีการขัดแย้งกันอีก จนสุดท้าย ทั้งเชียงใหม่และกรุงศรีอยุธยา ก็เสียแก่พระเจ้าบุเรงนอง แห่งพม่า ในปี ๒๑๐๑/1558 และ ๒๑๑๒/1569 ตามลำดับ โดยเฉพาะเชียงใหม่ นั้น ในที่สุด พระเจ้าบุเรงนองถึงกับให้โอรสมาครองในปี ๒๑๒๑/1578 หลังจากสมเด็จพระนเรศวรมหาราชประกาศอิสรภาพจากพม่าในปี ๒๑๒๗/1584 และทรงชนะศึกยุทธหัตถีในปี ๒๑๓๕/1592 แล้ว ต่อมาได้ทรงแก้ไขปัญหาด้านเชียงใหม่ ทำให้โอรสของพระเจ้าบุเรงนอง (มังนรธา) ที่ครองเชียงใหม่ ยอมให้เชียงใหม่ขึ้นต่อกรุงศรีอยุธยา ในปี ๒๑๓๘/1595 แต่ในกาลต่อมา ทั้งสองกรุงก็มีปัญหากับพม่าอีก จนทั้งเชียงใหม่และกรุงศรีอยุธยา ก็เสียแก่พระเจ้าอังวะแห่งพม่า ในปี ๒๓๐๖/1763 และ ๒๓๑๐/1767 ตามลำดับ ครั้นเมื่อพระเจ้าตากสินมหาราชทรงตั้งกรุงธนบุรีในปี ๒๓๑๐ นั้นแล้ว ต่อมาก็ได้ทรงขึ้นไปทำศึกชิงเชียงใหม่ให้เป็นอิสระจากพม่าใน พ.ศ. ๒๓๑๓/1774 เชียงใหม่จึงได้มีเจ้าเมืองปกครองต่อมา จนในที่สุด ถึงรัชกาลที่ ๕ ขึ้นสู่ยุคสมัยใหม่ มีการจัดระบบการปกครองบ้านเมืองให้ทันสมัย ล้านนาก็เข้าอยู่ในแบบแผนเดียวกับดินแดนส่วนอื่นทั้งปวงในพระราชอาณาจักรไทย ซึ่งได้พัฒนามาจนแบ่งเป็นจังหวัดต่างๆ ดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

ในรัชสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถนั้น ได้ทรงจัดระบบการปกครองแผ่นดิน นำหลักจตุสดมภ์ที่มีแต่เดิมสมัยพระเจ้าอู่ทอง มาวางให้เป็นแบบแผนรอบคอบยิ่งขึ้น เริ่มแต่การปกครองราชธานี แยกเป็นการทหาร (มีสมุหพระกลาโหม) ฝ่ายหนึ่ง กับการพลเรือน (มีสมุหนายก) ที่จัดเป็นจตุสดมภ์ (เวียง วัง คลัง นา) ฝ่ายหนึ่ง ส่วนการปกครองหัวเมือง แบ่งเป็นหัวเมืองชั้นในเมืองพระยามหานคร และเมืองประเทศราช ซึ่งทั้งหมดใช้ระบบเดียวกับราชธานี ทรงวางลำดับยศข้าราชการ (ที่ต่อมาเรียกว่าบรรดาศักดิ์) เป็น เจ้าพระยา พระยา พระหลวง ขุน หมื่น พัน ทนาย พร้อมทั้งตั้งพระราชกำหนดศักดิ์นา และทรงตั้งกฎมนเทียรบาลให้รัดกุม

ในด้านการพระศาสนา ตั้งแต่ต้นรัชกาล โปรดให้หรือพระราชวังแล้วสร้างวัดขึ้นพระราชทานนามว่า วัดพระศรีสรรเพชญ์ (นี้ว่าตาม จุลยุทธการวงศ์ คือย้ายพระราชฐาน แต่บางตำราว่าสร้างวัดนั้นในวัง) และคงจะทรงดำเนินตามอย่างพระมหาธรรมราชาลิไท เมื่อได้ทรงสร้างวัดจุฬามณีแล้ว จึงเสด็จออกทรงผนวชที่วัดจุฬามณีนั้น ๘ เดือน ๑๕ วัน (ว่า พ.ศ. ๑๙๙๘ บ้าง ว่า พ.ศ. ๒๐๐๘ บ้าง) อีกทั้งต่อมาใน พ.ศ. ๒๐๒๗ ได้โปรดให้พระราชโอรสและพระราชนัดดาผนวชเป็นสามเณร ประเพณีบวชเรียนคงตั้งต้นจริงตั้งแต่บัดนี้สืบมา ในด้านวรรณคดี ที่เป็นงานใหญ่คือ โปรดให้ประชุมราชบัณฑิตแต่งหนังสือมหาชาติคำหลวง ขึ้นใน พ.ศ. ๒๐๒๕/1482

เทคโนโลยี: เยอรมันก้าวไกลมาในการพิมพ์

พ.ศ. ๑๙๙๓ (ค.ศ. 1450) ที่เยอรมนี กูเตนเบิร์ก (Gutenberg) พิมพ์หนังสือด้วยตัวเรียงพิมพ์โลหะเป็นครั้งแรก (หนังสือที่พิมพ์คือไบเบิล)

จักรวรรดิโรมันตะวันออกล่มสลาย ยุโรปสิ้นสุดสมัยกลาง

พ.ศ. ๑๙๙๖ (ค.ศ. 1453) หลังจากจักรวรรดิไบแซนไทน์ (Byzantine Empire) หรือโรมันตะวันออกถูกพวกออตโตมานเตอร์ก้อบล้อมเข้ามามาก จนสุดท้ายสามารถที่จักรพรรดิคอนสแตนตินที่ ๑๑ จะรักษาไว้ได้ กรุงคอนสแตนติโนเปิลก็แตกแก่สุลต่านมุฮัมหมัดที่ ๒

นี่เป็นอวสานของจักรวรรดิโรมันโบราณ อันถือเป็นจุดกำหนดการ “สิ้นสุดสมัยกลาง” (Middle Ages, ค.ศ. 476-1453) ของยุโรป นับว่าเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ (modern era)

ตะวันตกรุ่งเรือง เมื่อตะวันออกร้างแคว

พ.ศ. ๑๙๙๖-๒๐๗๐ (ค.ศ. 1453-1527) ช่วงเวลาที่เรียกว่ายุคคีนซีฟ (Renaissance) ในยุโรป คือผ่านพันยุคมืด โดยมีการฟื้นฟูศิลปวิทยาการของกรีกและโรมันโบราณ ที่กลับเลือนจางหายไประหว่างเวลา ๑,๐๐๐ ปีแห่งสมัยกลางนั้น

ขณะที่ยุโรปและอารยธรรมตะวันตกก้าวออกจากยุคมืดคีนซีฟขึ้นมาได้นี้ ชมพูทวีปและอารยธรรมตะวันออกได้เริ่มอย่างก้าวลงไปแล้วสู่ความอับเฉาในยุคแห่งความมืดมน ทั้งจากภัยรุกรานและลัทธิอาณานิคมที่จะดำเนินต่อไป

(ถ้ามองโดยรวมทั้งโลก อาจจะพูดว่า อารยธรรมมนุษย์ได้ก้าวสู่ยุคแห่งการรุกรานและห้าหับปีทา ไม่แบบโจ่งแจ้งก็แบบแฝงเร้น)

จากบน/จากซ้าย:
ไบเบิลของกูเตนเบิร์ก
คอนสแตนตินที่ ๑๑
กูเตนเบิร์ก
Leonardo da Vinci
Michelangelo Buonarroti

ศาลใหญ่กำจัดคนนอกคริสต์ ที่กัสเปน

พ.ศ. ๒๐๒๖ (ค.ศ. 1483) โดยการร้องขอของราชาและราชินีแห่งสเปน โป๊ป/สันตะปาปา ซิกซตัส ที่ ๔ (Sixtus IV) ทรงมอบอำนาจให้ตั้งศาลไต่สวนศรัทธาของสเปน (Spanish Inquisition) ขึ้นเป็นเอกเทศเพื่อกำจัดกวาดล้างคนนอกศาสนา (persecution) ศาลฯ ของสเปนนี้ขึ้นชื่อว่าเหี้ยมโหดคลั่งลัทธิอย่างที่สุด

คนพวกหนึ่งที่ถูกฆ่ามาก คือพวกที่ถูกหาว่าเป็นแม่มดหมอผี ซึ่งถูกกำจัดมากมายตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 14 ถึง 18 (ช่วง พ.ศ. ๑๘๕๐-๒๒๕๐) เช่น Spanish Inquisition ที่ให้เอาคนซึ่งถูกกล่าวหาอย่างนี้ไปเผาทั้งเป็น วันละถึง ๑๐๐ คน

(แม้แต่หนี้ยัยการกำจัดทางศาสนาอย่างนี้จากยุโรปมาอยู่ในอเมริกาแล้ว คนที่หนีมาก็ยังทำหั่นกันอีก เช่นที่เมืองซาเล็ม ในรัฐแมสซาชูเซตส์ เมื่อปี ๒๒๓๕ ก็ยังมีการจับคนที่ถูกหาว่าเป็นแม่มดฆ่าเสีย ๒๐ คน)

(ในสเปนนั้น ศาลให้คำว่า “นอกรีต” รวมถึงชาวมุสลิมด้วย)

จากบบ:
โป๊ป ซิกซตัส ที่ ๔
ยิว

ยิวแ่ก่ทุกยุค และทุกที่

ยิวเป็นพวกหนึ่งที่ถูกกำจัด (persecution) อย่างรุนแรง ทั้งในสเปนและที่อื่นในยุโรป ทั้งในแง่ต่างศาสนา แล้วต่อมาก็นับในแง่เชื้อชาติอีก ผสมทั้งทิวชังยิว หรือลัทธิต่อต้านยิว (anti-Semitism) ที่สืบจากความเชื่อว่าพวกยิวเป็นตัวการให้พระเยซูถูกจับตรึงไม้กางเขน เช่น

ในปี ๑๘๙๑ ที่บางเมืองในสวีตเซอร์แลนด์และเยอรมนี พวกยิวถูกหาว่าเป็นพวกแพร่โรคไข้ดำ แล้วยิวทุกคนที่ถูกหาตัวได้ก็ถูกต้อนเข้าไปในอาคารไม้และเผาคลอกทั้งเป็น เฉพาะที่เมืองสตรัสเบิร์กในฝรั่งเศสคนยิวถูกจับแขวนคอ กว่า ๒,๐๐๐ คน หรืออย่างในสเปน เมื่อ พ.ศ. ๒๐๓๕ คนยิวถูกขับออกจากประเทศแสนเจ็ดหมื่นคน

โคลัมบัสค้นพบอเมริกา

พ.ศ. ๒๐๓๕ (ค.ศ. 1492) คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส (Christopher Columbus) นักสำรวจชาวอิตาลี ผู้ทำงานให้แก่ทางการสเปน เดินทางจากยุโรปไปตะวันตก โดยเชื่อว่าเพราะโลกกลม เขาก็จะไปถึงอินเดียได้ แต่กลายเป็นว่าเขาได้ค้นพบทวีปอเมริกา

(ต่อมาปี ๒๐๔๒/ค.ศ. 1499 อเมริโก เวสปุชชี/ Amerigo Vespucci ได้นำสำรวจอเมริกาใต้ส่วนเหนือ อย่างกว้างขวางและเขียนบรรยายการเดินทางไว้ นักภูมิศาสตร์ยุโรปชอบใจ เลยตั้งชื่อแผ่นดินที่ค้นพบใหม่นี้ ตามชื่อของเขาเป็น “อเมริกา”)

โป๊ปให้โปรตุเกสกับสเปนแบ่งโลก ไปหาเมืองขึ้นได้คนละซีก

พ.ศ. ๒๐๓๗ (ค.ศ. 1494) สืบเนื่องจากปัญหาที่เพิ่มขึ้นในการแข่งขันกันหาอาณานิคม จนถึงกรณีการเดินทางของโคลัมบัสนี้ ทำให้ผู้ปกครองประเทศโปรตุเกส และประเทศสเปน ต้องมาตกลงกันในการแสวงหาผลประโยชน์ที่จะไม่ให้ขัดแย้งกัน และได้เซ็นสนธิสัญญาโตรเดซิลลาส (Treaty of Tordesillas)

ทั้งนี้ โดยโป๊ป/สันตะปาปาอเล็กซานเดอร์ที่ ๖ ประทานความชอบธรรมในการแบ่งโลกด้วยการขีดเส้นแบ่งลงในมหาสมุทรแอตแลนติก ให้ดินแดนในส่วนที่มีใช้เป็นของชาวคริสต์ แยกออกเป็น ๒ ซีก ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ซีกตะวันออก ให้โปรตุเกสไปครอบครองได้ทั้งหมด

และทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ซีกตะวันตก ให้สเปนไปครอบครองได้ทั้งสิ้น

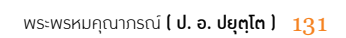
เนื่องจากดินแดนเป็นอันมากที่มาเป็นประเทศบราซิล (Brazil) อยู่เลยเส้นแบ่งโลกไปทางทิศตะวันออก ต่อมา โปรตุเกสจึงเข้าครองบราซิลเป็นอาณานิคม (ค.ศ. 1500-1822 = ๓๒๒ ปี) บราซิลจึงเป็นประเทศเดียวในละตินอเมริกาที่พูดภาษาโปรตุเกส (ประเทศอื่นแทบทั้งหมดพูดภาษาสเปน เว้นเฮติที่พูดภาษาฝรั่งเศส) บราซิลเป็นประเทศใหญ่ที่สุดในละตินอเมริกาทั้งโดยเนื้อที่ และประชากร เป็นเกือบครึ่งหนึ่งของทวีปอเมริกาใต้ (บราซิลมีประชากรมากเป็นที่ ๒ ในทวีปอเมริกาทั้งเหนือและใต้ คือรองจากสหรัฐอเมริกา และมีอาณาเขตกว้างใหญ่เป็นอันดับ ๓ ถัดจาก แคนาดา และสหรัฐฯ) และเป็นประเทศที่มีประชากรเป็นคาทอลิกมากกว่าประเทศอื่นใดในโลก

ในปี ๒๐๕๗/1514 สันตะปาปาลีโอ ที่ ๑๐ ออกพระโอองการห้ามใครอื่นผู้ใดก็ตาม มิให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวแทรกแซงกับสมบัติของโปรตุเกส

จากซ้าย:
อเมริโก เวสปุชชี
คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส
โป๊ปอเล็กซานเดอร์ ที่ ๖
แผนที่ของโคลัมบัส

หน้าตรงข้าม:
Treaty of Tordesillas
เส้นแบ่งโลก ที่โป๊ปขีดให้

โปรตุเกสเปิดอินเดียแก่การหาอาณานิคม

พ.ศ. ๒๐๔๐ (ค.ศ. 1497) วาสโกดากามา (Vasco da Gama) ชาวโปรตุเกส เดินทางเรืออ้อมแหลมกู๊ดโฮป แล้วปีต่อมา ๒๐๔๑ ก็มาถึงอินเดีย ได้ชื่อว่าเป็นผู้เปิดถิ่นแดนตะวันออกแก่การค้าและการจับจองอาณานิคมของโปรตุเกส และเริ่มยุคแห่งการแข่งขันการค้าและอาณานิคมระหว่างโปรตุเกส สเปน อังกฤษ และฝรั่งเศส อีกหลายศตวรรษ

วาสโกดากามา

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

สงครามอาณานิคมมุสลิม ต่างนิกาย แข่งอำนาจกัน

พ.ศ. ๒๐๔๕ (ค.ศ. 1502) ที่จักรวรรดิออตโตมาน หลังจากล้มจักรวรรดิโรมันตะวันออก คือไบแซนไทน์ได้ใน พ.ศ. ๑๔๕๖ และเข้าตั้งเมืองหลวงในคอนสแตนติโนเปิล แล้ว พวกออตโตมานตอร์กที่เป็นมุสลิมนิกายสุหนี่ก็แข่งอำนาจกับจักรวรรดิเปอร์เซียทางตะวันออก ที่เป็นมุสลิมนิกายชีอะฮ์ ต่อแต่นี้ก็ทำสงครามกันเป็นระยะๆ

เริ่มการค้าทาส

จับคนอาฟริกันขายส่งมาอเมริกา

พ.ศ. ๒๐๕๒ (ค.ศ. 1509) เริ่มมีการค้าทาสในทวีปอเมริกา คนอาฟริกันถูกจับส่งมาขายเป็นทาสตลอดเวลาราว ๓๐๐ ปี กว่าสหรัฐจะเลิกการค้าทาสใน พ.ศ. ๒๓๕๑ (ค.ศ. 1808) ก็ขายมาเกิน ๑๐ ล้านคน (หลังจากเลิกค้าทาสแล้ว ๕๗ ปี สหรัฐจึงยกเลิกสถาบันทาสสำเร็จในปี ๒๔๐๘/1865)

โปรตุเกสผู้พิชิตมะละกา คือฝรั่งเศส ที่มาผูกสัมพันธ์และเปิดการค้ากับไทย

พ.ศ. ๒๐๕๔ (ค.ศ. 1511) ที่กรุงศรีอยุธยา ในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ (โอรสของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ) ดูอาร์ตี เฟร์นันเดซ (Duarte Fernandez) นำทูตคณะแรกของโปรตุเกสมาเข้าเฝ้า เพื่อแจ้งว่าโปรตุเกสได้เข้าครอบครองมะละกาแล้ว (ยึดได้ ๑๕ สิงหาคม) กรุงศรีอยุธยาแม้จะถือว่ามะละกาเป็นดินแดนของสยาม แต่เวลานั้นกำลังมีศึกหนักกับเชียงใหม่ จึงมิได้ว่ากล่าวอันใดต่อโปรตุเกส เพียงแต่แสดงความเห็นชอบให้โปรตุเกสเข้ามาทำการค้าที่พระนครศรีอยุธยา นครศรีธรรมราช ปัตตานี มะริด (Mergui) และตะนาวศรี (Tenasserim)

สเปนล่าอาณานิคมและสมบัติ ในอเมริกา

พ.ศ. ๒๐๕๕ (ค.ศ. 1512) ถึงปีนี้ สเปนซึ่งเป็นยุโรปชาติแรกที่มาล่าอาณานิคมในอเมริกา ได้ครอบครองเกาะขนาดใหญ่ในเวสต์อินดีสหมดแล้ว แต่ต้องผิดหวังเศร้าใจเป็นที่สุด เมื่อพบว่าผืนแผ่นดินที่นั่นแทบไม่มีสมบัติอะไรที่จะขนเอาไป มีแต่คนพื้นถิ่นไม่สู้มีค่า ที่ล้มหายตายไปอย่างรวดเร็วเมื่อติดต่อกับคนยุโรป

ต่อมา พวกสเปนได้ข่าวว่า ที่เปรู ชาวอินคา ร่ำรวยมาก แล้วก็ได้ยินอีกว่า ที่เม็กซิโก พวกแอซเทค (Aztec) มีเงินและทองคำอุดมสมบูรณ์ ดังนั้น พอถึงปี ๒๐๖๒/1517 พวกสเปนก็เข้าบุกรุกอาณาจักรแอซเทค ครอบครองอยู่ 2 ปี ก็พิชิตเสร็จ เปลี่ยนเมืองหลวงของพวกแอซเทคเป็นเมืองเม็กซิโก (Mexico City) ได้เงินทองมากมาย ทำให้มีจินตนาการว่าทางเหนือขึ้นไปจะมีสมบัติมหาศาล

การกำจัดพวกแอซเทคนั้นสำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือของคนอินเดียแดงพวกที่เกลียดชาวแอซเทค และอาศัยโรคฝีดาษช่วย

กษัตริย์มานูเอล ที่ ๑

อาณานิคมแรกของโปรตุเกส ในอินเดีย

พ.ศ. ๒๐๕๓ (ค.ศ. 1510) กษัตริย์มานูเอล (Manuel) แห่งโปรตุเกสส่งกำลังมายึดเมืองท่าสำคัญๆ ตั้งแต่อาวเปอร์เซียจนถึงอินเดีย เป็นของตน ทำให้การค้าแบบเปิดจบสิ้นไป และในคราวนี้ที่อินเดีย โปรตุเกสได้ตั้ง **อาณานิคมที่กัว (Goa)** เป็นศูนย์การค้า และเผยแพรศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

จากเม็กซิโก พวกสเปนย้อนกลับมายังแดนที่ปัจจุบันเป็นเปรู (Peru) แล้วต่อมาก็รุกเข้าในถิ่นของพวก **อินคา (Inca)** พอถึงปี ๒๐๗๕/1532 ก็จับจักรพรรดิอินคาได้ เมื่อรวบรวมยึดทรัพย์สินสมบัติได้มากมายแล้ว ปีต่อมาก็สำเร็จโทษจักรพรรดิอินคาเสีย และปกครองดินแดนทั้งหมด แต่ถึงปี ๒๐๗๘/1535 จึงหาที่เหมาะสมได้ และตั้งเมืองหลวงของตนที่ใกล้ฝั่งทะเล ชื่อว่าเมืองลิมา (Lima; ปัจจุบันเป็นเมืองหลวงของเปรู) แล้วสเปนก็ออกกรูกรานชนเจ้าถิ่นอินเดียนแดง ขยายดินแดนออกไปทุกทิศ

ในที่ซึ่งปัจจุบันเป็นเม็กซิโกภาคใต้ และ **กัวเตมาลา (Guatemala)** ซึ่งอยู่ตอนบนของอเมริกา กลาง ชนเจ้าถิ่นคือพวก **มายา (Maya)** ยืนหยัดรักษาอิสรภาพอยู่ได้ทนนานกว่าพวกแอซเทคและอินคา แต่พวกมายาทรุดโทรมอ่อนกำลังทั้งจากความแตกแยกภายในและล้มตายมากมายด้วยโรคระบาดที่มาจากสเปน ในที่สุดก็ถูกพวกสเปนยึดครองในปี ๒๐๘๕/1542

พวกมายานี้เป็นชนอินเดียนแดงเก่าแก่ มีบรรพบุรุษจากเอเชียซึ่งข้ามแผ่นดินส่วนเชื่อมต่อช่องแคบ

เบริงที่ไซบีเรีย เข้าอลาสกามาสู่ทวีปอเมริกาเมื่อกว่า ๒๐,๐๐๐ ปีมาแล้ว และเป็นชนพวกแรกในอเมริกาที่มีบันทึกประวัติศาสตร์ ซึ่งเริ่มเขียนตั้งแต่ราว พ.ศ. ๕๐๐ = 50 BC พบที่ทำแพงวัง อนุสาวรีย์ และเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น ซึ่งทำให้รู้ประวัติของราชา และราชินีสำคัญ ตั้งแต่ยุคนั้นมาจนถึงถูกสเปนเข้าครอง

อารยธรรมมายารุ่งเรืองสุดในช่วงปี ๘๓๕-๑๔๕๒/292-909 ซึ่งถือกันว่าเป็นยุคคลาสสิก พวกมายาก้าวหน้าทางคณิตศาสตร์ ดาราศาสตร์ โดยเฉพาะคำนวณปฏิทินได้แม่นยำ มีระบบการเขียนหนังสือที่พัฒนามาก ระบบเกษตรและชลประทานที่ซับซ้อนมาก มีสถาปัตยกรรมและประติมากรรมเป็นต้น บางอย่างก้าวหน้ากว่ายุโรปในยุคเดียวกัน แต่แพ้ยุโรปในด้านเทคโนโลยี ไม่ได้พัฒนาเครื่องจักรที่ทุนพลังงาน ไม่รู้จักใช้ล้อรถ และไม่ได้ฝึกสัตว์ไว้ใช้งานแทนแรงงาน จึงแพ้พวกยุโรป อารยธรรมมายาเริ่มเสื่อมมาแล้วตั้งแต่หลังปี ๑๔๕๒ ก่อนถูกสเปนทำลายในที่สุด

Aztec Sun Stone

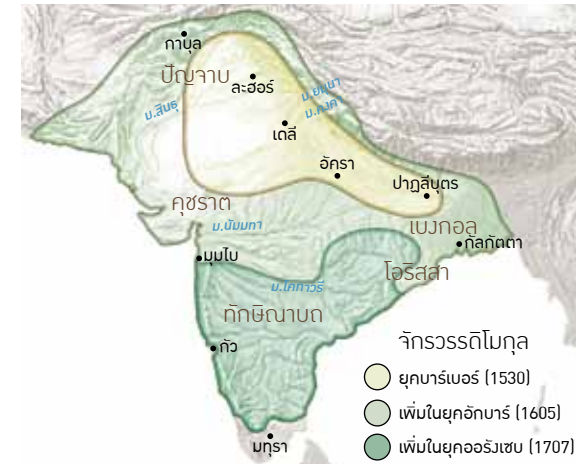

คุรุนานัก

คิดจะสมาน ยิ่งเพิ่มการขัดแย้ง

พ.ศ. ๒๐๖๓ (ค.ศ. 1520) คุรุนานักตั้งศาสนาสิกข์
 ประสานศาสนาฮินดู กับอิสลาม (แต่กลายเป็นมีศาสนาอีก
 ๑ ที่จะต้องมาขัดแย้งกันเพิ่มขึ้น)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

ฝรั้งพาโรคระบาดไปแพร่ในอเมริกา เจ้าถิ่นตายถึงใบไม้ร่วง

พวกเขาส่งพาโรคระบาด เช่น ฝีดาษ หัด และไอกรน
 เข้าไป พวกคนพื้นเมืองและอินเดียนแดงไม่มีภูมิคุ้มกัน
 ก็พากันล้มตายเป็นใบไม้ร่วง ที่เม็กซิโก นับมาร้อยปีจาก
 ๒๐๖๒ ที่สเปนเข้าดินนั้น ประชากรเจ้าถิ่นเดิมลดลงจาก ๒๕
 ล้านเหลือเพียงราว ๑ ล้านคน

โรคระบาดจากยุโรปเหล่านี้ เดียวเกิดที่โน้นเดียว
 เกิดที่นี่ โดยเฉพาะฝีดาษ รวมแล้วตั้งแต่เริ่มพบชาวยุโรป
 ฝรั้งว่าประชากรอินเดียนแดงลดลง ๙๐% เมื่อแรกสเปน
 เข้าไป มีชาวยุโรป ๕๐ ล้านคน เมื่อถึง ค.ศ. ที่ 17 เหลือ
 เพียง ๔ ล้านคน

บาเบอร์

ระลอกที่ 3. มุสลิมมงโกล

จตุรยุคสุลต่านแห่งเดลี เข้าสู่ยุคมุสลิมมงโกล

พ.ศ. ๒๐๖๙ (ค.ศ. 1526) อาณาจักรสุลต่านแห่งเดลี (Delhi Sultanate) ของมุสลิมเตอร์ก ซึ่งตั้งขึ้นเป็นจักรวรรดิมุสลิมแรกของอินเดียเมื่อ พ.ศ. ๑๗๔๙ (ค.ศ. 1206) จนกระทั่งถูกตีมุร (Timur) ทำลายล้างในปี ๑๙๔๑ (ค.ศ. 1398) แล้วอ่อนเปลี้ยมานาน ได้ถึงกาลอวสาน ในปี ๒๐๖๙

ครั้งนั้น **บาเบอร์** (Babur หรือ Baber; คำอาหรับ = เสือ) เจ้ามุสลิมมงโกล ซึ่งสืบเชื้อสายจากเจงกิสข่าน และจากตีมุร อ้างสิทธิ์ว่าอินเดียเป็นมรดกที่ตีมุร (Timur) บรรพบุรุษของเขาได้พิชิตไว้ แล้วยกทัพจากอัฟกานิสถาน เข้ามามีอำนาจสุลต่านแห่งเดลีให้สิ้นอำนาจไปโดยสิ้นเชิง

บาเบอร์ ตั้งราชวงศ์ใหม่ขึ้นในเดลี เริ่มครอง **จักรวรรดิโมกุล** หรือมุขัล (Mogul/Mughal Empire) ซึ่งยั่งยืนมาจนอินเดียตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษใน พ.ศ. ๒๔๐๑ (ค.ศ. 1858)

มุสลิมเตอร์ก ปกครองมุสลิมอาหรับหมดสิ้น

พ.ศ. ๒๐๖๐ (ค.ศ. 1517) สุลต่านเซลิมที่ ๑ (Selim I) แห่งจักรวรรดิออตโตมานยึดครองซีเรียและอียิปต์ ล้มกาหลิปแห่งอียิปต์ เข้าครอบครองดูแลเมืองศักดิ์สิทธิ์ รวมทั้งมักกะฮ์ และมะดีนะฮ์ในอาระเบีย ถึงตอนนี้นัจักรวรรดิมุสลิมเตอร์กครอบคลุมนาโตเลีย ยุโรปตะวันออกเฉียงใต้ ดินแดนอาหรับแห่งตะวันออกกลาง และแอฟริกาเหนือ

ความยิ่งใหญ่ของจักรวรรดิออตโตมานนั้น พูดง่าย ๆ ก็เหมือนกับรวม ๒ จักรวรรดิใหญ่เข้าด้วยกัน คือทั้งจักรวรรดิโรมันตะวันออก (Byzantine Empire) ที่ตีได้ในปี ๑๙๙๖=ค.ศ. 1453) และจักรวรรดิกาหลิปแห่งอาหรับ (Arab Caliphate) ที่เข้าครองในบัดนี้ แดนที่จะแข่งอำนาจกับจักรวรรดิออตโตมาน เหลือเพียงจักรวรรดิ

เปอร์เซียทางตะวันออก และกลุ่มประเทศยุโรปทางตะวันตก ซึ่งออตโตมานกำลังคุกคามเข้ามาใกล้ใจกลางแล้ว

มุสลิมเตอร์กเอเชียกลาง ย้อนการ ปกครองมุสลิมอาหรับตะวันออกกลาง

ย้อนหลังไปประมาณ ๘๐๐ ปีก่อนโน้น ราว พ.ศ. ๑๒๕๐ (ค.ศ. 700) เมื่อแรกศาสนาอิสลามตั้งขึ้นใหม่ในดินแดนอาหรับ ท้ามุสลิมอาหรับ จากตะวันออกกลาง (Middle East) เดินทาง ๓-๔,๐๐๐ กิโลเมตร นำศาสนาอิสลามไปเปลี่ยนชนเผ่าต่างๆ ในเอเชียกลาง (Central Asia) ให้เป็นมุสลิม

จากนั้นไม่นาน ชนชาวเอเชียกลางที่เป็นมุสลิมแล้ว โดยเฉพาะพวกเตอร์ก ก็เป็นฝ่ายนำอิสลามลงมาแผ่ขยายอำนาจย้อนเข้าไปในแดนอาหรับ ดังที่ได้เริ่มเข้าแทน

อาหรับที่แบกแดดตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๐๑ (ค.ศ. 1258) และเมื่อถึงยุคของออตโตมานเตอร์กในบัดนี้ **มุสลิมเตอร์กจากเอเชียกลาง** ก็ได้มาเป็นผู้จัดกิจการศาสนาอิสลาม และปกครองชาวมุสลิมอาหรับในตะวันออกกลางทั้งหมด

สุลต่านเซลิม ที่ ๑

เกิดโปรเตสแตนต์ ยุโรปเข้ายุคปฏิรูป

พ.ศ. ๒๐๖๐-๒๑๐๒ (ค.ศ. 1517-1559) ช่วงเวลาที่เรียกว่า (ยุคแห่ง) การปฏิรูป (Reformation) ในยุโรป เนื่องจากเกิดศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ ในพ.ศ. ๒๐๖๐ ทำให้มีการปรับเปลี่ยนความคิดความเชื่อ ถือและการปฏิบัติต่างๆ ในทางศาสนาและวัฒนธรรม

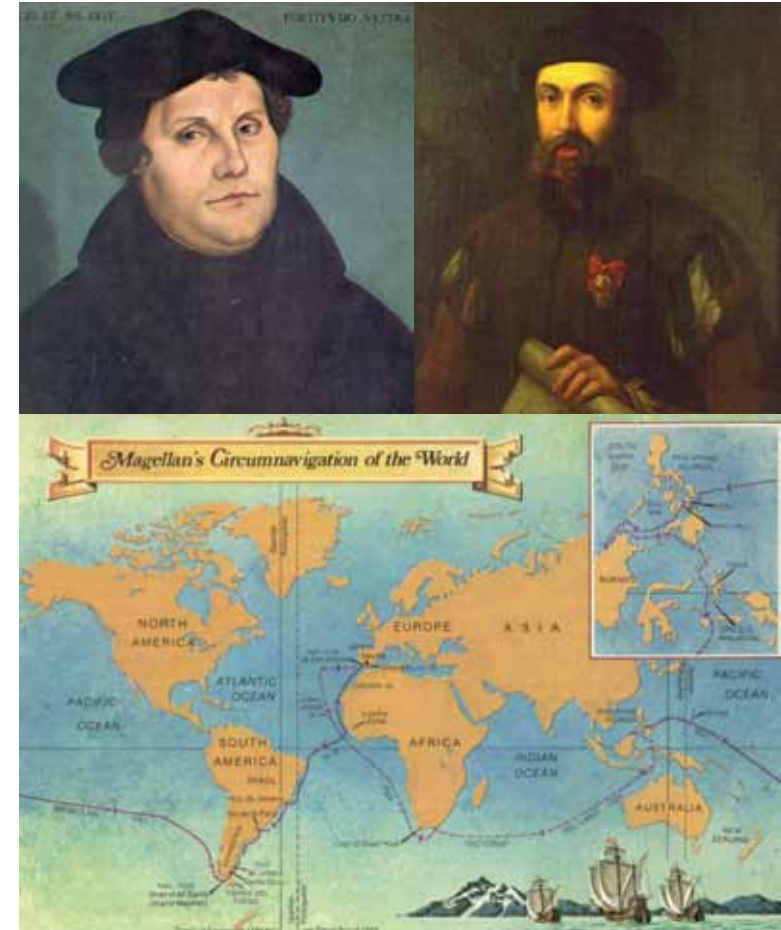
พร้อมนั้นในทางการเมือง พวกเจ้าเยอรมันจำนวนหนึ่งยึดอดไม่ยอมยกขึ้นต่อโป๊ปอยู่แล้ว ก็ได้มาร์ติน ลูเธอร์ เป็นจุดรวมกำลัง จึงแข็งข้อต่อโป๊ป และต่อจักรพรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ (Holy Roman Emperor) ทำให้มีการปราบปรามและรบราฆ่าฟันกันอย่างรุนแรง

เดินเรือหาทางไปมา ได้ชื่อมหาสมุทรแปซิฟิก อีกทั้งพิสูจน์ว่า โลกนี้กลมจริง

พ.ศ. ๒๐๖๒-๒๐๖๕ (ค.ศ. 1519-1522) เฟอร์ดินานด์ มาเจลลัน (Ferdinand Magellan) เป็นนักเดินเรือชาวโปรตุเกส และทำงานให้ประเทศของตนมานาน แต่คราวหนึ่งผิดหวัง จึงไปกราบทูลถวายบริการแด่พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๑ แห่งสเปน โดยเสนอว่า ตามที่ถือกันมาว่า หมู่เกาะโมลุกกะส์ (Moluccas) แหล่งเครื่องเทศ

สำคัญ อยู่ในโลกซีกตะวันออก จึงเป็นสมบัติของโปรตุเกส ตามที่องค์พระสันตะปาปาได้ทรงแบ่งโลกไว้ให้แล้วนั้น คราวนี้เอาใหม่ เขาจะแล่นเรือออกทางทิศตะวันตกไปให้ถึงหมู่เกาะโมลุกกะส์นั้น แล้วที่นั่นแหละ จะเป็นการพิสูจน์ว่าหมู่เกาะโมลุกกะส์นั้นอยู่ในโลกซีกตะวันตก จึงต้องเป็นสมบัติของสเปน พระเจ้าแผ่นดินสเปนก็ทรงตกลง

มาเจลลันออกเรือในวันที่ ๑๐ ส.ค. ถึงทะเล ๒๐ ก.ย. 1519 ไปกัน ๒๗๐ คน ด้วยเรือ ๕ ลำ แล่นลงทางฝั่งแอฟริกา แล้วข้ามมหาสมุทรแอตแลนติก แล่นเลียบฝั่งทวีปอเมริกาใต้จนเข้าช่องแคบปลายสุดทวีป (ได้นำตามชื่อของเขาว່งแคบมาเจลลัน) ออกทะเลใหญ่ที่เคยเรียกว่าทะเลใต้ (South Sea) แต่ได้ชื่อใหม่ตามที่เขาเรียกว่า “มหาสมุทรแปซิฟิก” (Pacific Ocean, “ห้วงมหรณพอันสงบ”) แล่นมาแวะเกาะกวม (Guam) แล้วไปถึงฟิลิปปินส์ ตัวเขาเองเสียชีวิตที่นั่น (๒๗ เม.ย. 1521) คนที่เหลือแล่นเรือต่อไปถึงหมู่เกาะโมลุกกะส์ แล้วเดินทางต่อจนเหลือเรือ ๑ ลำ มีคน ๒๑ คน กลับมาถึงสเปน ๘ ก.ย. 1522 รวมใช้เวลา ๓ ปี ผลได้คือการพิสูจน์ว่าโลกกลมจริง และรู้ว่าทวีปอเมริกามีไซอันเดียวแต่คือดินแดนที่เป็น “โลกใหม่”

บบากซ้าย:
มาร์ติน ลูเธอร์
มาเจลแลน

รูป:
พระธาตุยาคู
สำเนาช่วย:
Pope Clement VII
พระเจ้าเฮนรีที่ ๘

พระสิริมณฑลจารย์แห่งล้านนา ปรากฏ ไทยที่สุโขทัยในมาตรฐานวิชาการสากล

พ.ศ. ๒๐๖๗ (ค.ศ. 1524) ที่อาณาจักรล้านนา
ในรัชกาลพระเมืองแก้ว พระสิริมณฑลจารย์ แห่งวัด
สวนขวัญ นครเชียงใหม่ รัตนคัมภีร์ **มังคลัตถทีปนี** ซึ่ง
อธิบายมงคล ๓๘ ประการ ในมงคลสูตร (ขุ.ข.๒๕/๔/๓;
ขุ.สุ.๒๕/๓๑๖/๓๗๖) อันเป็นพระสูตรสำคัญที่แสดงหลัก
การดำเนินชีวิตของพุทธิกชน และถือเป็นบทสวดหลัก
ของพุทธบริษัท โดยประมวลอรรถาธิบายจากอรรถกถา
ฎีกา อนุฎีกา เป็นต้น มากมาย พร้อมทั้งคำบรรยายของ
ท่านเอง นำมาแจกแจงอย่างละเอียดลออ มีระเบียบ เป็น
ลำดับ พร้อมด้วยระบบการอ้างอิงที่ครบถ้วนชัดเจนแม่นยำ
ปัจจุบันใช้เป็นตำราเรียนในหลักสูตรพระปริยัติธรรม
แผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทย สำหรับ ป.ธ. ๔-๕ และ ๗
(ท่านรัตนคัมภีร์อื่นอีก ๓ คือ **เวสสันดรทีปนี จักกวาห-
ทีปนี และสังฆาปการสฎีกา**)

ตลอดช่วงเวลาตั้งแต่ประมาณกลางพุทธศตวรรษ
ที่ ๒๐ จนถึงพุทธศตวรรษที่ ๒๑ เฉพาะอย่างยิ่ง ใน
รัชกาลพระเมืองแก้ว (พ.ศ. ๒๐๓๘-๒๐๖๘/ค.ศ. 1495-
1525) ล้านนาได้เป็นดินแดนแห่งความรุ่งเรืองของการ
ศึกษา มีวรรณคดีภาษาบาลีเกิดขึ้นมาก พระเถระหลาย
ท่านเป็นปราชญ์นิพนธ์คัมภีร์และตำราไว้ นอกจากนี้

พระสิริมณฑลจารย์ ยังมี เช่น พระญาณกิตติ (โยชนา-
วินัย, โยชนาภิธรรม เป็นต้น) พระรัตนปัญญา (สารัตถ-
สังคหะ, ชินกาลมาลีปกรณ์) พระโพธิรังสี (จามเทวีวงศ์)
พระนันทาจารย์ (สารัตถสังคหะ) พระสุวรรณรังสี
(ปฐมสมโพธิสังเขป) สันนิษฐานกันว่า **ปัญญาสาตก** ก็
แต่งในยุคนี้

อังกฤษประกาศไม่ขึ้นกับโป๊ป ตั้งนิกายใหม่ของตนเอง

พ.ศ. ๒๐๗๗ (ค.ศ. 1534) พระเจ้าเฮนรีที่ ๘
(Henry VIII) ซึ่งไม่ได้พระโอรสที่จะสืบต่อราชวงศ์ทิวเดอร์
(Tudor) ทรงหาเหตุถือการอภิเษกสมรสกับพระมเหสีว่า
เป็นโมฆะ เพื่อจะทรงมีมเหสีใหม่ จึงได้ติดต่อขอให้โป๊ป
ทรงออกกฤษฎีกาตามนั้น แต่ไม่สำเร็จ พระเจ้าเฮนรีที่ ๘
จึงประกาศแยกตัวไม่ขึ้นต่อโป๊ป/สันตะปาปาที่วาดักกัน
โดยตั้ง**ศาสนจักรอังกฤษ** (Church of England) ขึ้น
อันเป็นโปรเตสแตนต์นิกายหนึ่ง และกษัตริย์อังกฤษเป็น
ประมุขศาสนจักรเอง แล้วทรงมีมเหสีองค์ใหม่และกด
การปราบปรามบาทหลวงทั้งหลายต่างๆ นานา

โปรเตสแตนต์ปฏิรูป คาทอลิกย้อนปฏิรูป กิรบกันใหญ่

พ.ศ. ๒๐๘๓ หรือ ๒๑๐๒-๒๑๕๓ (ค.ศ. 1540 หรือ 1559-1610) การปฏิรูปโดยโปรเตสแตนต์นั้นตามมาด้วยการย้อนปฏิรูป (Counter-Reformation) ของฝ่ายโรมันคาทอลิก ที่จะเร่งกำจัดพวกโปรเตสแตนต์ให้หมดสิ้น

โป๊ปตัวศาลสูงสุด กำกับการไต่สวนศรัทธาอีกชั้น

พ.ศ. ๒๐๘๕ (ค.ศ. 1542) เนื่องจากได้มีศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์เกิดขึ้น ซึ่งการกำจัด (persecution) จะต้องจัดการเป็นพิเศษ โป๊ป/สันตะปาปา ปอล

ที่ ๓ (Paul III) จึงทรงจัดให้มีคณะกรรมการธิการของพระคาร์ดินัลขึ้นมากำกับ เป็นศาลสูงสุดในการไต่สวนศรัทธา ซึ่งต่อมาใน พ.ศ. ๒๑๓๑ (ค.ศ. 1588) โป๊ป/สันตะปาปา ซิกซ์ตัสที่ ๕ (Sixtus V) ได้จัดตั้งให้มีรูปร่างชัดเจนเป็น the Congregation of the Roman and Universal Inquisition เรียกสั้นๆ ว่า the Holy Office

เริ่มต้นปฏิวัติวิทยาศาสตร์ ขัดกับศาลคริสต์

พ.ศ. ๒๐๘๖ (ค.ศ. 1543) โคเปอร์นิคัส (Copernicus) พิมพ์หนังสือ *On the Revolutions of Celestial Spheres* (ว่าด้วยปฏิกิริยแห่งวงกลมสวรรค์) แสดงหลักความจริงว่าโลกหมุนรอบดวงอาทิตย์ โดยมีดวง

อาทิตย์เป็นศูนย์กลางของจักรวาล ถือว่าเป็นการเริ่มต้นปฏิวัติวิทยาศาสตร์ (scientific revolution)

แต่เพราะขัดกับคำสอนของศาสนาคริสต์ซึ่งยังมีอำนาจอยู่มาก จึงเป็นเหตุให้นักวิทยาศาสตร์ที่เผยแพร่ความรู้เช่นนั้น ถูกจับขึ้นศาลไต่สวนศรัทธา (Inquisition) และลงโทษ เช่น บรูโน (Giordano Bruno) ถูกเผาทั้งเป็นใน ค.ศ. 1600 กาลิเลโอ (Galileo Galilei) แม้จะยอมรับผิด ลดโทษ ก็ถูกกักขังให้อยู่แต่ในบ้านจนตายใน ค.ศ. 1642

จากซ้าย:
สันตะปาปา ปอลที่ ๓
สันตะปาปา ซิกซ์ตัสที่ ๕
นิโคลัส โคเปอร์นิคัส
จอร์ดาโน บรูโน
กาลิเลโอ กาลิเลอี

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

สเปนนักล่า กำลายแอสเทกแล้ว ก็ลุ่มอินคา

พ.ศ. ๒๐๙๖ (ค.ศ. 1553) หลังจากล้มอาณาจักร
แอสเทคลงในปี ๒๐๕๕-๕๗ แล้ว ถึงปีนี้ นักล่าอาณานิคม
ของสเปน ก็ตีอาณาจักรอินคาพินาส

พระนางแมรีละเลงเลือด กวาดล้างโปรเตสแตนต์ในอังกฤษ

พ.ศ. ๒๐๙๘ (ค.ศ. 1555) หลังสิ้นรัชกาลของ
พระราชบิดา คือ เฮนรีที่ ๘ ซึ่งได้ตั้งศาสนจักรอังกฤษ
ขึ้นแล้ว พระนางแมรีที่ ๑ (Mary I หรือ Mary Tudor)
ซึ่งเป็นราชธิดาของมเหสีองค์เก่า ขึ้นครองราชย์ กลับ
หันไปฟื้นฟูนิกายโรมันคาทอลิก และดำเนินการกำจัด

กวาดล้าง (persecution) พวกโปรเตสแตนต์อย่าง

รุนแรง เช่น ให้จำคุกบิชอปแห่งวูร์สเตอร์ และบิชอปแห่ง
ลอนดอน ๒ ปี ออกจากคุกแล้วก็ให้เอาทั้ง ๒ บิชอปนั้นไป
เผาทั้งเป็นที่ออกซฟอร์ด เป็นต้น จนได้สมญาว่า “Bloody
Mary” (แมรีกระหายเลือด หรือแมรีละเลงเลือด)

สงครามศาสนาในยุโรป

“สงครามศาสนา” (Wars of Religion) ที่ประวัติ
ศาสตร์ตะวันตกเล่าไว้นี้ หมายถึงสงครามในศาสนาคริสต์
เอง ระหว่างคาทอลิกกับโปรเตสแตนต์

พ.ศ. ๒๑๐๓ (ค.ศ. 1560) ฝรั่งเศส ซึ่งเป็นประเทศ
คาทอลิก ได้พยายามกวาดล้างโปรเตสแตนต์อย่างรุนแรง
ตั้งแต่วะยะแรก ถึงกับเกิดสงครามศาสนาหลายครั้ง

จากซ้าย:

พระนางแมรีที่ ๑

พระเจ้าฟรานซิสที่ ๒ กับ

พระนางแมรีสจวร์ต

วันเซนต์บาร์โธโลมิว

ในรัชกาลพระเจ้าฟรานซิสที่ ๒ มีการกวาดล้าง
(persecution) พวกโปรเตสแตนต์ ที่เรียกว่าฮูเกนอตส์
(Huguenot) อย่างรุนแรง ฮูเกนอตส์จึงสมคบกันวางแผน
(Conspiracy of Amboise) จะโค่นพวกคาทอลิกที่ปกครอง
ในปี ๒๑๐๓ แต่แผนแตก เลยถูกจับแขวนคอราว ๑,๒๐๐ คน

จากนั้นอีก ๒ ปี ก็เกิดสงครามศาสนากลางเมือง
เป็นระยะๆ รวม ๓๖ ปี (๒๑๐๕-๒๑๔๑/1562-1598) โดย
ที่พวกฮูเกนอตส์ได้ทัพโปรเตสแตนต์ต่างชาติมาช่วยด้วย

ระหว่างนี้มีเหตุการณ์ใหญ่ครั้งร้ายยิ่ง คือ ชาว
คาทอลิกสังหารเหมาชาวโปรเตสแตนต์ในวันเซนต์
บาร์โธโลมิว (Saint Bartholomew's Day Massacre)
ปี ๒๑๑๕/1572 ตั้งแต่ ๒๔ ส.ค. ไป ๒ เดือนเศษ ตาย
ราว ๑๓,๐๐๐ คน

(หลังจากนี้ราวครึ่งศตวรรษ จะถึงรัชกาลพระเจ้า
หลุยส์ที่ ๑๓ ต่อด้วยพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ มหาราช องค์ที่
มีไมตรีกับสมเด็จพระนารายณ์มหาราช สมัยอยุธยา ซึ่งจะ
กวาดล้างโปรเตสแตนต์อย่างรุนแรงยิ่งขึ้น)

อาณาจักรฮินดูสุดท้าย

พ.ศ. ๒๑๐๘ (ค.ศ. 1565) อาณาจักรฮินดูสุดท้ายที่เหลืออยู่ในทักขินาบาถ คือ **วิชัยนคร** (Vijayanagar Empire) ถึงกาลอวสาน หลังจากยืนหยัดอยู่ได้ท่ามกลางอำนาจคุกคามของอาณาจักรมุสลิมที่ล้อมรอบเป็นเวลา ๒๒๙ ปี

จักรวรรดิวิชัยนครนี้มีเนื้อที่กว้างๆ ขนาดใกล้เคียงกับอิรักในปัจจุบัน อยู่ส่วนล่างตลอดถึงปลายสุดของแผ่นดินอินเดีย เจริญรุ่งเรืองมาก มีการติดต่อค้าขายกับกรุงโรม โปรตุเกส ไปจนถึงจีน มีเมืองหลวงชื่อเดียวกันว่า

วิชัยนคร ซึ่งชาวโปรตุเกสที่เดินทางมาได้เขียนบันทึกไว้ราวปี ๒๐๖๓ ว่าใหญ่โตอย่างกับโรม

(ดินแดนส่วนล่างของอินเดียนี้มีการติดต่อโดยเฉพาะทางการค้ากับโรมมานาน อย่างน้อยตั้งแต่ต้นคริสต์ศักราชในยุคอาณาจักรโจหะ ดังที่ในทางโบราณคดีได้พบเหรียญกระษาปณ์ของโรมันมากมายในผืนแผ่นดินแถบนี้)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

จากซ้าย:
ราชินีเอลิซาเบธที่ ๑
พระเจ้าฟิลิปที่ ๒

แมรีสัสมัย์ น้องแมรีหันไป การปราบคาทอลิก

พ.ศ. ๒๑๐๖ (ค.ศ. 1563) เมื่อสิ้นรัชกาลพระนาง **แมรีที่ ๑** แล้ว ราชินีเอลิซาเบธที่ ๑ (Elizabeth I) ซึ่งเป็นราชธิดาของมเหสีองค์ใหม่ ขึ้นครองราชย์ ทรงหันกลับมาบำรุงนิกายอังกฤษ และกำจัด (persecution) พวกคาทอลิก

ฝรั่งเศสว่าแรง ต้องเทียบสเปน

พ.ศ. ๒๑๑๑ (ค.ศ. 1568) สเปนซึ่งเป็นประเทศคาทอลิกสำคัญอีกหนึ่ง ก็กวาดล้าง (persecution) โปรเตสแตนต์อย่างต่อเนื่อง

ปีนี้ พระเจ้าฟิลิปที่ ๒ ซึ่งยิ่งใหญ่มา ปกครอง

ทั้งสเปน เนเธอร์แลนด์ เมืองขึ้นในอเมริกา และดินแดนของโปรตุเกสทั้งหมด ได้ตั้งพระทัยเด็ดเดี่ยวว่าจะบดขยี้พวกโปรเตสแตนต์ให้ดับสิ้นจากดินแดนเหล่านี้ ทรงเริ่มกำจัดโดยเข้าโจมตีโปรเตสแตนต์ใน **เนเธอร์แลนด์** แล้วกลายเป็นสงครามรบกันยืดเยื้อถึง ๘๐ ปี (๒๑๑๑-๑๙/1568-1648)

ระหว่างนั้น ในปี ๒๑๓๑/1588 ก็ยกกองทัพเรือมหาไปปราบอังกฤษที่เป็นประเทศโปรเตสแตนต์ แต่ถูกเผาแพกลับมายับเย็น

ในที่สุดก็ไม่สามารถเปลี่ยนพวกคัทซ์และพวกอังกฤษให้เป็นคาทอลิกได้ด้วยการบังคับ

ในสเปน การกำจัดคนผู้ไม่เป็นคาทอลิก อีกด้านหนึ่ง ซึ่งรุนแรงมาก และยืดเยื้อยิ่ง คือ **ศาลไต้สวนศรัทธา** (Spanish Inquisition) ซึ่งใช้วิธีเผาทั้งเป็น เป็นต้น ยาวนานถึงประมาณ ๓๕๐ ปี (๒๐๒๑-๒๓๓๗/1478-1834)

อวสานแห่งวิชัยนคร

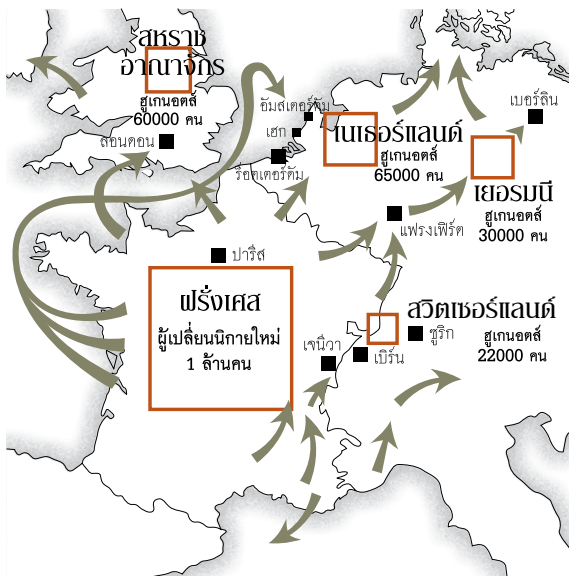
หลังจากสู้รบกับอาณาจักรข้างเคียงครองอำนาจมาไต่ยาวนาน ในที่สุด ผ่านเข้ามาในยุคราชวงศ์โมกุล ถึงปี ๒๑๐๘ (ค.ศ. 1565) **อาณาจักรมุสลิม ๔** แคว้น คือ พิกาปุระ พัทธ อาหมदनคร และกอลคอนดา ได้รวมกำลังกันเข้าตี เอาชนะวิชัยนครได้

ทั้งนี้ ผู้โจมตีได้ต้องการครอบครอง เพียงแต่จะทำลายอำนาจ เมื่อชนะแล้วจึงเข้าเผาทำลายบ้านเรือนทรัพย์สิน ไล่ฆ่าฟันผู้คนจนหมดสิ้น โดยใช้เวลารวม ๕ เดือน แล้วปล่อยทิ้งให้เป็นที่รกร้างไร้ประโยชน์ไม่อาจฟื้นคืนได้อีก

มุสลิมครองสุตอินเดีย

ถึงคราวนี้อำนาจของมุสลิมก็คลุมไปถึงสุดแผ่นดิน จดมหาสมุทรอินเดีย

กษัตริย์แห่งวิชัยนครได้หนีไปตั้งเมืองอยู่ในที่ใหม่ ห่างออกไป และสืบราชย์กันมาอย่างไม่ราบรื่น จนกระทั่งปี ๒๒๑๕ (ค.ศ. 1672) กษัตริย์องค์สุดท้ายสวรรคต ก็สิ้นวงศ์

สงครามสำคัญพลิกผันอารยธรรม

สงครามศาสนาในยุโรป ที่รุนแรงกว่านี้ จะเกิดขึ้น กลางทวีปยุโรป เป็นสงคราม ๓๐ ปี เริ่มแต่ปี ๑๖๑๘/1618 ข้างหน้า

ผลสืบเนื่องสำคัญอย่างหนึ่งของการกวาดล้าง (persecution) และสงครามศาสนา (religious wars) ในยุโรป ก็คือการถ่ายเทประชากรขนาดใหญ่ เช่นยิว ราว ๑๗๐,๐๐๐ คน ถูกขับออกจากสเปนในปี ๑๖๓๕/1492 พวกฮูเกนอตส์กว่า ๔๐๐,๐๐๐ หนีจากฝรั่งเศสในช่วง ไกลปี ๑๖๒๘/1685 และการอพยพหลบหนีคราวใหญ่น้อยอื่นๆ ทั้งที่ไปในประเทศอื่นในยุโรป ตลอดจนไปยังอเมริกา

การถ่ายเทประชากรนี้ นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ก่อรูปแปลงร่างอารยธรรมตะวันตก

โมกุลเริ่มให้เสรีภาพทางศาสนา

พ.ศ. ๒๑๒๔ (ค.ศ. 1581) อักบาร์ (Akbar) จักรพรรดิโมกุลองค์ที่ ๓ ผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดในราชวงศ์ ซึ่งขึ้นครองราชย์ตั้งแต่ปี ๒๐๙๙/1556 เมื่อพิชิตขยายดินแดนได้มากมายแล้ว ก็พยายามสร้างความจงรักภักดี รวมคนโดยให้เสรีภาพทางศาสนา

นอกจากยกเลิกภาษีรายหัวคนไม่เป็นมุสลิมแล้ว ก็ถึงกับทรงยกเลิกการบังคับเชลยศึกให้นับถืออิสลาม ทรงอภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงฮินดู เปิดให้เจ้าชายและ

เจ้านายฮินดูเข้ารับราชการ โดยเฉพาะพวกเจ้าราชบุตรได้ตำแหน่งสูงๆ

ยิ่งกว่านั้นยังทรงให้ผู้รู้ในศาสนาต่างๆ ทั้งมุสลิม ฮินดู เซน คริสต์ ปาร์ซี มาถกถ้อยทางศาสนาต่อเบื้องพระพักตร์ในพระราชวัง

ต่อมาถึงกับทรงประกาศให้พระองค์เองเป็นผู้มีอำนาจชี้ขาดสูงสุดในเรื่องราวปัญหาเกี่ยวกับศาสนาอิสลามเหนือกว่าศาสนบุคคลทั้งปวง

อักบาร์

๕๐๐ ปี

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

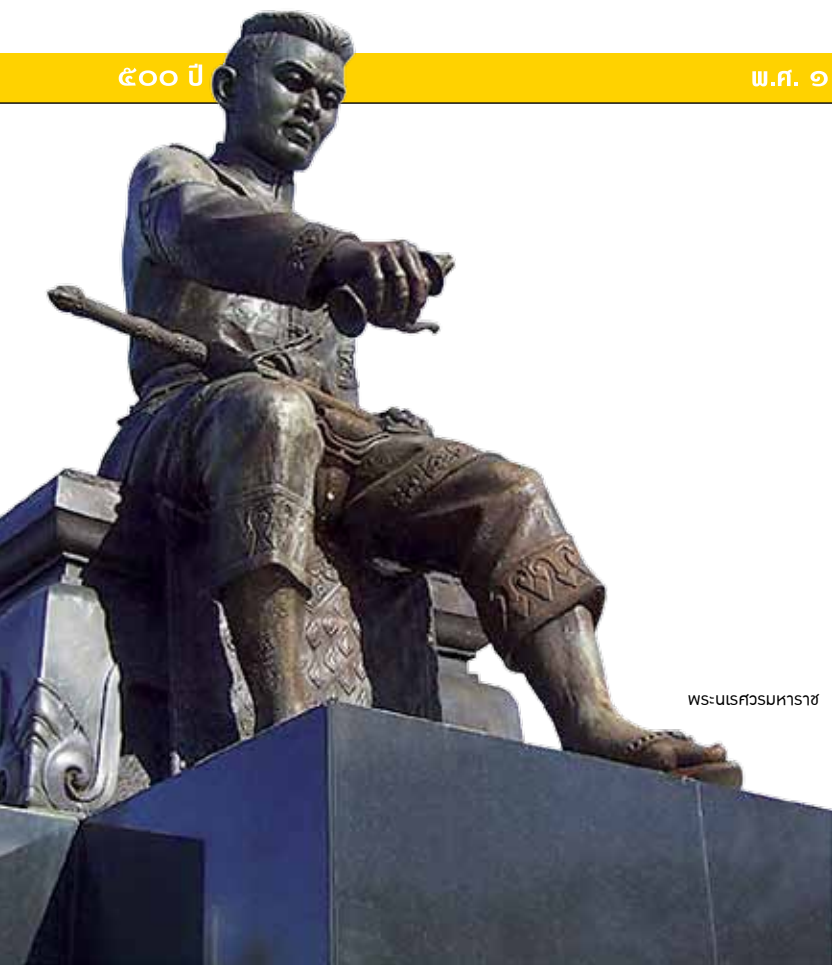
ค.ศ. 500

เสียกรุง ครั้งที่ ๑ พระนเรศวรฯ กู้เอกราช

พ.ศ. ๒๑๓๓-๒๑๔๘ (ค.ศ. 1590-1605) ที่กรุงศรีอยุธยา หลังรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ โอรส ๒ พระองค์ครองราชย์ต่อมา คือ สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓ (๒๐๓๑-๒๐๓๔/1488-1491) และสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ (๒๐๓๔-๒๐๓๗/1491-1529) เข้ายุคโปรตุเกสครองมะละกา จากนั้นมีกษัตริย์อีก ๒ พระองค์ คือ สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๔ (๒๐๓๗-๒๐๓๙/1529-1533) เพียง ๔ ปีก็สวรรคตด้วยไข้ทรพิษ) สมเด็จพระรพีภาณุธิราชกุมาร (๒๐๓๙/1533 เพียง ๕ เดือน ก็ถูกสำเร็จโทษ) ก็ถึงรัชกาลสมเด็จพระชัยราชาธิราช (๒๐๓๗-๒๐๘๙/1534-1546) ในรัชกาลนี้ ไทยเริ่มมีสงครามกับพม่าเป็นครั้งแรกในปี ๒๐๘๑ เพราะพระเจ้าตะเบ็งชเวตี้ (คือมังตรา เป็น

พระญาติของพระเจ้าบุเรงนอง ฝรั่งเรียก Tabinshwehti) รุกรานแผ่ขยายอาณาเขต มีฝรั่งร่วมรบโดยชาวโปรตุเกสที่มาตั้งบ้านเรือนค้าขายในกรุงศรีอยุธยาเข้าประจำการ ๑๒๐ คน (ในสงครามรัชกาลต่อไป ทั้งฝ่ายไทยฝ่ายพม่าต่างก็มีคนโปรตุเกสเข้ากองทัพมากขึ้น) จึงเริ่มมีการใช้ปืนคาบศิลาและปืนใหญ่ในการรบ และหลังชนะศึก ทรงปูนบำเหน็จต่างๆ รวมทั้งทรงอนุญาตให้สร้างโบสถ์ มีบาทหลวงสอนศาสนาคริสต์แต่นั้นมา

เมื่อพระชัยราชาธิราช (ไชยราชาธิราช ก็เขียน) สวรรคตในปี ๒๐๘๙ โอรสคือพระแก้วฟ้า ซึ่งมีพระชนมายุ ๑๑ พรรษา ครองราชย์ต่อมาได้ ๒ ปี ก็ถูกขุนวรวงศาธิราช คบคิดกับพระราชมารดา (เจ้าแม่ศรีสุตาจันทร์) ซึ่งราชสมบัติ โดยประหารชีวิตเสีย เมื่อผู้ชิงราชย์ครองราชย์ได้ ๔๒ วัน ถูกกำจัดแล้ว ก็มาถึงรัชกาลสมเด็จพระมหาจักรพรรดิราช (๒๐๙๑-๒๑๑๑/1548-1568) และมีสงคราม

พระนเรศวรมหาราช

ศาสนาใหม่ของจักรพรรดิอักบาร์

เฉพาะอย่างยิ่ง ในปี ๒๑๒๔/1581 อักบาร์ได้ทรงตั้งหลักศาสนาใหม่ อันเน้นด้านจริยธรรมขึ้น โดยรวมคำสอนของศาสนาต่างๆ เข้าด้วยกัน เรียกว่า Din-e Ilahi (Divine Faith = ทิพยศรัทธา) และมีองค์อักบาร์เองเป็นศูนย์รวมแห่งความจงรักภักดี

แต่เรื่องนี้ก็กลายเป็นการสร้างความไม่พอใจแก่ชาวมุสลิมที่เคร่งหลัก เกิดมีปฏิกิริยา บ้างก็บันทึกว่าพระองค์สร้างศาสนาใหม่ ละทิ้งอิสลาม แต่จะอย่างไรก็ตาม สิ่งนี้

The Tomb of Akbar Shah

เรียกว่าศาสนาใหม่ของอักบาร์ มีผู้นับถือเพียงไม่เกิน ๑๙ คน และเมื่อสวรรคตในปี ๒๑๔๘/1605 ศาสนานี้ก็ดับลงไปด้วย

อีกครั้งศตวรรษจากนี้ จักรพรรดิออรังเซบจะกำจัดฮินดูอย่างรุนแรง

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

กับพม่าต่อมา ครั้นพระเจ้าตะเบ็งชเวตี้แห่งพม่าสวรรคตในปี ๒๐๙๓ และเมื่อพระเจ้าบุเรงนอง (คือจะเด็จ ฝรั่งเรียก Bayinnaung) ขึ้นครองแผ่นดินแล้ว ก็แผ่เดชานุภาพต่อมาจนได้เชียงใหม่ ประจวบพอดีในฝ่ายไทยที่เตรียมรับศึก พระเจ้าอยู่หัวทรงได้ช้างเผือก ๗ เชือก เฉลิมพระราชสมัญญา “พระเจ้าช้างเผือก” พระเจ้าบุเรงนองทรงเห็นโอกาส จึงทำอุบายส่งพระราชสาสน์มาทูลขอช้างเผือก ๒ เชือก เมื่อฝ่ายไทยปฏิเสธ สงครามใหญ่ก็เริ่มตั้งแต่ปี ๒๑๐๖ จนในที่สุดจบลงในรัชกาลต่อมาของพระราชโอรส คือสมเด็จพระมหาธรรมราชา ด้วยการที่กรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าใน พ.ศ. ๒๑๑๒ ครั้นแล้วพระเจ้าบุเรงนองก็ได้อภิเษกพระมหาธรรมราชาเป็นพระศรีสรรเพชญ์ ครองกรุงศรีอยุธยา ในฐานะเจ้าเมืองประเทศราชของพม่า กาลผ่านมา ๑๕ ปี สยามจึงได้เป็นเอกราชเมื่อสมเด็จพระนเรศวรมหาราชประกาศอิสรภาพจากพม่า ที่เมืองแครง

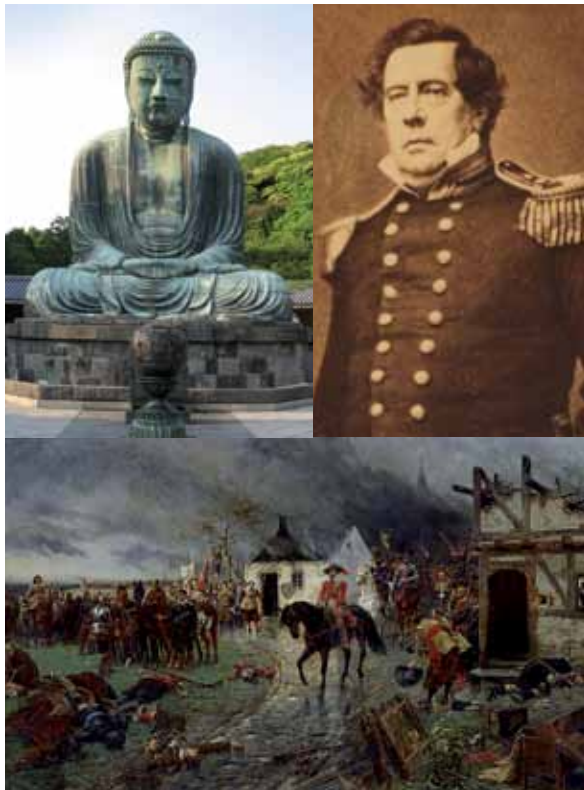
(ถิ่นมอญต่อแดนไทย) ใน พ.ศ. ๒๑๒๗/1584 และพระเกียรติยศยิ่งจรจรายเมื่อได้ทรงชนะศึกยุทธหัตถีในปี ๒๑๓๕/1592 ครั้นพระราชบิดา คือสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช (๒๑๑๒-๒๑๓๓) สวรรคตแล้ว พระองค์จึงได้ทรงครองราชย์สืบต่อมา ๑๕ ปี (ถึง ๒๑๔๘/1605)

ในรัชกาลนี้ นอกจากทหารอาสาชาวโปรตุเกสแล้ว ก็มีทหารญี่ปุ่นในกองทัพไทยด้วย (คราวยุทธหัตถีมีทหารญี่ปุ่น ๕๐๐ คน) และนอกจากสเปนส่งทูตจากมินิลา มาทำหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีและการค้าแล้ว ผู้แทนดัชชก็ได้เข้าเฝ้าใน พ.ศ. ๒๑๔๗

ญี่ปุ่นปิดประเทศ เมื่อรู้เจตนานักบวช ที่มากับนักล่าอาณานิคม

จากซ้าย:
Kamakura Buddha Daibutsu
แมทธิว เพอร์รี
Thirty Years War

พ.ศ. ๒๑๔๐ (ค.ศ. 1597) หันไปทางญี่ปุ่น พวกโชกุนที่ปกครองบ้านเมือง ซึ่งได้ส่งเสริมและสนับสนุนเป็นอย่างดี กับ**มิซึซึนาริ**ทั้งหลายที่มากับประดาเรือค้าขาย เกิดลัทธิว่านักสอนศาสนาเหล่านั้นเป็นสื่อทอดไปสู่การทหารและการเมือง ที่จะเข้ามายึดครอง**อาณานิคม** จึงพลิกทำที่หันไปเป็นศัตรู แล้วดำเนินการกวาดล้าง (persecution) คนที่ไปถือ**คริสต์** ถึงกับออกเป็นประกาศราชการต่อเนื่องเป็นชุด เริ่มแต่ปี ๒๑๔๙ และขับไล่ฝรั่งออกไป แล้ว**ปิดประเทศ**ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๑๘๓ (ค.ศ. 1640) เป็นต้นมา รวมเวลา ๒๐๐ ปีเศษ กระทั่งนายพลแมทธิว เพอร์รี นำเรือรบอเมริกันมาบังคับให้ญี่ปุ่นเปิดประเทศอีกใน พ.ศ. ๒๓๙๗ (ค.ศ. 1854)

คาทอลิก-โปรเตสแตนต์ รบกัน ๓๐ ปี เยอรมนีย่อยยับ

พ.ศ. ๒๑๖๑-๙๑ (ค.ศ. 1618-48) ช่วงเวลาในยุโรป ซึ่งมีสงครามศาสนาระหว่างโรมันคาทอลิก กับโปรเตสแตนต์ ที่เรียกว่า “สงคราม ๓๐ ปี” (Thirty Years’ War)

ความขัดแย้งและทำลายล้างกันระหว่างชาวคริสต์นิกายใหม่คือ**โปรเตสแตนต์** กับนิกายเดิมคือ **โรมันคาทอลิก** รุนแรงและขยายกว้างออกไปเรื่อยๆ จนในที่สุดเวลาผ่านมา ๑๐๑ ปี ถึง พ.ศ. ๒๑๖๑ ก็เกิดเป็น**สงคราม**

ศาสนา (religious war) ระหว่างประเทศคาทอลิก กับประเทศโปรเตสแตนต์ โดยกองทัพของ**จักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์**ยกมาทำลายพวกโปรเตสแตนต์ แล้วก็มีประเทศอื่นๆ มาช่วยฝ่ายโน้นฝ่ายนี้ เช่น เดนมาร์ก นอร์เวย์ สวีเดน ออสเตรีย ฝรั่งเศส และสเปน รบกันจนยุติใน พ.ศ. ๒๑๙๑ (ค.ศ. 1648) จึงเรียกว่า “สงคราม ๓๐ ปี” (Thirty Years’ War)

เยอรมนีซึ่งเป็นสนามรบหลักหมดประชากรไป ๗ ล้านคน คือ ๑ ใน ๓ ของทั้งประเทศเวลานั้น (คนเยอรมันตายในสงครามนี้มากกว่าตายในสงครามโลกครั้งที่ ๑) และถึงตอนนี้ **จักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์**ที่อ่อนเปลี้ยมาตั้งแต่เกิดโปรเตสแตนต์ขึ้น ก็นับได้ว่าสลาย เหลือสักแต่ชื่อจักรวรรดิและนามพระจักรพรรดิที่เป็นเกียรติยศ

“เมื่อบ้านเมืองดี เขาสรางวัดให้ลูกท่านเล่น”

พ.ศ. ๒๑๖๓-๒๑๗๑ (ค.ศ. 1620-1628) ที่กรุง**ศรีอยุธยา** หลังรัชกาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราชแล้ว พระราชอนุชา คือสมเด็จพระเอกาทศรถครองราชย์ต่อมาอีก ๑๕ ปี (๒๑๔๘/1605-๒๑๖๓/1620) จากนั้นเป็นรัชกาลของ**ไอรส ๒** พระองค์ติดต่อกัน คือ เจ้าฟ้าศรีเสาวภาคย์ ซึ่งครองราชย์ไม่ถึง ๑ ปี ก็ถูกจมนครีเสาวรักษ์กับพวกจับสำเร็จโทษเสีย แล้วถวายราชสมบัติแก่**ไอรส**อีกพระองค์หนึ่งที่ประสูติแต่พระสนม ซึ่งได้ผนวชอยู่ที่

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

วัดระฆังจมน้ำมีสมณศักดิ์เป็นพระพิมลธรรม ลาสิกขามาขึ้นเสวยราชย์ใน พ.ศ. ๒๑๖๓ (บางตำราว่า ๒๑๕๓) เป็นสมเด็จพระอินทราชาธิราช (พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เรียกว่า สมเด็จพระบรมราชาที่ ๑) ประชาชนยกย่องถวายพระนามว่าพระเจ้าทรงธรรม

ถึงยุคนี้ สยามได้มีชาวต่างชาติเข้ามาค้าขายตั้งถิ่นฐาน ตลอดจนเข้ารับราชการกันมากแล้ว เริ่มด้วยโปรตุเกสมาในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ (๒๐๓๔-๒๐๗๒/1491-1529) สเปนและดัชช์ก็มีทูตเข้ามาตั้งแต่รัชกาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ต่อมาในรัชกาลสมเด็จพระเอกาทศรถ นอกจากกษัตริย์ฮอลันดา (ดัชช์) ได้ส่งทูตมาเพื่อไมตรีทางการค้าแล้ว พระองค์ก็ทรงส่งราชทูตไปยังฮอลแลนด์ในปี ๒๑๕๐ และได้พระราชทานที่ดินให้พวกดัชช์ตั้งภูมิลำเนาอยู่ทางใต้กรุง บนริมแม่น้ำฝั่งตะวันออก อังกฤษก็นำเรือค้าขายเข้ามากรุงศรีอยุธยาเป็นครั้งแรกตั้งแต่ปี ๒๑๕๕ ครั้นถึงรัชกาลพระเจ้า

ทรงธรรมนี้ พระเจ้า James I แห่งอังกฤษ (ครองราชย์ 1603/๒๑๔๖-1625/๒๑๖๘ ต่อจากพระราชินีเอลิซาเบธที่ ๑) ได้มีพระราชสาส์นเข้ามาขอรับความสนับสนุนให้ชาวอังกฤษได้รับความสะดวกในการค้าขาย อย่างไรก็ตามการค้าขายของชาวต่างชาติเหล่านี้มีการแก่งแย่งแข่งขันกันมาก จนปะทะกันรุนแรงหรือถึงกับรบกัน เช่น ในช่วงปี ๒๑๖๐-๒๑๖๒ คราวหนึ่ง พวกโปรตุเกสยึดเรือฮอลันดาด้วยไม่พอใจว่าได้สิทธิทางการค้าเหนือตน ต่อมา เรืออังกฤษ ๒ ลำ รบกับเรือฮอลันดา ๓ ลำ ในอ่าวปัตตานี แต่กรุงสยามก็แก้ปัญหาให้สงบไปได้ด้วยดี

จากซ้าย:
พระเจ้าเจมส์ที่ ๑
มณฑลพระพุทธรูป
ออกญาเสนาภิมุข

โดยเฉพาะชาวญี่ปุ่น ได้เข้ามาอยู่นานแล้วมากมาย พระเจ้าทรงธรรมทรงส่งทูตคณะแรกไปญี่ปุ่นเมื่อปี ๒๑๖๔ ชาวญี่ปุ่นมีบทบาทสำคัญ ถึงกับมีกรมทหารอาสาญี่ปุ่นซึ่งหัวหน้าชื่อยามาดา นางามาสา มีความดีความชอบในราชการหลายครั้ง จนพระเจ้าทรงธรรมทรงตั้งเป็นออกญาเสนาภิมุข (ต่อมาถูกพระเจ้าปราสาททองส่งไปเป็นเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช และทำอุบายกำจัดเสีย) แต่ทหารญี่ปุ่นก็ขึ้นต่อเจ้านายที่ต่างกันไป จึงมีบางพวกก่อปัญหาขึ้นรุนแรงถึงกับเป็นขบถ เมื่อถูกปราบได้หนีไปยึดเมืองเพชรบุรี แล้วหนีต่อไปยึดเมืองบางกอก กว่าจะแก้ปัญหาเสร็จใช้เวลาถึงปีครึ่ง

พระเจ้าทรงธรรมได้ทรงศึกษาพระปริยัติธรรม ขำนาญมาแต่ยังผนวช และได้มีพระราชศรัทธาเล็ดจออก

บอกหนังสือพระภิกษุสามเณรที่พระที่นั่งจอมทองสามหลังเนืองๆ (ในยุครัตนโกสินทร์ ก็มีประเพณีบอกหนังสือพระในพระบรมมหาราชวังสืบมา) เมื่อมีผู้บอกรอยพระพุทธรูปบนไหล่เขาสุวรรณบรรพต เมืองสระบุรี ก็ได้ทรงถวายที่ดินโดยรอบกว้าง ๑ โยชน์ โปรดให้สร้างมณฑปสวมรอยพระพุทธรูป สร้างพระอารามที่เชิงเขา และให้ฝรั่งสองกลองตัดถนนจากตำบลท่าเรือมาถึงเชิงเขา โปรดให้ประชุมราชบัณฑิตแต่งกาพย์มหาชาติในปี ๒๑๗๐ และโปรดให้สร้างพระไตรปิฎกไว้จบบริบูรณ์ เมื่อมาถึงยุคนี้ได้มีความนิยมสร้างวัดกันมากขึ้น จนกระทั่งว่าผู้ใดมีเงินมีฐานะพอ ก็มักสร้างวัดไว้ประจำวงศ์ตระกูล เป็นที่เก็บอัฐิบรรพบุรุษ และวัดเป็นที่ศึกษาเล่าเรียน จนมีคำกล่าวกันมาว่า “เมื่อบ้านเมืองดี เขาสร้างวัดให้ลูกหลานเล่น”

ทัชมาฮาล อนุสรณ์รักตลอดกาล

พ.ศ. ๒๑๙๑ (1648) ทัชมาฮาล (Taj Mahal) ณ เมืองอัครา (Agra) ที่พระเจ้าชาห์ ชะฮาน (Shah Jahan) จักรพรรดิโมกุล สร้างเป็นอนุสรณ์ที่ฝังศพมหาเสี มุมตซ์ มาฮาล (Mumtaz Mahal) ซึ่งสวรรคตเมื่อปี ๒๑๗๒ โดยเริ่มสร้างในปี ๒๑๗๓ ได้เสร็จสิ้นลง ใช้เวลาสร้าง ๑๗ ปี (มุมตซ์ สวรรคตเมื่อพระชนม์ ๓๔ พรรษา ขณะที่ ชาห์ ชะฮาน มีพระชนม์ ๓๗ พรรษา หลังจากมีโอรสธิดา ๑๔ องค์)

ชาห์ ชะฮานเตรียมการจะสร้างอนุสรณ์ที่ฝังศพของพระองค์ไว้เคียงคู่ทัชมาฮาล แต่เมื่อพระองค์ประชวรในปี ๒๒๐๐/1657 โอรสองค์ได้ชิงอำนาจกัน **ออรังเซบ** ขณะแล้วปลดราชบิดา ขึ้นเป็นจักรพรรดิเอง และชิงพระเจ้าชาห์ ชะฮานไว้ในป้อมอัครา (Agra fort) จนสวรรคตในปี ๒๒๐๙/1666

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

จากซ้าย:
เรือ Mayflower
ขึ้นฝั่งที่พลีมัธ
เกาะแมนฮัตตัน
กาลิเลโอขึ้นศาล

หนัภัยศาสนา สู่อเมริกา หาอิสราภาพ

พ.ศ. ๒๑๗๓ (ค.ศ. 1620) ชาวคริสต์พวกเพียว-ริตัน (Puritans) ซึ่งหนีการก่อกวนดล้าง (persecution) ของโปรเตสแตนต์นิกายอังกฤษไปยังฮัมสเตอร์ดัมในฮอลแลนด์ตั้งแต่ ค.ศ. 1608 ได้ลงเรือ Mayflower มาหาอิสราภาพในแผ่นดินอเมริกา ขึ้นฝั่งที่พลีมัธ (Plymouth)

ในนิวอิงแลนด์ (เขตรัฐแมสซาชูเซตส์) เมื่อเดือนธันวาคม คณะนี้มี ๑๐๒ คน ได้ชื่อว่า “พิลกริมส์” (Pilgrims)

เกาะแมนฮัตตัน นิวยอร์ก ราคา ๒๔ เหรียญ

พ.ศ. ๒๑๗๔ (ค.ศ. 1626) พวกฮอลันดาซื้อเกาะแมนฮัตตัน (ในเมืองนิวยอร์ก) จากชาวอินเดียแดง เจ้าถิ่น ในราคา ๒๔ เหรียญ (\$24) (ถิ่นนี้ชาวดัชเรียกว่า นิวฮัมสเตอร์ดัม/New Amsterdam; ต่อมาอังกฤษยึดไปได้และตั้งชื่อใหม่ว่า นิวยอร์ก/New York)

โมกุลกำจัดฮินดูอีก

พ.ศ. ๒๒๐๑ (1658) พระเจ้าออรังเซบ (Aurangzeb) ขึ้นครองราชย์ ขยายอาณาเขตออกไปได้กว้างที่สุดในยุคโมกุล แต่ได้มุ่งมั่นทำห้ันปีทา (persecution) ชาวฮินดูและสิกข์ เป็นเหตุให้ราชวงศ์โมกุลสูญเสียอำนาจปกครองราษฎรลงไปตาม

ออรังเซบครองราชย์อยู่ ๔๙ ปี เมื่อสวรรคตในปี ๒๒๕๐ แล้ว จักรวรรดิโมกุลได้แตกสลายอย่างรวดเร็ว ทั้งเพราะเกิดสงครามสืบราชสมบัติ ทั้งต่างประเทศรุกราน และแคว้นใหญ่น้อยก็ตั้งตัวเป็นอิสระ

จากซ้าย:
พระเจ้าชาห์ ชะฮาน
พระนางนุร จิต มาฮาล
พระเจ้าออรังเซบ

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

การ์ดินัลริเชลลู

กาลิเลโอขึ้นศาลสอบศรัทธา รอดตายเพราะยอมสละคำสอน

พ.ศ. ๒๑๘๖ (ค.ศ. 1633) กาลิเลโอ (Galileo Galilei) นักวิทยาศาสตร์ยิ่งใหญ่ เผยแพร่ความรู้ว่าดวงอาทิตย์เป็นศูนย์กลางของจักรวาล ถูกคริสตศาสนจักรจับขึ้นศาลไต่สวนศรัทธา (Inquisition) ยอมสละคำสอนของตน ได้พ้นโทษประหาร แต่ต้องโทษกักขังอยู่ในบ้านจนตายใน ค.ศ. 1642

บาทหลวงใหญ่ ว่าการแผ่นดินฝรั่งเศส

พ.ศ. ๒๑๘๖-๒๒๕๕ (ค.ศ. 1643-1715) ที่ฝรั่งเศส เป็นรัชกาลที่ยาวยิ่งของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔

มหาราช (Louis XIV King of France หรือ Louis the Great; คลุมรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แห่งกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. ๒๒๐๐-๒๒๓๑)

อำนาจอันยิ่งใหญ่ของรัชกาลนี้ สืบมาจากฐานที่วางไว้แล้วในสมัยของพระราชบิดา คือ พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๓ ครั้งนั้นแม้ว่าฝรั่งเศสจะเป็นดินแดนคาทอลิก แต่การกวาดล้างพวกโปรเตสแตนต์ ที่ได้กระทำอย่างรุนแรงที่สุดอย่างที่เคยทำให้เห็นแผ่นดินนั้น ก็เป็นการกระทำอย่างอิสระ ไม่รอฟังกรุงโรม โดยมีบาทหลวงใหญ่ขึ้นคาร์ดินัล (ระดับรองไปป์) ชื่อริเชลลู (Cardinal Richelieu, 1585-1642) เป็นอัครมหาเสนาบดี บัญชาการแผ่นดินแทนพระองค์ นำฝรั่งเศสเข้าร่วมสงคราม ๓๐ ปี พยายามทำลายอำนาจของสเปน และได้แผ่ขยายดินแดนออกไปอีก บ้านทอนจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ให้อ่อนเปลี้ยหนักลงไป

ฝรั่งเสสมา พาการกตักกัก ลงท้าย ฝรั่งเสสถูกไล่ พาเมืองไทยเข้าเมียบ

พ.ศ. ๒๑๙๙-๒๒๓๑ (ค.ศ. 1656-1688) ที่กรุงศรีอยุธยา สิ้นรัชกาลพระเจ้าทรงธรรมแล้ว ๒๘ ปีต่อมา มีกษัตริย์ถึง ๕ พระองค์ และใน ๕ พระองค์นั้น ๔ พระองค์ มีเวลาครองราชย์รวมกันเพียง ๓ ปี กล่าวสั้นๆ ว่า ๒ พระองค์แรก คือพระราชโอรสของพระเจ้าทรงธรรม ได้แก่ สมเด็จพระเชษฐาธิราชครองราชย์ได้ปีเศษหรือไม่ถึงปี ก็ถูกเจ้าพระยาตากสินมหาราชสำเร็จโทษเสีย (พระเจ้าทรงธรรมเอง เอกสารบางแหล่งก็ว่าทรงถูกเจ้าพระยาตากสินฆ่า วางยาพิษ) แล้วพระอนุชาคือสมเด็จพระเอกทัศวงศ์ พระชนมายุ ๙ พรรษา ครองราชย์ได้ ๓๘ วัน ก็ถูกยกจากเสวตฉัตร (ต่อมาถูกประหารชีวิต) แล้วเจ้าพระยาตากสินฯ ก็ขึ้นเป็นกษัตริย์พระนามว่า พระเจ้าปราสาททอง ครองราชย์อยู่ ๒๕ ปี (๒๑๗๓/1630-๒๑๙๘/1655) เมื่อสวรรคตแล้ว เจ้าฟ้าชัย ซึ่งเป็นพระราชโอรสองค์ใหญ่ครองราชย์ได้ ๓-๔ วัน ก็ถูกจับสำเร็จโทษ

แล้วพระศรีสุธรรมราชา อนุชาของพระเจ้าปราสาททอง ครองราชย์ได้ ๒ เดือน ก่อเรื่องขัดเคืองพระทัยแก่สมเด็จพระนารายณ์ซึ่งได้ร่วมสังหารเจ้าฟ้าชัยมาด้วยกัน จึงถูกปลงพระชนม์ บัดนี้ พ.ศ. ๒๑๙๙ มาถึงรัชกาลอันยาว ๓๒ ปี ของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งเป็นพระราชโอรสของพระเจ้าปราสาททอง

ในรัชกาลนี้ ความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ เจริญสืบต่อมา แต่คราวหนึ่งได้เกิดพิพาทกับอังกฤษถึงกับประกาศสงคราม จึงขาดไมตรีกันไปช่วงหนึ่ง และมีประเทศมิตรใหม่คือฝรั่งเศสซึ่งเริ่มเข้ามาค้าขายที่กรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. ๒๒๒๔/1681 แต่ในความสัมพันธ์กับฝรั่งเศสนี้ เนื่องจากจุดหมายของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ทรงมุ่งจะนำศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกเข้ามาเป็นสำคัญ ดังที่พระองค์ทรงดำเนินการอย่างถึงที่สูงสุดในประเทศฝรั่งเศสเอง เป้าหมายนี้เป็นแกนขับเคลื่อนให้สัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศสเข้มข้น โดยความสัมพันธ์ทางศาสนานี้พ่วงพันกันไปกับความสัมพันธ์ทางการเมืองและการทหาร ยังมีฟอลคอน (Constantine Phaulkon, ชาวไอโอเนียนกรีก/โยนิก มากับเรือพาณิชย์ของอังกฤษ) ที่มารับราชการก้าวหน้าจนได้เป็นเจ้าพระยาวิชเยนทร์ ช่วยจัดช่วยหนุนด้วย กิจกรรมงานเมืองด้านฝรั่งเศสก็เป็นเรื่องเด่น จนความสัมพันธ์กับประเทศอื่นๆ เลื่อนรางไป ไทยก็ส่งคณะทูตไปฝรั่งเศส และฝรั่งเศสก็ส่งทูตมาไทย ผลัดเปลี่ยนแลกกันไปมา โดยเฉพาะครั้งสำคัญคือที่พระวิสุตรสุนทร (โกษาปาน) เป็นหัวหน้าคณะนำไป คู่ขนานกับการทูต ฝรั่งเศสก็ส่งทหารมาจำนวนมาก ซึ่งได้ไปประจำรักษาป้อมที่เมืองสำคัญๆ โดยจัดเข้าในราชการไทย

สมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ในการนี้ ด้านประโยชน์ก็มีมาก เช่น คนไทยได้ฝึกหัดการทหารและการช่างอย่างตะวันตก ได้เรียนรู้วิชาการใหม่ๆ นักเรียนไทยได้ไปศึกษาในฝรั่งเศส แต่ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดความหวาดระแวงว่าฝรั่งเศสจะเป็นกำลังหนุนร่วมกับเจ้าพระยาวิชเยนทร์คิดการใหญ่ครอบครองเมืองไทย ในที่สุด ขณะเมื่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราชประชวรหนัก แล้วเสด็จสวรรคตในปี ๒๒๓๑ พระเพทราชาและขุนหลวงสรศักดิ์ (ต่อมาคือพระเจ้าเสือ) ก็ได้ยึดอำนาจกำจัดเจ้าพระยาวิชเยนทร์กับพวก และขับไล่ทหารฝรั่งเศสออกจากเมืองไทย แล้วพระเพทราชาก็ขึ้นครองราชย์

ต่อจากนี้ กรุงสยามซึ่งเคยเปิดกว้างในการต้อนรับชาวต่างชาติ ก็เปลี่ยนนโยบายกลับตรงข้าม แม้จะไม่ถึงกับปิดประเทศอย่างญี่ปุ่น (๒๑๔๐-๒๓๔๗/1597-1854) ก็จำกัดและระมัดระวัง ความสัมพันธ์กับต่างประเทศจึงน้อยลง

ในด้านกิจการศาสนา สมเด็จพระนารายณ์มหาราชก็ทรงดำเนินตามวิถีไทยพื้นฐาน คือทรงให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา นอกจากทรงออกพระราชกฤษฎีกาอนุญาตให้ราษฎรนับถือศาสนาใดๆ ก็ได้แล้ว ยังทรง**อุปถัมภ์คริสต์ศาสนา**และศาสนาอื่นๆ เช่น โปรดให้สร้างวัดเซนต์โยเซฟ ที่สถิตของสังฆนายกที่อยู่ยา และสร้างวัดเซนต์เปาโลที่ลพบุรี และตะนาวศรี เป็นต้น **พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔** ถึงกับทรงคิดว่าพระองค์ทรงเลื่อมใสในคริสต์ศาสนา และได้มีพระราชสาส์น**ทูลเชิญ**เข้ารีตด้วยใน พ.ศ. ๒๒๒๘ แต่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงผ่อนผันด้วยพระปรีชาญาณว่า หากพระผู้เป็นเจ้าพอพระทัยให้พระองค์เข้ารีตเมื่อใด ก็จะเป็นบันดาลให้เกิดศรัทธาขึ้นในพระทัยของพระองค์เมื่อนั้นเอง

เสรีภาพทางศาสนาในเมืองไทยนี้ บาทหลวง

ฝรั่งเศสได้เขียนเป็นข้อสังเกตสำคัญไว้ใน *จดหมายเหตุการเดินทางของพระสังฆราชแห่งเบรธประมุขมิสซังส์* *อาณานิคมโคจีนจีน* ว่า “ข้าพเจ้าไม่เชื่อว่าจะมีประเทศใดในโลก ที่มีศาสนาอยู่มากมาย และแต่ละศาสนาสามารถปฏิบัติพิธีการของตนได้อย่างเสรีเท่ากับประเทศสยาม” (กรมศิลปากร, ๒๕๓๐)

ในด้านพระพุทธศาสนา ประเพณีบวชเรียนที่สืบมา คงเป็นที่นิยมแพร่หลายมาก และในรัชกาลนี้ ผู้บวชก็ได้รับพระบรมราชูปถัมภ์อย่างดี ทำให้คนหลบเลียงราชการไปบวชกันมาก จึงครวญหนึ่งมีรับสั่งให้ออกหลวงสรศักดิ์ เป็นแม่กองประชุมสงฆ์**สอบความรู้พระภิกษุสามเณร** ผู้ที่หลบเลียง สอบได้ความชัดว่าไม่มีความรู้ในพระศาสนา ถูกบังคับให้ลาสิกขาจำนวนมาก นอกจากนี้ **ประเพณีบวชแล้วพ้นราชภัย** ก็ได้ปรากฏในรัชกาลนี้ด้วย ดังปรากฏว่า เมื่อประชวรจะสวรรคต พระเพทราชา กับขุนหลวงสรศักดิ์ได้ล่อมวังไว้เตรียมจะยึดอำนาจ พระองค์โปรดให้ช่วยชีวิตบรรดาข้าราชการฝ่ายในไว้ ด้วยการถวายพระราชวังเป็นวิสุคามสีมา แล้วพระสงฆ์มีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานทำสังฆกรรมอุปสมบทบุคคลเหล่านั้น นำไปพระอาราม เป็นอันพ้นภัย

สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงเอาพระทัยใส่ในการพระศาสนา การศึกษา และส่งเสริมวรรณคดีมาก ดังได้ทรงมี**พระราชปณิธาน**ไปยังคณะสงฆ์หลายครั้ง มีวรรณคดีพุทธศาสนาเหลือมาถึงปัจจุบันหลายเรื่อง เป็นยุคหนึ่งที่รุ่งเรืองของวรรณคดี ทั้งทรงพระราชนิพนธ์เอง และมีกวีสำคัญมากท่าน เช่น **ศรีปราชญ์** พระมหาราชครูพระโหราธิบดี ขุนเทพกวี พระศรีมโหสถ

จากซ้าย:
เนเดอร์ ฮาห์
บัลลังก์นยู
เพชรโกอินัวร์

หน้าตรงข้าม:
มวกฏพระราชัน
วิกตอเรีย

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

ฝรั่งเศสสมัยพระนารายณ์ กำจัดคริสต์ต่าวนิกาย

ในพ.ศ. ๒๒๐๘ (ค.ศ. 1665) พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ (Louis XIV) ดำเนินการกำจัดกวาดล้าง (persecution) พวกฮูเกนอตส์ (โปรเตสแตนต์) ครั้งใหม่ และยิ่งกว่านั้น ใน พ.ศ. ๒๒๒๘ (ค.ศ. 1685) ได้ยกเลิกโองการแห่งนันทส์ที่พระเจ้าเฮนรีที่ ๘ ประกาศไว้ แล้วกำจัดหนักขึ้นเพื่อล้างให้สิ้น การนี้ทำให้ชาวโปรเตสแตนต์หนีไปอยู่ต่างประเทศ เช่น อังกฤษ ปรัสเซีย เนเธอร์แลนด์ และอเมริกา มากกว่า ๔ แสนคน หลายจังหวัดถึงกับร้างที่เดียว (“...several provinces were virtually depopulated.” <The Concise Columbia Encyclopedia, 1991) ทำให้ฝรั่งเศสสูญเสียกำลังคนที่มีคุณภาพ ขาดกำลังงานของชาติในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมที่กำลังจะมาถึง

พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔

ครั้นถึงปี ๒๒๕๘ (ค.ศ. 1715) พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ก็ประกาศว่า พระองค์ได้ทำให้การทุกอย่างของศาสนาโปรเตสแตนต์ในฝรั่งเศสจบสิ้นแล้ว

ชาห์ตีเกลี ขนทรัพย์ไป

พ.ศ. ๒๒๘๒ (ค.ศ. 1739) เนเดอร์ ชาห์ แห่ง จักรวรรดิอิหร่าน ต้องการทุนทรัพย์จำนวนมาก จึงมาตี ยึดนครเดลีของโมกุลในปี ๒๒๘๒ แล้วขนเอาสมบัติ มหาศาลไป รวมทั้งบัลลังก์นกยูง และเพชรโกอินัวร์ (Koh-i-noor diamond คือเพชร ๑๐๙ กะรัตที่มาอยู่ในมงกุฎพระราชินีวิกตอเรีย ตลอดถึงกษัตริย์อังกฤษใน บัดนี้) ช่วยให้ดเก็บภาษีในอิหร่านได้ถึง ๓ ปี

กัฟซาค่ำลายพระ

อนึ่ง กองทัพของเนเดอร์ ชาห์นี้ เป็นผู้ทำลายพระ พักตร์พระพุทธรูปใหญ่ ๒ องค์ (สูง ๕๓ และ ๓๗ เมตร) ที่พามิยาน อันอยู่บนทางผ่านสู่เดลี ซึ่งต่อมาพวกทาลิบัน ได้ทำลายครั้งสุดท้ายหมดทั้งองค์ เมื่อต้นปี ๒๕๔๔

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

อิหร่านห้าหับมุสลิมสุหนี่ ที่ต่างนิกาย

พ.ศ. ๒๒๖๒ (ค.ศ. 1719) เนื่องจากอิหร่าน หรือ เปอร์เซีย ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นมุสลิมนิกายชีอะฮ์ ได้ห้าหับบีฑา (persecution) พวกมุสลิมนิกายสุหนี่ ที่เป็นข้างน้อย ครั้นนั้นเฮราท (Herat; ปัจจุบันอยู่ใน อัฟกานิสถาน ต.ตก ฉ.เหนือ) ซึ่งเป็นสุหนี่ ได้แข็งเมือง ชาห์แห่งราชวงศ์ซาฟาวิด (Safavid dynasty) จึงส่งทัพ ไปปราบ แต่พลาดพ่ายสูญเสียกำลังมาก

ต่อมาอีก ๓ ปี (ค.ศ. 1722) เจ้าผู้ครองกันทहार (Kandahar ในอัฟกานิสถาน) ซึ่งเคยเป็นส่วนหนึ่งของ เปอร์เซีย ก็ยกทัพมาตีชนะเปอร์เซีย ตั้งตัวเป็นชาห์เอง ข่มขู่ล้างโคตรล้มราชวงศ์ซาฟาวิดกับทั้งขุนนางข้าราชการ เป็นต้นอย่างโหดเหี้ยม แต่แล้วตัวเขาเองก็เกิด เสียจริต หลานขึ้นครองแทน และการฆ่าฟันสังหารก็ ดำเนินต่อไป

ฝ่ายสุลต่านแห่งออตโตมานเตอร์ก ฉวยโอกาสที่

เปอร์เซียอ่อนกำลัง และอ้างการที่มุสลิมสุหนี่ถูกรังแก ก็ บุกรเข้ามา ทางฝ่ายพระเจ้าชาร์แห่งรัสเซียก็ฉวยโอกาส ขยายแดนเข้ามา แล้วทั้งสองก็มาตกลงเอาดินแดนรอบ นอกของเปอร์เซียมาแบ่งกัน

ชาห์ผู้ไม่ชอบสวรรค์

พ.ศ. ๒๒๗๙ (ค.ศ. 1736) ระหว่างนั้น ข่านผู้หนึ่ง ซึ่งเป็นข้าเก่าที่จงรักภักดีของชาห์แห่งราชวงศ์ซาฟาวิด ได้ขอร้องสุลต่านและเข้ามารบจนในที่สุดก็กู้บัลลังก์ที่เสีย ไป ๔ ปี จากพวกอัฟกานิสถานให้แก่โอรสของชาห์องค์เก่าได้ แล้วออกรบกู้ดินแดนจากพวกออตโตมานเตอร์ก ตลอด จนเอาดินแดนคืนจากรัสเซีย

ในที่สุดคงเห็นว่าชาห์และโอรสอ่อนแอ ก็เลยขึ้น ครองราชย์เองในปี ๒๒๗๙ (ค.ศ. 1736) เฉลิมพระนามว่า

“เนเดอร์ ชาห์” (Nadir Shah) จากนั้นก็รบขยายดินแดน จนจักรวรรดิอิหร่านหรือเปอร์เซียขึ้น ยิ่งใหญ่ไม่หย่อน กว่าสมัยก่อน รวมทั้งทะเลอัฟกานิสถานเข้ามา และได้มาตี ยึดนครเดลีของราชวงศ์โมกุลในปี ๒๒๘๒ ขนทรัพย์ไป มากมาย

อย่างไรก็ดี ความเก่งกาจของเขาที่วาร์บโหนชนะ นั้น นั้นขึ้นชื่อแต่ในเรื่องความโหดร้าย ชีระแวง วุ่นกับการ หาทุนมาทำสงคราม และสนใจแต่การรบราฆ่าฟันปราบ ปราบ ถึงขนาดที่เมื่อมีผู้ทูลว่าในสวรรค์ไม่มีสงคราม ก็ ตรัสว่า “แล้วอย่างนั้นในสวรรค์จะไปสนุกอะไร”

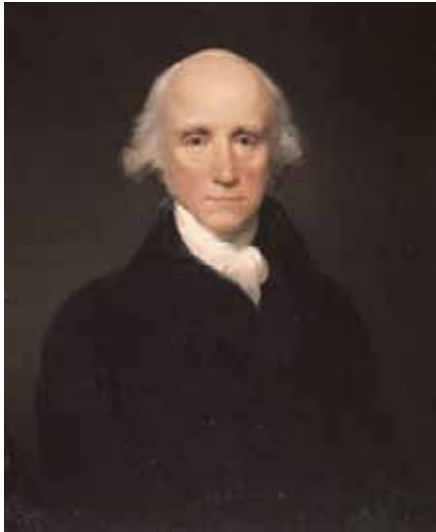
เนเดอร์ ชาห์ ไม่ใส่ใจบำรุงสุขของประชาชน แถม ยิ่งชราที่ยิ่งร้าย ไปไหนก็สั่งฆ่าสั่งทรมานคน ราษฎรเดือด ร้อนมาก ต่อมาก็เกิดความไม่สงบขึ้นที่โน่นที่นี้ ต้องปราบ กันเรื่อย ในที่สุดทหารของชาห์ก็ปลงชีพพระองค์เสียเอง ใน พ.ศ. ๒๒๙๐ (ค.ศ. 1747)

คลังพุทธสภา

๘๐๐ ปี ที่อินเดียไม่มีพุทธศาสนา

ข) ฝรั่งมา พุทธศาสนากลับเริ่มฟื้น

วอร์เรน ฮาสติงส์

ค) ยุคอังกฤษปกครอง

อังกฤษชนะฝรั่งเศส ได้เบงกอล

พ.ศ. ๒๓๐๐ (ค.ศ. 1757) อังกฤษกับฝรั่งเศส
หลังจากแข่งอิทธิพลกันมานานเพื่อครองอำนาจในอินเดีย
บริษัทอินเดียตะวันออก ของอังกฤษ (British East
India Company) รบชนะบริษัทอินเดียตะวันออกของ
ฝรั่งเศส (French East India Company) ที่รวมกำลัง
กับกองทัพของกษัตริย์โมกุลแห่งอินเดีย

อังกฤษชนะแล้วได้อำนาจปกครองแคว้นเบงกอล

อังกฤษร่วมปกครองอินเดีย

ต่อมาปี ๒๓๑๗/1774 บริษัทอินเดียตะวันออก
ของอังกฤษ ก็เข้าร่วมจัดการปกครองประเทศอินเดีย โดย
มีวอร์เรน ฮาสติงส์ (Warren Hastings) เป็นข้าหลวงใหญ่
อังกฤษคนแรก จากนั้นก็ขยายอำนาจออกไปเรื่อยๆ

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

อังกฤษรุ่ง อุตสาหกรรมเริ่ม

พ.ศ. ๒๒๙๓-๒๓๙๓ (ค.ศ. 1750-1850) เกิด
การปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial Revolution) ซึ่ง
เริ่มขึ้นในประเทศอังกฤษ โดยมีการประดิษฐ์คิดค้น การ
พบแหล่งพลังงานใหม่อย่างใหม่ การใช้เครื่องจักรกล เช่น
เครื่องจักรทอผ้า เครื่องจักรไอน้ำ เป็นต้น มีการจัดตั้ง
โรงงาน นำไปสู่การพัฒนาเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม
สืบต่อมา

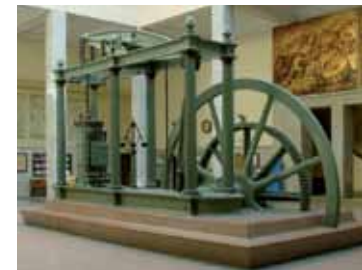
ปฏิวัติสู่ความก้าวหน้ายุคใหม่

ความเปลี่ยนแปลงนี้ สืบเนื่องจากการค้นคว้าของ
ศิลปินวิทยาการตั้งแต่ปี ๑๔๙๖/1453 จนกระทั่งเกิดการ
ปฏิวัติวิทยาศาสตร์ที่เริ่มขึ้นเมื่อปี ๒๐๘๖/1543 และ
ดำเนินต่อมาตลอด ค.ศ.ที่ ๑๖ และ ๑๗ ซึ่งทำให้ประชาชน
เกิดความตื่นตัวทางปัญญายังขึ้น จนทำให้ ค.ศ.ที่ ๑๘
ได้ชื่อว่าเป็น (ยุคแห่ง) การเรืองปัญญา (Enlightenment)

เมื่อมาประสานกับการปฏิวัติอุตสาหกรรมนี้ ก็
ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของวิถีชีวิตในยุโรป
ทั้งทางความคิด ความเชื่อ เศรษฐกิจ และสังคม มนุษย์
สมัยใหม่พากันเชื่อในคติแห่งความก้าวหน้า (idea of
progress) ว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะพามนุษย์ไป
สู่ความเจริญและสุขสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไปไม่มีที่สิ้นสุด

จากบน:
เครื่องจักรทอผ้า
เครื่องจักรไอน้ำ
พ.ศ. ๒๓๑๗

อังกฤษสำรวจโบราณสถาน

บุคคลเริ่มแรกสำคัญในด้านนี้ ที่จะเสริมความรู้ประวัติศาสตร์โลกโดยเชื่อมโยงตะวันตก-ตะวันออก ด้วยเรื่องการเดินทัพของอเล็กซานเดอร์มหาราช กับอาณาจักรกรีก/โรมันในเอเชียกลาง คือ เซอร์ วิลเลียม โจนส์ (Sir William Jones) ผู้พิพากษาศาลฎีกาแห่งกัลกัตตา

ท่านผู้นี้ เมื่อปี ๒๓๑๗ ได้ร่วมกับแซมมวล จอห์นสัน (Samuel Johnson เป็นผู้ชำนาญงานพจนานุกรม) เร่งเร้าให้สำเร็จราชการของอังกฤษ ที่ปกครองอินเดียเวลานั้น คือ วอร์เรน ฮาสติงส์ (Warren Hastings) ดำเนินงานสำรวจซากโบราณสถานและสืบค้นหาเมืองเก่าๆ ในอินเดีย จนกระทั่งต่อมาอีก ๑๐ ปี ก็มีการตั้งเอเชียสมาคมแห่งเบงกอล

จากซ้าย:
เซอร์ วิลเลียม โจนส์
แซมมวล จอห์นสัน

พ.ศ. ๑๕๐๐ ค.ศ. 1000 พ.ศ. ๒๐๐๐ ค.ศ. 1500 พ.ศ. ๒๕๐๐ ค.ศ. 2000 พ.ศ. ๓๐๐๐ ค.ศ. 2500

เกิดสยามวงศ์ในลังกาวิปี

พ.ศ. ๒๒๙๓ (ค.ศ. 1750) เนื่องจากศาสนวงศ์ในลังกาวิปีสูญสิ้น พระเจ้ากิตติสิริราชสิงห์จึงทรงส่งคณะทูตมายังราชอาณาจักรสยาม ในรัชกาลพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ แห่งกรุงศรีอยุธยา ขอพระสงฆ์ไทยไปอุปสมบทชาวลังกา ได้พระอุบาลีเถระเป็นหัวหน้าคณะเดินทางไปในปี ๒๒๙๖ ฟานักที่วัดบุพพาราม กรุงแอนด์ ประกอบพิธีผูกสีมาแล้วอุปสมบททุกบุตร ฟินสังฆะในลังกาวิปีขึ้นใหม่ เกิดเป็นคณะสงฆ์อุบาลีวงศ์ หรือสยามวงศ์ หรือสยามนิกาย อันเป็นคณะสงฆ์ใหญ่ที่สุดในศรีลังกาจนปัจจุบัน สามเณรสรณังกร ซึ่งได้รับอุปสมบทในคราวนั้นได้รับสถาปนาเป็นพระสังฆราชแห่งลังกาวิปี

พิจราพเหตุที่สังฆะในศรีลังกาสูญสิ้นว่า พวก

โปรตุเกสเป็นนักล่าอาณานิคมพวกแรกที่มาถึงลังกาวิปีในปี ๒๐๔๘/1505 เมื่อมีอำนาจขึ้นก็ได้เข้มเหงประชาชนฆ่าพระสงฆ์ ทำลายวัด บังคับคนให้เข้ารีตเป็นคาทอลิก และขนทรัพย์ไปเมืองของตน รวมทั้งขนบัลลังก์ข้างของกษัตริย์สิงห์ไปยังกรุงลิสบอน

ต่อมา พระเจ้าราชสิงห์ที่ ๑ ครอบครองโปรตุเกส ขึ้นครองราชย์ในปี ๒๑๒๔/1581 แต่พระองค์ได้ทำปิตุฆาตพระสงฆ์ว่าเป็นอนันตริยกรรมแก้ไขไม่ได้ จึงทรงหันไปบำรุงศาสนาฮินดูนิกายไศวะ และทำลายพระพุทธรูปศาสนาโดยเผาคัมภีร์ และฆ่าพระสงฆ์จนหมดสิ้น

ครั้นพระเจ้ากิตติสิริราชสิงห์ขึ้นครองราชย์ จะทรงฟื้นฟูพระพุทธรูปศาสนา จึงทรงส่งคณะทูตไปยังสยามประเทศ ทั้งนี้ โดยได้รับความร่วมมือจากพวกดัทช์ ช่วย

อุปถัมภ์เรือเดินสมุทร

(พวกดัทช์นี้ ได้ช่วยชาวลังกาวิปีรบขับไล่พวกโปรตุเกสออกไปจนหมดในปี ๒๒๐๑/1658 แต่แล้วพวกดัทช์ก็เข้าครองดินแดนชายทะเลแทนที่พวกโปรตุเกส และแผ่ศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ แม้จะไม่โหดร้ายมากอย่างพวกโปรตุเกส ชาวสิงห์ต้องรบกับพวกดัทช์อีกเกือบ ๑๖๘ ปี จนพวกอังกฤษมาขับไล่ดัทช์ไปในปี ๒๓๓๙/1796 แต่แล้วในที่สุด ณ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๓๕๘/1815 อังกฤษก็ปลดพระเจ้าศรีวิกรมราชสิงห์เชื้อสายทมิฬ จากราชบัลลังก์ เป็นอันสิ้นวงศ์กษัตริย์ของลังกาวิปี และเอาประเทศเป็นเมืองขึ้นหมดสิ้น)

เสียกรุงครั้งที่ ๒ พระเจ้าตากสิน กู้เอกราช ตั้งกรุงธนบุรี

พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๒๕ (ค.ศ. 1767-1782) ที่กรุงศรีอยุธยา สิ้นรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ในปี ๒๒๓๑/1688 แล้ว ผ่านมาอีก ๓ รัชกาล คือ สมเด็จพระเพทราชา (ต้นราชวงศ์สุดท้ายของกรุงศรีอยุธยา คือ ราชวงศ์พลหลวง, ๒๒๓๑-๒๒๔๖/1688-1703) พระเจ้าเสือ (สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๘ หรือขุนหลวงสรศักดิ์ โอรสของสมเด็จพระนารายณ์ แต่เป็นบุตรเลี้ยงของพระเพทราชา, ๒๒๔๖-๒๒๕๑/1703-1708) และสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ (สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๙ โอรสองค์ใหญ่ของพระเจ้าเสือ, ๒๒๕๑-๒๒๗๕/1708-1732) รวม ๔๕ ปี เมื่อจะขึ้นรัชกาลใหม่ เกิดการแย่งราชสมบัติเป็นศึกกลางเมืองครั้งใหญ่ที่สุด ระหว่างพระราชอนุชาซึ่งเป็นกรมพระราชวังบวร (พระมหากุปราช) กับพระราชโอรสองค์กลางที่ได้รับมอบราชสมบัติ (พระองค์ใหญ่ไม่ยอมรับราชสมบัติจึงออกผนวช) ในที่สุด กรมพระราชวังบวรชนะแล้วขึ้นครองราชย์ เรียกกันว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓, ๒๒๗๕-๒๓๐๑/1732-1758) และทรงกำจัดกวาดล้างข้าราชการวังหลวงเสียมากมาย เป็นเหตุหนึ่งให้บ้านเมืองอ่อนแอลง

โดยทั่วไป ในรัชกาลนี้ บ้านเมืองสงบสุข การบวชเรียนคงจะได้เป็นประเพณีทางการศึกษาที่แน่นแฟ้นขึ้นแล้ว ตามที่ชาวบ้านถือกันมาว่าคนที่บวชเรียนแล้วเป็นทิด (น่าจะเพี้ยน “จิต” ซึ่งกร่อนจาก “บัณฑิต”) มีความรู้ความคิดเป็นผู้ใหญ่ พร้อมทั้งจะรับผิดชอบครอบครัวและ

สังคมได้ คนที่จะมีเหย้าเรือน ต้องได้บวชเรียนเป็น “คนสุก” ก่อน ปรากฏว่า ในรัชกาลนี้ ผู้ที่จะเป็นขุนนางมียศต้องเป็นผู้ที่ได้บวชแล้ว จึงจะทรงตั้ง ถึงเจ้านายในพระราชวงศ์ก็ผนวชทุกพระองค์ แต่ในลังกาทวีป ศาสนวงศ์สูญสิ้น พระเจ้ากิตติสิริราชสิงหังทรงส่งสิริวัฒนอำมาตย์เป็นราชทูตมาใน พ.ศ. ๒๒๙๓/1750 เพื่อขอพระภิกษุสงฆ์ไปให้อุปสมบทบวชกุลบุตรที่นั่น คณะสงฆ์ไทย มีพระอุปาลีเป็นหัวหน้าเดินทางไปในปี ๒๒๙๖ และได้ฟื้นฟูสังฆะขึ้นใหม่ เกิดเป็นคณะสงฆ์อุปาลิงค์ หรือสยามวงศ์ หรือสยามนิกายสืบมา

พระเจ้าบรมโกศครองราชย์อยู่ ๒๖ ปี มีพระราชโอรสเป็นเจ้าฟ้าชาย ๓ พระองค์ (มีพระราชธิดาที่เป็นเจ้าฟ้าหญิง และพระราชโอรสพระราชธิดาที่เป็นพระองค์เจ้าอีกหลายพระองค์) พระองค์ใหญ่คือ เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์ กรมขุนเสนานิพัทพงษ์ (“เจ้าฟ้ากุ้ง”) ครั้งหนึ่งทำความผิดกรรจ์ถึงโทษประหาร จึงทรงผนวชเพื่อพ้นราชภัย และเลยได้ทรงศึกษาธรรม กับทั้งทรงสามารถเชิงกวี ได้นิพนธ์วรรณคดีเรื่องนันทโศภนพิศุตรคำหลวง และพระมาลัยสูตรคำหลวง (ต่อมา ทรงนิพนธ์กาพย์เห่เรือ และกาพย์ห่อโคลงที่ขึ้นชื่อลือชาและเป็นแบบฉบับ, เจ้าฟ้ากุณฑล และเจ้าฟ้ามงกุฎ ซึ่งเป็นพระกนิษฐภคินี ก็ได้ทรงนิพนธ์เรื่องอิเหนาใหญ่ และอิเหนาเล็ก) เมื่อได้รับพระราชทานอภัยโทษแล้ว ต่อมาได้เป็นพระมหากุปราช แต่ในที่สุด ได้ลอบเป็นชู้กับพระมเหสีองค์หนึ่ง จึงถูกลงพระราชอาญาสิ้นพระชนม์ ส่วนพระราชโอรสพระองค์กลางคือ เจ้าฟ้าเอกทัศ กรมขุนอนุรักษ์มนตรี พระเจ้าบรมโกศทรงเห็นว่า เป็นผู้โหดเขลา จะพาให้บ้านเมืองพิบัติ จึงโปรดให้ผนวช

เสีย และทรงตั้งพระราชโอรสพระองค์น้อยคือ เจ้าฟ้าอุทุมพร กรมขุนพรพินิต เป็นพระมหากุปราช เพื่อสืบราชสมบัติต่อไป แต่ต่อมา เมื่อพระเจ้าบรมโกศประชวรหนัก เจ้าฟ้าเอกทัศก็ลอบลาผนวชมาตั้งพระองค์เป็นอิสระอยู่ในวัง ครั้นเมื่อพระเจ้าบรมโกศสวรรคตในปี ๒๓๐๑/1758 แล้ว สมเด็จพระเจ้าอุทุมพรครองราชย์ได้ยังไม่เต็ม ๒ เดือน ทรงพระประสงฆ์ให้เกิดเหตุเดือดร้อน จึงถวายราชสมบัติแก่เจ้าฟ้าเอกทัศ ซึ่งขึ้นครองราชย์เป็นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระที่นั่งสุริยาสโมสรมรินทร์ (“ขุนหลวงขี้เรื้อน”) ส่วนพระองค์เองเสด็จออกไปทรงผนวชแล้วประทับที่วัดประดู่ ครั้นพม่ายกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. ๒๓๐๓ จึงได้ลาผนวชออกมาช่วยแก้ไขสถานการณ์โดยทรงออกว่าราชการแผ่นดิน จนเมื่อพม่าถอยทัพไปแล้ว ทรงเห็นพระเจ้าเอกทัศมีพระอาการระแวงก็ให้เสด็จออกผนวชอีก จึงได้พระนามว่า “ขุนหลวงหาวัด” (ต่อมา เมื่อพม่ายกทัพมาอีก และกรุงใกล้จะแตกในปี ๒๓๑๐ ข้าราชการและราษฎรวิงวอนให้ลาผนวชถึงกับเขียนหนังสือทูลเชิญไว้ในบาตรยามเสด็จออกบิณฑบาต ก็ได้ทรงยอมตามอีก)

กษัตริย์พม่า คือพระเจ้ามังระ แห่งกรุงอังวะ ได้โปรดให้เนเมียวสีหบดี และมังมหานรธา ยกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา ได้ล้อมกรุงอยู่ ๒ ปี ในที่สุดก็เสียกรุงแก่พม่าในวันที่ ๗ เมษายน ๒๓๑๐ (จุลยุทธการวงศ์ ว่า ในปีจอต่อปีกุน วันอังคาร เดือน ๕ ขึ้น ๙ ค่ำ) พม่าเก็บกวาดคนและทรัพย์สินสมบัติเอาไป เผาพระนครหมดสิ้น และทำลายแม้กระทั่งกำแพงเมือง เป็นอวสานของกรุงศรีอยุธยาที่ได้เป็นเมืองหลวงมา ๔๑๗ ปี มีกษัตริย์ ๓๔ พระองค์

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

เมื่อใกล้ที่กรุงจะแตก พระยาตาก ซึ่งมาช่วยรบ ป้องกันพระนคร มองเห็นความอ่อนแอของผู้ปกครอง บ้านเมืองและสถานการณ์ที่จะรักษาไว้ไม่อยู่ ได้ตัดสินใจ นำพลจำนวนหนึ่งตีฝ่าวงล้อมของพม่าออกไป แล้วย้อน กลับมากู้กรุงกลับได้ แต่มองเห็นสภาพอันไม่เหมาะที่จะ กลับฟื้นคืนขึ้นเป็นราชธานี จึงมาตั้ง**กรุงธนบุรี** แล้วเริ่ม เป็นกษัตริย์ปกครองในวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๓๑๐

ตลอดรัชกาลของพระเจ้าตากสินมหาราช ๑๕ ปี เต็มไปด้วยการศึกสงคราม ทั้งปราบก๊กต่างๆ ของคนไทย ที่แตกแยกและตั้งตัวกันขึ้นมายามบ้านเมืองระส่ำระสาย

ทั้งสู้รบกับพม่าที่เข้ามาเป็นคู่สงคราม และแก้ปัญหา แว่นแคว้นข้างเคียง แต่กระนั้นก็ทรงใส่พระทัยจัดการ บ้านเมืองให้สงบและร่มเย็นมั่นคงในทางสันติ ดังที่ว่า พอเริ่มตั้งกรุง ก็ทรงตั้งหลักทางจิตใจ ศีลธรรม และการ ศึกษาให้แก่ประชาชน เฉพาะอย่างยิ่ง **จัดวัดต่างๆ** ในกรุง ขึ้นเป็นวัดหลวง **เลือกสรรพระภิกษุ** ที่ทรงศีลทรงธรรม ทรงปัญญาอาราธนามาสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช ตั้งเป็นพระราชาคณะ เป็นต้น และโปรดให้**รวบรวม คัมภีร์พระไตรปิฎก**จากหัวเมืองมาเลือกคัดจัดเป็นฉบับ หลวง แม้จะไม่ทันเรียบร้อยก่อนสิ้นราชการ โปรดให้จัด

สร้างสมุดภาพไตรภูมิอันวิจิตรขนาดใหญ่ และกองทัพ ที่ไปตีเวียงจันทน์ได้เมืองแล้วอัญเชิญ**พระแก้วมรกต**มา ตอนปลายรัชกาล ทรงเฝ้าพระทัยในการบำเพ็ญกรรมฐาน มาก และท้ายสุด ในปี ๒๓๒๕/1782 มีเรื่องบันทึกมาว่า ทรงมีพระสติฟั่นเฟือน ถึงกับทรงพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของ พระสงฆ์ด้วยการให้ดำนํ้า และเข้าพระทัยว่าทรงได้เป็น พระอริยบุคคล ทรงให้พระสงฆ์กราบไหว้พระองค์ และ ลงโทษพระสงฆ์ที่ไม่ยอมตาม ในกรุงก็เริ่มเกิดเหตุวุ่นวาย จนต้องระงับเรื่องโดยในวาระสุดท้ายพระองค์ถูกสำเร็จ โทษ เป็นอันสิ้นรัชกาล

อังกฤษไฝ่ศึกษา ตั้วเอเชียสมาคม

พ.ศ. ๒๓๒๗ (ค.ศ. 1784) นักปราชญ์นักศึกษาวชาตะวันตกได้ตั้ง**เอเชียสมาคมแห่งเบงกอล**ขึ้น เพื่อเป็นที่ให้ชาวยุโรปผู้สนใจศิลปวิทยาของเอเชียมาพบปะหาความรู้กัน โดยเฉพาะในเรื่องโบราณคดี ทรัพยากร ธรรมชาติและศิลปะต่างๆ พร้อมทั้งวรรณคดีและต้นฉบับบันทึกทั้งหลาย

ทั้งนี้เกิดจากความดีพิเศษอันเป็นส่วนที่ควรยกย่องของ**ชาวอังกฤษ**ว่า แม้จะมีข้อเสียที่ไปมีเมืองขึ้นแต่นักปกครองและนักบริหารของอังกฤษแทบทุกคน เป็น

ผู้ได้ศึกษาเล่าเรียนมากและมีความใฝ่รู้ยิ่งขึ้นไป

การที่อังกฤษมาปกครองอินเดีย เมื่อมองในแง่ผลดี ก็ทำให้เกิดการศึกษารู้เรื่องราวแต่โบราณ จนกระทั่งประวัติศาสตร์แห่งอารยธรรมของชมพูทวีปปรากฏเด่นชัดขึ้นมา ดังเช่นความเป็นมาของพระพุทธศาสนาและเรื่อง**พระเจ้าอโศกมหาราช** ที่จมซ่อนอยู่ใต้ผืนแผ่นดินและจางหายไปหมดแล้วจากความทรงจำของชาวอินเดียเอง ก็ได้ปรากฏขึ้นมาใหม่ด้วยอาศัยการศึกษาค้นคว้าของชาวอังกฤษเหล่านี้

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

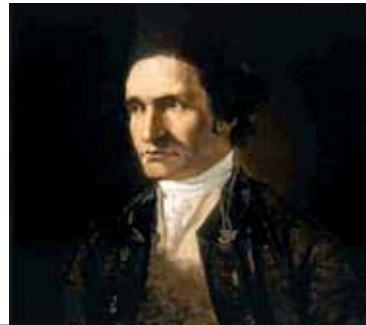
ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

กัปตันคุกเดินเรือไป โลกได้รู้จักทวีปออสเตรเลีย อังกฤษได้อาณานิคม

พ.ศ. ๒๓๑๑ (ค.ศ. 1768) กัปตันคุก (Captain James Cook, เรียกกันว่า “Captain Cook”) ได้รับมอบหมายให้ไปที่เกาะตาฮีตี (Tahiti) เพื่อราชการบางอย่างในงานทางดาราศาสตร์ แต่มีคำสั่งลับว่า รัฐบาลอังกฤษให้เขาหาทางยึดครองแผ่นดินที่ลือกันว่าเป็นทวีปทางใต้ชื่อว่า Terra Australis เขาเดินเรือจากตาฮีตีต่อไปทางใต้ถึงจะไม่พบทวีปอีกกลับนั้น แต่ก็ไปถึง**นิวซีแลนด์** (New Zealand) แล้วเลยไปทางตะวันตกจนพบแผ่นดินที่เป็น**ทวีปออสเตรเลีย** (Australia) ทำให้อังกฤษได้อาณานิคมอีกมากมาย เขาเดินทางหลายเที่ยวไปจนถึงฝั่งทวีปอเมริกาเหนือ ในที่สุด ถูกคนพื้นถิ่นฆ่าตายที่เกาะฮาวาย

National Library of Australia

อังกฤษอ่านจารึกอโศกได้

สมาชิกสำคัญคนหนึ่งของเอเชียสมาคมแห่งเบงกอลนี้ คือ เจมส์ ปรินเซป (James Prinsep; ช่วงชีวิต ค.ศ. 1799-1840) ได้เป็นเลขานุการของสมาคมตั้งแต่ปี ๒๓๓๕ และเป็นบุคคลแรกที่เพียรพยายามอ่านตัวอักษรพราหมี และอักษรขโรษฐี จนอ่านศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกมหาราชได้สำเร็จในปี ๒๓๘๐

จากซ้าย:
เจมส์ ปรินเซป
อักษรพราหมี
อักษรขโรษฐี

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

ประเทศอเมริกาเพิ่งเกิด

พ.ศ. ๒๓๑๘-๒๖ (ค.ศ. 1775-83) เกิดปฏิวัติอเมริกัน (American Revolution) เป็นสงครามกับอังกฤษ เพื่อปลดปล่อยอเมริกาให้พ้นจากการเป็นอาณานิคมคือเมืองขึ้นของอังกฤษ ซึ่งใช้เวลา ๘ ปีครึ่ง โดยประเทศสหรัฐอเมริกา เกิดขึ้นด้วยการประกาศอิสรภาพ ณ วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๓๑๘/1776

อิทธิพลใหญ่ต่อโลกเวลานี้

พ.ศ. ๒๓๑๙ (ค.ศ. 1776) อัดัม สมิธ (Adam Smith) ชาวสกอต พิมพ์เผยแพร่ *Wealth of Nations* อันเป็นหนังสือที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อระบบทุนนิยมที่ครอบงำโลกยุคปัจจุบัน

นักดาราศาสตร์อังกฤษ พบดาวมฤตยู

พ.ศ. ๒๓๒๔ (ค.ศ. 1781) เซอร์ วิลเลียม เฮอร์เชล (Sir William Herschel) นักดาราศาสตร์ชาวอังกฤษ (เกิดในเยอรมนี) ค้นพบดาวเคราะห์ที่ต่อมาเรียกว่า “ดาวมฤตยู” (Uranus) ซึ่งอยู่ห่างดวงอาทิตย์ประมาณ ๒,๘๗๐ ล้าน กม. เป็นลำดับที่ ๗ ในบรรดาดาวเคราะห์ทั้ง ๙ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕๒,๒๙๐ กม. หมุนรอบดวงอาทิตย์รอบละ ๘๔.๐๗ ปี

หน้าตรงข้ามจากซ้าย:
กัปตันคุก
อนุสาวรีย์เทพีเสรีภาพ

หน้าซ้ายจากซ้าย:
จอร์จ วอชิงตัน
อดัม สมิธ
ระฆังเทพีเสรีภาพ
วิลเลียม เฮอร์เชล
Wealth of Nations

จากซ้าย:
พระพุทธรูปทองคำโลก
พระบรมมหาราชวัง

หน้าตรึงข้ามจากซ้าย:
กฎหมายตราสามดวง
วัดพระเชตุพนฯ

“... ยอยกพระพุทธรักษา ป้องกันขอบขัณฑสีมา รักษาประชาชนและมนตรี”

พ.ศ. ๒๓๒๕ (ค.ศ. 1782) วันที่ ๖ เมษายน ที่ประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เสด็จขึ้นครองราชย์ เป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี แล้วทรงย้ายเมืองหลวงมาตั้งที่กรุงเทพฯ ซึ่งทรงสร้างขึ้นบนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีวัดพระศรีรัตนศาสดารามในพระบรมมหาราชวัง เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปมหามณีรัตนปฏิมากร พระแก้วมรกต เริ่มยุครัตนโกสินทร์

กรุงเทพฯ มีชื่อเต็มว่า “กรุงเทพมหานคร อมร-

รัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยา มหาดิลกภพ นพรัตนราชธานีบูรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์มหาสถาน อมรพิมานอวตารสถิต สักกะทัตติยวิษณุกรรมประสิทธิ์”; เฉพาะ “อมรรัตนโกสินทร์” ในรัชกาลที่ ๔ โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนจากคำเดิมว่า “บวรรัตนโกสินทร์”

ในรัชกาลนี้ (๒๓๒๕-๒๓๕๒/1782-1809) พม่าก็ยังยกทัพมาต่ออย่างต่อเนื่อง แต่ไทยก็ชนะในสงครามใหญ่ทุกครั้ง เริ่มตั้งแต่สงครามเก้าทัพใน พ.ศ. ๒๓๒๘ ซึ่งพระเจ้าปดุงมีกำลังพลถึงแสนสี่หมื่นสี่พันคน จัดเป็น ๙ ทัพ ยกมาตี ๕ ทาง วางกำหนดจะตีกรุงเทพฯ พร้อมกันจากทุกด้าน แต่พม่ามาไม่ถึงกรุงเทพฯ ไทยมีกำลังเพียงเจ็ดหมื่นเศษ จัดเป็น ๔ ทัพ ก็ตีทัพพม่าแตกกลับไป โดยเผด็จศึกที่สนามรบทุ่งลาดหญ้า จ.กาญจนบุรี

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

แม้ว่าบ้านเมืองยังมีศึกสงครามมากมาย ก็ทรงมีพระทัยมุ่งบำรุงประโยชน์สุขของประชาราษฎร์ เริ่มด้วยด้านที่สำคัญ งานรวบรวมพระไตรปิฎกที่พระเจ้ากรุงธนบุรีได้ทรงเริ่มไว้ยังค้างอยู่ ครั้นถึงปี ๒๓๓๑ โปรดให้อาราธนาพระสงฆ์ประชุมทำสังคายนา ครั้งที่ ๔ (ครั้งแรกของกรุงเทพฯ) เสร็จแล้วคัดลอกสร้างเป็น**พระไตรปิฎกฉบับหลวง** เรียกว่า ฉบับทองใหญ่ (เดิมเรียกว่า ฉบับทองทึบ) ประดิษฐานไว้ในหอพระมณเฑียรธรรม เพื่อเป็นหลักของแผ่นดิน (ต่อมาทรงสร้างเพิ่ม ๒ ฉบับ คือ ฉบับรองทอง และฉบับทองชุบ) ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์พระอารามถึง ๑๓ แห่ง เช่นทรงสร้างวัดพระเชตุพนฯ (จัดว่าเป็นวัดประจำรัชกาลที่ ๑) ทรงฟื้นฟูวรรณคดีที่ถูกเผาและสูญหายครั้งกรุงแตก เช่น *รามเกียรติ์* *อิเหนา* และ *อุณรุท*

จากการที่บ้านเมืองอยู่กับศึกสงครามระส่ำระสายกว่าจะกู้บ้านกู้เมืองขึ้นมาฟื้นฟูจัดให้เข้ารูปได้ ไม่น้อยกว่า ๒๐ ปี ราษฎรแตกกระสานซ่านเซ็นยากแค้น เพิ่มไปด้วยการปล้นฆ่าแย่งชิงเบียดเบียนกันสุดลำเค็ญ ไม่เป็นอันได้ศึกษาหรือคิดการสร้างสรรค์ การบวชเรียนก็วิปริต พระสงฆ์ขาดปัจจัยเครื่องอาศัยผิดเคืองเป็นอยู่ไม่ไหว ลาสิกขาไปจำนวนมาก แต่คนพวกหนึ่งกลับบวชมาหาเลี้ยงชีพโดยใช้ความเชื่อเหลวไหลไสยศาสตร์ล่อหลอกการบวชมี แต่สารัตถะคือการเรียนหาไม่ พระองค์ได้ตรัสแสดงพระบรมราโชบายว่า “ฝ่ายพระพุทธจักรพระราชาณาจักรย่อมพร้อมกันทั้งสองฝ่ายชวนกันชำระพระศาสนา” ถึงกับได้ทรงตรา**กฎหมายสงฆ์** รวม ๑๐ ฉบับ เพื่อกวัดขมิให้ภิกษุสามเณรประพฤติผิดเพี้ยนจากพระธรรมวินัย มิให้ติดหลงหรือชักนำคนในไสยศาสตร์ ให้ทั้ง

พระสงฆ์และคฤหัสถ์ทำกิจพิธีมีความสัมพันธ์ต่อกันและประเพณีการทั้งหลายในทางพระศาสนาให้ถูกต้อง เฉพาะอย่างยิ่งให้การบวชเป็นเรื่องของการศึกษาเล่าเรียนตามวัตถุประสงค์ ดังความใน**กฎหมายสงฆ์ฉบับที่ ๒** ว่า “...ถ้าสามเณรรูปใด มีอายุสมควรจะอุปสมบทแล้ว ก็ให้บวชเข้าจำพรรษาในคณฤชระ วิปัสสนาธุระ อย่าให้เที่ยวไปมาเรียนความรู้หรือพิธีให้ผิดธุระทั้งสองไป จับได้ จะเอาตัวสามเณรแลชีตันอาจารจรญาติโยมเปนโทษจงหนัก” และ**กฎหมายสงฆ์ฉบับที่ ๔** ว่า “... แต่หนีสืบไปเมื่อหน้า ห้ามอย่าให้มีภิกษุโลเลและวัฏะประณีต ... มิได้จำพรรษาธุระทั้งสองฝ่าย อย่าให้มีได้เป็นอันขาดทีเดียว” โปรดให้มีการสอน**พระปริยัติธรรมในพระบรมมหาราชวัง** ตลอดจนวังเจ้านาย และบ้านข้าราชการผู้ใหญ่ และทรงสืบต่อประเพณีมี**พระราชปูฉา**ตามคณะสงฆ์

เนปาลเสียเอกราช

พ.ศ. ๒๓๕๗-๒๓๕๙ (ค.ศ. 1814-16) เกิดสงคราม
กูรข่า ซึ่งอังกฤษชนะแล้วผนวกเนปาลเข้ามาเป็นรัฐใน
อารักขา (protectorate; ได้เอกราชในปี ๒๔๖๖/1923)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

ฝรั่งเศสสู่ประชาธิปไตย

พ.ศ. ๒๓๓๒-๒๓๕๔ (ค.ศ. 1789-1815) เกิด
การปฏิวัติฝรั่งเศส (French Revolution) เป็นการ
เปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ล้มล้างระบอบเก่าในฝรั่งเศส
ซึ่งมีขุนนาง (nobility) และคณะบาทหลวงคาทอลิก
(clergy) เป็นผู้ปกครองประเทศ มาสู่ระบอบการปกครอง
โดยรัฐธรรมนูญ ตามคำขวัญว่า “Liberty, Equality,
Fraternity” (เสรีภาพ สมานภาพ ภราดรภาพ) อันถือ
กันว่าเป็นแบบอย่างของการปกครองแบบประชาธิปไตย

รัฐธรรมนูญฝรั่งเศสเริ่มที่คำปรารภว่าด้วยประกาศ
แห่งสิทธิของมนุษย์และพลเมือง (Declaration
of the Rights of Man and Citizen) อันเป็นเอกสาร
ประวัติศาสตร์สำคัญ

การปฏิวัตินี้ทำให้ประเทศฝรั่งเศสเปลี่ยนจาก
ราชอาณาจักรเป็นสาธารณรัฐ แต่การขึ้นครองอำนาจ
ของพระเจ้านั้นไปเปลี่ยนได้แทรกคั่นให้กลับไปเป็นระบอบ
สมบูรณาญาสิทธิราชย์ระยะหนึ่ง

จากซ้าย:
Declaration of the Rights
of Man and Citizen
การสำเร็จโทษพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔
ด้วยกิโยติน

พม่าหมดอิสรภาพ

พ.ศ. ๒๓๖๗-๒๓๖๙ (ค.ศ. 1824-26) สงคราม
พม่ารบอังกฤษครั้งแรก ต่อมาปี ๒๓๙๕ ก็มีสงครามครั้งที่
๒ แต่แต่ละครั้งเสียดินแดนไปเพิ่มขึ้นๆ จนในที่สุดปี ๒๔๒๙/
1886 พม่าก็กลายเป็นแคว้นหนึ่งในอินเดียของอังกฤษ
จนมาได้เอกราชในปี ๒๔๙๑/ 1948

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

นะโปเลียนเปลี่ยนโฉมยุโรป

พ.ศ. ๒๓๔๗-๒๓๕๗ (ค.ศ. 1804-1814)
พระเจ้านะโปเลียนที่ ๑ จักรพรรดิฝรั่งเศส (Napoleon I; เดิมเรียก Napoleon Bonaparte) แผ่อำนาจไปทั่ว
ผืนแผ่นดินใหญ่ของทวีปยุโรป ทำให้จักรวรรดิโรมันอัน
ศักดิ์สิทธิ์ถึงกาลอวสานในปี ๒๓๔๙/1806

แต่สุดท้าย นะโปเลียนก็ได้พ่ายแพ้แก่กองทัพ
อังกฤษของ ดยุกแห่งเวลลิงตัน (Duke of Wellington)
ในยุทธการที่ วอเตอร์ลู (Waterloo) เมื่อปี ๒๓๕๘/1815

ภาษามือ เพื่อคนหูหนวก ขยายโอกาส ในการศึกษาออกไปกว้างไกล

พ.ศ. ๒๓๖๐ (ค.ศ. 1817) นักการศึกษาอเมริกัน
ชื่อ โทมัส แกลลเดท (Thomas Hopkins Gallaudet)
หลังจากไปยุโรปเพื่อศึกษาหาวิธีสอนเด็กหูหนวก ในที่สุด
ได้พอใจรับเอาวิธีสอนภาษามือ หรือภาษาสัญญาณ (sign
language) จากฝรั่งเศส ครั้นถึงปี ๒๓๖๐ เขาได้ตั้ง
Hartford School for the Deaf ขึ้นเป็นโรงเรียนสอน

คนหูหนวกให้เปล่าแห่งแรกของอเมริกา บุตรชายทั้งสอง
ของเขาได้สืบทอดและขยายงานกุศลในการสอนคนหูหนวก
ให้เจริญแพร่หลายยิ่งขึ้นไปอีก

จากซ้าย:
นะโปเลียน
ดยุกแห่งเวลลิงตัน
ยุทธการที่วอเตอร์ลู
โทมัส แกลลเดท

วิชาขบขะหยาไปครวสัันอยุธยา กลับพื้นขึ้นมาเป็นงานใหญ่

พ.ศ. ๒๓๖๐ (ค.ศ. 1817) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๒ (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย) มีความในพระราชกำหนดพิธีวิชาขบขะ จ.ศ. ๑๑๗๙ ว่า “ทรงมีพระทัยปรารถนาจะบำเพ็ญพระราชกุศลให้มีผลวิเศษยิ่งกว่าที่ได้ทรงกระทำมา จึงมีพระราชปณิธานถามคณะสงฆ์ มีสมเด็จพระสังฆราช (มี) เป็นประธาน ซึ่งได้ถวายพระพรถึงโบราณราชประเพณีงานวิชาขบขะดังสมัยพระเจ้าอติกราช แห่งลังกาทวีป” เป็นเหตุให้ทรงมีพระราชโองการกำหนดวันพิธีวิชาขบขะขึ้นทุกปีครั้งละ ๓ วัน

ในรัชกาลนี้ (๒๓๕๒-๒๓๖๗/1809-1824) สมเด็จพระสังฆราช (มี) ได้ขยายหลักสูตรการเรียนภาษาบาลี จาก ๓ ชั้น (คือ เปரியัตติ-โท-เอก) เป็น ๙ ประโยค

กำเนิดธรรมเนียมตักนิกาย

พ.ศ. ๒๓๗๒ (ค.ศ. 1829) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๓ เจ้าฟ้ามงกุฎ (ร.๔ ก่อนครองราชย์) หลังจากโสกันต์แล้ว ได้ทรงผนวชเป็นสามเณร ๗ เดือน ต่อมาทรงผนวชเป็นพระภิกษุในปี ๒๓๖๗ ประทับที่วัดมหาธาตุ อันเป็นที่สถิตของสมเด็จพระสังฆราช ทรงสอบได้เปรียญ ๕ ประโยค ได้ทรงเลื่อมใสในความเคร่งวินัยของพระภิกษุมอญชื้อช่าย พุทธรังสี (ได้เป็นพระราชาคณะที่พระสุเมธจารย์ อยู่วัดบวรเม่งคณ) มีพระประสงค์จะประพฤติเคร่งครัดเช่นนั้น จึงเสด็จไปประทับที่วัดสมอราย (วัดราชาธิวาส) ใน พ.ศ. ๒๓๗๒ ทรงอุปสมบทใหม่ แล้วกำหนดด้วยการฝังลูกนิมิตผูกสีมาใหม่ของวัดสมอรายใน พ.ศ. ๒๓๗๖ ว่าเป็นการตั้งคณะธรรมยุต หรือธรรมยุตติกนิกาย (คณะธรรมยุติกาก็เรียก) จากนั้นได้เสด็จมาประทับ ณ วัดบวรนิเวศ ถือเป็นศูนย์กลางของคณะธรรมยุตต่อมา

จากซ้าย:
รัชกาลที่ ๒
หลุยส์ เบรลล์
อักขรเบรลล์

อักขรเบรลล์ เพื่อคนตาบอด ความก้าวหน้าสำคัญทางการศึกษา และสื่อสาร

พ.ศ. ๒๓๗๒ (ค.ศ. 1829) ที่ประเทศฝรั่งเศส หลุยส์ เบรลล์ (Louis Braille) ตาบอดมาตั้งแต่อายุ ๓ ขวบ ถึงปีนี้มีอายุ ๒๐ ปี ได้พัฒนาวิธีอ่าน เขียน (และพิมพ์) หนังสือสำหรับคนตาบอดได้สำเร็จ เรียกว่าอักขรเบรลล์ เป็นรายนามของจุดที่เรียงกัน อ่านด้วยการสัมผัส

วัดโพธิ์มีจารึกสรรพวิทยา เป็นมหาวิทยาลัยเปิดแห่งแรกของไทย

พ.ศ. ๒๓๗๔ (ค.ศ. 1831) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนฯ เป็นครั้งใหญ่ และโปรดให้ประชุมนักปราชญ์ราชบัณฑิตช่วยกันแต่งและรวบรวมสรรพวิทยามาจารึกลงบนแผ่นหิน ๑,๓๖๐ แผ่น ประดับไว้ตามผนังพระอุโบสถ เสากระเบื้องรอบพระอุโบสถ พระวิหาร วิหารคด และศาลารายรอบพระมณฑป รวม ๘ หมวด เช่น เรื่องพระพุทธศาสนา ตำรายาและแพทย์แผนโบราณ วรรณคดี สุภาษิต และภาษาชาติตदन เรียกว่า “ประชุมจารึกวัดพระเชตุพน” หรือเรียกง่าย ๆ ว่า “จารึกวัดโพธิ์” ทำให้วัดพระเชตุพนฯ ได้ชื่อว่าเป็นมหาวิทยาลัย

ค.ศ. 1500

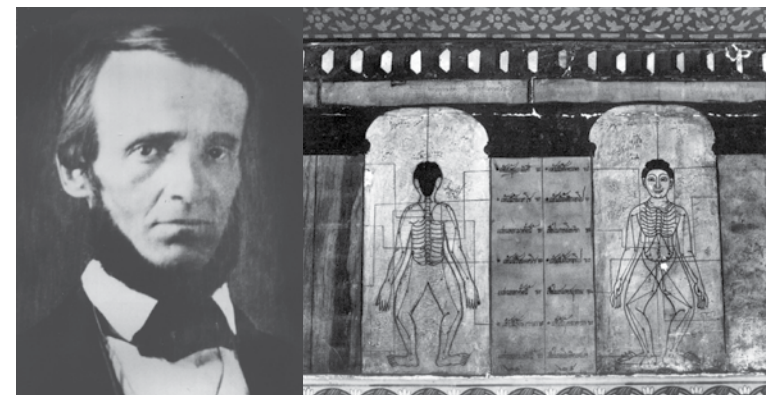
เปิดแห่งแรกของไทย และเมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๑ (วันคล้ายวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว) ณ พระอุโบสถวัดพระเชตุพนฯ มีพิธีถวายประกาศนียบัตรของยูเนสโก (UNESCO) ขึ้นทะเบียน “จารึกวัดโพธิ์” เป็นเอกสารมรดกความทรงจำของโลก (Memory of the World) แห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ในรัชกาลนี้ (๒๓๖๗-๒๓๙๓/1824-1850) นอกจากโปรดให้สร้างพระไตรปิฎกฉบับหลวงเพิ่มจำนวนขึ้นมาก ทรงสร้าง ทรงปฏิสังขรณ์พระอาราม และทรงส่งเสริมการสร้างและปฏิสังขรณ์วัดมากเป็นพิเศษแล้ว ทรงขยายการบอกพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรในพระบรมมหาราชวังเต็มทั้ง ๔ มุขของพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท โปรดให้จ้างอาจารย์บอกพระปริยัติธรรมทุกพระอารามหลวง พระราชทานอุปถัมภ์แก่พระภิกษุสามเณรที่สอบได้ตลอดไปถึงโยมบิดามารดา และโปรดให้จ้างอาจารย์สอนหนังสือไทยแก่เด็ก

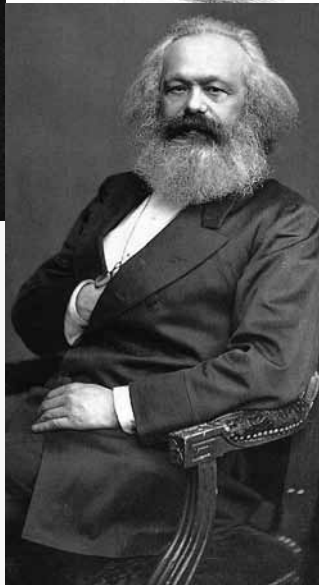
หมอบรัดเลย์ ริเริ่มงานการแพทย์และการพิมพ์แก่สังคมไทย

พ.ศ. ๒๓๗๘-๒๔๑๔ (ค.ศ. 1835-1871) ที่ประเทศไทย หลังจากได้เริ่มมีมิชชันนารีอเมริกันเข้ามาใน พ.ศ. ๒๓๗๑ แล้ว ถึงปี ๒๓๗๘ มิชชันนารีอเมริกันท่านหนึ่งที่คนไทยรู้จักกันดีในชื่อว่า หมอบรัดเลย์ (Rev. Dan Beach Bradley) ได้เข้ามาทำงานเผยแผ่คริสต์ศาสนา

โดยชีวิตส่วนใหญ่ได้เสียสละบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สังคมไทยมากมาย ตั้งแต่กลางรัชกาลที่ ๓ ตลอดรัชกาลที่ ๔ (๒๓๙๔-๒๔๑๑/1851-1868) จนถึงต้นรัชกาลที่ ๕ เป็นผู้ทำการผ่าตัดแผนปัจจุบันครั้งแรก ริเริ่มปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษ ตั้งโรงพิมพ์หนังสือไทยครั้งแรก ทำให้คนไทยรู้จักสิ่งพิมพ์สมัยใหม่และได้ประโยชน์ทางการศึกษาอย่างมาก เช่น พิมพ์ประกาศห้ามสูบบุหรี่ของทางราชการ ตำราปลูกฝี คัมภีร์ครุฑรักษา ตำราเรียนภาษาอังกฤษ พระราชพงศาวดารไทย พงศาวดารจีน (เช่น สามก๊ก) นิราศลอนดอน กิจจานุกิจ อักษรภิธานศัพท์ ปฏิทินภาษาไทย ตลอดจนหนังสือรายปี (บางกอกกาลันเดอร์/Annual Bangkok Calendar) รายเดือน (บางกอกเรคคอร์ดเดอร์/Bangkok Recorder) และจดหมายเหตุ เมื่อถึงแก่กรรม ณ ๒๓ มิ.ย. ๒๔๑๔ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานความช่วยเหลือเกี่ยวกับการศพ เพราะครอบครัวไม่มีแม้แต่เงินค่าทำศพ

จากซ้าย:
รัชกาลที่ ๓
หมอบรัดเลย์
จารึกวัดโพธิ์

ตั้งโรงเรียนอนุบาล ให้การเรียนรู้ เป็นประสบการณ์ ที่ไร้เงาเบิกบาน

พ.ศ. ๒๓๘๐ (ค.ศ. 1837) ที่ประเทศเยอรมนี นักการศึกษาเยอรมัน ชื่อเฟรเอเบล (Friedrich Wilhelm August Froebel) ตั้งโรงเรียนอนุบาล (kindergarten) ขึ้นเป็นแห่งแรก โดยมุ่งหวังให้การเรียนรู้เป็นประสบการณ์ที่เป็นไปเองแก่เด็กด้วยความร่าเริงสดใสเบิกบาน ผลงานเล่มสำคัญที่สุดของเขาชื่อว่า *The Education of Man* (1826)

ได้ข้อยุติพอทั้งกฤษฎี ว่าชีวิตประกอบขึ้นด้วยเซลล์

พ.ศ. ๒๓๘๒ (ค.ศ. 1839) ที่ประเทศเยอรมนี นักพฤกษศาสตร์ ชื่อ ชไลติน (Matthias Jakob Schleiden) กับนักสัตววิทยาชื่อ ชวานน์ (Theodor Schwann) ร่วมกันศึกษาจนลงความเห็นว่า ชีวิตนั้น ไม่ว่าสัตว์หรือพืช ล้วนประกอบขึ้นด้วยเซลล์ กล่าวคือ เซลล์เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของชีวิต ถือกันว่าสองท่านนี้เป็นผู้วางรากฐานแห่งทฤษฎีว่าด้วยเซลล์

จากบนซ้าย:
เฟรเอเบล
ชไลติน
ชวานน์
เอดเงลส์
มาร์กซ์

ตั้งฐานความคิดของคอมมิวนิสต์ ไว้ใน “The Communist Manifesto”

พ.ศ. ๒๓๙๑ (ค.ศ. 1848) ที่กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ สันนิบาตคอมมิวนิสต์ (Communist League) มีมติรับ *The Communist Manifesto* (*Manifest des Kommunismus*, “คำประกาศคอมมิวนิสต์” หรือ “คำแถลงปณิธานคอมมิวนิสต์”) ที่ มาร์กซ์ (Karl Heinrich Marx) และเอดเงลส์ (Friedrich Engels) ได้เขียนขึ้น อันเป็นการแถลงหลักการ เจตจำนง และแนวปฏิบัติการของคอมมิวนิสต์ เริ่มด้วยถือว่าประวัติศาสตร์ คือประวัติการต่อสู้ของชนชั้น กรรมกรทั่วโลกจะต้องรวมตัวกันทำการปฏิวัติของคอมมิวนิสต์ ในที่สุด ชัยชนะจะเป็นของชนกรรมาชีพ การต่อสู้ของชนชั้นจะจบสิ้น โดยคอมมิวนิสต์จะเป็นทัพหน้าของชนกรรมาชีพนั้น ซึ่งมาล้มล้างการยึดครองทรัพย์สินส่วนตัว และยกชนกรรมาชีพขึ้นเป็นผู้ปกครองอย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาแรกๆที่ประกาศนี้ออกมา ยังไม่มีอิทธิพลเป็นที่สนใจมาก มาร์กซ์และเอดเงลส์เก็บตัวเงียบอยู่หลายปี จนกระทั่ง ๑๖ ปีต่อมา ในปี 1864/๒๔๐๗ มีการชุมนุมตั้งสมาคมคนงานนานาชาติขึ้น (เรียกกันว่า “First International”) มาร์กซ์จึงได้ขึ้นมาเป็นผู้นำความคิด และไม่ช้า ลัทธิมาร์กซ์ก็แพร่ไปในประเทศต่างๆ บนผืนแผ่นดินทวีปยุโรปอย่างรวดเร็ว

สร้างเจดีย์ใหญ่ ได้ภูเขาทอง

พ.ศ. ๒๓๙๓ (ค.ศ. 1850) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๓ ที่วัดสระเกษ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์จะสร้างพระเจดีย์ใหญ่องค์หนึ่ง ให้เหมือน แต่ให้ใหญ่กว่า “พระเจดีย์ภูเขาทอง” ที่วัดภูเขาทอง ที่กรุงเก่า แต่พื้นดินบริเวณนั้นเป็นที่ลุ่ม ก่อพระเจดีย์ขึ้นไปก็ทรุดลงมาทุกที จนต้องหยุดทิ้งค้างไว้ ไม่เป็นรูปพระเจดีย์ มีแต่กองอิฐ แล้วต้นไม้ก็ขึ้นคลุมรก ต่อมา คำค้นว่า “พระเจดีย์” ก็หายไป เหลือแต่ “ภูเขาทอง” ครั้นมาในรัชกาลที่ ๔ ได้โปรดให้ซ่อมแปลงภูเขา ก่อพระเจดีย์ขึ้นไว้บนยอด โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อภูเขาทองว่า “บรมบรรพต” เหมือนอย่างพระเมรุบรมบรรพตอันเคยสร้างที่ท้องสนามหลวง และซ่อมต่อมาตลอดรัชกาล จนสำเร็จในรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุที่ได้อธิษฐานไว้ในพระบรมมหาราชวัง ไปทรงบรรจุในพระเจดีย์ใหญ่ บนบรมบรรพต ใน พ.ศ. ๒๔๒๐ ต่อมา ในปี ๒๔๔๑/1898 อุปราชอังกฤษผู้ปกครองอินเดีย ซึ่งเคยอยู่ที่กรุงเทพฯ และคุ้นเคยกับพระองค์ ได้ถวายพระบรมสารีริกธาตุซึ่งขุดพบที่เมืองกบิลพัสดุ์ โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) ไปอัญเชิญมาแล้วมีพระราชพิธีบรรจุในพระเจดีย์บนยอดบรมบรรพต เมื่อ ๒๓ พ.ค. ๒๔๔๒ นับเป็นการบรรจุครั้งที่ ๒

ต่อมา มีการซ่อมใหญ่โดยกรมชลประทานเป็นเจ้าการ ในปี ๒๔๙๓-๒๔๙๗/1950-1954 และครั้งล่าสุด ในปี ๒๕๐๙/1966 มีการบูรณะเสถียรของพระเจดีย์บนยอด สร้างพระเจดีย์เล็กขึ้นล้อม และซ่อมเจดีย์ทั้งสี่ทิศ

บรมบรรพต (ภูเขาทอง) สูง ๗๖ เมตร กว้างโดยเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๕๐ เมตร ฐานวัดโดยรอบ ๓๓๐ เมตร มีบันไดเวียน ๒ ทาง บันไดขึ้นทางทิศใต้มี ๓๗๕ ขั้น บันไดลงทางทิศเหนือมี ๓๐๔ ขั้น

ร. ๔ ทรงเริ่มพิธีมาฆบูชา

พ.ศ. ๒๓๙๔ (ค.ศ. 1851) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชดำริถึงความสำคัญของการประชุมใหญ่แห่งพระอรหันตสาวก ที่เรียกว่าจาตุรงคสันนิบาต คราวที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระโอวาทปาฏิโมกข์ คือหลักคำสอนสำคัญอันเป็นใหญ่เป็นประธาน ดังนั้น ในปีทีเสด็จขึ้นครองราชย์นั่นเอง จึงโปรดให้จัดงานวันมาฆบูชา ขึ้นเป็นครั้งแรก

อังกฤษมาทำสัญญาค้าขาย ไทยเปิดประเทศรับอารยธรรมตะวันตก

พ.ศ. ๒๓๙๘ (ค.ศ. 1855) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก่อนครองราชย์ ได้ผนวชอยู่นานถึง ๒๗ พรรษา ได้ทรงศึกษาพระธรรมวินัยจนเชี่ยวชาญ และทรงเรียนรู้วิทยาการสมัยใหม่ โดยทรงคบหาอยู่กับชาวตะวันตกเป็นอย่างดี ทรงชำนาญทั้งภาษาบาลีและภาษาอังกฤษ ทรงจาริกไปได้เห็นชีวิตผู้คนและสภาพบ้านเมืองทั่วไป เมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์ จึงทรงริเริ่มการใหม่ๆ เปลี่ยนโฉมหน้าของบ้านเมือง เริ่มนำประเทศไทยเข้าสู่สมัยใหม่ โดยเฉพาะการเปิดประเทศ มีสัมพันธไมตรีกับประเทศตะวันตกทั่วไป ที่เป็นก้าวใหญ่ คือ ในปี ๒๓๙๘/1855 นี้ พระราชินีวิกตอเรีย (Queen Victoria) ได้ทรงส่งเซอร์ จอห์น บาวริง (Sir John Bowring) เป็นผู้แทนพระองค์เข้ามาเจรจาให้สยามยกเลิกข้อจำกัดต่างๆ ทางการค้า ยอมให้อังกฤษตั้งกงสุลในกรุงเทพฯ เกิดเป็นสนธิสัญญาบาวริง (Bowring Treaty) จากนั้น ไทยก็ทำสัญญาหรือข้อตกลง

อย่างนี้กับประเทศอื่นๆ ในยุโรป ตลอดจนอเมริกาและญี่ปุ่น แม้ว่าตามสนธิสัญญานี้ ไทยจะต้องเสียเปรียบบางอย่าง และเกิดสิทธิสภาพนอกอาณาเขต (extraterritoriality, extraterritorial rights) แต่เป็นการก้าวเข้าไปในโลกยุคใหม่ที่เวลานั้นประเทศเจ้าอาณานิคมกำลังแผ่ขยายอำนาจ โดยไทยยอมเสียสละบางอย่างทางกฎหมายและการเงิน เป็นการผ่อนผันกันไม่ให้เขาก้าวไปใช้อำนาจทางทหารและความกดดันทางการเมืองเข้ามาครอบงำ อย่างที่ทำกับประเทศข้างเคียงรอบเมืองไทย

เรื่องของเมืองไทยนี้ มีข้อเทียบคล้ายกับประเทศญี่ปุ่น ซึ่งโชกุนได้ปิดประเทศเพราะปัญหาจากโปรตุเกสและสเปนใน พ.ศ. ๒๑๘๒ (เมื่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราชประสูติได้ ๗ พรรษา) และเปิดประเทศด้วยสนธิสัญญากานากาวา/Treaty of Kanagawa กับอเมริกาในปี ๒๓๙๗ (ก่อนไทยทำสัญญาบาวริง ๑ ปี) จบระยะเวลา “sakoku”/national seclusion (1639-1854) (1688-1855)

จากบนซ้าย: พระราชินีวิกตอเรีย, เซอร์ จอห์น บาวริง, ฟรานซิส บี แฮร์รี, ปรยานาธิบิตวิลสัน

อินเดียเป็นเมืองขึ้นอังกฤษ

พ.ศ. ๒๔๐๑ (ค.ศ. 1858) เมื่ออังกฤษปราบ อาณาจักรสิคส์ลงได้ในปี ๒๓๙๒/1849 แล้ว อังกฤษโดย บริษัทอินเดียตะวันออก (British East India Company) ก็ได้ปกครองอินเดียหมดสิ้น แต่ต่อมาปี ๒๔๐๐ ทหารอินเดียทางภาคเหนือได้ก่อกบฏขึ้นแล้วราษฎรก็ ร่วมด้วยขยายกว้างออกไป

เมื่ออังกฤษปราบกบฏเสร็จใน พ.ศ. ๒๔๐๑ ก็ ยุบเลิกบริษัทอินเดียตะวันออกเสีย แล้วรัฐบาลอังกฤษ ก็เข้าปกครองอินเดียเองโดยตรง ให้อินเดียมีฐานะเป็น อุปราชอาณาจักร คือเป็นเมืองขึ้นโดยสมบูรณ์

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

ส่วนที่เมืองไทย พระเพทราชาขับไล่ฝรั่งเศสออกไปใน พ.ศ. ๒๒๓๑ (เมื่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราช สวรรคต) ถึงจะไม่ได้ปิดประเทศเป็นทางการอย่างญี่ปุ่น แต่ความสัมพันธ์ต่างประเทศก็เบาบางลงไป จนมาเปิด ประเทศแก่การค้าเสรีด้วยสนธิสัญญาบาวริง/Bowring Treaty กับอังกฤษในปี ๒๓๙๘ นี้ (หลังญี่ปุ่นทำสัญญากับอเมริกา ๑ ปี) เรียกได้ว่าจบช่วงเวลาจำกัดความสัมพันธ์ (1688-1855)

เรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ได้แก้ไข เสร็จในรัชกาลที่ ๖ หลังจบสงครามโลกครั้งที่ ๑ โดย ประธานาธิบดีวูดโรว์ วิลสัน (Woodrow Wilson) สนับสนุน และแก้ไขสัญญาให้ไทยเป็นประเทศแรกในปี ๒๔๖๓/ 1920 ตามมาด้วยประเทศอื่นๆ คณะทูตพิเศษที่ไป ดำเนินการเรื่องนี้ช่วงท้าย มีชาวอเมริกันรวมอยู่ด้วย คือ ดร.ฟรานซิส บี. แซयर (Francis B. Sayre, เป็นบุตรเขย ของประธานาธิบดีวิลสัน ได้เป็นศาสตราจารย์แล้วมา เมืองไทยในปี ๒๔๖๖ เข้ารับราชการเป็นที่ปรึกษาการ

ต่างประเทศ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น พระยา กัลยาณไมตรี) ได้ไปเจรจาขอเปลี่ยนสัญญากับประเทศ ต่างๆ ในยุโรปจนเสร็จสิ้นใน พ.ศ. ๒๔๖๘ (หลังเสร็จ การกิจ พระยาภิรมย์ภักดีถวายบังคมลาจากลัทธิอเมริกา ไปสอนที่ ม.ฮาร์วาร์ด แต่ยังยินดีเป็นข้าราชการของ ประเทศไทยโดยไม่รับเงินเดือน)

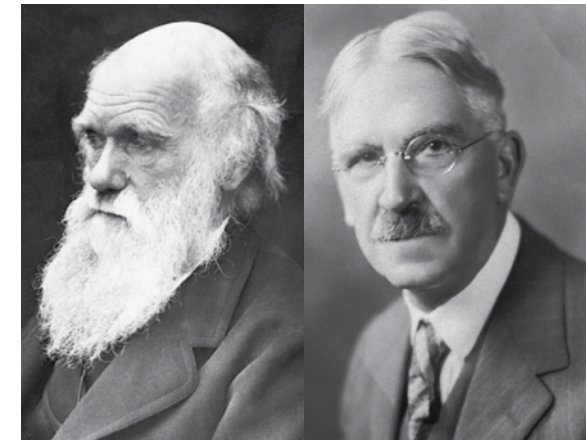
ศึกษาโดยเด็กเป็นศูนย์กลาง

พ.ศ. ๒๔๐๒-๙๕ (ค.ศ. 1859-1952) ช่วงชีวิต ของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) นักปรัชญาปฏิบัตินิยม และนักการศึกษาอเมริกัน ผู้ทำให้การศึกษาแบบ ก้าวหน้า (progressive education) ที่หนุนแนวคิด ให้เด็กเป็นศูนย์กลาง (child-centered education) โดดเด่นเป็นที่นิยมขึ้นมา

ทฤษฎีวิวัฒนาการอันลือลั่น

พ.ศ. ๒๔๐๑ (ค.ศ. 1858) ชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) ชาวอังกฤษ ประกาศทฤษฎีวิวัฒนาการ (theory of evolution) ว่าด้วยการ คัดเลือกโดยธรรมชาติ อันลือลั่น และสั่นสะเทือน โดยเฉพาะต่อวงการคริสต์ศาสนา

จากซ้าย:
ชาร์ลส์ ดาร์วิน
จอห์น ดิวอี้

คันนิงแฮม ผู้ได้ทำคุณไว้ ในการฟื้นฟูสถาน

พ.ศ. ๒๔๐๖ (ค.ศ. 1863) อังกฤษตั้งหน่วยงาน
สำรวจโบราณคดีอินเดีย เรียกว่า Indian Archaeo-
logical Survey โดยมี เซอร์ อเล็กซานเดอร์ คันนิงแฮม
(Sir Alexander Cunningham) เป็นผู้อำนวยการคนแรก
ท่านผู้นี้มารับราชการทหารในอินเดียได้ ๒๘ ปี ถึง
ปี ๒๔๐๔ ขณะเป็นพลตรี ก็ขอลาออก เพราะตั้งแต่ระยะ
แรกที่ได้รับราชการทหาร เมื่อได้พบกับเจมส์ ปรีนสเป ก็เกิด

ความสนใจในเรื่องประวัติศาสตร์อินเดีย และชอบศึกษา
โบราณวัตถุทั้งหลาย จึงลาออกมาเพื่ออุทิศเวลาให้แก่การ
ขุดค้นวัตถุโบราณสถาน

ในปีที่ได้รับแต่งตั้งในตำแหน่งดังกล่าว ก็ไปทำงาน
ขุดพื้นที่ตักสิลา (ก่อนหน้านี้ท่านได้ขุดค้นมาแล้วที่สารนาถ
เมื่อปี ๒๓๘๐/1837 และที่สาญจีในปี ๒๓๙๓/1850
รวมทั้งทำการสำคัญในการขุดพื้นที่พุทธคยา; ท่านเกิด
ค.ศ. 1814 ได้เป็นเซอร์ ค.ศ. 1887 สิ้นชีพ ค.ศ. 1893)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

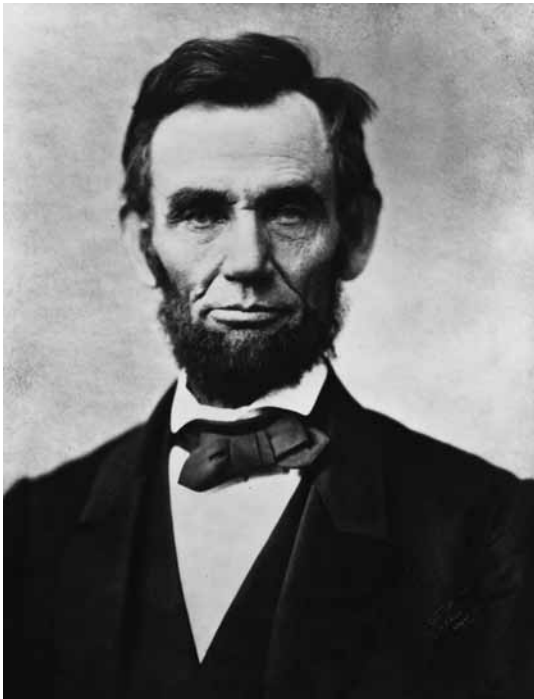
พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

สงครามกลางเมืองจบไป อเมริกาได้เลิกทาส

พ.ศ. ๒๔๐๔-๒๔๐๘ (ค.ศ. 1861-65) ที่สหรัฐ
อเมริกา เกิดสงครามกลางเมือง ระหว่างรัฐฝ่ายเหนือ
เรียกว่า “Union” กับรัฐฝ่ายใต้ที่ถอนตัวแยกออกไป ซึ่ง
เรียกกลุ่มของตนว่า “Confederacy” (ทางใต้เรียก
สงครามนี้ว่า “สงครามระหว่างรัฐ” แต่ทางเหนือเรียก
เป็นทางการว่า “สงครามกบฏ”) สงครามนี้มีเหตุปัจจัย
หลายอย่างสะสมมาหลายปี รวมทั้งปัญหาว่ารัฐบาลกลาง
ควรมีอำนาจควบคุมแค่ไหน แต่ละรัฐควรมีสวัสดิ์เท่าใด แต่
สำคัญที่สุดก็คือปัญหาเรื่องทาส ซึ่งรองรับเศรษฐกิจของ
รัฐภาคใต้ ว่าควรจะมีต่อไป หรือจะเลิกเสีย และถ้าจะมี
หรือจะเลิก จะมีในรูปลักษณะไหน หรือจะเลิกอย่างไร

อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) แสดง
การต่อต้านระบบทาสมาตั้งแต่ระยะแรกในชีวิตการเมือง
แต่ไม่ถึงกับจะให้ล้มเลิก โดยยอมรับสิทธิของรัฐทั้งหลาย
ที่จะจัดกิจการของตน ถือว่ารัฐธรรมนูญก็คุ้มครองระบบ

ทาสในรัฐที่มีอยู่แล้ว เขาคิดว่าบรรพบุรุษผู้ก่อตั้งประเทศ
อเมริกามุ่งให้ระบบทาสค่อยๆ ลดจนหมดสิ้นไปในที่สุด
จึงต้องป้องกันไม่ให้ระบบทาสนั้นขยายออกไปยังถิ่นอื่น
เขาได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีในปี ๒๔๐๓ โดยไม่
ได้เสียงจากรัฐลิกภาคใต้ (Deep South) แม้แต่คะแนน
เดียว และยังไม่ทันถึงวันปฏิญาณตนเข้ารับตำแหน่ง (๔
มี.ค. ๒๔๐๔) รัฐ South Carolina ก็ประกาศถอนตัวแยก
ออกจากส่วนรวมของประเทศ (ที่เรียกว่า Union, แยก
เมื่อ ๒๐ ธ.ค. ๐๓) ตามด้วยรัฐอื่นในภาคใต้อีก ๖ รัฐ แล้ว
๔ ก.พ. ๐๔ ก็ร่วมกันตรารัฐธรรมนูญของตน ซึ่งก็คล้าย
กับรัฐธรรมนูญสหรัฐนั่นเอง ต่างในข้อที่รับรองสถาบัน
ทาสนิโกร และเรื่องสิทธิของรัฐ ตั้งรัฐบาลชั่วคราวของ
ตนเองขึ้น เป็น Confederate States of America
(เรียกง่ายๆ ว่า Confederacy) มีที่ทำการ มีธง มีเงินตรา
และเก็บภาษีเอง พอถึง ๑๒ เม.ย. สงครามกลางเมือง

อดีตอันรุ่งเรือง ที่ไม่เหลือแม่ร่องรอย

ดินแดนชมพูทวีปที่พระพุทธศาสนาเคยรุ่งเรือง นับเฉพาะภาคเหนือ วัดตั้งแต่เบงกอลขึ้นไป ถึงปากเตริย หรือจากแคว้นอังคะถึงโยนก เป็นระยะทางตัดตรงยาวราว ๒,๗๐๐ กิโลเมตร ตลอดช่วงเวลา ๑,๗๐๐ ปี เต็มไปด้วยมหาอาณาจักรต่างๆ มีปราสาทราชวัง อันใหญ่โตมโหฬาร และวัดวาอาราม สถานศึกษา มหาสถูป เจดีย์ ปูชนียสถาน ที่วิจิตรงดงาม มากมายสุดจะนับได้ แต่ในเวลาทีนักโบราณคดีเหล่านี้เริ่มขุดค้น แทบไม่มีร่องรอยอะไรเหลืออยู่เลยบนผืนแผ่นดิน

• พ.ศ. ๑๕๐๐ • • พ.ศ. ๒๐๐๐ • • พ.ศ. ๒๕๐๐ • • พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 1000 ค.ศ. 1500 ค.ศ. 2000 ค.ศ. 2500

(Civil War) ก็เริ่มขึ้น และมีรัฐแยกออกไปอีก ๔ รัฐ รวมเป็นฝ่าย Confederacy ๑๑ รัฐ รบกัน ๔ ปี ถึง ๙ เม.ย. ๐๘ กองทัพฝ่ายไดยอมแพ้ แต่อีก ๕ วันต่อมา (๑๔ เม.ย.) ประธานาธิบดีลินคอล์นก็ถูกลอบสังหาร

อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้านั้น ลินคอล์นได้เซ็นเห็นชอบการแก้ไขรัฐธรรมนูญไปแล้ว โดยเพิ่มอนุบัญญัติข้อที่ ๑๓ ซึ่งให้เลิกทาสตามความว่า “การเป็นทาส ก็ดี การรับใช้โดยไม่สมัครใจ ก็ดี มิให้มีในสหรัฐ ...” พอประธานาธิบดีจอห์นสันรับตำแหน่งแล้ว ก็รีบดำเนินการให้อนุบัญญัติที่ ๑๓ นั้นได้รับมติเห็นชอบ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๔๐๘

สงครามกลางเมืองจบลง โดยเป็นความสำเร็จของประธานาธิบดีลินคอล์นที่รักษาประเทศให้คงอยู่รวมเป็นอันเดียวได้ และชื่อว่าเป็นผู้เลิกทาส แต่สงครามนี้ แม้จะเลิกทาสได้ ก็ยังไม่สามารถแก้ปมของเรื่องที่ย้อนกลิ้งไปอีกชั้นหนึ่ง คือปัญหาการแบ่งแยกเหยียดผิว ที่จะรังควาญ

สังคมอเมริกันไปอีกนาน และความขัดแย้งนี้ นอกจากทำให้อเมริกาสูญเสียประธานาธิบดีที่ยิ่งใหญ่ที่สุดท่านหนึ่งไปแล้ว ก็ได้สูญเสียกำลังคนไปทั้งหมดถึง ๖๑๘,๒๒๒ คน (ฝ่าย Union สูญเสีย ๓๖๐,๒๒๒ คน โดยตายในการรบ ๑๑๐,๐๐๐ คน และฝ่าย Confederacy สูญเสีย ๒๕๘,๐๐๐ คน โดยตายในการรบ ๙๔,๐๐๐ คน และทั้งสองฝ่ายบาดเจ็บอย่างน้อย ๔๗๑,๔๒๗ คน) เป็นสงครามที่คนอเมริกันตายมากที่สุด ยิ่งกว่าในสงครามใดๆ (ในสงครามปฏิวัติอเมริกัน คือคราวประกาศอิสรภาพจากอังกฤษ ซึ่งจบในปี 1783/๒๓๒๖ คนอเมริกันตายในการรบ ๔,๔๓๕ คน, ในสงครามโลกครั้งที่ ๑ ทหารอเมริกันตายประมาณ ๕๓,๕๑๓ คน และในสงครามโลกครั้งที่ ๒ คนอเมริกันตายประมาณ ๒๙๒,๖๐๐ คน)

วาทะหนึ่งของประธานาธิบดีลินคอล์น ที่นำมาอ้างอิงบ่อยมาก โดยถือว่าแสดงความหมายของประชาธิปไตยได้กะทัดรัดชัดเจน คือข้อความว่า “รัฐบาลของ

ประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน” (“... government of the people, by the people, for the people, ...”) ก็เป็นคำที่กล่าวในสงครามกลางเมืองนี้ คือในคำปราศรัย ณ สุสานสงครามกลางเมืองอุทิศแก่ทหารที่ล้มตายไป ที่เมืองเกตตีสเบิร์ก รัฐเพนซิลเวเนีย เมื่อวันที่ ๑๙ พ.ย. 1863/๒๔๐๖ เรียกว่า Gettysburg Address

จากรายงานของนักสำรวจ: ความสูญสิ้นเพราะถูกทำลาย

นักโบราณคดีเหล่านี้บันทึกไว้ว่า สถานที่และสิ่งก่อสร้างเหล่านั้นสูญสิ้นไปเพราะการทำลายของคน และเป็นการทำลายแบบแทบสิ้นซากสิ้นเชิง เช่นที่ Mr. Carlyle เขียนไว้ใน**รายงานการสำรวจโบราณคดี** เล่ม ๑๘ (Archaeological Survey Reports, vol.18) ว่า “พบกระดูกคนมากมาย และวัตถุที่ถูกไฟไหม้ดำเกรียมมานานชนิดอยู่ตามท้องถนนนอกและประตูทางเข้าออกทั้งสองด้าน เป็นที่

ชัดเจนว่า พระพุทธศาสนาที่นี่ (ที่เมืองกบิลพัสดุ์) ได้ถูกทำลายล้างด้วยไฟและดาบ”

นักโบราณคดีอีกคนหนึ่งสำรวจอีกที่หนึ่งเขียนว่า “การขุดค้นทุกที่ทุกแห่งใกล้ๆ สารนาถ พบร่องรอยของไฟทั้งนั้น ตัวข้าพเจ้าเองก็พบไม้ที่ไหม้เกรียม และเมล็ดข้าวสารที่ไหม้ไฟดำไปครึ่งๆ ค่อนๆ” พันตรี คิตโต (Major Kittoe) เล่าสรุปว่า “ทุกแห่งถูกบุกปล้นและเผา ไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ กุฏิวิหาร หรือพระพุทธรูปหมดไปด้วยกัน

บางแห่ง กระดูกคนบ้าง เหล็กบ้าง ไม้บ้าง พระพุทธรูปบ้าง ฯลฯ ถูกเอามารวมลุมกันไว้เป็นกองมเหิม...”

การทำลายวัดใหญ่นี้คงต้องเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน และไม่ได้คาดหมาย เพราะ พ.ต.คิตโต ได้พบซากเศษสิ่งของตามที่ต่างๆ ในลักษณะที่ทำให้มองเห็นเหตุการณ์ว่า เกิดไฟไหม้ชนิดที่คนจุดไหม้เข้ามาฉับพลันทันใด ทำให้ภิกษุทั้งหลายต้องละทิ้งอาหารที่กำลังฉันอยู่ไปทันที

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

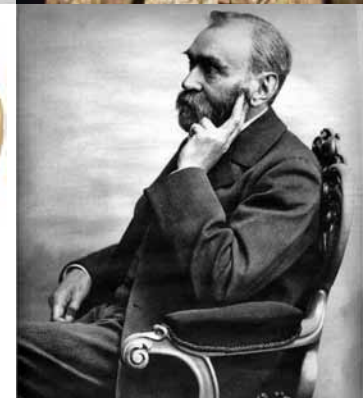
องค์กรชาวพิฆาตดำ

พ.ศ. ๒๔๐๙ (ค.ศ. 1866) ที่รัฐเทนเนสซี (Tennessee) อเมริกา เกิดองค์กรลับ “**คู คลักซ์ แคลน**” (Ku Klux Klan) ซึ่งถือการแบ่งแยกรังเกียจผิวอย่างรุนแรง โดยทำงานฆ่า รั้งความคนผิวดำ และใครก็ตามที่จะให้คนดำมีสิทธิเท่าเทียมกับคนขาว แต่ราว ๑๐ ปี องค์กรนี้ก็ซบเซา

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ คู คลักซ์ แคลน พ้นใหม่และยิ่งใหญ่ขึ้นมา ในปี 1924 มีสมาชิกถึง ๔ ล้านคน ครองอำนาจการเมืองอเมริกาถึง ๗ รัฐ ขยายความรังเกียจไปยังคนต่างชาติ ต่างนิกายศาสนาทั้งหมด ถืออุดมการณ์ “White Supremacy” ชูป้าย “America for Americans”

รางวัลโนเบล (Nobel Prize) เพื่อผู้ทำคุณประโยชน์อันยิ่งใหญ่

พ.ศ. ๒๔๐๙ (ค.ศ. 1866) นักเคมีและวิศวกรชาวสวีเดน ชื่อ **อัลเฟรด โนเบล** (Alfred Bernhard Nobel) ประดิษฐ์ดินระเบิด (dynamite) สำเร็จ แต่เขาไม่รู้สึกรื่นรมกับโชคลาภอย่างนั้น และได้สละเงินส่วนใหญ่ตั้งขึ้นเป็นกองทุนประเดิม \$9,200,000 เพื่อให้จัดสรรเป็นรางวัลประจำปีแก่ผู้ที่สร้างสรรค์คุณประโยชน์ยิ่งใหญ่ให้แก่มนุษยชาติใน ๕ ด้าน คือ **ฟิสิกส์ เคมี สรีรวิทยา หรือการแพทย์ วรรณคดี และสันติภาพ** กองทุนได้เพิ่มพูนขึ้น และหลังจากเขาสิ้นชีพแล้วครบปีที่ ๕ จึงมีการจัดมอบรางวัลทั้ง ๕ นั้นเป็นครั้งแรกเมื่อ ๑๐ ธ.ค. ๒๔๔๔/1901 ต่อมาถึงปี ๒๕๑๒/1969 ได้จัดมอบรางวัลเพิ่มขึ้นเป็นสาขาที่ ๖ ทาง**เศรษฐศาสตร์** (เมื่อปี ๒๕๓๕ รางวัลหนึ่งๆ มีมูลค่าประมาณ \$1.2 ล้าน)

จากบนซ้าย:
คู คลักซ์ แคลน
หรืออนุสรณ์รางวัลโนเบล
อัลเฟรด โนเบล

คันนี้แถมคิดถึงใคร ที่มาเผา-ฆ่า

นายพลคันนี้แถมรู้สึกหงุดหงิดขุ่นเคือง เพราะจะไปตีซากปรักหักพังของพุทธสถานที่ไหน ก็เจอกระดูกไหม้ดำและสิ่งที่บ่งบอกถึงการจุดไฟเผาทุกแห่งไป ใครหนอที่มาทำหั่นข่มเหงชาวพุทธผู้ไม่เบียดเบียนทำร้ายใคร ทำเหมือนอย่างที่เราได้สวดครุฑของคริสต์ในสเปน ได้ทำกับคนที่ถูกหาว่านอกศาสนา ตอนแรกนายพลคันนี้แถมคงคิดว่าเป็นพวกพราหมณ์ เขาจึงใช้คำว่า “พวกพราหมณ์ใจร้าย” (malignant Brahmins) ต่อมาก็ชัดเจนว่าเป็นการกระทำของทัมมุสลิมเตอร์ก

แม่แต่ตัวใจไปชุดพื้น บางแห่งก็ทำไม่ได้

สลูป เจริญ ปุชนียสถานทั้งหลายเป็นอันมาก เมื่อถูกทำลายลงไปแล้ว ชาวมุสลิมเตอร์กก็นำเอาวัสดุจากสถานที่ที่ทำลายไปแล้วนั้น มาใช้สร้างที่ฝังศพมุสลิม ดังที่นายพลคันนี้แถมเขียนไว้ว่า “ทุกทิศของเมืองพิหารจะเห็นที่ฝังศพมุสลิม (musulman เป็นคำเตอร์ก ตรงกับคำว่ามุสลิมของอาหรับ) ที่ขนาดย่อมก็สร้างด้วยอิฐขนาดใหญ่ก็สร้างด้วยก้อนหินที่สกัดและแกะสลักแล้วจากแหล่งสามัญของชาวมะหะหมัด คือ ซากสิ่งก่อสร้างของพุทธหรือพราหมณ์ที่ถูกทำลายลงไปแล้ว”

โดยเฉพาะที่ฝังศพมุสลิมมากแห่งก็สร้างซ้อนขึ้นไว้ข้างบน ทับสถานที่ซึ่งถูกทำลายไปแล้วนั่นเอง ทำให้ไม่สามารถจะไปขุดค้นดูอะไรได้ กลายเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขวางกั้นการขุดค้น

• พ.ศ. ๑๕๐๐ • • พ.ศ. ๒๐๐๐ • • พ.ศ. ๒๕๐๐ • • พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 1000 ค.ศ. 1500 ค.ศ. 2000 ค.ศ. 2500

เทคโนโลยี: เครื่องพิมพ์ดีดเกิดที่อเมริกา

พ.ศ. ๒๔๐๙ (ค.ศ. 1866) มีคนอเมริกันประดิษฐ์เครื่องพิมพ์ดีดสำเร็จ ซึ่งทำให้ผลิตเครื่องพิมพ์ดีดเริ่มต้น (Remington) เครื่องแรกออกมาในเดือนกันยายน 1873

พม่าสร้างพระไตรปิฎกฉบับหินอ่อน

พ.ศ. ๒๔๑๕ (ค.ศ. 1872) ที่มณฑลเจเลย์ ในพม่า พระเจ้ามินดงทรงอุปถัมภ์สังคายนาครั้งที่ ๕ มีการแปลพระไตรปิฎกครั้งใหญ่ และโปรดให้จารึกพระไตรปิฎกลงในแผ่นหินอ่อนสีขาวจบใน ๗๒๙ แผ่น

จากซ้าย:
Remington No. 1
Typewriter (1873)
วัดมหรณพาราม
พระไตรปิฎกหินอ่อน
พระเจ้ามินดง

ในกรุง “โรงเรียนหลวงสำหรับราษฎร” เกิดก่อนที่วัดมหรณพ

พ.ศ. ๒๔๑๔ (ค.ศ. 1871) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๕ ด้วยพระบรมราชโองการ “โปรดเกล้าฯ จะให้มีอาจารย์สอนหนังสือไทยและสอนเลขทุกๆ พระอาราม” การศึกษาแบบสมัยใหม่ในประเทศไทยก็เริ่มตั้งต้น ทั้งนี้โดยให้พระสงฆ์รับภาระช่วยการศึกษาของชาติ ครั้นแล้วใน พ.ศ. ๒๔๒๗ ก็โปรดให้ตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับราษฎรขึ้นตามวัด เริ่มที่วัดมหรณพาราม เป็นโรงเรียนแรก

წრინგაწერისწიგნი

พ.ศ. ๒๔๒๒ (ค.ศ. 1879) ที่อังกฤษ เซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์ (Sir Edwin Arnold) แต่งบทประพันธ์อันไพเราะ แสดงพุทธประวัติและคำตรัสสอน ชื่อเรื่อง *The Light of Asia* (*ประทีปแห่งทวีปเอเชีย*) ทำให้คนอินเดียและชาวตะวันตกจำนวนมากสนใจพระพุทธศาสนา บ้างก็ถึงกับหันมานับถือ

ლონდონი პალისტექსტების საზოგადოება

พ.ศ. ๒๔๒๔ (ค.ศ. 1881) ที่อังกฤษ ที.ดับลิว. รัส เดวิดส์ (T.W. Rhys Davids) ตั้ง Pali Text Society (สมาคมบาลีปกรณ์) ขึ้นในกรุงลอนดอน “to foster and promote the study of Pali texts” ได้พิมพ์คัมภีร์พระพุทธศาสนาภาษาบาลี เริ่มแต่พระไตรปิฎกและอรรถกถา ด้วยอักษรโรมัน พร้อมทั้งคัมภีร์แปล ตลอดจนพจนานุกรมบาลี-อังกฤษ อันเกื้อกูลต่อการศึกษพระพุทธศาสนาเป็นอันมาก

จากบนซ้าย:
เซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์
ที.ดับลิว. รัส เดวิดส์
พระเจ้าซาร์ อเล็กซานเดอร์ ที่ ๓
จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์

ლესიონი vs. ლესიონი

พ.ศ. ๒๔๒๔ (ค.ศ. 1881) ที่รัสเซีย พระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ ที่ ๓ ขึ้นครองราชย์ นอกจากห้ำหั่น (persecution) พวกโรมันคาทอลิกแล้ว ก็ดำเนินการกวาดล้างยิว ถึงขนาดบัญญัติว่า จะกำจัดยิวให้หมดประเทศ โดยฆ่าเสีย ๑ ใน ๓ ขับไล่ออกไป ๑ ใน ๓ และที่เหลือจากนั้นให้เปลี่ยนศาสนา แล้วก็เริ่มต้นสังหารทีละมากๆ เป็นเหตุให้ในระยะ ๓๐ ปีต่อมา คนยิวอพยพหนีจากรัสเซียหลายล้านคนและทำให้เกิดลัทธิไซออน (Zionism) คือ ลัทธิมวลยิวรักถิ่น หรือขบวนการรวมมวลชนยิวทั่วโลกร่วมใจกันสร้างดินแดนของตนในปาเลสไตน์

การกวาดล้างยิวในรัสเซียดำเนินมาเรื่อยๆ โดยแรงขึ้นเป็นระยะๆ เช่น ช่วงต่อมา ในปี ๒๔๔๖, ๒๔๔๘-๙ (1903, 1905-6) มีการสังหารหมู่อย่างหนัก ยิ่งหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ แล้ว ติฐิซังยิว หรือลัทธิต่อต้านยิว (anti-Semitism) ก็ยิ่งรุนแรงแผ่ขยายในยุโรป กว้างออกไป

დუღიკი

ოცნების მკვლევარი

พ.ศ. ๒๔๒๖-๘๙ (ค.ศ. 1883-1946) ช่วงชีวิตของจอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) ชาวอังกฤษผู้เป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่มีอิทธิพลมากที่สุดแห่งคริสต์ศตวรรษที่ 20

ไทยพิมพ์พระไตรปิฎกเป็นเล่มหนังสือชุดแรกของโลก

พ.ศ. ๒๔๓๑ (ค.ศ. 1888) ที่ประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ร.๕ โปรดให้พิมพ์พระไตรปิฎกบาลี ด้วยอักษรไทย เป็นเล่มหนังสือสมัยใหม่ อันนับว่าเป็นครั้งแรกของโลก จบละ ๓๙ เล่ม (ยังขาดปฏิฐาน) ๑,๐๐๐ ชุด เสร็จและฉลองในปี ๒๔๓๖ พร้อมกับรัชดาภิเษก แล้วส่งไปพระราชทานแก่นานาประเทศ

มีโรงเรียนแล้ว ต้องมีโรงพยาบาลเป็นฐานของชีวิตและสังคม

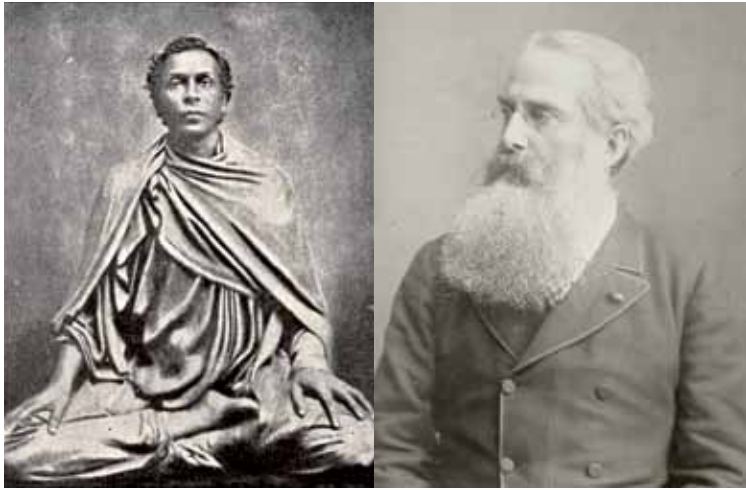
พ.ศ. ๒๔๓๑ (ค.ศ. 1888) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๕ “ได้เปิดโรงพยาบาลรักษาคนไข้เป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๑ ตรงกับวันพฤหัสบดี แรม ๑ ค่ำ เดือน ๖ ปีชวด และเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๓๑ ได้พระราชทานนามว่า **ศิริราชพยาบาล** ตามพระนามสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์” (ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ ๒๔๓๕-๒๕๐๗, หน้า ๖๕)

ใช้ ร.ศ. แทน จ.ศ.

พ.ศ. ๒๔๓๒ (ค.ศ. 1889) ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน เป็นเริ่มต้น ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๕ โปรดให้ใช้ **รัตนโกสินทรศก** เป็นศักราชทางราชการ แทน “จุลศักราช” ซึ่งใช้กันสืบมายาวนาน (เป็นการใช้อย่างพม่า) ดังนั้น ๑ เมษายน จ.ศ. ๑๒๕๑ (พ.ศ. ๒๔๓๒) จึงเปลี่ยนใช้ว่า ๑ เมษายน ร.ศ. ๑๐๘ (พ.ศ. = ร.ศ. + ๒๓๒๔; พ.ศ. = จ.ศ. + ๑๑๘๑; จ.ศ. = ร.ศ. + ๑๑๔๓)

พระไตรปิฎกปาฬิ จุลจอมเกล้าบรมมหาราช
(ชุดที่ได้รับพระราชทานและเก็บรักษาไว้ในประเทศญี่ปุ่น)

จากซ้าย: อนาคตริก ธรรมปาละ พ.อ. ออลคอตต์

อนาคตริก ธรรมปาละ ผู้นำการฟื้นฟูพุทธศาสนาในอินเดีย

พ.ศ. ๒๔๓๔ (ค.ศ. 1891) อนาคตริก ธรรมปาละ (Anagarika Dharmapala) ชาวลังกา เกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๗=ค.ศ. 1864 ในตระกูลผู้ดีลังกาที่เปลี่ยนไปนับถือคริสต์สมัยเป็นอาณานิคมของอังกฤษ เดิมชื่อ David Hewavitharne

ต่อมา David ได้เรียนรู้จักพระพุทธศาสนาจากชาวอเมริกัน ชื่อ พ.อ. ออลคอตต์/Col. H.S. Olcott จึงหันมานับถือพระพุทธศาสนา และเมื่อได้รู้สภาพพระพุทธศาสนาที่ถูกเบียดเบียนต่างๆ จึงได้ตั้งปณิธานที่จะฟื้นฟู

พระพุทธศาสนา โดยครองตนเป็นอนาคตริกเพื่อให้ทำงานได้สะดวก และใช้ชื่อใหม่ว่า อนาคตริก ธรรมปาละ

ณ วันที่ ๒ มกราคม ๒๔๓๔ หลังจากเยือนสารนาถ ธรรมปาละได้มาที่พุทธคยา เมื่อเห็นสภาพของอภิสัมพุทธสถานที่ถูกทอดทิ้งทรุดโทรมและตกอยู่ใต้การครอบครองของพวกนักบวชฮินดูที่เรียกว่ามหันต์แล้ว ได้ปฏิญาณต่อหน้าต้นพระศรีมหาโพธิ์ ว่าจะอุทิศชีวิตของตนเพื่อกู้พุทธสถานสำคัญนั้นกลับคืนขึ้นมาสู่ความบริสุทธิ์ปฐนียสถานให้จงได้

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

วิทยาลัยแห่งแรกของไทย

พ.ศ. ๒๔๓๒ (ค.ศ. 1889) ที่ประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ร.๕ โปรดให้ย้ายที่ราชบัณฑิตบอกรหนังสือพระ จากในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ออกมาจัดเป็นบาลีวิทยาลัยขึ้นที่วัดมหาธาตุ เรียกว่า “มหาธาตุวิทยาลัย” เป็นครั้งแรกที่ใช้นามวิทยาลัยในประเทศไทย

ต่อมา ณ ๑๓ ก.ย. ๒๔๓๙ เสด็จไปทรงวางศิลาฤกษ์สังฆมณาสถราชวิทยาลัย ประกาศพระราชปรารภเปลี่ยนนามมหาธาตุวิทยาลัยเป็น “มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ให้เป็นที่ศึกษาพระปริยัติธรรมและวิชาชั้นสูง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกาศตั้งเป็นมหาวิทยาลัยฝ่ายพระพุทธศาสนา ๙ ม.ค. ๒๔๔๐ เปิดการศึกษา ๑๘ ก.ค. ๒๔๔๐ ให้ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต มีฐานะสมบูรณ์ตามกฎหมายเมื่อรัฐตรา พรบ.มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐

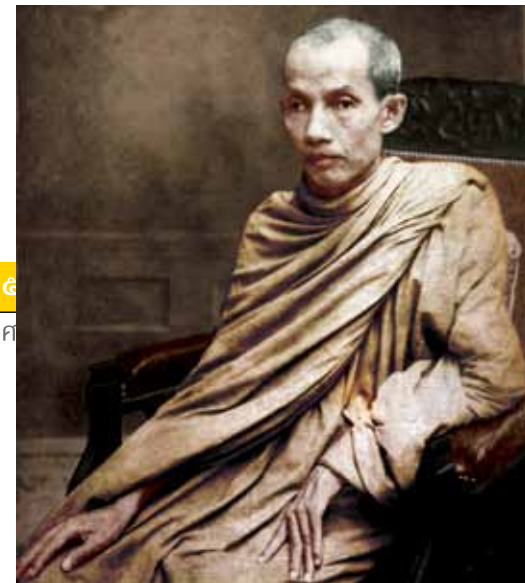

ตั้งมหาโพธิสมาคมเป็นฐาน เริ่มงานฟื้นฟูศาสนา

ณ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๔๓๔ นั้นเอง ก็ได้ตั้ง
Maha Bodhi Society (มหาโพธิสมาคม) แห่งแรกขึ้น
มาเป็นฐานในการทำงาน ให้ชื่อว่า Buddhagaya Maha
Bodhi Society (พุทธคยามหาโพธิสมาคม แต่ตั้งขึ้นที่
ลังกา) จากนั้นได้มุ่งมั่นทำงานเพื่อจุดหมายที่ตั้งไว้ ต้อง
เดินทางไปในประเทศต่างๆ มาก โดยเฉพาะไปเผยแผ่
ธรรมในอเมริกา (แะเมืองไทย ก.พ. ๒๔๓๗) ตลอดจนไป
ร่วมประชุมสภาศาสนาโลกที่ชิคาโกใน ก.ย. ๒๔๓๖ (the
1893 World's Parliament of Religions in Chicago)

ต่อมาเริ่มจัดคณะไปนมัสการพุทธคยา และพุทธ-
สถานอื่นๆ เป็นครั้งแรกในเดือน ธ.ค. ๒๔๓๗ แล้วในเดือน
ก.พ. ๒๔๓๘ ได้นำพระพุทธรูปเข้าไปตั้งบูชาในพระเจดีย์
พุทธคยา (พระพุทธรูปองค์นี้เป็นแบบญี่ปุ่น) แต่คนของ
อินดูมหันต์ได้นำพระพุทธรูปนั้นออกมาทิ้งข้างนอก เรื่อง
เป็นความขึ้นศาลกัน และพยายามกันต่อมา จนใน ค.ค.
๒๔๔๔ แม้ชาวพุทธจะได้อิสรภาพในการเข้าไปบูชาใน
พระพุทธรูปเจดีย์ แต่องค์พระเจดีย์ก็ยังเป็นทรัพย์สิน
ในความดูแลของอินดูมหันต์กับรัฐบาล คณะของท่าน
ธรรมปาละทำได้เพียงซื้อที่สร้างที่พักไว้ใกล้ๆ

ต่อมาไม่นานได้ซื้อที่เพื่อสร้างวิหารที่สารนาถ จน
กระทั่งสร้างมูลคันธกุฎีวิหารเสร็จที่นั่นในปี ๒๔๗๓

ตั้งกระทรวงธรรมการ ให้ธรรมะ ศาสนา และเป็นแกนของการศึกษา

พ.ศ. ๒๔๓๕ (ค.ศ. 1892) วันที่ ๑ เมษายน ที่
ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๕ มีพระบรมราชโองการ
ประกาศตั้งกรมธรรมการขึ้นเป็น “กระทรวงธรรมการ”
(พร้อมกับกระทรวงอื่นๆ รวมเป็น ๑๐ กระทรวง) ให้รับ
ผิดชอบการศึกษาทั้งฝ่ายบ้านเมืองและพระศาสนาเนื่อง
อยู่ในนโยบายอันเดียวกัน โดยก่อนนี้ ในปี ๒๔๓๒ ได้
โปรดให้รวมกรมศึกษาธิการที่จัดตั้งตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๐ กับ
กรมอื่นๆ อีก ๓ กรม เข้าในกรมธรรมการมาพร้อมแล้ว

มหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งแรก ในประเทศไทย

พ.ศ. ๒๔๓๖ (ค.ศ. 1893) ที่ประเทศไทย
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ร.๕ เสด็จไปทรงเปิด
“มหามกุฏราชวิทยาลัย” ที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า
กรมพระยาวชิรญาณวโรรสทรงจัดตั้งขึ้น

มหามกุฏราชวิทยาลัย ประกาศตั้งเป็นมหาวิทยาลัย
สงฆ์ ชื่อ สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ณ ๓๐
ธ.ค. ๒๔๔๘ เปิดการศึกษา ๑๖ ก.ย. ๒๔๔๙ ให้ปริญญา
ศาสนศาสตรบัณฑิต มีฐานะสมบูรณ์ตามกฎหมายเมื่อรัฐ
ตรา พรบ. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๔๕๐

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ.

ค.ศ. 2500

อเมริกันชายนำเข้ามา อเมริกันหญิงช่วยทุนให้เดินหน้า

การเพื่อพระศาสนาทั้งนี้ รวมทั้งการสร้างโรงเรียน และโรงพยาบาลเพื่อการสงเคราะห์ควบคุไป ได้รับความร่วมมือจากชาวพุทธหลายแห่ง โดยเฉพาะบุคคลที่ช่วยเหลือโดยตลอดและมากที่สุดจนสุดท้ายตั้งเป็นกองทุน คือ **เศรษฐีนิชาวอเมริกัน** ชื่อ Mrs. Mary Foster (กองทุนชื่อ Mary Foster Permanent Fund, ตั้งใน ก.ค. ๒๔๖๗)

เจดีย์พุทธคยา
หลังการบูรณะ

แม้จะสิ้นชีพ ขอเกิดมาทำงานพุทธศาสนาต่อไป

ต่อมา พ.ศ. ๒๔๗๔ อนาคตริก ธรรมปาละ ชราลง ได้บวชโดยมีนามว่า **ศรี เทวมิตร ธรรมปาละ** จากนั้นอีก ๒ ปีก็ได้อุปสมบท (ตรงนี้ ผู้บันทึกลำดับเหตุการณ์ ในประวัติเขียนไว้สับสนว่า ค.ศ. 1931: Ordained as a Bhikkhu... แล้ว ค.ศ. 1933: Received Higher Ordination. ทำให้สงสัยว่าเป็นการบันทึกผิดพลาด ครั้งแรกอาจบรรพชาเป็นสามเณร แล้วครั้งหลังอุปสมบทเป็นพระภิกษุ หรือเป็นภิกษุแล้วบวชซ้ำแบบทำทัฬหีกรรม)

แต่เวลาผ่านมาเพียง ๒ เดือนเศษ ณ ๒๙ เม.ย. ๒๔๗๖ ท่านก็ถึง**มรณภาพ**ที่สวนนาถ เมืองพาราณสี กล่าววาทะสุดท้ายว่า “ขอให้ข้าพเจ้าได้เกิดใหม่...ข้าฯ ขอเกิดอีก ๒๕ชาติ เพื่อเผยแพร่ธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า”

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

ค้นพบเอกซเรย์

พ.ศ. ๒๔๓๘ (ค.ศ. 1895) ณ วันที่ ๕ พ.ย. นักฟิสิกส์เยอรมัน ชื่อ เรินต์เกน (Wilhelm C. Roentgen) ค้นพบรังสีแม่เหล็กไฟฟ้าความถี่สูง ที่เรียกว่า “เอกซเรย์ (X-ray)” และได้รับรางวัลโนเบล ประจำปี ๒๔๔๔/1901

กีฬาโอลิมปิกค้นชีพ

พ.ศ. ๒๔๓๙ (ค.ศ. 1896) กีฬาโอลิมปิกของกรีกโบราณ ซึ่งหยุดไปเพราะถูกพวกโรมันห้าม ตั้งแต่ปี ๗๓๗/194 ได้รับการฟื้นฟู เริ่มจัดขึ้นใหม่ที่เมืองเอเธนส์

จากซ้าย:
Wilhelm C. Roentgen
เอกซเรย์ชิ้นแรก
1896 Olympic Medal
ตราสัญลักษณ์กีฬาโอลิมปิก

ปลูกเมล็ดพืชไว้ ผลผลิตให้ผู้อื่นชื่นชมต่อไป

กาลล่วงมาถึง พ.ศ. ๒๔๙๒ (ค.ศ. 1949) หลังจากท่านธรรมปาละสิ้นชีพไปแล้ว ๑๖ ปี งานที่ท่านเพียรทำไว้จึงสำเร็จบ้างบางส่วน เมื่อรัฐบาลรัฐพิหารออก **พรบ. ศาสนสถานพุทธคยา** (Buddha Gaya Temple Act) กำหนดให้การจัดการมหาโพธิเจดีย์เป็นอำนาจของคณะกรรมการที่ประกอบด้วยชาวฮินดูและชาวพุทธมีจำนวนฝ่ายละเท่ากัน

มหาโพธิสมาคม ในอินเดีย มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่เมืองกัลกัตตา (Kolkata หรือ Calcutta) มีสาขาหลายแห่งหลายเมือง ออกวารสารชื่อ *The Maha Bodhi*

อนาคาริก ธรรมปาละ เป็นชาวพุทธผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในชมพูทวีป เป็น

บุคคลที่ได้บำเพ็ญประโยชน์อย่างมากแก่พระพุทธศาสนา และแก่ชาวพุทธสมัยปัจจุบัน โดยเฉพาะผู้ที่มานมัสการสังเวชนียสถานคงจะอนุโมทนาอรรถจริยาเพื่อผู้พุทธสถานที่ท่านได้บำเพ็ญแล้ว

ปราชญ์อินเดียตื่นตัวตามฝรั่ง ตั้งสมาคมทางพุทธ

พ.ศ. ๒๔๓๕ (ค.ศ. 1892) ปราชญ์ชาวอินเดียเกิดความตื่นตัวขึ้นจากแรงกระตุ้นที่ได้เห็นชาวตะวันตกศึกษาค้นคว้าพระพุทธศาสนากันจริงจัง จึงได้ตั้ง Buddhist Text Society (สมาคมพุทธศาสนปกรณ) ขึ้นบ้างในเมืองกัลกัตตา

มหาโพธิสมาคม

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

พุทธแบบเซนเด่นก่อน ที่อเมริกา

พ.ศ. ๒๔๔๐ (ค.ศ. 1897) ที่อเมริกา **ซูซูกิ** (Daisetz Teitaro Suzuki) ปราชญ์แห่งพระพุทธศาสนา นิกายเซน ด้วยการบรรยายตามมหาวิทยาลัยอเมริกัน และเขียนหนังสือ ได้ทำให้ชาวตะวันตกรู้จักพระพุทธศาสนา และนิยมสมาธิแพร่หลายออกไปมาก พร้อมกับนิยมพระพุทธศาสนาแบบเซนด้วย

ในหัวเมือง เปดียงพระสงฆ์ สอนทั่วราชอาณาจักร

พ.ศ. ๒๔๔๑ (ค.ศ. 1898) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๕ มีพระบรมราชโองการ “ประกาศจัดการเล่าเรียนในหัวเมือง” เปดียงพระสงฆ์ทั่วราชอาณาจักรให้เอาใจใส่สั่งสอนธรรมแก่ประชาชน และฝึกสอนวิชาความรู้ต่างๆ แก่กุลบุตร เพื่อการนี้ ทรงอาราธนากรมหมื่นวชิรญาณวโรรส เจ้าคณะใหญ่ บังคับการพระอารามในหัวเมืองในส่วนการพระศาสนาและการศึกษา และทรงมอบหมายกรมหมื่นดำรงราชานุภาพเป็นเจ้าหน้าที่อนุกุลในฝ่ายกิจการของฆราวาส

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับแรกของประเทศไทย

พ.ศ. ๒๔๔๑ (ค.ศ. 1898) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๕ เนื่องด้วย “การศึกษาที่ได้เริ่มจัดการมาแต่ต้นนั้น ยังไม่ได้รูปการลงเป็นหลักฐานแน่นอน จนใน พ.ศ. ๒๔๔๐ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินประพาสทวีปยุโรปครั้งแรก ได้ทอดพระเนตรเห็นนักเรียนซึ่งได้มาเล่าเรียนอยู่ช้านาน ยังเรียนไม่สำเร็จทันพระราชประสงค์ที่จะทรงใช้ราชการ เป็นเหตุให้ไม่พึงพอพระราชหฤทัย จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (ม.ร.ว. เพี้ย มาลากุล) ซึ่งขณะนั้นเป็นพระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์ อัครราชทูตพิเศษประจำ

ราชสำนักอังกฤษ คิดอ่านตรวจตราสืบหาแบบแผน และทำความเข้าใจที่จะแก้ไขจัดการศึกษา ...” พระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์ได้ดำเนินการแล้วส่งมายังกระทรวงธรรมการ และกรมศึกษาธิการประมวลเรียบเรียงเสร็จนำขึ้นทูลเกล้าฯ ซึ่งทรงพอพระราชหฤทัยและตรัสชมสำเร็จเป็น “โครงการศึกษา พ.ศ. ๒๔๔๑” (บางที่เรียกเป็น “โครงการศึกษาสำหรับชาติ พ.ศ. ๒๔๔๑” ก็มี) อันควรถือว่าเป็นแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับแรกของประเทศไทย

ตามโครงการศึกษา พ.ศ. ๒๔๔๑ นี้ การเล่าเรียนสามัญแบ่งลำดับชั้นเป็น ๔ คือ การเล่าเรียนเบื้องต้น (มูลศึกษา) เบื้องต้น (ประถมศึกษา) เบื้องกลาง (มัธยมศึกษา) และเบื้องสูงสุด (อุดมศึกษา) ในตอนว่าด้วยอุดมศึกษา มีความต่อท้ายว่า “หมายเหตุ: ได้หวังใจไว้ว่าในปีสุวรรณาภิเษก ถ้าจะเป็นได้ จะได้รวมมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นส่วนวิทยาลัยสำหรับวินัยและศาสตร์มหาธาตุวิทยาลัยเป็นวิทยาลัยสำหรับกฎหมาย โรงเรียนแพทยากรเป็นวิทยาลัยสำหรับแพทย์ และตั้งโรงเรียนเป็นวิทยาลัยสำหรับวิทยา และมีหอสากลวิทยาขึ้นแห่งหนึ่ง รวมวิทยาลัยต่างๆ เหล่านี้ เข้าเป็นรัตนโกสินทรสากลวิทยาลัย” (สากลวิทยาลัย คือคำครั้งนั้นสำหรับ university) แต่พระองค์ได้เสด็จสวรรคตใน พ.ศ. ๒๔๕๓ ก่อนถึงปีสุวรรณาภิเษก (พ.ศ. ๒๔๖๑) นั้น การจึงไม่เป็นไปตามโครงการนี้

จากบนซ้าย:
กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ
ครูพระ
พระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์
นักเรียนยุโรปสมัย ร.๕

(ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง เรียก “โครงการศึกษา” เป็นพื้น มีเรียกเป็นแผนการศึกษาฉบับบ้าง ต่อมา ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ จึงเรียกว่า “แผนการศึกษาชาติ” แล้วต่อมาอีก ถึงปี ๒๕๐๒ มีประกาศคณะปฏิวัติตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติขึ้น แต่ไปเติม “แห่ง” เริ่มด้วย “แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๐๓”)

วิทยาศาสตร์+เทคโนโลยี: ความก้าวหน้าที่น่าทึ่ง

พ.ศ. ๒๔๔๓-๕๙ (ค.ศ. 1900-16) เป็นช่วงที่มีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีหลายอย่าง เช่น

ด้านวิทยาศาสตร์:

แมกซ์ แพลงค์ (Max Planck) นักฟิสิกส์เยอรมัน
วางฐานแห่งทฤษฎีควอนตัม ในปี ๒๔๔๓/1900;
ไอน์สไตน์ (Albert Einstein) นักฟิสิกส์อเมริกัน (เยอรมัน
โดยกำเนิด) พัฒนาทฤษฎีพิเศษแห่งสัมพัทธภาพ ในปี
๒๔๔๘/1905 และเผยแพร่ทฤษฎีทั่วไปแห่งสัมพัทธภาพ
ในปี ๒๔๕๙/1916

ด้านเทคโนโลยี:

มาร์โคนี (Guglielmo Marconi) ชาวอิตาลี ใช้
วิทยุที่ตนประดิษฐ์ขึ้นส่งข่าวเป็นครั้งแรก ในปี ๒๔๔๔/
1901; ออร์วิลล์ ไรท์ (Orville Wright) ขับขี่เครื่องบินที่
ตน และพี่ชาย คือ วิลเบอร์ ไรท์ (Wilbur Wright) สร้าง
ขึ้น สำเร็จครั้งแรกในวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๔๔๖/1903;
เบกแลนด์ (Leo Hendrik Baekeland) นักเคมีอเมริกัน
เชื้อสายเบลเยียมสร้างสารสังเคราะห์เป็นพลาสติกสมัย
ใหม่ขึ้นในปี ๒๔๕๒/1909

ใกล้ๆ ก่อนช่วงนี้: เบลล์ (Alexander Graham
Bell) ชาวอเมริกันได้ประดิษฐ์โทรศัพท์แล้วใช้ครั้งแรก ๑๐
มี.ค. ๒๔๑๙/1876; สแวน (Sir Joseph Wilson Swan)
ชาวอังกฤษ และเอ็ดิสัน (Thomas Alva Edison) ชาว

จากบนซ้าย:
แมกซ์
ไอน์สไตน์
มาร์โคนี
ออร์วิลล์ ไรท์
วิลเบอร์ ไรท์
เบกแลนด์
เบลล์
สแวน
เอ็ดิสัน

อเมริกัน ต่างก็ทำหลอดไฟฟ้าขึ้นมาใช้ได้สำเร็จในปี ๒๔๐๓
/1860 และ ๒๔๒๒/1879 เอ็ดิสันเป็นนักประดิษฐ์ยิ่งใหญ่

มีผลงานประดิษฐ์กว่า ๑,๐๐๐ อย่าง และเป็นผู้ตั้งโรง
ไฟฟ้ากลางแห่งแรกของโลก ที่เมืองนิวยอร์ก (1881-2)

พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ฉบับแรก ถัดจาก “กฎพระสงฆ์” ใน ร. ๑

พ.ศ. ๒๔๔๕ (ค.ศ. 1902) วันที่ ๑๖ มิถุนายน ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๕ มีพระบรมราชโองการ ประกาศ “พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑” เพื่อให้ฝ่ายพุทธจักรมีการปกครองเป็นแบบแผนเรียบร้อยคู่กันกับฝ่ายพระราชอาณาจักรที่ได้แก้ไขขึ้นแล้ว “... การปกครองสงฆมณฑล ย่อมเป็นการสำคัญ ทั้งในประโยชน์แห่งพระศาสนา และในประโยชน์ความเจริญของพระราชอาณาจักรด้วย ... จะชักนำประชาชนทั้งหลายให้เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา-โนวาท ประพฤติสัมมาปฏิบัติ และร่ำเรียนวิชาคุณในสงฆสำนักยิ่งขึ้นเป็นอันมาก” ทั้งนี้ โดยมีพระราชดำริว่าการดำเนินการตามประกาศจัดการเล่าเรียนในหัวเมืองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๑ นั้นบรรลุผลที่ประสงค์ สมควรตั้งเป็นแบบแผนการปกครองคณะสงฆ์ให้มั่นคงเรียบร้อยได้

เมืองไทยเลิกทาส อย่างนุ่มนวล ด้วยวิธีการเป็นขั้นตอน

พ.ศ. ๒๔๔๘ (ค.ศ. 1905) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๕ แม้ว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงมีพระราชดำริในการเลิกทาสมาแต่ต้นรัชกาล แต่สถาบันทาสมีความซับซ้อน โดยเฉพาะเป็นเรื่องของผลประโยชน์ไม่เฉพาะฝ่ายนายเงิน แม้แต่ทาสเองบ้างก็ไม่พอใจ ยังอยากเป็นทาส เพราะไม่ต้องทำมาหากิน และไม่รู้จักทางที่จะไป

ทำมาหากิน จึงทรงเตรียมการเป็นขั้นตอนอย่างละมุนละม่อม รวมทั้งการเตรียมอาชีพ โดยเฉพาะทรงเห็นว่า “การหนังสือ” จะช่วยทาสให้เป็นไทยได้แท้จริง ด้วยการมีโรงเรียน อย่างมีโรงงาน จะเห็นว่า เริ่มแต่ พ.ศ. ๒๔๑๑ ก็ทรงออก “ประกาศว่าด้วยทาสลูกหนี้ จุลศักราช ๑๒๓๐”

พอถึงปี ๒๔๑๗/1874 ก็มี “ประกาศเกษียณอายุลูกทาสลูกไทย” ใน จ.ศ. ๑๒๓๖ ดังนั้นเป็นต้น จนท้ายสุด หลังจากทรงเตรียมการเป็นลำดับมา ๓๐ ปีเศษ ก็ทรงตรา “พระราชบัญญัติลักษณะเลิกทาส ร.ศ. ๑๒๔” อันมีผลตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๘ และกำกับท้ายด้วยกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑) วางโทษผู้ซื้อขายทาสเท่ากับโจรปล้นทรัพย์

ก้าวใหม่ของการศึกษาพระปริยัติธรรม: บาลีสอบเขียน มีนักธรรมมาเคี้ยว

พ.ศ. ๒๔๕๔ (ค.ศ. 1911) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๖ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงให้นำวิธีแปลโดยเขียน มาใช้แทนการสอบแปลปากเปล่า ในการสอบบาลีสนามหลวง เป็นครั้งแรก เริ่มด้วยประโยค ๑-๒ และประกาศใช้เป็นทางการสำหรับทุกประโยคใน พ.ศ. ๒๔๕๘ ครบถึงประโยค ๙ ในปี ๒๔๖๙

อนึ่ง ได้ทรงจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมขึ้นใหม่อีกหลักสูตรหนึ่ง โดยเมื่อเริ่มแรกเรียกว่า “องค์ของสามเณรรัฐธรรม” แล้วเข้ารูปลงตัวเป็น “นักธรรม” สอบครั้งแรกเมื่อเดือนตุลาคม ๒๔๕๔

เมืองไทยเริ่มใช้ “พุทธศักราช”

พ.ศ. ๒๔๕๖ (ค.ศ. 1913) ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน เป็นต้นสืบไป ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ใช้ พุทธศักราช เป็นศักราชทางราชการ แทน “รัตนโกสินทรศก” (พ.ศ. = ร.ศ. + ๒๓๒๔)

สงครามโลกครั้งที่ 1

ความเปลี่ยนแปลงใหญ่ ที่นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงต่อไป

พ.ศ. ๒๔๕๗-๖๑ (1914-18) สงครามโลก ครั้งที่ ๑ (World War I) ระหว่างฝ่ายอำนาจกลาง (Central Powers) มีเยอรมนี ออสเตรีย-ฮังการี บัลแกเรีย และจักรวรรดิออตโตมาน ที่ต่อมาสลายและตั้งส่วนที่เหลือเป็นสาธารณรัฐเตอร์กิก) กับฝ่ายสัมพันธมิตร (Allies) มีอังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย เบลเยียม อิตาลี ญี่ปุ่น สหรัฐฯ เป็นต้น) สนามรบส่วนใหญ่คือ ยุโรป และตะวันออกกลาง ในที่สุดฝ่ายแรกพ่ายแพ้

ในสงครามใหญ่นี้ คนตายทั้งสิ้น ๑๔.๖ ล้านคน (ทหาร ๘ + พลเรือน ๖.๖) แยกเป็นฝ่ายสัมพันธมิตรตาย ๘ ล้านคน (ทหาร ๔.๘ + พลเรือน ๓.๒) ฝ่ายอำนาจกลางตาย ๖.๖ ล้านคน (ทหาร ๓.๑ + พลเรือน ๓.๕)

หอพระสมุดสำหรับพระนคร ก่อนมาเป็นหอสมุดแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๔๕๙ (ค.ศ. 1916) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๖ โปรดให้ย้าย หอพระสมุดสำหรับพระนคร (เดิมทีเดียว คือหอพระสมุดวชิรญาณ ซึ่งตั้งอยู่ในพระบรมมหาราชวัง) มาตั้งที่ตึกสังฆเสนาสน์ราชวิทยาลัย (ตรงข้ามสนามหลวง แถบวัดมหาธาตุ) และได้เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิด เมื่อ ๖ ม.ค. ๒๔๕๙

ต่อมา หลังจากตั้งกรมศิลปากรขึ้นในปี ๒๔๗๖ และมีกองหอสมุด หอพระสมุดสำหรับพระนครได้เปลี่ยนชื่อเป็นหอสมุดแห่งชาติ และตั้งอยู่ที่นั่นจนถึง ๕ พ.ค. ๒๕๐๙ จึงได้มีพิธีเปิดอาคารหอสมุดแห่งชาติ ที่ได้สร้างขึ้นใหม่ที่บริเวณท่าวาสุกรี

เกิดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย

พ.ศ. ๒๔๕๙ (ค.ศ. 1916) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว “...ได้ประกาศประดิษฐานโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขึ้นเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๙ และโอนไปขึ้นอยู่ในกระทรวงธรรมการแล้ว ... จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรมมหาวิทยาลัยขึ้นอีกกรมหนึ่ง เมื่อวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๐” (ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ ๒๔๓๕-๒๕๐๗, หน้า ๒๕๔)

รัสเซียไปเป็นคอมมิวนิสต์ ออตโตมานมาถึงอวสาน

พ.ศ. ๒๔๖๑ (ค.ศ. 1918) ผลแก่ฝ่ายแพ้จากสงครามใหญ่นี้ นอกจากเยอรมนีถูกสนธิสัญญาค็อบเพนเฮเก้นเปิดเป็นสงครามโลกครั้งที่ ๒ ต่อมาแล้ว เหตุการณ์สืบเนื่องทั้งในระหว่างและภายหลังที่สำคัญคือ เกิดการปฏิวัติของพวกบอลเชวิกในรัสเซีย ในปี ๒๔๖๐ ที่ทำให้รัสเซีย กลายเป็นคอมมิวนิสต์ จักรวรรดิออสเตรีย-ฮังการี หรือเรียกง่าย ๆ ว่าจักรวรรดิฮับส์บูร์กสิ้นสลาย และที่น่าสังเกตพิเศษ ก็คืออวสานของจักรวรรดิออตโตมาน

จักรวรรดิสุลต่านออตโตมานรุ่งเรืองสุดถึงราวกลางคริสต์ศตวรรษที่ 16 จากนั้นก็เริ่มเสื่อม ทำสงครามแพ้พวกยุโรปคราวใหญ่ครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๑๑๔ (ค.ศ. 1571) ต่อจากนั้นก็รบแพ้พวกยุโรปและเสียดินแดนไปเรื่อยๆ จนถูกตั้งสมญาว่า “บุรุษอมโรคแห่งยุโรป” (“Sick Man of Europe”) เหตุที่แพ้ นอกจากเพราะภายในอ่อนแอลงแล้ว ข้อสำคัญคือ ตกเป็นเบี้ยล่างในทางอาวุธและอุปกรณ์ต่างๆ เพราะถึงยุคนี้นักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เจริญขึ้นมาในประเทศตะวันตก

จากบบซ้าย:
เล็นิน กัฏรัสแต
Abdul Aziz Al Saud
เจ้าอับดุลอะห์

จุดพลาดสุดท้ายที่ทำให้ถึงอวสานก็คือ การเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ ๑ โดยอยู่ข้างเยอรมัน ร่วมรบแล้ว ก็เลยร่วมแพ้ด้วย เฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๑ นั้น ได้เกิดกระแสลัทธิชาตินิยมแพร่ไปในหมู่ชนชาวอาหรับ ฝรั่งเศสโดยเฉพาะอังกฤษก็เข้าหนุนชาวอาหรับให้ลุกขึ้นสู้ชาติผู้แผ่นดินจากพวกเตอร์ก เมื่อถูกโจมตีทั้งจากพวกชาตินิยมอาหรับที่ลุกฮือก่อกบฏขึ้นภายใน และสงครามจากข้างนอก ออตโตมานก็สลายในที่สุด

เตอร์กฟุบ อาหรับฟื้น ยิวเข้าทางที่จะฟู่

ยกตัวอย่าง เริ่มแต่ก่อนสงครามโลก ชาฮุด ซึ่งต่อมาได้เป็นกษัตริย์แห่งประเทศซาอุดีอาระเบีย ที่ตั้งขึ้นใหม่ ได้บุกมารุกรบจนขับไล่พวกเตอร์กออกจากอาระเบียตะวันออกในปี ๒๔๕๖/1913) และในช่วง ค.ศ. 1916-1918 อังกฤษได้ช่วยและร่วมรบกับเจ้าอาหรับ ขับไล่เตอร์กออกจากดินแดนส่วนต่างๆ ของอาหรับ ตลอดจนดำเนินการเมื่อสิ้นสงครามแล้ว ทำให้เจ้าไฟซาลได้เป็นกษัตริย์ไฟซาลที่ ๑ ของราชอาณาจักรอิรักที่ตั้งขึ้นใหม่ และเจ้าอับดุลอะห์ที่ได้เป็นเจ้าผู้ครองทรานสจอร์แดนในปี ๒๔๖๔/1921)

ส่วนอังกฤษเองก็ยกทัพเข้ายึดเยรูซาเล็ม และครอบครองปาเลสไตน์ ในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ (ค.ศ. 1917) แล้วจัดการดูแลมาจนสิ้นสงครามโลกครั้งที่ ๒

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

จากบน:
มุสตาฟา เคมาล
ออสมานที่ ๑

จากจักรวรรดิออตโตมาน เป็นสาธารณรัฐเตอร์ก

พ.ศ. ๒๔๖๔ (ค.ศ. 1921) หลังจากร่วมแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ ๑ จักรวรรดิออตโตมานเตอร์ก แตกสลาย ดินแดนอาหรับในตะวันออกกลางหลุดมือไปหมดแล้ว ก็ได้มีการจัดการปกครองประเทศกันใหม่

ในที่สุดถึงปี ๒๔๖๔ สภามิมีติประกาศชื่อประเทศเป็นเตอร์ก ปี ๒๔๖๕ ยุบเลิกตำแหน่งสุลต่าน ปี ๒๔๖๖ ประกาศให้ประเทศเป็นสาธารณรัฐเตอร์ก โดยมีมุสตาฟา เคมาล (เคมาล อะตาเตอร์ก) เป็นประธานาธิบดีคนแรก ปลดปล่อยทั้งคอนสแตนติโนเปิลเมืองหลวงเก่าของจักรวรรดิออตโตมาน (ที่ยึดมาจากจักรวรรดิโรมันตะวันออกหรือไบแซนไทน์ตั้งแต่ ค.ศ. 1453=พ.ศ. ๑๙๙๖) เสีย ตั้งแองการาเป็นเมืองหลวงของสาธารณรัฐใหม่

เตอร์กสลัดความเป็นรัฐอิสลาม

ปีต่อมา ๒๔๖๗ ยุบเลิกตำแหน่งกาหลิป ลัทธิราชวงศ์ออตโตมานที่สุลต่านออสมาน/อูสมาน ที่ ๑ ตั้งไว้เมื่อปี ๑๘๓๓/ค.ศ. 1290 และขับสมาชิกราชวงศ์ออตโตมานออกจากเตอร์กทั้งหมดสิ้น และปี ๒๔๗๑ ให้เตอร์กเป็นคามิยรัฐ หรือรัฐคามิการ (secular state) แท้ๆ ล้วนๆ สตรีเอาผ้าคลุมหน้าออก ชาวเตอร์กหันไปแต่งกายอย่างชาวตะวันตก ใช้อักษรโรมันแทนอักษรอาหรับ และนับวันเวลาตามปฏิทินฝรั่งแทนฮิจเราะห์ ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๗๓ ก็ให้เปลี่ยนชื่อเมืองคอนสแตนติโนเปิล เป็นอิสตันบูล (Constantinople -> Istanbul) และเมืองหลวงใหม่จากแองการา เป็นอังการา (Angora -> Ankara)

จบยุคมุสลิมเตอร์ก มุสลิมอาหรับตั้งตัวขึ้นใหม่

โดยนัยนี้ จักรวรรดิออตโตมาน (Ottoman Empire) ของเตอร์ก ที่ได้เป็นศูนย์อำนาจของอิสลามมาเกินกว่า ๖ ศตวรรษ ตั้งแต่ ค.ศ. 1290 (พ.ศ. ๑๘๓๓) ต่อจากพวกเซลจุคเตอร์ก ที่ต่อจากอาหรับ ก็ถึงกาลอวสาน

ต่อไปนี้ ศูนย์กลางของอิสลามกลับไปอยู่ในหมู่ชนชาวอาหรับแถบตะวันออกกลาง คล้ายยุคเริ่มกำเนิดคือ สันยุคมุสลิมเตอร์กเป็นใหญ่ กลับมาสู่ยุคของมุสลิมอาหรับ

จากบน:
พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
กอมบอช
รัชกาลที่ ๗

หน้าตรงข้ามจากบน:
พุทธศาสนิก
ปรีดี พนมยงค์
ม.ธรรมศาสตร์

พระไตรปิฎกบาลีเมืองไทย พิมพ์ใหม่ ครบชุดครั้งแรก เรียกว่า “ฉบับสยามรัฐ”

พ.ศ. ๒๔๖๘ (ค.ศ. 1925) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๗ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นครองราชย์ โปรดให้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ จบละ ๔๕ เล่ม จำนวน ๑,๕๐๐ จบ เพื่ออุทิศถวายพระราชกุศล แต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นอันสืบต่องานพิมพ์พระไตรปิฎกบาลี ที่ ร. ๕ ทรงเริ่มไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๑ คือ “พระไตรปิฎกบาลี จุลจอมเกล้าบรมธัมมิกมหาราช” อันขาดคัมภีร์ปฐฐาน จึงยังมี ๓๙ เล่ม ให้ครบเต็มชุดสมบูรณ์ เสร็จแล้วพระราชทานไปในนานาประเทศประมาณ ๔๐๐-๔๕๐ จบ และโปรดให้จัดงานฉลองในวันที่ ๒๕-๒๗ พ.ย. ๒๔๗๓

พระเจนเรียนนักรรรมกันสืบมา คฤหัสถ์เริ่มมีธรรมศึกษาให้เรียน

พ.ศ. ๒๔๗๒ (ค.ศ. 1929) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๗ เริ่มเปิดโอกาสให้คฤหัสถ์เรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โดยแยกจากแผนกนักรรรมสำหรับพระภิกษุสามเณร เรียกว่า “ธรรมศึกษา”

นักดาราศาสตร์อเมริกัน พบดาวยม

พ.ศ. ๒๔๗๓ (ค.ศ. 1930) ที่สหรัฐอเมริกา นักดาราศาสตร์อเมริกัน ชื่อว่า ทอมบอช (Clyde W. Tombaugh) ค้นพบดาวเคราะห์ที่เรียกว่า “ดาวยม” (Pluto, พระยม ก็เรียก) ซึ่งอยู่ห่างที่สุดจากดวงอาทิตย์ ไกลโดยเฉลี่ยประมาณ ๕,๙๑๔ ล้าน กม. เป็นลำดับสุดท้าย คือที่ ๙ ในบรรดาดาวเคราะห์ทั้ง ๙ ไม่อาจมองเห็นด้วยตาเปล่า เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๒,๓๐๐ กม. (บ้างว่า ๓,๓๐๐ กม., ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของโลก) หมุนรอบดวงอาทิตย์รอบละ ๒๔๘.๔ ปี

เมืองไทยเปลี่ยนการปกครอง เป็นประชาธิปไตย

พ.ศ. ๒๔๗๕ (ค.ศ. 1932) ที่ประเทศไทย ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน คณะราษฎร ได้ยึดอำนาจ เปลี่ยนการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบประชาธิปไตย

กำเนิดพุทธศาสนิกข และสวนโมกขพลาราม

พ.ศ. ๒๔๗๕ (ค.ศ. 1932) ที่ประเทศไทย พระมหาเจียม อินทปญโญ ซึ่งมาศึกษาพระปริยัติธรรมอยู่ในกรุงเทพฯ ได้ตัดสินใจหยุดการเล่าเรียนแล้วเดินทางกลับไปยังบ้านเกิดที่หมู่เรียง ไชยา สุราษฎร์ธานี หลังจากหาเสนาสนะอันวิเวก ก็ได้พบ แล้วเข้าอยู่ในวัดร้างตระพังจิก เนื้อที่ประมาณ ๖๐ ไร่ ในวันวิสาขบูชา ที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๔๗๕ เนื่องจากที่นั่นมีต้นโมกและต้นพลามาก จึงคิดคำขึ้นมาตั้งชื่อที่นั่นว่า “สวนโมกขพลาราม” แล้วด้วยใจมุ่งมั่นที่จะมอบกายถวายชีวิตสนองงานของพระพุทธเจ้า จึงเรียกตนว่า “พุทธทาส” และต่อมาในเดือนพฤษภาคม ๒๔๗๖ ก็ได้ออกหนังสือพิมพ์รายไตรมาส ชื่อ “พุทธศาสนา” เป็นขั้นต้นของงานเผยแผ่ธรรมของพุทธทาสสิกข ซึ่งต่อมาได้แพร่ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง เป็นที่รู้ทั่วไปในสังคมไทย โดยเฉพาะในหมู่ชนระดับที่เคยเรียกว่าปัญญาชน ตลอดจนในวงการพุทธศาสนาระหว่างประเทศ

ราชบัณฑิตยสถาน เครือข่ายทางปัญญา แหล่งอ้างอิงทางวิชาการ

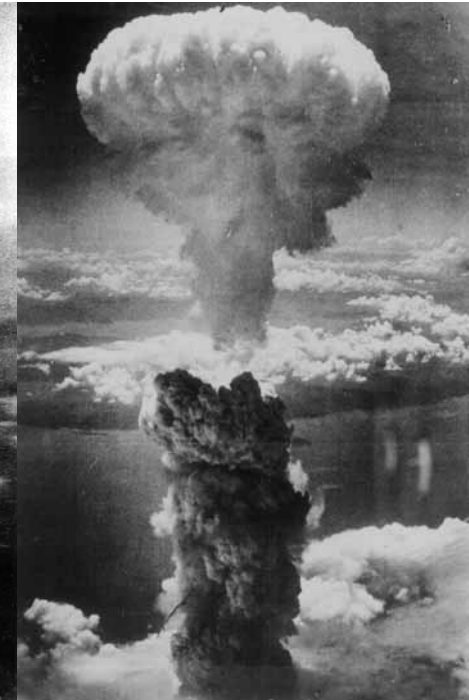
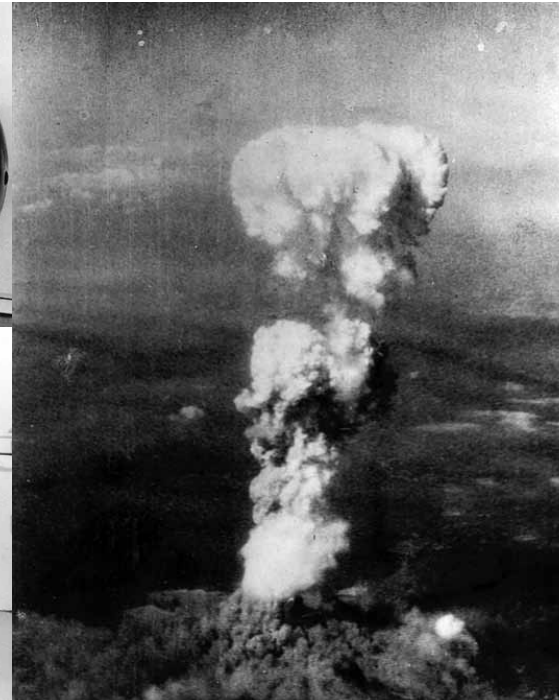
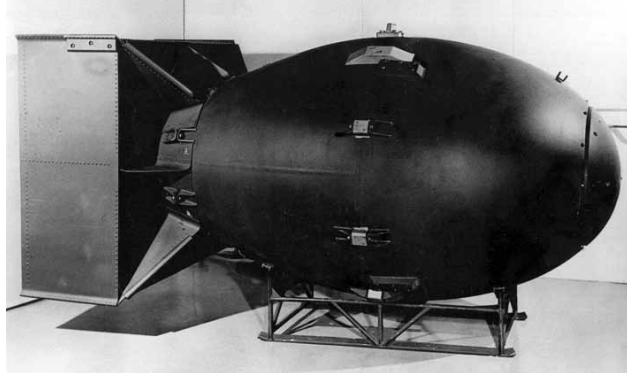
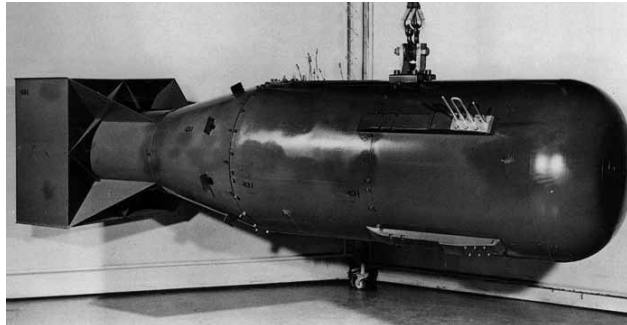
พ.ศ. ๒๔๗๖ (ค.ศ. 1933) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๗ สถาปนาบรรณราชภัฏตราพระราชบัญญัติว่าด้วยราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๔๗๖ ให้ประกาศใช้เป็นกฎหมาย ในวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ ซึ่งถือเป็นวัน

สถาปนาราชบัณฑิตยสถาน (The Royal Institute) สืบแทนราชบัณฑิตยสภา ซึ่งได้โปรดให้ตั้งขึ้นโดยประกาศลงวันที่ ๑๙ เม.ย. ๒๔๖๙

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง มาเป็นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ. ๒๔๗๗ (ค.ศ. 1934) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๘ โดย “พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง พุทธศักราช ๒๔๗๖” มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองได้เกิดขึ้น และได้ทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๗ ซึ่งถือเป็นวันสถาปนามหาวิทยาลัย โดยมีหลวงประดิษฐมนูธรรม คือ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ เป็น “ผู้ประศาสน์การ” คนแรก เมื่อเริ่มก่อตั้งมหาวิทยาลัยมีชื่อว่า “มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง” (ม.ธ.ก. หรือตามนิยมนว่า มธก.) และนับว่าได้รับช่วงการศึกษาทางกฎหมายจากโรงเรียนกฎหมายเดิม (ที่เชิงสะพานผ่านพิภพลีลา) มีเป้าหมายที่จะเป็นตลาดวิชา ต่อมา ในปี ๒๔๙๕ รัฐบาลได้ตรา “พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พุทธศักราช ๒๔๙๕” เป็นเหตุให้ชื่อของมหาวิทยาลัยไม่มีคำว่า “การเมือง” และสั้่นเข้าเป็น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ม.ธ. หรือ มธ.) ดังปรากฏในปัจจุบัน

จากบนซ้าย:
ระเบิดปรมาณู Little boy
ระเบิดปรมาณู Fat Man
เมืองฮิโรชิมา
เมืองนาซากะ
ประธานาธิบดีทรูแมน
อ่าวเพอร์ล

สงครามโลกครั้งที่ 2

คนตาย ๔๕ ล้าน

สู่วสานของลัทธิอาณานิคม

พ.ศ. ๒๔๘๒-๘๘ (ค.ศ. 1939-45) สงครามโลกครั้งที่ ๒ (World War II) ระหว่างฝ่ายอักษะ (Axis Powers) มีเยอรมนี ญี่ปุ่น อิตาลี กับฝ่ายสัมพันธมิตร (Allies) มีอังกฤษ ฝรั่งเศส สหภาพโซเวียต สหรัฐฯ จีน เป็นต้น สืบเนื่องจากความรู้สึกกดดันเคียดแค้นต่อสนธิสัญญาสันติภาพเมื่อจบสิ้นสงครามโลกครั้งที่ ๑ ที่ปีบริดซัมซึ่งเยอรมันมาก และได้เกิดระบอบเผด็จการทหารขึ้นในเยอรมนี ญี่ปุ่นและอิตาลี ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำและปั่นป่วนไปทั่วโลก

สงครามเริ่มเมื่อเยอรมนีโจมตีโปแลนด์ในวันที่ ๑ กันยายน ๒๔๘๒ ต่อมาเมื่อญี่ปุ่นโจมตีอ่าวเพอร์ล (Pearl Harbor) ในวันที่ ๗ ธ.ค. ๒๔๘๔ ก็ทำให้สหรัฐอเมริกาประกาศสงครามเข้ารบด้วย ในที่สุดเยอรมนียอมแพ้โดยไม่มีเงื่อนไข ในวันที่ ๗ พ.ค. ๒๔๘๘ ต่อมาในเดือนสิงหาคม ปีเดียวกันนั้น ประธานาธิบดีทรูแมนแห่งสหรัฐฯ ได้ตัดสินใจใช้ระเบิดปรมาณู และได้ให้ทิ้งระเบิดปรมาณูลูกแรกที่เมืองฮิโรชิมา (Hiroshima) ในวันที่ ๖ ส.ค. และลูกที่ ๒ ที่นาซากาซากิ (Nagasaki) ในวันที่ ๙ ส.ค. ทำให้ญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้ในวันที่ ๑๔ ส.ค. ๒๔๘๘ และสงครามโลกครั้งที่ ๒ ก็จบสิ้นลง

ความสูญเสียในสงครามนี้ไม่อาจได้ตัวเลขเพียงพอแต่รู้คร่าวๆ ว่า ทหารไปรบราว ๗๐ ล้านคน ค่าใช้จ่ายราว ๑,๑๕๔,๐๐๐,๐๐๐,๐๐๐ เหรียญอเมริกัน

คนตายทั้งหมดราว ๔๕ ล้านคน (ทหาร ๑๕-๒๐ ล้านคน + พลเรือน ๒๕-๓๐ ล้าน)

ทหารที่ตายนั้น ฝ่ายอักษะ เยอรมนีตาย ๓.๕ ล้าน ญี่ปุ่น ๑.๕ ล้าน อิตาลี ๒ แสน ฝ่ายสัมพันธมิตร สหภาพโซเวียตตาย ๗.๕ ล้าน จีน ๒.๒ ล้าน อังกฤษกว่า ๓ แสน สหรัฐฯ ๒.๙๒ แสน ฝรั่งเศส ๒.๑ แสน

พลเรือนที่ตาย ฝ่ายอักษะ เยอรมนีตาย ๕ แสน ญี่ปุ่น ๖ แสน อิตาลี ๑.๔๕ แสน ฝ่ายสัมพันธมิตร สหภาพโซเวียตตาย ๑๐-๑๙ ล้าน จีน ๖-๑๐ ล้าน ฝรั่งเศส ๔ แสน อังกฤษกว่า ๖.๕ หมื่น สหรัฐฯ ๖ พันคน

ทั้งหมดนี้ไม่รวมคนยิวที่ถูกพวกนาซีกวาดต้อนไปฆ่าอีกราว ๖ ล้านคน (ส่วนมากจากยุโรปตะวันออก)

หลังจบสงครามโลกครั้งที่ ๒ แล้ว ระบบอาณานิคมก็จบสิ้นไปด้วย ประเทศต่างๆ ททยอยได้รับอิสรภาพตามกันมาโดยลำดับ

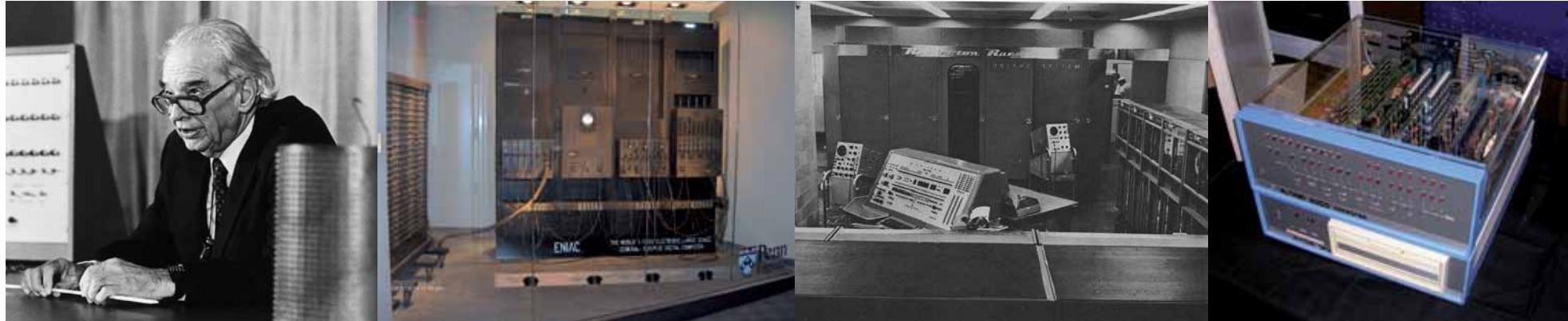

คลังพุทธศิลป์

๘๐๐ ปี ที่อินเดียไม่มีพุทธศาสนา

ค) พุทธศาสนาฝ่ายกระแสโลกาภิวัตน์ ผ่านเข้าสู่สุวรรณภูมิ

วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี: ความก้าวหน้าที่ควรสังเกต

พ.ศ. ๒๔๘๐-๒๕๔๓ (ค.ศ. 1937-2000) ตั้งแต่
ระยะสงครามโลกครั้งที่ ๒ ถึงปัจจุบัน มีความก้าวหน้า
ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่น่าสังเกต คือ

จากซ้าย:
อะตอมบอมบ์
คอมพิวเตอร์ รุ่นที่ ๑-๓

หน้าตรงข้ามจากซ้าย:
คอมพิวเตอร์ รุ่นที่ ๔-๕
Mac Plus
Motorola DynaTAC 8000X

คอมพิวเตอร์ (Computer)

ถือกันว่า อะตานุซอฟฟ์ (John V. Atanasoff)
นักคณิตศาสตร์และนักฟิสิกส์ชาวอเมริกัน เป็นผู้สร้าง
อิเล็กทรอนิกส์ดิจิทัลคอมพิวเตอร์เครื่องแรกในปี ๒๔๘๒-
๘๕/1939-1942 จากนั้นจึงเกิด

คอมพิวเตอร์ รุ่นที่ ๑ (first-generation com-
puter) คือเครื่องที่ใช้หลอดสุญญากาศ เครื่องแรกคือ
ENIAC เสร็จ ก.พ. ๒๔๘๙/1946 แต่ UNIVAC I ซึ่งสำเร็จ
ในปี ๒๔๙๔/1951) เป็นเครื่องคอมพิวเตอร์แรกที่ทำงาน
จำหน่ายในสหรัฐ (ขายได้ ๔๖ เครื่อง)

คอมพิวเตอร์ รุ่นที่ ๒ (second-generation
computer) คือเครื่องที่ใช้ทรานซิสเตอร์ เครื่องแรกคือ
UNIVAC Model 80 เสร็จปี ๒๕๐๑/1958 [ทรานซิสเตอร์
/transistor นั้นประดิษฐ์ขึ้นได้ในปี ๒๔๙๐/1947]

คอมพิวเตอร์ รุ่นที่ ๓ (third-generation
computer) คือเครื่องที่ใช้วงจรรวมที่เกรต (ใช้ ICs เป็น
integrated circuit computer) ได้แก่เครื่อง main-
frame และ minicomputer ในช่วงปลายทศวรรษ
1960s และทศวรรษ 1970s

คอมพิวเตอร์ รุ่นที่ ๔ (fourth-generation
computer) คือเครื่องที่ใช้วงจรรวมที่เกรตรวมใหญ่และ
ใหญ่มาก (LSI=large-scale integration พัฒนาในช่วง
ทศวรรษ 1970s และ VLSI=very-large-scale integra-
tion พัฒนาในช่วงทศวรรษ 1980s

LSI ทำให้เกิด microprocessor ซึ่งช่วยให้สร้าง
microcomputer ที่เรียกกันว่า personal computer
หรือ PC ขึ้นได้

พ.ศ. ๑๕๐๐
ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐
ค.ศ. 1500

๕๐๐
ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐
ค.ศ. 2500

Intel Corp. ทำ microprocessor chip, 8080 ออกขายครั้งแรกในปี ๒๕๑๗ (ค.ศ.1974) แล้ว PC แรก คือ Altair 8800 ก็ออกจำหน่ายในปี ๒๕๑๘/1975 แต่ PC ที่ขึ้นมาเป็นหลักคือ IBM PC ซึ่งเปิดตัวในปี ๒๕๒๔/1981 พอถึงปี ๒๕๒๗/1986 Apple Computer, Inc. (บัดนี้ คือ Apple Inc.) ก็เปิดตัว Mac Plus (ประสานกับ LaserWriter แห่งปี 1985) ขึ้นมาเป็นผู้นำในระบบ desktop publishing (DTP)

คอมพิวเตอร์ รุ่นที่ ๕ (fifth-generation computer) คือเครื่องที่พัฒนาในโครงการที่เน้นปัญญาประดิษฐ์ (AI=artificial intelligence) ซึ่งเป็นโครงการที่รัฐบาลญี่ปุ่นเป็นเจ้าทุนให้หลายบริษัทร่วมกันทำ เริ่มในปี ๒๕๒๔/1981) ครบกำหนด ๑๑ ปีใน พ.ศ. ๒๕๓๕ (ค.ศ.

1992) งานไม่ทันตามกำหนด และในที่สุดก็ได้ทิ้งเลิกไป
ขณะนี้ การจำแนกคอมพิวเตอร์เป็นรุ่น (generations) ไม่เป็นที่นิยมต่อไปแล้ว

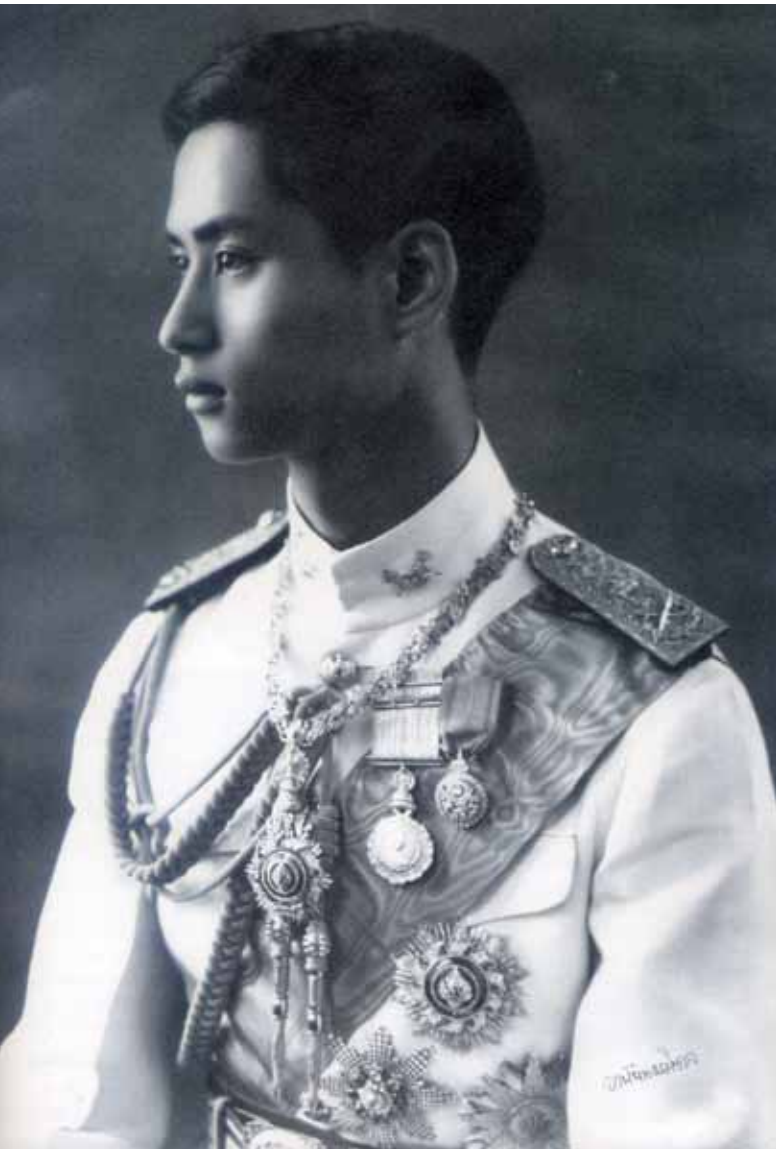
สิ่งควรรู้อีกบางอย่าง คือ IBM เริ่มออกขาย Floppy Disk ในปี ๒๕๑๓/1970 บ.ฟิลิปส์ ที่เนเธอร์แลนด์ และ บ.โซนี่ ที่ญี่ปุ่น ผลิต CD-ROM ขึ้นเริ่มแรกในปี ๒๕๒๓/1980 Microsoft Corporation เริ่มออก Microsoft Windows ในปี ๒๕๒๘/1985

Internet ก่อรูปขึ้นโดยเป็นวิวัฒนาการจาก ARPANET ที่เกิดขึ้นในวงการทหารของสหรัฐช่วงปลายทศวรรษ 1960s และเมื่อเกิด World Wide Web จึงแพร่สู่มวลชนในปี ๒๕๓๔/1991) พอถึงปี ๒๕๔๐/1997 มี Web Sites มากกว่า ๑๐๐ ล้าน

เครื่องมือสื่อสาร

ที่ควรทราบ คือ โทรเลขเกิดปี ๒๓๘๐/1837
โทรศัพท์เกิดปี ๒๔๑๙/1876 วิทยุเกิดปี ๒๔๔๒/1899
โทรทัศน์ (ทีวี) เกิดปี ๒๔๖๙/1926 แต่เพิ่งออกสู่มวลชนได้จริงในปี ๒๔๘๒/1939 (มาถึงเมืองไทยราวปี ๒๔๙๕)
โทรทัศน์สีเริ่มปี ๒๔๘๓/1940

โทรศัพท์มือถือ ซึ่งมีจุดเริ่มจาก cellular phones ที่ บ. โมโตโรลา (Motorola) ให้คนขับรถในเมืองชิคาโกทดลองใช้เมื่อปี ๒๕๒๖/1983 เมื่อถึงทศวรรษปัจจุบันปรากฏว่ามีอิทธิพลต่อวิถีของสังคมเป็นอย่างมาก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

๑ มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่

พ.ศ. ๒๔๘๔ (ค.ศ. 1941) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๘ โดยประกาศของรัฐบาลอันมี จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี กำหนดให้ถือวันขึ้นปีใหม่ตามสากลนิยม ในวันที่ ๑ มกราคม ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นต้นไป แทนวันขึ้นปีใหม่เดิมในวันที่ ๑ เมษายน (ปี พ.ศ. ๒๔๘๓ จึงมีเพียง ๙ เดือน)

กระทรวงธรรมการ กับกระทรวงศึกษาธิการ กลับกันไปมา เป็นปัญหามานาน

พ.ศ. ๒๔๘๔ (ค.ศ. 1941) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๘ นับแต่ ร. ๕ ทรงตั้งกระทรวงธรรมการสำหรับดูแลการพระศาสนาและการศึกษาของชาตรวมอยู่ด้วยกันใน พ.ศ. ๒๔๓๕ แล้ว ต่อมา ใน ร. ๖ ทรงพระราชปรารภว่า ราชการของกรมธรรมการ กับกรมศึกษาธิการ ต่างชนิดกัน “ยากที่จะเลือกหาเจ้ากระทรวงผู้สามารถบัญชาได้ดีทั้ง ๒ กรม” จึงโปรดให้ย้ายกรมธรรมการมารวมอยู่ในพระราชสำนักตามประเพณีเดิม และเปลี่ยนเรียกกระทรวงธรรมการ เป็นกระทรวงศึกษาธิการ ใน พ.ศ. ๒๔๖๒ กาลล่วงมาถึง พ.ศ. ๒๔๖๙

ใน ร. ๗ ทรงพระราชดำริว่า การศึกษาไม่ควรจะแยกจากวัด จึงโปรดให้ย้ายกรมธรรมการกลับเข้ามา และเปลี่ยนชื่อกระทรวงศึกษาธิการ เป็นกระทรวงธรรมการอย่างเดิมนับนี้ มาถึงยุคประชาธิปไตย รัฐบาลหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้มีมติให้เปลี่ยนชื่อกระทรวงธรรมการ เป็นกระทรวงศึกษาธิการอีก และกรมธรรมการได้ชื่อใหม่ว่า กรมการศาสนา เป็นส่วนงานในกระทรวงศึกษาธิการนั้น

พระได้ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ใหม่ ตามยุคสมัยของระบบการปกครอง

พ.ศ. ๒๔๘๔ (ค.ศ. 1941) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๘ รัฐบาลออก พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม เพื่อเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับการปกครองฝ่ายบ้านเมืองที่ได้เปลี่ยนจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบประชาธิปไตย โดยให้สมเด็จพระสังฆราช ทรงบัญญัติสังฆานัติโดยคำแนะนำของสังฆสภา ทรงบริหารการคณะสงฆ์ทางคณะสังฆมนตรี ทรงวินิจฉัยอธิกรณ์ทางคณะวินัยธร

จากบน:
เอเวอรี่
มาเซตง

ก้าวสำคัญของพันธุศาสตร์

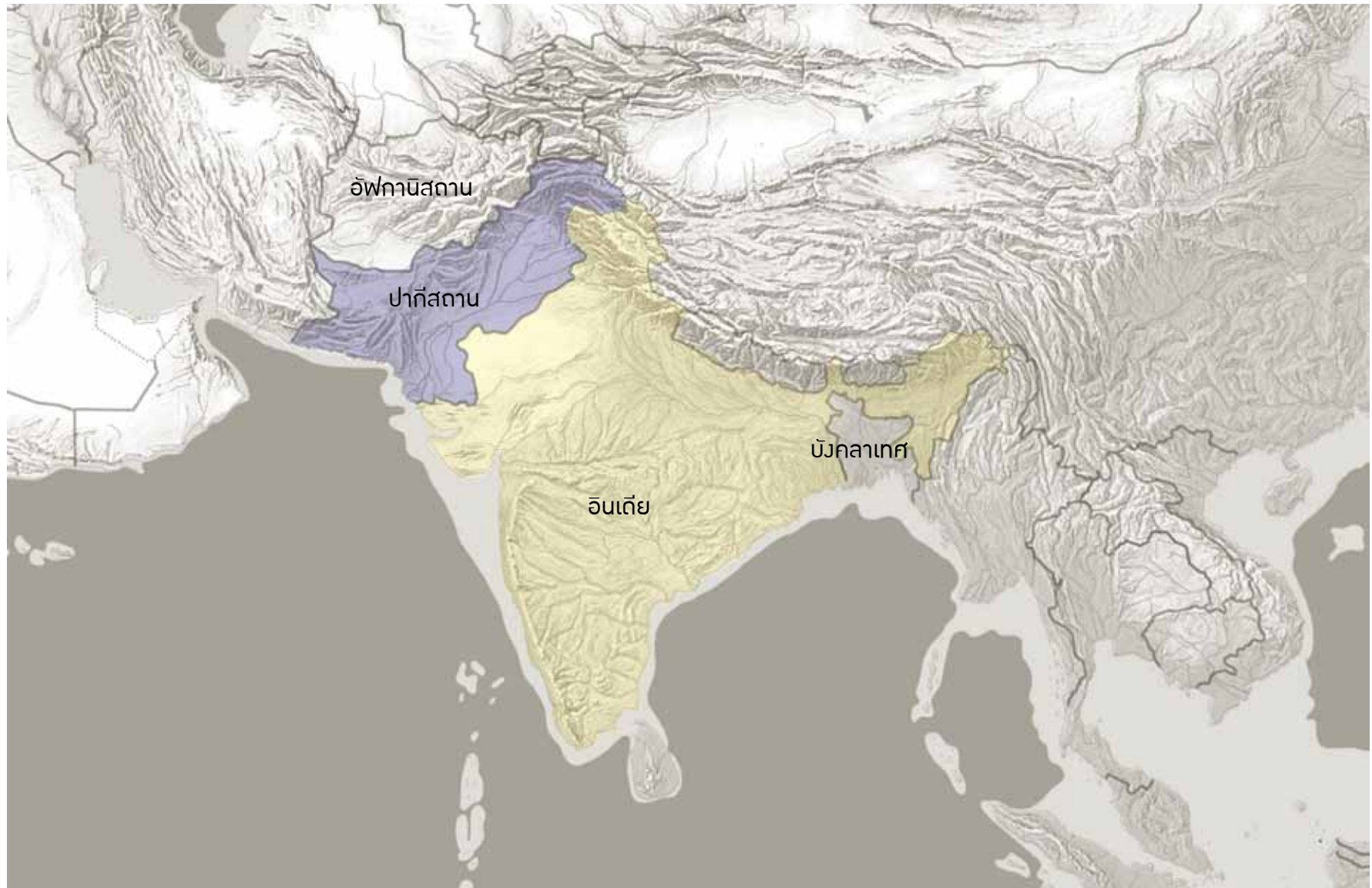
พ.ศ. ๒๔๘๗ (ค.ศ. 1944) เอเวอรี่ (Oswald T. Avery) ชาวอเมริกัน ค้นพบว่า DNA เป็นฐานที่แท้ของพันธุกรรม

จุดเริ่มสู่ปัญหาอาหรับกับยิว

พ.ศ. ๒๔๘๘ (ค.ศ. 1945) ชาวอาหรับได้พยายามรวมตัวกันด้วยคติชาตินิยมอาหรับ (Arab nationalism) ซึ่งตามหลักให้หมายถึงทุกคนผู้เป็นอาหรับโดยภาษา วัฒนธรรม และความจงรักภักดี โดยมีการนับถือศาสนาอิสลามร่วมกัน และในที่สุดได้ตั้งสันนิบาตอาหรับ (Arab League) ขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๘๘ ประกอบด้วยสมาชิก คือ Algeria, Bahrain, Djibouti, Egypt, Iraq, Jordan, Kuwait, Lebanon, Libya, Mauritania, Morocco, Oman, Qatar, Saudi Arabia, Somalia, Sudan, Syria, Tunisia, the United Arab Emirates, Yemen และ the Palestine Liberation Organization แต่ถูกตั้งข้อสังเกตว่า สันนิบาตอาหรับนี้เป็นที่ชาวอาหรับมาทะเลาะกันเอง มากกว่าจะเป็นที่มาประสานหรือร่วมมือ เพราะยังมีการถือฝักถือฝ่ายกัน (factionalism) อย่างแก้ไขได้ยาก หลังปี ๒๔๙๑ (ค.ศ. 1948) แล้ว เอกภาพของสันนิบาตอาหรับ อาศัยการต่อต้านอิสราเอลเป็นเครื่องผนึกไว้

จีนเปลี่ยนเป็นคอมมิวนิสต์

พ.ศ. ๒๔๙๒ (ค.ศ. 1949) เมาเซตง หรือ เมาเจอตง (Mao Tse-tung หรือ Mao Ze dong) ได้ตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนขึ้นตั้งแต่ปี ๒๔๖๔ และนำขบวนเดินทางไกล ๖,๐๐๐ ไมล์ (Long March, ๒๔๓๗-๓๘/1934-1935) ในที่สุด ได้ประกาศตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน (People's Republic of China) ขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๙๒ เปลี่ยนประเทศจีนเป็นคอมมิวนิสต์ โดยเมาเซตงเป็นประธานพรรคคอมมิวนิสต์ และเป็นประมุขของรัฐ (๒๔๙๒-๒๕๐๒/1949-1959) ได้ดำเนินนโยบายก้าวกระโดด (Great Leap Forward) ตั้งคอมมูน แม้หลังปี ๒๕๐๒ ก็ยังเป็นประธานพรรคต่อมา และได้ทำให้เกิดการปฏิวัติวัฒนธรรม (Cultural Revolution, ๒๕๐๙-๑๒/1966-1969) เพื่อฟื้นจิตสำนึกในการปฏิวัติ สุดท้าย สิ้นชีพในปี ๒๕๑๙/1976

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

ชมพูทวีปได้อิสราภาพ แต่ต้องแยกเป็นอินเดีย ปากีสถาน

พ.ศ. ๒๔๙๐ (ค.ศ. 1947) ณ วันที่ ๑๕ สิงหาคม
หลังจากปกครองมานาน ๒๐๐ ปี อังกฤษให้อิสราภาพ
แก่อินแดนชมพูทวีป ซึ่งตกลงแบ่งแยกส่วนที่ประชากร
ข้างมากเป็นฮินดู ให้เป็นอินเดีย และส่วนที่ประชากร
ข้างมากเป็นมุสลิม ให้เป็นปากีสถาน พร้อมกันนั้น ต้อง
อพยพชาวมุสลิมจากอินเดียไปอยู่ในปากีสถานประมาณ
๑๐ ล้านคน และอพยพชาวฮินดูจากปากีสถานไปอยู่ใน
อินเดียประมาณ ๑๐ ล้านคน

พระเจ้าอโศกนำพระพุทธศาสนา เข้ามาไว้ในราชอาณาจักรอินเดีย

ในปีนี้ (พ.ศ. ๒๔๙๐) ประเทศเอกราชใหม่คือ
อินเดีย ได้ตกลงนำวงพระธรรมจักรที่ทูนอยู่บนเศียรสิงห์
ทั้งสี่เหนือยอดเสาศิลาจารึกแห่งสารนาถของพระเจ้า
อโศกมหาราช มาสลิตเป็นตราที่ใจกลางธงชาติ และ
กำหนดให้รูปเศียรสิงห์ทั้งสี่หน้า ที่ทูนวงพระธรรมจักรนั้น
เป็นตราแผ่นดินของประเทศอินเดีย

ผู้ชู “อหิงสา” ถูกพิชิตเพราะความกลัววิธีหิงสา

พ.ศ. ๒๔๙๑ (ค.ศ. 1948) ณ วันที่ ๓๐ มกราคม
มหาตมา คานธี (Mahatma Gandhi) ผู้นำในการกู้
อิสรภาพของอินเดียด้วยวิธีการแบบอหิงสา (nonvio-
lence) ถูกสังหารโดยชาวฮินดูที่หวังกลัวว่าแนวคิดและ
วิธีการของคานธีจะทำให้ศาสนาฮินดูฝ่ายของตนและ
อินเดียเสียเปรียบแก่ทางฝ่ายมุสลิมและปากีสถาน

นาลันทาใหม่ ตั้งขึ้นไว้เป็นอนุสรณ์ แห่งนาลันทาโบราณ

พ.ศ. ๒๔๙๔ (ค.ศ. 1951) ที่อินเดีย รัฐบาลแห่ง
รัฐพิหารได้ตั้ง นวนาลันทา มหาวิหาร ขึ้น ณ ที่ใกล้ที่
ตั้งของมหาวิทยาลัยนาลันทา คือนาลันทามหาวิหารเดิม
เพื่อเป็นคารวามุรธาแห่งประวัติการณ์ทางการศึกษา
อันเคยรุ่งโรจน์ในรัฐนี้ แต่ครั้งเป็นแคว้นมคธในอดีตกาล
เรียกชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า Nalanda Institute of
Post-Graduate Studies and Research in Buddhist
Learning and Pali (สถาบันบัณฑิตศึกษาและวิจัยด้าน
พุทธศาสนาและภาษาบาลีแห่งนาลันทา)

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

รัฐบาลอินเดียฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ได้อนุสรณ์ใหม่

พ.ศ. ๒๕๕๙ (ค.ศ. 1956) รัฐบาลอินเดียจัด “พุทธ-
ชยันตี” ฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ (จัดก่อนไทย เนื่องจาก
อินเดียนับพุทธศักราชตามแบบลังกา ซึ่งเร็วกว่าประเทศ
ไทย ๑ ปี) โดยเฉพาะได้เตรียมการต้อนรับพุทธชยันตินั้น
ด้วยการบูรณะสังเวชนียสถานทั้ง ๔ และพุทธสถานทุกแห่ง
เป็นการใหญ่ กับทั้งสร้างที่พักสำหรับผู้จาริกบุญไว้ในที่นั้นๆ

พร้อมนั้น ได้เชิญชวนและให้โอกาสแก่ประเทศ
พุทธศาสนาทั้งหลายที่จะสร้างวัดของตนๆ ไว้ในที่ซึ่งจัด
สรรให้ใกล้พุทธคยา ดังที่รัฐบาลไทยก็ได้สร้างวัดขึ้นด้วย
คือ “วัดไทยพุทธคยา” (Wat Thai Buddhagaya) และ
ได้ส่งพระสงฆ์ไทยไปประจำตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นต้นมา

งานอีกอย่างหนึ่งที่รัฐบาลอินเดียได้จัดทำ ซึ่งเป็น
ประโยชน์อย่างมาก คือการจัดพิมพ์หนังสืออนุสรณ์เกี่ยว
กับพระพุทธศาสนาในอินเดีย เช่น 2500 Years of Bud-
dhism และ The Way of the Buddha

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

กำเนิดพุทธมณฑล

พ.ศ. ๒๔๙๘ (ค.ศ. 1955) ที่ประเทศไทย สืบ
เนื่องจากร่าง “พรบ.อนุวัติพระราชกำหนดจัดสร้าง
พุทธบุรีมณฑล พ.ศ. ๒๔๘๗ พ.ศ. ๒๔๘๗” ที่ตกไปเพราะ
สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่อนุมัติ และรัฐบาลจอมพล ป.
พิบูลสงคราม ล้มส่อลง เพราะนายกรัฐมนตรีลาออก ต่อ
มาถึง พ.ศ. ๒๔๙๗ รัฐบาลได้จัดทำโครงการเฉลิมฉลอง
๒๕ พุทธศตวรรษ และริ่ฟื้นโครงการพุทธบุรีมณฑลขึ้น

มาในชื่อว่า **พุทธมณฑล** พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ได้เสด็จพระราชดำเนินไป
ทรงประกอบรัฐพิธีก่อฤกษ์พุทธมณฑล ในเนื้อที่ ๒๕๐๐
ไร่ ในเขตอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ณ ตำแหน่ง
ฐานพระพุทธรูปพระประธานพุทธมณฑล ณ ๒๙ ก.ค.
๒๔๙๘ แต่เนื่องจากเหตุผันผวนทางการเมือง เป็นต้น
งานสร้างพุทธมณฑลจึงค้างมา จนในที่สุด ในการสมโภช

กรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี จึงได้มีพิธีสมโภชพระพุทธรูป
ประธานพุทธมณฑล โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ แทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว ไปทรงประกอบพิธีเปิด ป้ายพระนาม
“พระศรีศากยะทศพลญาณประธานพุทธมณฑลสุทรรศน์”
ณ วันอังคารที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๒๕ เป็นปฐมวารในการ
เปิดพุทธมณฑลแก่ประชาชน

พุทธศาสนาเริ่มฟื้นขึ้นมาในตัวคน

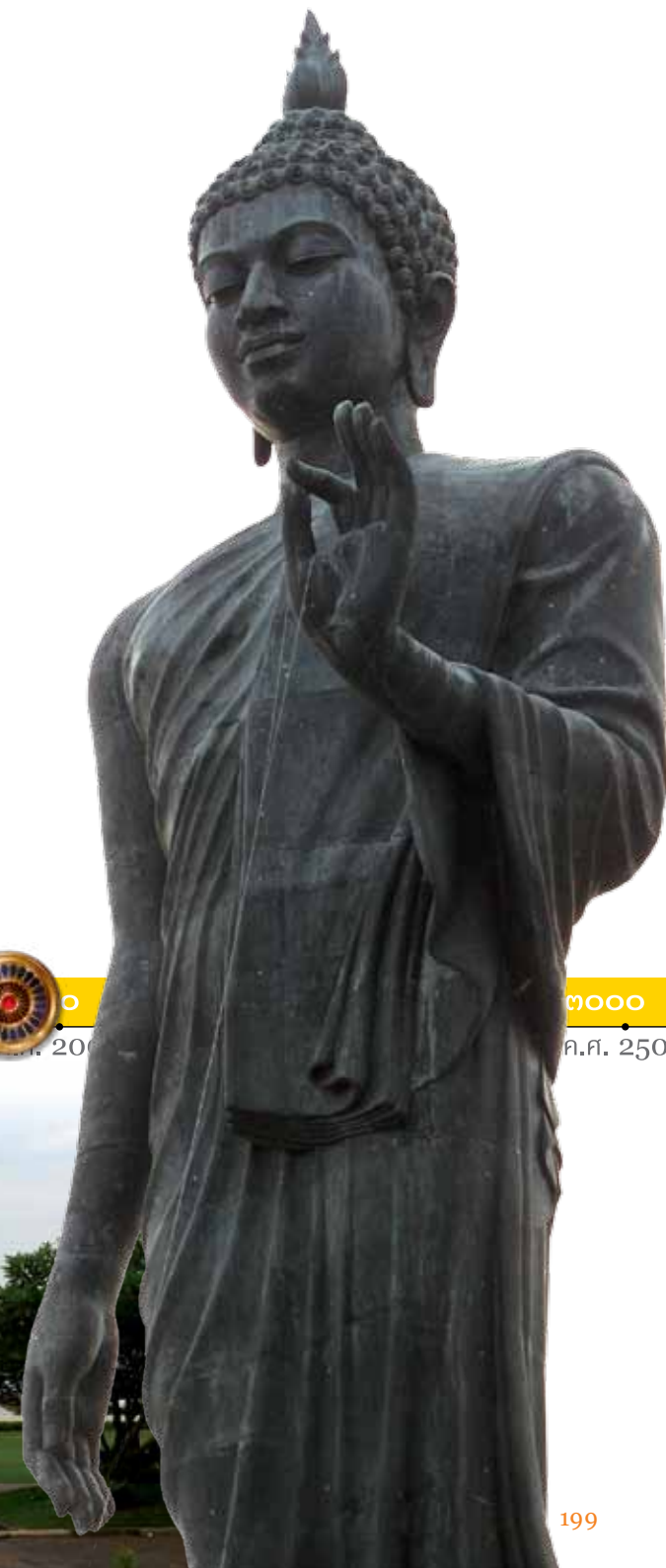
พ.ศ. ๒๔๙๙ (ค.ศ. 1956) ดร.อัมเบตการ์ (Bhim-rao Ramji Ambedkar, 1891-1956) คณวรรณะศูทร แต่เกลียดฆราวาสจบการศึกษาสูง ซึ่งได้เป็นรัฐมนตรียุติธรรม และเป็นผู้ดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญของอินเดียตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๐ (ค.ศ. 1947) จนได้สมัญญาว่าเป็น “สถาปนิก

แห่งรัฐธรรมนูญอินเดีย” (architect of the Indian constitution) เกิดความสิ้นหวังต่อระบบวรรณะของศาสนาฮินดู และเมื่อได้ใช้เวลาศึกษาเลือกเฟ้นอย่างจริงจังแล้ว ในที่สุดก็ตัดสินใจละทิ้งศาสนาฮินดู และนำคนวรรณะศูทรประมาณ ๒ แสนคน ประกอบพิธีปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะที่เมืองนาคปูร์ในเดือนตุลาคม ๒๔๙๙

เหตุการณ์นี้นับว่าเป็นส่วนหนึ่งแห่งการกลับฟื้นของพระพุทธศาสนาในอินเดีย แต่ตัว ดร.อัมเบตการ์ได้ถึงมรณกรรมใน พ.ศ. ๒๔๙๙ นั้นเอง

ชาวพุทธสาย ดร.อัมเบตการ์นี้ ซึ่งได้เพิ่มขยายจำนวนเป็นประมาณ ๔ ล้านคนในเวลาไม่นาน เริ่มแรกโน้มมาทางพระพุทธศาสนาเถรวาท แต่ต่อมาได้จัดปรับพัฒนาจนมีวิถีทางที่เป็นลักษณะพิเศษของตน

ดร.อัมเบตการ์ ได้ดำเนินการต่างๆ เพื่อยกฐานะคนวรรณะศูทร โดยเฉพาะในด้านการศึกษา ได้ตั้งวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาพุทธเพื่อสอนวิชาการต่างๆ เช่น สิทธารถวิทยาลัยทางนิติศาสตร์ เป็นต้น คณวรรณะศูทรเคารพบูชาท่านคุชเป็นพระโพธิสัตว์ หรือยิ่งเทพเจ้า

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

พระมหากษัตริย์ไทย ทรงสืบประเพณีบวชเรียน

พ.ศ. ๒๔๙๙ (ค.ศ. 1956) ที่ประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ เสด็จออกผนวชที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ณ ๒๒ ต.ค. และประทับที่วัดบวรนิเวศวิหาร ๑๕ วัน จึงทรงลาผนวช

พม่าฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ด้วยฉัตรสังคัต

พ.ศ. ๒๔๙๙ (พม่านั้นว่า พ.ศ. ๒๕๐๐) ในโอกาสแห่งการฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ รัฐบาลพม่าได้เป็นเจ้าภาพจัดฉัตรสังคัต (สังคายนาครั้งที่ ๖) ที่กรุงย่างกุ้ง ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๗ ถึง พ.ศ. ๒๔๙๙ โดยอาราธนาพระสงฆ์และผู้แทนชาวพุทธนานาชาติประเทศจำนวนมากไปร่วมศาสนกิจ แล้วจะจัดพิมพ์พระไตรปิฎกบาลี และคัมภีร์ทั้งหลายขึ้นให้พร้อมและบริสุทธิ์บริบูรณ์เท่าที่จะทำได้

จากซ้าย:
รัชกาลที่ ๙ ทรงผนวช
ฉัตรสังคัต

หน้าตรงข้ามจากซ้าย:
Sputnik 1
พระพุทธรูปปางไสยาสน์
พระเบญจารักษ์ย์ ภาพสีน้ำ
ฝีมือจิตรกรพม่า ปะยักกุต

ไทยฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ให้เกิดพุทธมณฑล

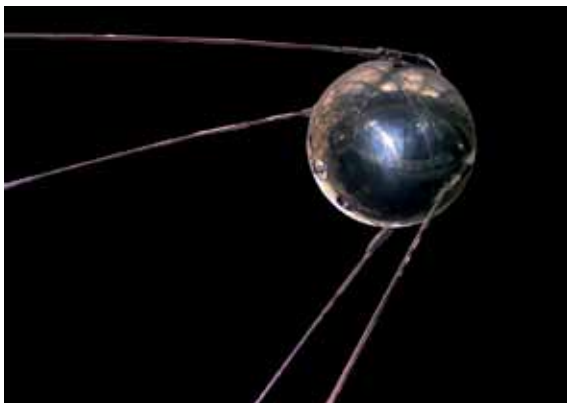
พ.ศ. ๒๕๐๐ วันที่ ๑๒-๑๘ พฤษภาคม ประเทศไทยมีงานฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ณ มณฑลพิธีสนามหลวง ในการนี้ มีการพิมพ์พระไตรปิฎกบาลี เพิ่มเติมจากที่ขาดคราว พิมพ์ **พระไตรปิฎกภาษาไทย อนุสรณ์งานฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ พุทธศักราช ๒๕๐๐** ซึ่งเป็นพระไตรปิฎกแปลภาษาไทยครบชุดฉบับแรก ชุดละ ๘๐ เล่ม (ในการพิมพ์ครั้งต่อมา ได้จัดให้ลงเป็นชุดละ ๔๕ เล่ม ตรงกับฉบับภาษาบาลี) แสดงพุทธมณฑลจำลองทางด้านเหนือของท้องสนามหลวง ออกพรบ. นิรโทษกรรมแก่ผู้ได้กระทำความผิดฐานกบฏ จลาจล ฯลฯ พรบ.ล้างมลทินฯ พรก. พระราชทานอภัยโทษ พรบ.กำหนดเขตอภัยทาน แก่สัตว์ ฯลฯ

โซเวียตปล่อยดาวเทียม อเมริกันเปลี่ยนแนวการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๐๐ (ค.ศ. 1957) ณ วันที่ ๔ ต.ค. สหภาพโซเวียตปล่อยดาวเทียมดวงแรก คือ Sputnik 1 หนัก ๘๓ กก. หมุนรอบโลกใน ๙๓ นาที ถือว่าเป็นการเริ่มยุคอวกาศ

เหตุการณ์นี้ถือว่าเป็นชัยชนะของโซเวียต และทำให้ชาวอเมริกันโหม่นสมาก โดยเฉพาะด้านการศึกษา ได้หันไปโทษการศึกษาแบบมีเด็กเป็นศูนย์กลาง (child-centered education) ที่นิยมกันมาราวครึ่งศตวรรษ ว่าเป็นเหตุให้เด็กอเมริกันอ่อนแอและอ่อนวิชา จากนั้นอเมริกันหันกลับไปนิยมการศึกษาแบบมีครูและเนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลาง (teacher- and subject-centered education) ต่อมาอีกเกือบ ๓๐ ปี จึงวกเวียนมาหา child-centered education ใหม่

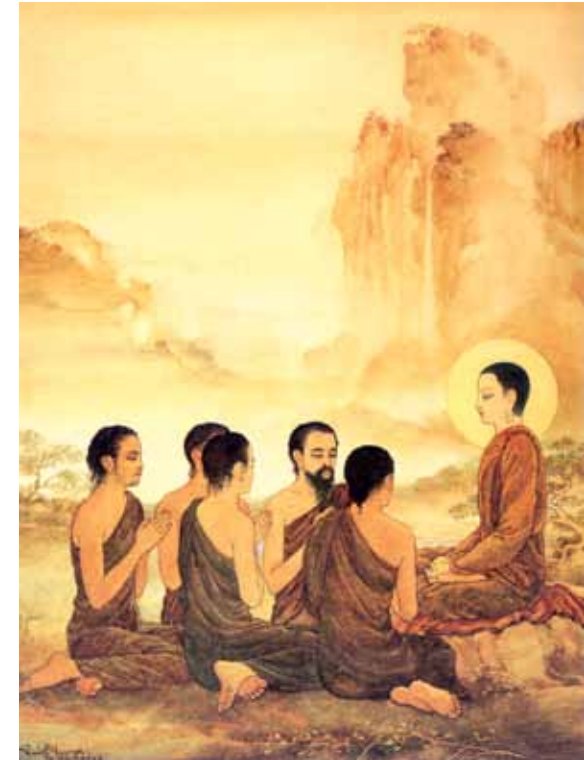

ฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษแล้ว ได้บูชาในวันเพ็ญอาสาฬหะทุกปี

พ.ศ. ๒๕๐๑ (ค.ศ. 1958) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๙ หลังเสร็จงานสมโภชครั้งยิ่งใหญ่ในการฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ แห่ง พ.ศ. ๒๕๐๐ แล้ว คณะสงฆ์ไทยได้ประชุมกันมีมติว่า วันเพ็ญเดือน ๘ ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนาโปรดพระเบญจวัคคีย์ เป็นวันที่สำคัญมาก เพราะเป็นการประดิษฐานพระพุทธศาสนา สมควรจัดขึ้นเป็นวันสำคัญที่มีการเฉลิมฉลองเป็นพุทธบูชาอีกวันหนึ่ง จึงแจ้งต่อรัฐบาล ซึ่งได้เห็นชอบ และประกาศให้วันอาสาฬหบูชา เป็นวันหยุดราชการประจำปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๑ เป็นต้นมา

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ - แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๐๒ (ค.ศ. 1959) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๙ สังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่ยุคพัฒนา และประเทศไทยก็ได้มีแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับแรก คือ ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๐๖-๒๕๐๙ ซึ่งมุ่งเน้นเศรษฐกิจ (แผน ๑ นี้ ในชื่อมีคำว่า “การ” แต่ไม่มี “และสังคม”) ต่อมา เมื่อได้เห็นความสำคัญของปัญหาสังคมที่พ่วงมากับความเหี่ยวถดถอยและปัญหาความเสื่อมจากศีลธรรม จึงเป็นเหตุให้แผนพัฒนาฉบับต่อมา ขยายขอบเขต

ออกไปโดยเพิ่มคำว่า “และสังคม” เข้าไปในชื่อ กลายเป็น แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๔ และในแผนนี้ได้เริ่มมีคำว่า “ศีลธรรม” (ในฉบับต่อมา ค่อยๆ ถูกแทนที่ด้วยคำว่า “จริยธรรม”) โดยเฉพาะได้เกิดมีคำว่า “พัฒนาจิตใจ” ซึ่งเป็นจุดเน้นที่กล่าวถึงสืบมาอีกหลายแผน ต่อมา เมื่อขึ้นสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๑๙ ในชื่อแผนไม่มีคำว่า “การ” อีกต่อไป

ทิเบตหนีจีน ไปก้าวหน้าในอเมริกา

พ.ศ. ๒๕๐๒ (ค.ศ. 1959) ทะไล ลามะ ได้รับ ความกดดันจากจีน จึงพร้อมด้วยศิษย์จำนวนมากหนีจาก **ทิเบตสู่อินเดีย** ตะวันตกเฉียงเหนือ ลี้ภัยอยู่ที่เมืองธรรม ศาลา บนลาดเขาหิมาลัย ในรัฐหิมาจัลประเทศ จากที่นี้ พระลามะไม่น้อยได้ไปศึกษา และตั้งสำนักเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในประเทศตะวันตก ต่อมาไม่นานนัก คนตะวันตก โดยเฉพาะในอเมริกา ได้มาสนใจพุทธศาสนา เช่นสมาธิแบบทิเบตกันมาก จนสำนักทิเบตเด่นขึ้นใน **อเมริกา** เคียงสำนักเซนของญี่ปุ่น

จากซ้าย: หน้าตรุษจากซ้าย: สมเด็จพระสังฆราช
ปะโล ลามะ: เปปอห์ ๒๓
ไบแมน: พสล.
สิริมาโว พันธราโยเท: วัดพุทธศิลป์

อเมริกันจะเริ่มใช้เลเซอร์

พ.ศ. ๒๕๐๓ (ค.ศ. 1960) นักฟิสิกส์อเมริกัน ชื่อไมแมน (Theodore H. Maiman) ทำแสง**เลเซอร์** (Laser) สำเร็จ

ศรีลังกา

มีนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกของโลก

พ.ศ. ๒๕๐๓ (ค.ศ. 1960) นางสิริมาโว พันธรา- โนเย (Sirimavo R.D. Bandaranaike) ชนะเลือกตั้ง ได้เป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศลังกา นับว่าเป็น**นายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกของโลก** เธอได้เป็นนายกรัฐมนตรี ๓ สมัย (1960-1965/๒๕๐๓-๐๘, 1970-1977/๒๕๑๓-

๒๐, 1994-2000/๒๕๓๗-๔๓) ในช่วงสมัยแรกได้ออก กฎหมายให้สิงห์เป็นภาษาราชการแต่เพียงภาษาเดียว และในปี 1972/๒๕๑๕ ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ ใหม่ ซึ่งได้เปลี่ยนประเทศ Ceylon เป็นสาธารณรัฐ มีชื่อ ว่า **Sri Lanka (ศรีลังกา)**

อีกก้าวของพันธุศาสตร์

พ.ศ. ๒๕๐๔ (ค.ศ. 1961) นักชีววิทยาชาว ฝรั่งเศสอธิบายการคุมการทำงานของ**ยีน** (Gene Regulation) ให้เห็นว่าเซลล์ควบคุมกิจกรรมของยีนอย่างไร

พ.ศ. ๑๕๐๐

พ.ศ. ๒๐๐๐

พ.

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

บ้านเมืองปฏิวัติ การปกครองคณะสงฆ์ก๊อญวติ

พ.ศ. ๒๕๐๕ (ค.ศ. 1962) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๙ ในยุคของรัฐบาลคณะปฏิวัติ ระหว่างที่สภาร่างรัฐธรรมนูญยังดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญอยู่ รัฐบาลออก พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ๓๑ ธ.ค. ๒๕๐๕ เริ่มใช้บังคับตั้งแต่ ๑ ม.ค. ๒๕๐๖ เป็นต้นไป) โดยมีเหตุผลว่า “การจัดดำเนินการกิจการคณะสงฆ์ มิใช่เป็นกิจการอันพึงแบ่งแยกอำนาจดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลย์แห่งอำนาจ เช่นที่เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบัน (คือ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔) ... จึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ให้สมเด็จพระสังฆราช องค์สกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคม ...”

คริสต์คาทอลิกปรับตัวครั้งใหญ่ - วางนโยบายใหม่

พ.ศ. ๒๕๐๕-๘ (ค.ศ. 1962-5) เป็ปจอห์น ๒๓ จัดให้มีการประชุมมหาสมัชชาวาติกันที่ ๒ เพื่อให้ศาสนาคริสต์คาทอลิกปรับตัวทันโลกยุคปัจจุบัน ในการเกี่ยวข้องกับศาสนาอื่น และในการเผยแผ่ศาสนา เป็นต้น

เมืองไทยเป็นที่ตั้งถาวร ของสำนักงานใหญ่ พสล.

พ.ศ. ๒๕๐๘ (ค.ศ. 1965) องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก/The World Fellowship of Buddhists

(พสล./WFB) ได้มาตั้งสำนักงานใหญ่ในประเทศไทยตามกำหนดเวลา ๔ ปี ต่อมาในการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๙ พ.ศ. ๒๕๑๒ ได้มีมติให้สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในประเทศไทยเป็นการถาวร

วัดไทยแห่งแรกในตะวันตก

พ.ศ. ๒๕๐๙ (ค.ศ. 1966) ณ ๑ ส.ค. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ร.๙ เสด็จเป็นประธานทรงเปิด วัดพุทธปทีป (Buddhapadipa Temple) ในกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ เป็นวัดไทยแห่งแรกในประเทศตะวันตก

“ฮิปปี้” บ่งชี้ปฏิกิริยาภายใน ต่อสังคมวัตถุนิยม

พ.ศ. ๒๕๑๐ (ค.ศ. 1967) ในเดือนสิงหาคม นิตยสาร/นสพ. เด่นๆ หลายฉบับ เช่น *Time*, *News-week*, *Life*, *Look*, *the New York Times* พากันออก ฉบับพิเศษหรือพิมพ์รายงานพิเศษเรื่อง “ฮิปปี้” (hippie) พวกเขาฮิปปี้ ซึ่งเริ่มขึ้นที่ซานฟรานซิสโกราว พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้ขยายตัวเป็นขบวนการคนขาวชั้นกลางรุ่นหนุ่มสาว (อายุ ๑๕-๒๕ ปี) และเป็นปรากฏการณ์ใหญ่ในสังคม จัดกันว่าเป็นวัฒนธรรมสวนกระแส (counterculture; และเป็นวัฒนธรรมกลุ่มย่อย คือ subculture บางทีถูกเรียกว่า anti-culture คือ ต่อต้านวัฒนธรรม) ซึ่งสื่อความหมายว่าสังคมอเมริกันถึงจุดอืดเพื่อ

ขบวนการนี้ เป็นปฏิกิริยาต่อการทำสงครามเวียดนาม และต่อสังคมอเมริกันที่คนรุ่นพ่อแม่มีวิถีชีวิต

แบบวัตถุนิยม ซึ่งวนวายแต่เรื่องหาเงินทองและการแข่งขัน พวกเขาฮิปปี้ปฏิเสธระเบียบแบบแผนของสังคมต่อต้านอำนาจและความรุนแรง ละทิ้งวิถีชีวิตของบรรพบุรุษอเมริกัน สร้างวิถีชีวิตแบบใหม่ของพวกตนที่เป็นอยู่ง่ายๆ รักเพื่อนมนุษย์ รักธรรมชาติ อยู่กับปัจจุบัน สนใจเรื่องลึกลับทางจิต เรื่องสมาธิ โดยเฉพาะศาสนาตะวันออก เช่น โยคะ และเซน บ้างก็ไปทางโหราศาสตร์หรือไสยศาสตร์ แต่ไปสุดโต่งจนกลายเป็นไม่ทำงานอาชีพตามปกติ ตั้งชุมชน (communes) ที่อยู่น้อยอย่างปล่อยตัวทางเพศ เสพติดกัญชาและสารร้ายแรง มีลักษณะเด่นที่เป็นจุดสังเกตของคนทั่วไปว่า ฮิปปี้ผมยาว-รองเท้ายาง-เสื้อผ้าอยู่ย

พวกเขาฮิปปี้ สืบเนื่องมาจากพวกซ้ายใหม่ (New Left) แต่หันเหจากการเมืองมาทางวัฒนธรรม จากการเข้าประจัญและรุนแรง มาเป็นสลัดออกและยิ้มให้แกโลก

แม้ว่าขบวนการเหล่านี้จะจางหายไป โดยเฉพาะเมื่อจบสงครามเวียดนาม (สงครามราว ๒๑ ปี=๒๔๙๗-๒๕๑๘/1954-75) แต่กระแสปฏิกิริยาทางสังคมยังไม่จบ จึงมีขบวนการอื่นๆ ที่หนุ่มสาวอเมริกันผู้แปลกแยกจากสังคมของตนไปพึ่งพาเข้าร่วมต่อมาอีกจนถึงช่วงทศวรรษ 1980s เช่น ขบวนการ**ทริกฤษณะ** (Hare Krishna) ลัทธิ**ซัน ยัง มูน** (Sun Myung Moon) [ขบวนการเหล่านี้ ต่อมาบ้างก็ต้องคดีล้างสมอง/brainwashing]

อนึ่ง ยังมีผลจากขบวนการเหล่านี้สืบเนื่องมาในสังคมอเมริกันอีก โดยเฉพาะความตื่นตัวสนใจในเรื่อง**นิเวศวิทยา**และ**ปัญหาสิ่งแวดล้อม** ความสนใจเปิดใจรับหลักปฏิบัติทางจิตสายต่างๆ และความระแวงระวังต่อความสัจสุจริตเจตนาดีร้ายของผู้นำทางเศรษฐกิจและการเมือง เป็นต้น

ฝรั่งเข้ายุคตื่นตระหนก
ปัญหาสิ่งแวดล้อม

พ.ศ. ๒๕๑๓ (ค.ศ. 1970) ณ ๒๒ เม.ย. มีการ
จัดฉลองวันโลกครั้งแรก (First 'Earth Day') ในสหรัฐ
เพื่อให้คนตื่นตัวมองเห็นภัยจากความเสี่ยงโทรมของ
สิ่งแวดล้อม และกระตุ้นให้ประชาชนที่จะอนุรักษ์ธรรมชาติ

เกิดวัดไทยแห่งแรกในอเมริกา

พ.ศ. ๒๕๑๔ (ค.ศ. 1971) ณ ๒๒ ธ.ค. กำเนิด
วัดไทยแห่งแรกในสหรัฐอเมริกา ที่นครลอสแอนเจลิส ใน
รัฐแคลิฟอร์เนีย มีชื่อเมื่อแรกตั้งว่า “ศูนย์พุทธศาสนา
เถรวาท” (The Theravada Buddhist Center, Inc.)
ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น วัดไทยลอสแอนเจลิส (Wat Thai
of Los Angeles) เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๒๒

(วัดไทยที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใกล้เคียงต่อจากนี้ คือ **วัดไทยกรุงวอชิงตัน ดีซี/Wat Thai of Washington, D.C.** ซึ่งเริ่มมีพระสงฆ์ได้รับนิมนต์ไปประจำเมื่อ ๕ ก.ค. ๒๕๑๓/1974; **วัดวชิรธรรมปทีป/Vajiradhammapadip Temple** ที่เมืองนิวยอร์ก ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย เมื่อ ๒๒ ก.ค. ๒๕๑๘/1975 มีต้นกำเนิดจาก Buddhist Study Center ซึ่งตั้งขึ้นเป็นสมาคมเมื่อปี ๒๕๐๘/1965; **วัดพุทธวราราม/Wat Buddhawararam of Denver, Inc.** ที่เมืองเดนเวอร์ รัฐโคโลราโด ซึ่งได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ณ ๒๕ มี.ค. ๒๕๑๙/1976; **วัดธัมมาราม/Wat Dhammaram** ที่เมืองชิคาโก มีชื่อตามที่ทางการอนุญาตเมื่อ ๑๗ พ.ค. ๒๕๑๙/1976 ว่า The Thai Buddhist Temple; หลังจากนั้นวัดไทยเกิดขึ้นในอเมริกาจนถึงปัจจุบันอีกมากมาย ทั้งที่ได้รับการรับรองแล้วและยัง รวมใกล้ร้อยวัด)

หน้าตรงข้าม จากซ้าย:
 ๖ปี
 ๖๖๖
 ๖๖๖๖๖๖

จากซ้าย:
วัดไทยลอสแอนเจลิส
วัดไทยกรุงวอชิงตันดีซี
วัดวชิรธรรมปทีป
วัดพุทธวราราม
วัดธัมมาราม

UN จัดประชุมใหญ่ หาทางแก้ไขปัญหาสีงแวดล้อม

พ.ศ. ๒๕๑๕ (ค.ศ. 1972) สมัชชาใหญ่สหประชาชาติ จัดการประชุมใหญ่เรื่องสีงแวดล้อมของมนุษย์ (UN Conference on the Human Environment) ที่กรุงสตอกโฮล์ม (Stockholm) เพื่อหาทางแก้ปัญหาสีงแวดล้อม ทั้งด้านความร่อยหรอของทรัพยากรธรรมชาติ และความสัมพันธ์คุณภาพของสีงแวดล้อมโดยเฉพาะเรื่องมลภาวะ ที่เป็นปัญหารุนแรงขึ้นเรื่อยๆ หลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ สืบเนื่องจากการที่ประชากรของโลกเพิ่มขยายจำนวนอย่างมากมาย และการพัฒนาเศรษฐกิจที่พึ่งกระบวนการอุตสาหกรรม ทั้งนี้ ปัญหานั้นเป็นที่รู้ตระหนักในประเทศอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว จากนั้นก็ขยายไปทั่ว จนกระทั่งเมื่อถึงปี ๒๕๑๓/1970 เรื่องความเสื่อมโทรมของสีงแวดล้อมก็ปรากฏเด่นชัดทั่วโลก กลายเป็นปัญหามานานาชาติ จนสหประชาชาติต้องจัดประชุมดังกล่าว ซึ่งมีผลคือทำให้สหประชาชาติจัดตั้ง “โครงการสีงแวดล้อมของสหประชาชาติ” (UN Environment Programme; UNEP) ขึ้นเพื่อปฏิบัติการตามข้อกำหนดแนะของที่ประชุมที่สตอกโฮล์มนั้น

พันธุศาสตร์ก้าวต่อไปถึงตัดแต่งยีน

พ.ศ. ๒๕๑๖ (ค.ศ. 1973) ในวิชาพันธุวิศวกรรม (Genetic Engineering) มีการตัดแต่งยีน (gene splicing) ครั้งแรก โดยทำกับ DNA ของแบคทีเรีย

เขมรแดงเข้ามา เปลี่ยนกับพูชาเป็นคอมมูนิสต์

พ.ศ. ๒๕๑๘ (ค.ศ. 1975) หลังจากนายพลลอน นอล ยึดอำนาจขณะที่ยานโรดม สีหนุ เสด็จไปต่างประเทศ ในต้นปี ๒๕๑๓/1970 และเปลี่ยนประเทศเป็นสาธารณรัฐในปลายปีเดียวกันนั้นแล้ว ก็พอดีเป็นเวลาที่ยานโรดมสีหนุเข้ามาสู่ช่วงขยายตัวรุนแรง และกัมพูชาถูกดึงเข้าไปในสงครามนั้นด้วยเต็มตัว พร้อมกันนั้น ในกัมพูชาเอง เขมรแดง (Khmer Rouge) ก็รุกบดเคี้ยว โดยเวียดนามหนุนด้วย แล้ว ณ วันที่ ๑๗ เม.ย. ๒๕๑๘ เขมรแดงก็ยึดอำนาจได้ และเปลี่ยนชื่อประเทศเป็น กัมพูชาประชาธิปไตย โดยมีนายพล พต (Pol Pot หรือซาลอท ซาร์/Saloth Sar) เป็นเลขาธิการพรรคคอมมูนิสต์กัมพูชา แล้วต่อมาเป็นนายกรัฐมนตรี และได้ปกครองประเทศด้วยระบบสังคมนิยมแบบพลิกแผ่นดิน เช่น ยกเลิกธนาคาร เงินตรา และทรัพย์สินส่วนตัว บังคับคนในเมืองให้ย้ายถิ่นออกไปใช้แรงงานหนักในชนบท ให้ราษฎรเปลี่ยนชื่อใหม่ ฆ่าข้าราชการเก่าและปัญญาชนจำนวนมาก ล้มศาสนาและคณะสงฆ์ ตามมาด้วยทุพ-

ภิกขภัย ในช่วงเวลา ๔ ปีที่เขมรแดงปกครองประเทศ (ถึง ๗ ม.ค. ๒๕๒๒) ประมาณว่าชาวเขมรถูกสังหารและล้มตาย ๑.๕ - ๓ ล้านคน บ้างว่าเกิน ๑ ใน ๓ ของจำนวนประชากรทั้งประเทศเวลานั้น บ้างว่าอาจถึง ๔ ล้านคน (ตำรวจแสดงตัวเลขต่างกันไป โดยเฉพาะพระสงฆ์ถูกทำลายถือว่าหมดสิ้น ที่ไม่ยอมลาสิกขาหรือหนีไป ได้ถูกสังหารประมาณ ๘๐,๐๐๐ รูป)

พล พต

พระธาตุพนม ล้มแล้วคืนคว ยืนยงเป็นมิ่งขวัญ

พ.ศ. ๒๕๑๘ (ค.ศ. 1975) วันที่ ๑๑ สิงหาคม ที่ประเทศไทย หลังจากฝนตกพายุพัดแรงติดต่อกันมาหลายวัน พระธาตุพนม เจดีย์บรรจุพระอัฐิธาตุ ณ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จังหวัดนครพนม ได้พังทลายลงมา ๑๗ ต.ค. ๒๕๑๘ ท่ามกลางซากปรักหักพัง ได้พบองค์พระธาตุบรรจุในผอบแก้วซ้อนอยู่ในผอบทองคำ ภายในพระเจดีย์ทองคำ จากนั้น ด้วยทุนบริจาคของประชาชนทั้งประเทศ รัฐบาลได้ก่อสร้างองค์พระธาตุขึ้นใหม่ตามแบบเดิมจนเสร็จสิ้น แล้วมีพระราชพิธีบรรจุพระอัฐิธาตุ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จมาทรงบรรจุพระอัฐิธาตุ ในวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๒๒

พระธาตุพนม เป็นพระเจดีย์เก่าแก่ที่สุดองค์หนึ่งของไทย มีรูปทรงสี่เหลี่ยม สูงจากพื้นดินถึงยอดฉัตรทองคำ ๕๗ เมตร ฐานกว้างด้านละ ๑๒.๓๔ เมตร สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นแรกเริ่มระหว่าง พ.ศ. ๑๐๐๐ - ๑๔๐๐

จากบน:
พระธาตุพนม
เจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวัฒนา
เจ้าสุวธรรมภูมา

ลาวเลิกรบ จบลงด้วยคอมมิวนิสต์

พ.ศ. ๒๕๑๘ (ค.ศ. 1975) นับแต่ปี ๒๕๐๓/1960 ที่ลาวแตกเป็น ๓ ฝ่าย (ฝ่ายขวา ฝ่ายกลาง และฝ่ายซ้ายที่เป็นคอมมิวนิสต์) แล้ว ก็ได้สู้รบกันเรื่อยมาจนถึง ๒๑ ก.พ. ๒๕๑๖ สงครามจึงยุติ และตั้งรัฐบาลผสมขึ้น แบ่งเขตกันปกครอง แต่อำนาจของฝ่ายคอมมิวนิสต์เพิ่มขึ้นโดยลำดับ กระทั่งในที่สุด เจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวัฒนา กษัตริย์องค์สุดท้ายของลาว ก็ทรงสละราชสมบัติ และเจ้าสุวธรรมภูมา ก็ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีลาว แล้วขบวนการประเทศลาวก็เข้าปกครองประเทศ และประกาศเปลี่ยนพระราชอาณาจักรลาว เป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อ ๒ ธ.ค. ๒๕๑๘

(ตามตัวเลขของราชการลาว เมื่อสิ้นปี ๒๕๓๐/1987 มีประชากร ๓,๘๐๐,๐๐๐ คน มีพระภิกษุสามเณร ๑๕,๖๒๖ รูป [=ภิกษุ ๖,๐๐๐ + สามเณร ๙,๖๒๖] มีวัด ๒,๘๒๗ (เฉพาะในเวียงจันทน์มี ๑,๒๑๒ วัด)

เวียดนามรวมประเทศ เป็นคอมมิวนิสต์

พ.ศ. ๒๕๑๙ (ค.ศ. 1976) นับแต่ที่ประชุมเจนีวา (Geneva Conference) เมื่อปี ๒๔๙๗/1954 ตกลงแบ่งเวียดนามเป็น ๒ ประเทศแล้ว ก็ได้เกิดการสู้รบระหว่างพวกคอมมิวนิสต์เวียดกงหนุนโดยเวียดนามเหนือ กับรัฐบาลเวียดนามใต้ที่สหรัฐโอบอุ้ม จนในที่สุด กองทัพเวียดกงและเวียดนามเหนือเข้ายึดไซ่ง่อน เมืองหลวงของเวียดนามใต้ได้ (๓๐ เม.ย. ๒๕๑๘/1975) จบสงครามเวียดนาม และจัดการปกครองใหม่ แล้วประกาศให้วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๑๙ เป็นวันรวมประเทศเวียดนาม โดยมีฮานอยเป็นเมืองหลวงของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และเปลี่ยนชื่อเมืองไซ่ง่อนเป็นเมืองโฮจิมินห์

ในสงครามนี้ คนเวียดนามตาย ๑,๓๐๐,๐๐๐ คน อเมริกันตาย ๕๖,๐๐๐ คน ชาวเวียดนามอพยพลี้ภัย นับเฉพาะระยะต้นกว่า ๑๔๐,๐๐๐ คน สหรัฐฯ สิ้นเงินช่วยเหลือราว \$141,000,000,000 (ไม่นับเงินช่วยเหลือผู้ลี้ภัยอินโดจีนอีก \$405,000,000)

วันโลกประลัยใกล้เข้ามา คนกาหลอลาน อยู่ไม่ถึ

พ.ศ. ๒๕๒๑ (ค.ศ. 1978) ที่สหรัฐอเมริกา สาธุคุณ Jim Jones ซึ่งได้ตั้งตนเป็นเจ้าลัทธิ People's Temple

(จัดเป็นลัทธิวันโลกประลัย/Doomsday Cult, หรือลัทธิวันสิ้นโลก ที่โยงกับคติ “millennium” ลัทธิหนึ่ง) สอนว่า ไม่ช้านี้โลกจะพินาศ ตัวเขาเป็นที่พึ่งหนึ่งเดียวที่มานำมนุษย์ให้รอดปลอดภัย และในปี 1977 ได้อพยพจาก San Francisco ไปตั้งเป็นชุมชนใหญ่เรียกว่า Jonestown ในประเทศกายอานา (Guyana) ในอเมริกาใต้ ครั้นถึงวันที่ ๑๘ พ.ย. ๒๕๒๑ ก็ได้บัญชาให้สาวกดื่มยาพิษฆ่าตัวตายพร้อมกัน รวมตายทั้งสิ้น ๙๑๓ คน (รวมทั้งเด็ก ๒๗๖ คน)

(อ่านเรื่องเพิ่มเติมในภาคผนวก)

จากซ้าย:
โฮจิมินห์
สงครามเวียดนาม
ศพเวียดกง
เวียดนามเหนือ-ใต้

พ.ศ. ๑๕๐๐

พ.ศ. ๒๐๐๐

พ.ศ.

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

2000

ค.ศ. 2500

จากซ้าย:
Jim Jones
เฮสมัน
เจ้าบรมม สัน
สมเด็จพระ สุณ
เจ้าบรมม รณฤทธิ์
สมเด็จพระ บรมนุ

เป็นคอมมิวนิสต์แล้ว ๑๘ ปีผ่านมา กัมพูชากลับเป็นราชอาณาจักร

พ.ศ. ๒๕๒๒ (ค.ศ. 1979) หลังจากเขมรแดงยึดอำนาจได้แล้ว รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยของนาย พอล พต ได้หันกลับไปเป็นปฏิปักษ์ต่อเวียดนาม เวลาผ่านไปจนถึงวันที่ ๗ ม.ค. ๒๕๒๒ กองทัพเวียดนามได้เข้ายึดครองกรุงพนมเปญ แล้วสถาปนาปฏิวัติของประชาชนแห่งกัมพูชาขึ้นจัดการปกครอง และเปลี่ยนชื่อประเทศเป็น **สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา** โดยมีเฮง สัมริน เป็นประธานาธิบดี

รัฐบาลใหม่ส่งเสริมพระพุทธศาสนา แต่ก็ควบคุมอย่างระมัดระวัง เช่น ห้ามบวชคนอายุต่ำกว่า ๕๐ ปี คณะสงฆ์เขมรได้รับการฟื้นฟูขึ้นใหม่ โดยนิมนต์พระสงฆ์เถรวาทจากเวียดนามเข้ามาให้อุปสมบทชาวเขมร มีพิธีอุปสมบทพระภิกษุสูงอายุ ๗ รูป ที่วัดอุณาโลม ในกรุงพนมเปญ ในเดือน ก.ย. ๒๕๒๒/1979 (นาททั้ง ๗ นี้ คัด

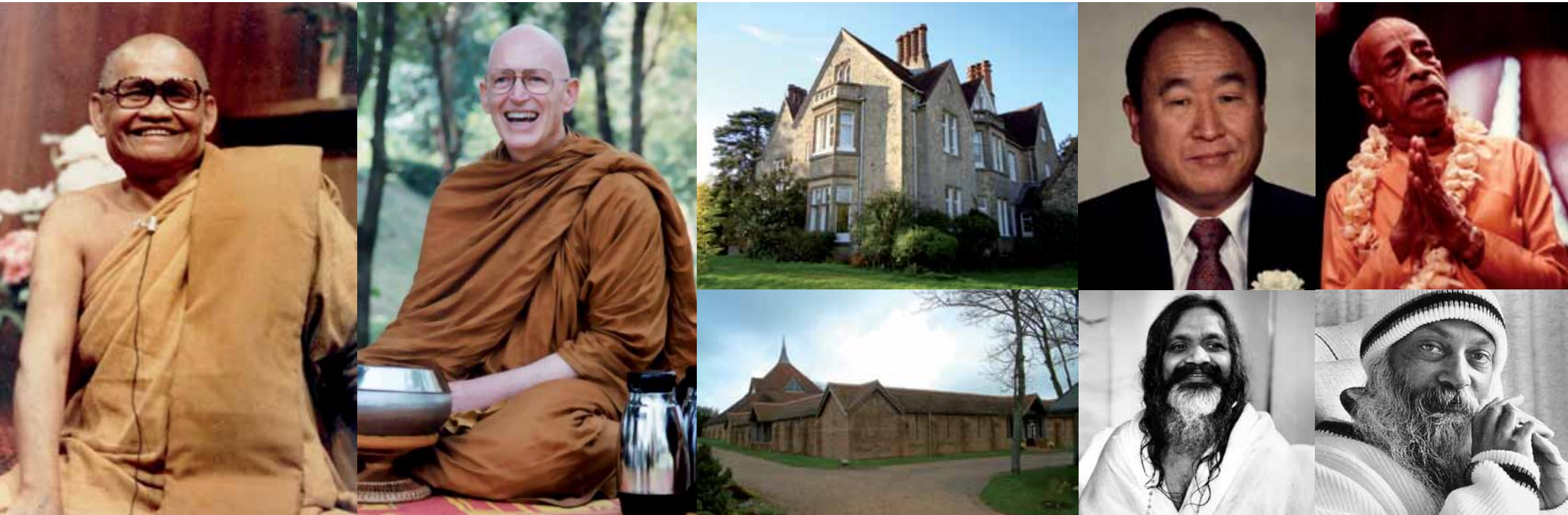
เลือกจากผู้เคยเป็นพระภิกษุที่ถูกเขมรแดงบังคับให้ลาสิกขาไป ผู้บวชรูปแรกคือพระเทพวงศ์ ส่วนอุปัชฌาย์ก็เป็นพระภิกษุเขมรที่หนีเขมรแดงไปอยู่ในเวียดนาม) เมื่อถึงปี ๒๕๒๕/1982 จำนวนพระสงฆ์เพิ่มขึ้นเป็น ๒,๓๐๐ รูป (ถึงปี ๒๕๔๒/1999 จำนวนพระสงฆ์เพิ่มเป็น ๕๐,๐๘๑ รูป, วัดตามสถิติเดิมก่อนยุคเขมรแดงมีทั้งหมด ๒,๗๕๐ วัด)

ในยุคของเฮง สัมริน พระสงฆ์ในกัมพูชาวมเป็นคณะสงฆ์เขมรอันเดียว โดยมีพระเทพวงศ์เป็นประธาน (แต่หลังจากเจ้าบรมม สัน กลับเข้ากัมพูชาในเดือน ธ.ค. ๒๕๓๔/1991 แล้ว ก็โปรดฯ ให้พระเทพวงศ์เป็นสมเด็จพระสังฆราชของมหานิกาย และตั้งธรรมยุติกนิกายที่มีสมเด็จพระสังฆราชต่างหากขึ้นอีก เหมือนในอดีต)

เขมรแดงซึ่งเสียอำนาจ ได้ต่อสู้กับรัฐบาลใหม่

และกองทัพเวียดนาม แล้วมีกลุ่มอื่นเข้าร่วมศึก ในที่สุด **เวียดนาม**ซึ่งถูกนานาชาติดัดดันมาก ต้องถอนทหารออกไปจนหมดในเดือน ก.ย. ๒๕๓๒/1989 (ทางฝ่ายเขมรแดงยังสู้รบต่อมา แต่อ่อนกำลังลงไปเรื่อยๆ ในที่สุด **พอล พต** สิ้นชีพในปี ๒๕๔๑/1998 และหลังจากนั้นไม่นาน ขบวนการเขมรแดงก็จบสิ้น)

ครั้นถึงปี ๒๕๓๖/1993 กัมพูชาได้รัฐธรรมนูญใหม่ มีการเลือกตั้งโดยมีนายกรัฐมนตรี ๒ คน (สมเด็จพระ สุณ กับเจ้าบรมม รณฤทธิ์, คนหลังถูกขับออกจากตำแหน่งในปี ๒๕๔๐/1997) ประเทศกลับเป็น**ราชอาณาจักรกัมพูชา** โดยมีกษัตริย์คือพระเจ้าบรมม สัน ทรงราชย์จนถึงปี ๒๕๔๗/2004 ได้ทรงสละราชสมบัติและไอรสขึ้นครองราชย์สืบมา (คือ พระบาทสมเด็จพระบรมนาถ นโรดม สีมนิ)

ถั้ววัดปานานาชาติแบบไทย ในอังกฤษ

พ.ศ. ๒๕๒๒ (ค.ศ. 1979) English Sangha Trust (มูลนิธิที่ชาวพุทธอังกฤษตั้งขึ้นในกรุงลอนดอนเมื่อปี ๒๔๙๙/1956 เพื่อประดิษฐานคณะสงฆ์ในประเทศอังกฤษ) ได้มีมติพระโพธิญาณเถระ ที่เรียกกันทั่วไปว่า อาจารย์ชา แห่งวัดหนองป่าพง อุบลราชธานี ให้เดินทางไปยังประเทศอังกฤษใน พ.ศ. ๒๕๒๐ ต่อมา พระสุเมโธ (ได้ดำรงสมณศักดิ์ที่ พระสุเมธาจารย์ และต่อมาเป็นพระราชสุเมธาจารย์) ซึ่งเป็นศิษย์ติดตามไปด้วย และได้รับ

มอบหมายให้ปฏิบัติศาสนกิจอยู่ในกรุงลอนดอน ได้เป็นผู้นำในการตั้งวัดป่าจิตตวิเวก (Wat Pah Cittaviveka หรือ Chithurst Forest Monastery) ขึ้นที่ West Sussex ใน พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นวัดป่าวัดแรกในประเทศอังกฤษ

ต่อมา ในเดือน ส.ค. ๒๕๒๗ ได้ตั้งวัดขึ้นใหม่อีกแห่งหนึ่งใกล้กรุงลอนดอน ชื่อว่า วัดอมราวดี (Amaravati Buddhist Centre) และหลังจากนี้ก็ได้มีการเปิดสำนักสาขาในที่ต่างๆ เพิ่มขึ้นตามลำดับ

จากซ้าย:
พระโพธิญาณเถระ
พระราชสุเมธาจารย์
วัดป่าจิตตวิเวก
Sun Myung Moon
Swami Prabhupada
วัดอมราวดี
Maharishi Mahesh Yogi
Bhagwan Shree Rajneesh

จับตัวไวรัสโรคเอดส์ได้ แต่ยังแก้ไขไม่ได้

พ.ศ. ๒๕๒๖ (ค.ศ. 1983) นักวิทยาศาสตร์ กำหนดจับตัวไวรัสที่เป็นสาเหตุของโรคเอดส์ (AIDS= acquired immune deficiency syndrome) ได้ (กรณี คนไข้โรคเอดส์ มีรายงานครั้งแรกๆ จากซานฟรานซิสโก และนิวยอร์ก ในสหรัฐ ปี ๒๕๒๔/1981)

สงบจิต+ไอ้วัดตุ ออกบวช+หากาม สละโลก+สุดมัวมี จบที่ไหน

พ.ศ. ๒๕๒๘ (ค.ศ. 1985) ที่สหรัฐอเมริกา จาก กระแสสังคมอเมริกันในยุคสืบจากบุปผาชนผู้สับสนและ แสวงหา ซึ่งหันมารับวิถีแห่งจิตของศาสนาตะวันออก และตื่นสมาธิ ที่เชิญชวนโยคี ฤาษี ให้หลังไหลเข้าไปเป็น Guru (ครู/ครุ, คนไทยนิยมเรียกให้คล้ายเสียงฝรั่งเป็น “กูรู”) ดังที่มหาฤาษีมเหยโยคิน่า TM (Transcendental Meditation) เข้าไป มีดาราวงดนตรี the Beatles มา เป็นศิษย์ พาให้กระหึ่ม รักติเวทานตะ สวามีประภาพาตะ เข้าไปตั้งขบวนการทริกฤษณะ (คำเรียกตามเสียงของชาว อเมริกัน แต่ออกเสียงให้ถูก เป็น “หเร กฤษณะ” คือ Hare Krishna) ชัน ยัง มูน (Sun Myung Moon) นำ ศาสนาคริสต์แบบใหม่จากเกาหลีเข้าไปตั้งเป็น Unification Church จัดพิธีแต่งงานหมู่ครั้งละเป็นหมื่นคู่ ต่อมา ปรากฏว่า “กูรู” (ครู) หลายท่านร่ำรวยมหาศาล

(“กูรู”) **ครู (ภควาน) ศรี รัชนี** มีศิษย์จากตะวันตก ไปหามากมายตั้งแต่อยู่อาศรมในอินเดีย ครั้นถึงปี 1981/ ๒๕๒๔ จึงเข้ามาอเมริกา ซื้อที่ดินราว ๑๖๐,๐๐๐ ไร่ ใน รัฐออริกอน (Oregon) ตั้งเป็นเมืองรัชนีปุระ สาธุศิษย์ หลายพันคนมาอยู่ด้วยโดยเป็นสนยาสิ (ผู้สละโลก) มีชื่อ ที่ตั้งให้ใหม่ ท่านมั่งคั่งมาก มีเครื่องบินส่วนตัว พร้อมด้วย รถยนต์ Rolls-Royce ๑๔ คัน แม้จะเป็นนักบวชฮินดู แต่เน้นคำสอนพุทธแบบเซนคลุกเคล้าตันตระ กลมกลืน วัตถุนิยมเข้ากับวิถีแห่งจิต ผสมผสานชีวิตแบบตะวันตก กับตะวันออกเข้าด้วยกัน ใช้เทคนิคในการเจริญสมาธิ เรียกว่า “dynamic meditation” ประกาศโมกษะด้วยความรักเสรี (salvation through free love) จนมีผู้นานนามว่าเป็น “sex guru”

ในที่สุด **ครู ศรี รัชนี** ถูกดำเนินคดีหลายเรื่อง ทั้งลักลอบขนยาเสพติด พยายามฆ่าคน วางเพลิง โกง การเลือกตั้ง ทำผิดกฎหมายคนเข้าเมือง แล้วในเดือน พฤษภาคม ๒๕๒๘ ก็ถูกขับไล่ออกจากอเมริกา และถูกห้ามเข้า ๒๑ ประเทศ

อย่างไรก็ดี ความผิดและข้อเสียหายดังว่านี้ เป็น ข้อมูลของทางการอเมริกันและตามที่ปรากฏในเอกสารทั่วไป แต่ผู้ที่เลื่อมใสในท่านครูนี้อีกกันว่าเป็นการใส่ความ แก่ท่านโดยไม่เป็นความจริง

ไทยทำพระไตรปิฎกคอมพิวเตอร์ ฉบับแรกของโลก

พ.ศ. ๒๕๓๑ (ค.ศ. 1988) ที่ประเทศไทย เริ่มต้น ในปี ๒๕๓๐ มหาวิทยาลัยมหิดลปรารภโรภาส รัชมังคลาภิเษก ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา ภูมิพลอดุลยเดช ณ วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๓๑ ได้ดำเนินการจัดทำพระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์ เพื่อเฉลิม พระเกียรติ และประสบความสำเร็จ เสร็จทันวันวิสาขบูชา ๓๐ พ.ค. ๒๕๓๑ ก่อนถึงวโรกาสรัชมังคลาภิเษก และได้นำ ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย นับว่าเป็นพระไตรปิฎกคอมพิวเตอร์ ฉบับแรกของโลก

พระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์นี้ได้พัฒนาต่อมา จนถึงปัจจุบัน เป็น Version VI (BUDSIR VI) ซึ่งมีพระ ไตรปิฎกทั้งฉบับภาษาบาลี และฉบับแปลภาษาไทย พร้อม ทั้งคัมภีร์อื่นๆ ตั้งแต่รรถกถาลงไปอีกมาก รวมเป็นคัมภีร์ และตำราที่จะค้นดูศึกษาได้ ๒๐๐ เล่ม และนอกจาก อักษรไทย ยังสามารถอ่านในอักษรอื่นๆ มีอักษรโรมัน เป็นต้น ด้วย

เปิดกำแพงเบอร์ลิน สิ้นสุดสงครามเย็น

พ.ศ. ๒๕๓๒ (ค.ศ. 1989) ณ ๙ พ.ย. เยอรมนี ตะวันออกเปิดกำแพงเบอร์ลิน (Berlin Wall) ถือกันนับหนึ่งว่าเป็นการสิ้นสุดสงครามเย็น (Cold War) ที่เริ่มขึ้นเมื่อปี ๒๔๘๙/1946

โซเวียตสลาย อเมริกาเป็นใหญ่ผู้เดียว

พ.ศ. ๒๕๓๔ (ค.ศ. 1991) ณ ๘ ธ.ค. สหภาพโซเวียตชาติอภิมหาอำนาจคู่แข่งของสหรัฐอเมริกา ล่มสลาย คงเหลือสหรัฐเป็นมหาอำนาจใหญ่สุดผู้เดียว

ชุมนุมใหญ่สุดผู้นำนานาชาติ

ได้แค่ประกาศว่าแก้ปัญหายังไม่ได้

พ.ศ. ๒๕๓๕ (ค.ศ. 1992) เดือน มิ.ย. มีการประชุมใหญ่ของสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UN Conference on Environment and Development) ที่กรุงริโอเดอจาเนโร (Rio de Janeiro) เรียกสั้นๆ ว่า Earth Summit ซึ่งเป็นการชุมนุมผู้นำนานาชาติครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ เพื่อหาทางแก้ปัญหาสีเขียวสิ่งแวดล้อมที่เคยพิจารณาในการประชุมเมื่อ ๒๐ ปีก่อน ซึ่งยอมรับกันว่าระหว่างเวลาที่ผ่านมา การแก้ปัญหาไม่ได้ผลจริง มีแต่สภาพที่ทรุดลง ประเทศทั้งหลายส่วนใหญ่ไม่พร้อมเลยที่จะรับมือกับสถานการณ์

ระหว่างนี้ องค์กรโลกได้สรุปยอมรับว่า การพัฒนาของโลกตลอดยุคอุตสาหกรรมที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน (unsustainable development) ความเจริญทางเทคโนโลยี บนฐานของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นแกนของการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อสร้างความพร้อมสมบูรณ์ทางเศรษฐกิจ ได้กลายเป็นเครื่องมือทำลายธรรมชาติ นำมาสู่ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม

ความหวังของมนุษยสมัยใหม่ ที่ฝากไว้กับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามคติแห่งความก้าวหน้า (idea of progress) บนฐานแห่งแนวคิดพิชิตธรรมชาติ (conquest of nature) ซึ่งได้หล่อเลี้ยงความเจริญในยุคอุตสาหกรรมตลอดมานั้น บัดนี้ถึงกาลแตกสลาย และอารยธรรมมนุษย์มาถึงจุดวิกฤตติดตัน

ที่ประชุมระดับโลกไม่ว่าครั้งไหน ทำได้เพียงหาทางกำหนดมาตรการที่จะให้มนุษย์รักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมให้อยู่ได้ พร้อมกับที่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตต่อไป ทั้งที่ในความเป็นจริง สิ่งแวดล้อมมีแต่เสื่อมโทรมลงไปเรื่อยๆ โดยที่มนุษย์ที่พัฒนาแล้วทั้งหลายไม่มีความมั่นใจเลยว่าจะหลุดพ้นปัญหานี้ไปได้

จากบน:
กำแพงเบอร์ลิน
Commonwealth of
Independent States
Earth Summit 1992

จากซ้ายบน:
David Koresh
Marshall Herff Applewhite (Bo)
Timothy J. McVeigh
Shoko Asahara

ลัทธิโลกประลัย ป่วนจิตใจไปถึการเมือง

พ.ศ. ๒๕๓๖ (ค.ศ. 1993) ที่สหรัฐอเมริกา ลัทธิ Branch Davidians มีเดวิด โกรเช (David Koresh) เป็นเจ้าสำนักอยู่ใกล้เมืองเวโก รัฐเท็กซัส (Waco, Texas) สอนเน้นเรื่องคำทำนายวันสิ้นโลก ต่อมา ในเดือน ก.พ. ๒๕๓๖ รัฐบาลส่งกองกำลังไปตรวจค้น โดยข้อหาว่ามีการสะสมอาวุธผิดกฎหมาย เกิดการปะทะยิงกัน ทางฝ่ายลัทธิ ถือว่า นั่นเป็นสัญญาณว่ามหาประลัย (apocalypse) กำลังจะมาถึง หลังจากปิดล้อมอยู่ ๕๑ วัน ถึงวันที่ ๑๙ เม.ย. ๒๕๓๖ เจ้าหน้าที่ได้บุกจู่โจม และตามข่าวของ รัฐบาลว่าชาวลัทธิเองได้จุดไฟเผาสำนักฆ่าตัวตายหมู่ ๘๓ คน ต่อมา วันที่ ๑๙ เม.ย. ๒๕๓๘ (1995) ตรงกับวัน เกิดกรณี “เวโก” ครบ ๒ ปี ได้มีผู้ก่อการร้ายจู่โจมเปิด ทำลายอาคารที่ทำการรัฐบาลกลาง ที่เมืองโอคลาโฮมา คนตาย ๑๖๘ คน บาดเจ็บกว่า ๕๐๐ คน นาย Timothy J. McVeigh ตัวการใหญ่ที่ถูกตัดสินประหารชีวิต ให้การ ว่า เขาทำการครั้งนี้ เพื่อแก้แค้นให้แก่ชาวลัทธิ Branch Davidians ที่เวโก ซึ่งถูกรัฐบาลปราบเมื่อ ๒ ปีก่อนนั้น (อ่านเรื่องเพิ่มได้ในภาคผนวก)

โลกยังไม่บรรลัย คนทยอยประลัย ไประกัฏฐ์ปุณ

พ.ศ. ๒๕๓๗ (ค.ศ. 1994) วันที่ ๔ และ ๕ ต.ค. ดำรวจพบศพสมาชิกลัทธิสุริยเทวาลัย (Solar Temple) ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และที่เมืองควิเบก (Quebec)

ในประเทศแคนาดา ซึ่งฆ่าตัวตายและถูกฆ่า รวม ๕๓ คน ตัวเจ้าลัทธิซึ่งก็ตายด้วย ได้สอนเตือนสาวกไว้ว่า วันสิ้นโลก กำลังจะมาถึง และในปีต่อมา (1995/๒๕๓๘) สมาชิกก็ ฆ่าตัวตายในประเทศฝรั่งเศสอีก ๑๖ คน

พ.ศ. ๒๕๓๘ (ค.ศ. 1995) ในเดือนมีนาคม ที่กรุง โตเกียว ประเทศญี่ปุ่น มีผู้ก่อการร้ายปล่อยแก๊สพิษซาริน (sarin) ในสถานีรถไฟใต้ดิน เป็นเหตุให้คนตาย ๑๒ คน บาดเจ็บกว่า ๕,๕๐๐ คน ในที่สุดสืบได้ตัวการคือ Shoko Asahara เจ้าลัทธิ “โอม ชินริเกียว” (Aum Shinrikyo) ซึ่งนำเอาคำสอนของโยคะเชิงตันตระ พุทธศาสนาและ เต๋า มาประสานเข้ากับคำทำนายแบบคริสต์ เขาสอนว่า มหาประลัยวันสิ้นโลกจะมาถึงในปี 1999/๒๕๔๒ และ ประเทศญี่ปุ่นจะประสบมหาวินาศในอีกไม่ช้า ลัทธิของเขา จะช่วยให้รอดพ้นจากโลกนี้ ขึ้นไปสู่อนุตรภูมิแห่งบรมสัจจะ

พ.ศ. ๒๕๔๐ (ค.ศ. 1997) ที่สหรัฐอเมริกา วันที่ ๒๖ มีนาคม ได้พบศพคนฆ่าตัวตายหมู่ ๓๙ คน ที่ ชานเมืองซานดิเอโก รัฐแคลิฟอร์เนีย เป็นสมาชิกของ ลัทธิ “ประตูสวรรค์” (Heaven’s Gate) มีผู้นำเรียกว่า ท่าน “โบ” (“Bo”) และท่าน “ปีป” (“Peep”) ซึ่งบอก ว่าเป็นตัวแทนมาจากภพภูมิสูงในโลกรู้ได้ นำสาวกถือ ข้อปฏิบัติเพื่อเตรียมตัวไปอยู่ในแดนสวรรค์ ครั้นถึงเวลา ปรากฏของดาวหางเฮล-บอปป์ (Comet Hale-Bopp) จึงพร้อมใจกันกินยาพิษฆ่าตัวตาย เป็นการทิ้งร่างพ้นไป จากโลกในวาระมหาประลัย เพื่อจะได้โดยสารยานอวกาศ ที่แฝงตามท้ายดาวหางนั้นมา เห็นไปเข้าสู่ประตูสวรรค์ (อ่านเรื่องเพิ่มได้ในภาคผนวก)

กาสิโนฆ่าทำลายพระพุทธรูปใหญ่

พ.ศ. ๒๕๔๐ (ค.ศ. 1997) เดือน เม.ย.-พ.ค. ชาวศรีลังการ่วมกับชาวพุทธทั่วโลก รวมทั้งมุสลิม เรียกร้องไม่ให้ทำลายพระพุทธรูปใหญ่ ที่พามิยาน ในอัฟกานิสถาน หลังจากพวกมุสลิมทาลิบาน (Taliban) ได้ขู่ว่าจะทำลาย

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

จากบน:
Dr. Ian Wilmut
กับแกะ Dolly
ปีปจอห์นปอลที่ ๒
ผู้นำกรี MRTC

โคลนนิ่งรายแรกของโลก

พ.ศ. ๒๕๔๐ (ค.ศ. 1997) ณ ๒๗ ก.พ. นักวิทยาศาสตร์อังกฤษคณะหนึ่งสร้างลูกแกะขึ้นด้วยวิธีโคลนนิ่ง สำเร็จเป็นครั้งแรก (ตั้งชื่อลูกแกะนั้นว่า ดอลลี/Dolly)

โป๊ปประกาศขอขมาต่อโลก

พ.ศ. ๒๕๔๓ (ค.ศ. 2000) ณ ๑๒ มี.ค. โป๊ปจอห์นปอลที่ ๒ ประกาศในโอกาสที่ศาสนาคริสต์กำเนิดมา ๒ สหัสวรรษ จะขึ้นสหัสวรรษที่ ๓ ขอขมา (Apology) ให้แก่ ศาสนจักรโรมันคาทอลิก ในการที่ได้ก่อกรรมอันขาดขันติธรรม และที่เป็นการอยู่ดีธรรม ต่อชาวฮิวสตรี ขนชาติพื้นถิ่นพื้นเมืองทั้งหลาย และเหล่าชนอื่นๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ถกถื่นก่อนวันสิ้นโลก

จบสหัสวรรษเก่าที่อาฟริกา

พ.ศ. ๒๕๔๓ (ค.ศ. 2000) ที่ประเทศยูกันดา (Uganda) ในทวีปอาฟริกา วันที่ ๑๗ มีนาคม เกิดไฟไหม้โบสถ์ของขบวนการกู้พระบัญญัติ ๑๐ ประการขององค์พระเป็นเจ้า (Movement for the Restoration of the Ten Commandments of God/MRTC) ชาวลัทธิถูกไฟคลอกตายกว่า ๕๓๐ คน ตอนแรกเข้าใจกันว่าเป็นการฆ่าตัวตายหมู่ แต่ต่อมา ขุดพบศพฝังหมู่อีกหลายแห่ง รวมแล้วเกิน ๙๐๐ คน ได้ความว่า ตามที่ผู้นำของลัทธิบอกไว้ วันที่ ๓๑ ธ.ค. สิ้นปี 1999/๒๕๔๒ เป็นวันสิ้นโลก และองค์พระเป็นเจ้าหรือพระแม่พรหมจารีนิแมรี จะโปรดทรงช่วยชาวลัทธินี้ให้รอด แต่วันนั้นผ่านไปโดยไม่มีอะไรเกิดขึ้น ชาวลัทธิพากันเรียกร้องขอเงินบริจาคคืน จึงถูกสังหารดังปรากฏ

(อ่านเรื่องเพิ่มเติมในภาคผนวก)

พระพุทธรูปใหญ่สลายเพราะกาลิบัน

พ.ศ. ๒๕๔๔ (ค.ศ. 2001) พวกทาลิบันประกาศจะทำลายพระพุทธรูปและรูปเคารพทั้งหมดในอัฟกานิสถานในเดือนมีนาคม (ตามข่าวกำหนดจะทำการในวันฮัจญ์ ซึ่งเป็นวันศักดิ์สิทธิ์ที่สุดประจำปีของชาวมุสลิม) พวกทาลิบันก็ได้ใช้ปืนใหญ่และวัตถุระเบิดทำลายพระพุทธรูปใหญ่ทั้ง ๒ องค์ อายุราว ๑๗๐๐ ปี ซึ่งแกะสลักไว้ที่หน้าผา (สูง ๕๓ และ ๓๗ เมตร) ที่**พามิยาน (Bamiyan หรือ Bamian)** จนแหลกละเอียดหมดสิ้นไป

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

จบ Y2K ขึ้น millennium ที่ 3

พ.ศ. ๒๕๔๓ (ค.ศ. 2000) คนในสังคมตะวันตกมีความเชื่อสืบกันมาตามคติ “millennium” (พันปีที่พระเจ้าจะมาโปรด) เมื่อใกล้ถึงปีเปลี่ยนศักราช จึงมักรู้สึกหวาดหวั่นพรั่นพรึงต่อวาระมหาประลัย (apocalypse) หรือวันสิ้นโลก (doomsday) ดังที่วาระสิ้นปี ค.ศ. 2000 หรือ Y2K (Year 2 Kilo; Kilo=1000) ซึ่งเป็นปีที่ครบจบสิ้น millennium ที่ 2 ได้เป็นเรื่องใหญ่ที่ตื่นเต้นกันมาก คนยังตระหนกตกใจหนักขึ้น เมื่อเรื่องนี้มาโยงกับปัญหาคอมพิวเตอร์ ที่เรียกว่า “Y2K problem” หรือ “Millennium Bug” ปัญหาก็คือ เมื่อวันเวลาเปลี่ยนจากปี 1999 ขึ้นเป็น 2000 ระบบคอมพิวเตอร์มากมายทั่วโลกจะล้ม และประดากิจการของมนุษย์ในโลกบัดนี้ที่อิงอาศัยระบบคอมพิวเตอร์แทบทั้งสิ้น ก็จะมีปัญหาการรับแรงแก่ปัญหากันอย่างแตกต่างกันไปทั่วโลก แม้แต่สหประชาชาติก็ได้จัดให้มี International Conference

on Y2K ขึ้นครั้งแรกเมื่อกลางเดือน ธ.ค. 1998/๒๕๔๑ สาเหตุของปัญหา Y2K คือ เครื่องคอมพิวเตอร์รุ่นเก่า มีหน่วยความจำที่จุข้อมูลได้เพียงเล็กน้อย จำต้องประหยัดที่ว่าง ผู้ออกแบบเครื่องและนักเขียนโปรแกรมจึงแสดงหน่วยเวลาปี ซึ่งมีตัวเลข ๔ ตัว เช่น 1965, 1987, 1993 ด้วยตัวเลขท้ายเพียง ๒ ตัว เป็น 65, 87, 93 แต่พอถึงปี 2000 เลขท้าย ๒ ตัวเป็น 00 คอมพิวเตอร์เหล่านั้น แทนที่จะแปลความหมาย 00 เป็น 2000 ก็จะไม่แปล 00 เป็น 1900 หรือเป็นปี 0 ไปเลย แล้วทุกอย่างก็จะผิดพลาดหมด

อย่างไรก็ตาม ปีใหม่ ๒๕๔๓ ก็มาถึงโดยไม่มีเหตุการณ์ร้ายที่สำคัญใดๆ เกิดขึ้น คนทั่วโลกฉลองวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๓ (January 1, 2000) โดยถือเป็นการขึ้นสู่ศักราชใหม่ เป็น 3rd millennium

กระนั้นก็ตาม พวกผู้รู้มิได้ยอมรับวันขึ้นศักราช

ใหม่ของคนทั่วไปนี้ แต่ชี้แจงว่า ศักราชเก่า (ที่ ๒) จะสิ้นสุดในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๓ (December 31, 2000) แล้วศักราชใหม่ (ที่ ๓) จึงจะเริ่มต้นในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๔ (January 1, 2001) คืออีก ๑ ปีถัดไปจากที่ได้ฉลองกันแล้วนั้น

(อ่านเรื่องเพิ่มได้ในภาคผนวก)

คลังยุทธจักร

ต่อจากกลางปีพุทธศักราช ๒๕๕๓

ชมพูทวีป ในปัจจุบัน

พ.ศ. ๒๕๔๔ (ค.ศ. 2001) ชมพูทวีป เมื่อเทียบคร่าวๆ ว่าตรงกับดินแดนของ ๔ ประเทศในปัจจุบัน คือ อินเดีย บังคลาเทศ ปากีสถาน และอัฟกานิสถาน

(บังคลาเทศ ตรงกับแคว้น**วังคะ** หรือ**วังครรัฐ** ว่า โดยเคร่งครัด ไม่จัดเข้าในชมพูทวีป เพียงแต่อยู่ถัดจาก แคว้นอังคะ หรืออังครรัฐ ซึ่งอยู่ในชมพูทวีป แต่ในที่นี่ ได้รวมเข้ามา เพราะอาณาจักรในชมพูทวีป อย่างสมัย พระเจ้าอโศกก็รวมถึงแคว้นนี้ด้วย และการกำหนดเขตที่ตั้งแคว้นโบราณนี้ตามที่ถือกันอาจจะยังยุติเด็ดขาด ไม่ได้; คำว่า “**วังคะ**” แปลงเป็น พังคะ เขียนแบบโรมัน เป็น *Banga* เป็นที่มาของคำว่า เบงกอล/Bengal และ Bangladesh ซึ่งถ้าเขียนเป็นไทยให้ถูกแท้ ต้องเป็น “**พังคัลเทศ**”; ส่วนปากีสถาน และอัฟกานิสถาน ก็พูดคร่าวๆ ว่า คือ คันธาระ และกัมโพชะ รวมทั้งโยนก โดยตัดส่วนที่อยู่ในเอเชียกลางออกไป)

ตามสภาพปัจจุบันของ**ชมพูทวีป** มีสถิติที่ควรทราบ (ตัวเลขโดยประมาณ จาก *Microsoft Encarta Reference Library 2002* และ *Encyclopædia Britannica 2002*) ดังนี้

๑. **อินเดีย** (ชื่อทางการว่า สาธารณรัฐอินเดีย/ Republic of India เรียกตามภาษาฮินดีว่า ภารัต หรือ ภารตวรรษ) มีประชากร **1,029,991,100** คน เป็น**ฮินดู** 82% **มุสลิม** 12% (ส่วนใหญ่เป็น สุนนี มีกลุ่มชาวชีอะฮ์ ที่เข้มแข็งอยู่บ้างในคุชราต และในเมืองใหญ่อย่างลักเนาว์ และไฮเดอราบาด ที่คนชั้นสูงมีเชื้อสายเปอร์เซีย) ชาว**คริสต์** 2.3% **ลิกซ์** 2% ชาว**พุทธ** 0.7% (0.7%=7.2 ล้านคน ส่วนมากอยู่ในรัฐมหาราษฏร์ ลิกกิม อรุณาจัลประเทศ ชัมมู และกัศมีร์/แคชเมียร์) **เชน** 0.4% อื่นๆ 0.6%

๒. **บังคลาเทศ** (ชื่อทางการว่า สาธารณรัฐประชาชนแห่งบังคลาเทศ/People's Republic of Bangladesh เรียกตามภาษาเบงกาลีว่า คณะประชาชนตันตรี พังคัลเทศ) มีประชากร **131,269,860** คน เป็น**มุสลิม** 88% (เป็นสุนนีเกือบทั้งหมด) **ฮินดู** 10% **พุทธ** น้อยกว่า 1.0%

๓. **ปากีสถาน** (ชื่อทางการว่า สาธารณรัฐอิสลามแห่งปากีสถาน/Islamic Republic of Pakistan) มีประชากร **144,616,639** คน เป็น**มุสลิม** 97% (4/5 เป็น สุนนี 1/5 เป็นชีอะฮ์) ชาว**พุทธ**มีเล็กน้อยไม่ทราบตัวเลข

๔. **อัฟกานิสถาน** (ชื่อทางการว่า รัฐอิสลามแห่งอัฟกานิสถาน/Islamic State of Afghanistan) มีประชากร **26,813,057** คน เป็น**มุสลิม** 99% (เป็นสุนนี 84% เป็นชีอะฮ์ 15%) มี**ฮินดู** และ**ลิกซ์**บ้าง เป็นตัวเลขเพียงหลักพัน

สำหรับ**อินเดีย** แม้ว่าประชากรส่วนใหญ่เป็น**ฮินดู** โดยแยกดินแดนฝ่ายที่คนส่วนมากเป็นมุสลิมออกไปเป็นประเทศปากีสถานแล้ว แต่เพราะอินเดียมีประชากรมากเป็นที่ ๒ ของโลก (รองจากจีนที่มีประชากรมากที่สุด คือ 1,273,111,300 คน) อินเดียก็ยังมีประชากรที่เป็น**มุสลิม** มากเป็นที่ ๒ หรือที่ ๓ ของโลก คือ รองจากอินโดนีเซีย ที่มีประชากร 228,437,870 คน เป็นมุสลิม 87% และไล่เลี่ยกับปากีสถานที่มีตัวเลขดังแสดงข้างต้น

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

นานาทวีป: ศาสตร์-ศาสตร์

ทั่วโลก

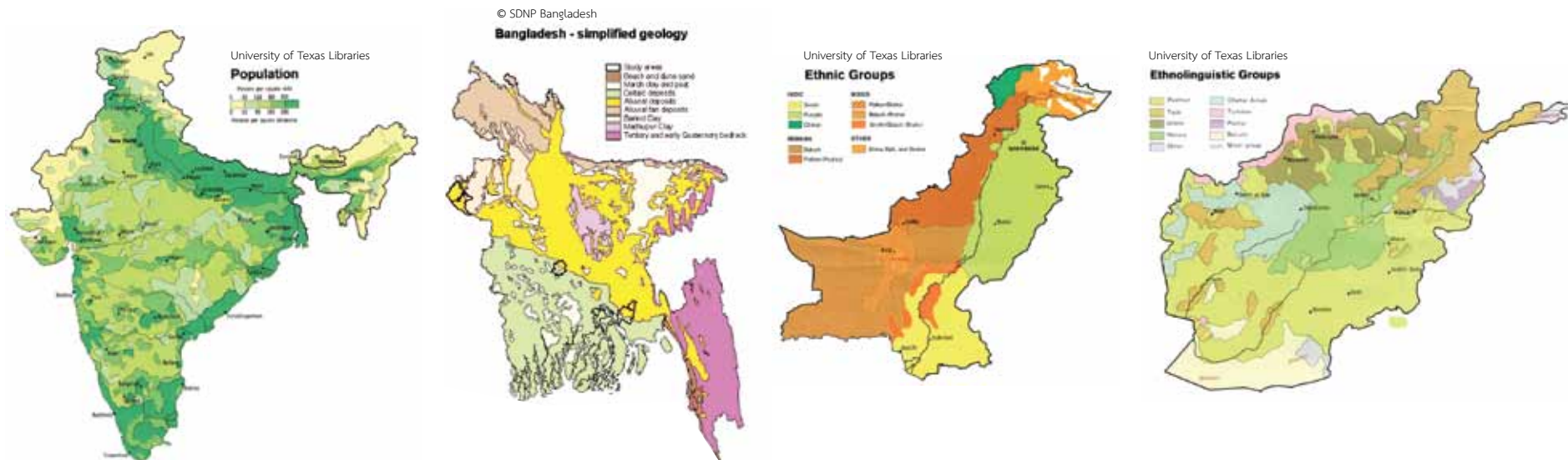
มวลประชา 6,615,847,000

คริสต์ - 2,199,817,400 มุสลิม - 1,387,454,500

ฮินดู - 875,726,000 พุทธิกะ - 385,609,000

ลิกซ์ - 22,927,500 ยิว - 14,956,000

(ตัวเลขของ *Encyclopædia Britannica* กลางปี ๒๕๕๑)

หมายเหตุ:

ตามตัวเลขโดยประมาณใน พ.ศ. ๒๕๕๑ (ค.ศ. 2008) จำนวนประชากรใน ๔ ประเทศข้างต้น เพิ่มขึ้นเป็น

๑. อินเดีย 1,147,995,900

๒. บังกลาเทศ 153,546,900

๓. ปากีสถาน 167,762,040

๔. อัฟกานิสถาน 32,738,376

ทั้งนี้ อัตราส่วนร้อยละของประชากรที่นับถือศาสนาต่างๆ โดยทั่วไป นับว่าเหมือนเดิม

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 2500

ประเทศไทย

มวลประชา - 60,916,441

(ข้อมูลจาก กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในเดือน ธันวาคม ๒๕๕๑ มีจำนวนประชากร 63,389,730 คน)

พุทธิกะ - 57,157,751

คริสต์ - 486,840

ขงจื้อ - 6,925

มุสลิม - 2,777,542

ฮินดู - 52,631

อื่นๆ - 48,156

(ที่มา: สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. ๒๕๔๓ ทัวราช อาณาจักร สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี)

เหตุการณ์สำคัญต่อจาก กลางปี พ.ศ. ๒๕๔๓

ในระหว่าง และหลังจากจัดทำกาลานุกรมนี้เสร็จ
ใน พ.ศ. ๒๕๔๔ มีเหตุการณ์สำคัญทางพระพุทธศาสนา
จำเพาะบางอย่างที่เห็นควรบันทึกไว้ด้วย ดังนี้

สหประชาชาติให้วันวิสาขบูชา เป็นวันสำคัญสากล

พ.ศ. ๒๕๔๒ วันที่ ๑๕ ธันวาคม ที่ประชุมสมัชชา
สหประชาชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ ๕๔ วาระการประชุม
ที่ ๑๗๔ “การรับรองให้วันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญสากล”
(International recognition of the Day of Vesak)
ซึ่งแจกจ่ายในวันที่ ๑๓ ธ.ค. ได้สนับสนุนร่างมติว่า “ให้
วันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญสากล ซึ่งสำนักงานใหญ่และ
ที่ทำการขององค์การสหประชาชาติจะจัดให้มีการรำลึก
ถึงตามความเหมาะสม” และมีประเทศที่ให้การสนับสนุน
เพิ่มเติม ลงท้ายด้วยสหรัฐอเมริกา (ตามลำดับอักษร)
เป็นอันยุติในวันที่ ๑๖ ธ.ค. ๒๕๔๒ ทั้งนี้ เป็นไปตามการ
เสนอของศรีลังกา ตามมติของที่ประชุมพุทธศาสนิกชน
สากล (International Buddhist Conference) ที่
กรุงโคลัมโบ ในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๑ และหลังจาก
สมัชชาสหประชาชาติมีมติแล้ว กระทรวงการต่างประเทศ
ได้แถลงข่าวในประเทศไทย ในวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๓

ชาวพุทธนานาชาติ จัดฉลองวันวิสาขบูชาโลกในประเทศไทย และมีมติให้พุทธมณฑล เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก

พ.ศ. ๒๕๔๗ และต่อมา หลังจากสมัชชา
สหประชาชาติมีมติรับรองวันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญ
สากล เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๔๒ แล้ว ประเทศไทย
ได้จัดงานวันวิสาขบูชาในฐานะวันสำคัญสากลตั้งแต่
พ.ศ. ๒๕๔๓ ตลอดมาทุกปี และในปี ๒๕๔๗ ก็ได้เริ่ม
จัดกิจกรรมฉลองในระดับนานาชาติ โดยในช่วงเดือน
พ.ค.-มิ.ย. นอกจากจัดประชุมผู้นำชาวพุทธนานาชาติ
ณ หอประชุมพุทธมณฑลแล้ว ก็ได้จัดกิจกรรมเนื่อง
ในวันวิสาขบูชา วันสำคัญสากลของสหประชาชาติ ณ
สำนักงานใหญ่ องค์การสหประชาชาติ นครนิวยอร์ก

ใน พ.ศ. ๒๕๔๘ และปีต่อๆ มา ก็มีมติมหาเถร-
สมาคม ให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เป็นหน่วยงานหลัก โดยมีพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร

ธมฺมจิตฺโต) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-
ราชวิทยาลัย เป็นประธานคณะกรรมการดำเนินการจัด
กิจกรรมนานาชาติ ในการจัดประชุมชาวพุทธนานาชาติ
เนื่องในวันวิสาขบูชาโลก มีกิจกรรมกุศลในระดับสากล
และภายในราชอาณาจักร ทั้งที่พุทธมณฑล ศูนย์ประชุม
สหประชาชาติ และมณฑลพิธีท้องสนามหลวง เฉพาะ
อย่างยิ่ง งานใน พ.ศ. ๒๕๔๙ (๗-๑๐ พ.ค.) จัดเป็นกิจกรรม
เฉลิมพระเกียรติร่วมฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปีของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

อนึ่ง ในงานฉลองวันวิสาขบูชาโลก พ.ศ. ๒๕๔๘
ที่ประชุมชาวพุทธนานาชาติ ๔๒ ประเทศ มีมติเห็นชอบ
ลงนามในแถลงการณ์ร่วมในวันปิดประชุมที่ ๒๐ พ.ค.
๒๕๔๘ ให้พุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนา
โลก และให้จัดฉลองวันวิสาขบูชาโลกในประเทศไทยต่อ
ไป โดยให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็น
องค์กรประสานงานและดำเนินการ

ภาคผนวก

จบ Y2K

ขึ้น millennium ที่ 3

ชาวตะวันตกมีความเชื่อสืบกันมา อันเนื่องจากคำสอนในคัมภีร์ Book of Revelation (The Apocalypse ก็เรียก) ของศาสนาคริสต์ ที่เรียกว่าง่าย ๆ ว่า คติ “millennium” (พันปีที่พระเจ้ามาโปรด) ซึ่งมีความหมายซับซ้อนอยู่บ้าง แต่พูดพอให้เข้าใจกันง่าย ๆ ว่า ตามความเชื่อนั้นถือเป็นการทำนายว่า หลังพระเยซูอุบัติผ่านไปในระยะพันปี จะถึงวาระมหาประลัย (apocalypse) จะเกิดภัยพิบัติ มนุษย์ยากเข็ญสุดลำเค็ญและโลกจะพินาศ ในวาระนั้น พระเจ้ามาโปรด พระเยซูจะมาครองโลก จะเหลือคนจำนวนน้อยนิดรอดอยู่ได้ ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในธรรมเชื่อฟังคำพระเจ้า แล้วก็จะมีสุขเป็นแดนสวรรค์นับพันปี คนนอกนั้น ที่เป็นส่วนใหญ่ จะมลายสูญสิ้น ประสบทุกข์ภัยพิบัตีย่อยยับ

คตินี้ทำให้มีการคาดหมายและทำนายกันเกี่ยวกับกำหนดเวลาว่า วาระนั้นจะมาถึงเมื่อใดแน่ และการทำนายนั้นๆ ก็เป็นเหตุให้เกิดผลต่อคนและสังคมหนักหรือเบาตามความแรงของความเชื่อ

การทำนายครั้งที่รู้จักกันมากที่สุดในอเมริกา ซึ่ง

มักยกมาเล่ากันว่าเป็นกรณีที่รู้จักกันชัดคราวแรก เกิดขึ้นเมื่อท้ายคริสต์ศตวรรษที่ 19 กล่าวคือ นาย William Miller ได้ทำนายว่า พระเยซูจะเสด็จกลับมา (“Second Advent”) วันใดวันหนึ่งระหว่าง ๒๑ มี.ค. 1843/๒๓๘๖ ถึง ๒๑ มี.ค. 1844/๒๓๘๗ แต่แล้วก็ไม่เป็นจริงอย่างที่ทำนายนั้น ประดาผู้ที่เชื่อคิดกันว่าเป็นเพราะคำนวณผิดไป ก็กำหนดวันทำนายใหม่ว่าจะสิ้นโลกและพระเยซูเสด็จมาโปรดในวันที่ ๒๒ ตุลาคม 1844 แล้วเตรียมตัวกันเต็มที่ แต่ถึงวันนั้นก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น คนที่เชื่อขายมิลเลอร์นั้นมากมาย (เล่ากันมาว่าประมาณ ๕๐,๐๐๐ คน) และเตรียมตัวต้อนรับกันด้วยศรัทธาอย่างยิ่ง พวกกันหาที่สูงที่สุดขึ้นไปรอรับเสด็จ เช่นบนยอดเขาแห่งหนึ่งในรัฐนิวยอร์ก เมื่อไม่สมตามคำทำนาย ในที่สุดก็ทำให้เกิดภาวะแห่งความผิดหวังอันใหญ่หลวง (“The Great Disappointment”)

กระนั้นก็ตาม ชาวขบวนการผู้นับถือตามนายมิลเลอร์ (เรียกกันมาว่า “Millerites”) ก็ยังมีความเชื่อมั่นในคำทำนายนั้น เพียงแต่เห็นว่าคำนวณหรือตีความผิดไป และประดาผู้ที่เชื่อก็ได้รวมตัวกัน กลายเป็นตั้งนิกายใหม่ขึ้น เกิดเป็น Seventh-day Adventist church (ในเมืองไทยบางที่ใช้ชื่อเป็นทางการว่า “คริสตจักร เซเวนธ์เดย์แอดเวนติส”) และต่อมา ในช่วงใกล้ปี 1914/๒๔๕๗ เหตุการณ์ทำนองเดียวกันนี้ ก็ได้ทำให้เกิดนิกายใหม่ที่เรียกว่า “Jehovah’s Witnesses”

เวลาผ่านไป พอใกล้สิ้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เข้ามา เกิดภาวะกระชั้นจวนเจียน อิทธิพลของความเชื่อนี้คงจะแรงยิ่งขึ้น จึงทำให้เกิดเหตุการณ์รุนแรงต่างๆ ที่น่าสังเกตสำหรับสังคมมนุษย์ อันควรบันทึกไว้ ดังขอนำมาเล่าพอเห็นสภาพทั่วไป ต่อไปนี้

วันโลกประลัยใกล้เข้ามา คนหาหลบลาน อยู่ไม่ถึง

พ.ศ. ๒๕๒๑ (ค.ศ. 1978) ที่สหรัฐอเมริกา สาธุดคุณ Jim Jones ศาสนาจารย์โปรเตสแตนต์ (นิกายเมธอดิสต์/Methodist) ผู้มีชื่อเสียง มีแนวคิดที่เรียกว่า “apostolic socialism” ต่อมาได้ตั้งตนเป็นเจ้าลัทธิ People’s Temple และในปี 1977 ได้นำสาวกอพยพจาก San Francisco ไปตั้งชุมชนใหญ่ในถิ่นป่าดงซึ่งได้เตรียมไว้ตั้งแต่ปี 1974 ที่ประเทศกายอานา (Guyana) ในอเมริกาใต้ ชุมชนนี้เติบโตขึ้นกลายเป็นเมืองเรียกว่า Jonestown

ครั้นถึงวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน 1978 Jim Jones ได้บัญชาให้สาวกดื่มยาพิษไซยาไนด์ (cyanide) ฆ่าตัวตายพร้อมด้วยกัน เรียกว่า “revolutionary suicide” (อัตวินิบาตกรรมเชิงปฏิวัติ คือตายโดยไม่ยอมเอาชุมชนของตนไปประนีประนอมกับระบบสังคมที่เป็นอยู่) รวมตายทั้งสิ้น ๙๑๓ คน (มีเด็กรวมอยู่ด้วย ๒๗๖ คน, คนแทบทั้งหมดทำตามอย่างว่าง่าย แต่มีบางคนไม่ยอมดื่มยาพิษ ก็ถูกยิงหรือไม่ก็ถูกจับฉัดยาพิษ, ตัว Jim Jones ตายด้วยลูกปืนยิงที่ศีรษะ สันนิษฐานว่าคงยิงตัวเอง, มีผู้หนีไปได้ ๓๒ คน)

Jim Jones สอนสาวกว่า ไม่ช้านี้ จะเกิดสงครามเฮอร์โมนิวเคลียร์ โลกจะพินาศ และในโลกที่เลวร้ายเดือดร้อนนี้ ตัวเขาเป็นที่พึ่งหนึ่งเดียวที่มานำมนุษย์ให้รอดปลอดภัยสู่ความสุขสวัสดิ์ ทั้งนี้ สาวกจะต้องเชื่อฟังเขาอย่างเด็ดขาดสิ้นเชิง

ลัทธิของ Jim Jones ถูกจัดเป็นลัทธิวันโลกประลัย (หรือลัทธิวันสิ้นโลก) ลัทธิหนึ่ง (Doomsday Cults, *Encyclopædia Britannica*, Book of the

Year, 1997) คือเป็นลัทธิที่โยงกับคติ “millennium” (พันปีที่พระเจ้ามาโปรด) ที่กล่าวข้างต้น เมื่อใกล้ ค.ศ. 2000 คือ millennium ที่ 2 กำลังจะสิ้นสุดลง คนในสายความเชื่ออย่างนั้น ก็หัวโผนและแสดงอาการหวาดหวั่น ปรันกลัวออกมาต่างๆ มีทั้งที่อยู่ในหลักศาสนาคริสต์เอง และเกิดเป็นลัทธิใหม่ๆ ขึ้นมา ตื่นตระหนกหวาดผวาท่อนานาภัยพิบัติ โรคระบาดใหญ่ อาวุธร้าย มหันตภัยธรรมชาติ ดาวอื่นมาชนโลก มนุษย์ต่างดาวจะยกกันมา ฯลฯ และหวังรอผู้มาโปรดที่จะมาช่วยคนให้รอดพ้น โดยเฉพาะลัทธิที่เกิดขึ้นใหม่ๆ มากหลาย กลายเป็นเรื่องโหดร้ายรุนแรง

ว่าโดยทั่วไป ลัทธิเหล่านี้ให้คนที่เชื่อแยกตัวจากคนส่วนใหญ่ และมาอยู่รวมกันเป็นหมู่ที่จับตัวกันแน่น หรือเป็นชุมชนที่มีความผูกพันกันมันสนิท มีสำนึกว่าพวกตนเป็นกลุ่มคนพิเศษชนิดที่พระเจ้ามาโปรดได้ทรงคัดเลือกแล้ว และเจ้าลัทธิเป็นผู้มองดูการณ์ข้างหน้าเพื่อประโยชน์แก่พวกเขา จึงต้องเชื่อเจ้าลัทธินั้นเป็นผู้นำอย่างเด็ดขาดสิ้นเชิง เฉพาะอย่างยิ่งคอยฟังคำทำนายว่าท่านให้เว้นให้ละ และจะให้ทำอะไร เพื่อให้ทรงโปรดและไม่ทรงพิโรธ เอาทรัพย์สินมาบริจาคหรือมอบรวมไว้ด้วยกัน มีกิจกรรมที่แสดงอาการคลั่งคลั่งหรือรุนแรง บางทีถึงกับพากันฆ่าตัวตาย

ต่อไปนี้จนถึงปี 2000 จะมีเหตุการณ์ทำนองนี้เกิดขึ้นเรื่อยๆ

ลัทธิโลกประลัย หนุ่ดด้วยไอที ป่วนจิตใจไปถึงการเมื่อ

พ.ศ. ๒๕๓๖ (ค.ศ. 1993) ที่สหรัฐอเมริกา ลัทธิ Branch Davidians ซึ่งแตกสาขาออกมาจากคริสต์จักร

Seventh-day Adventist ได้ตั้งสำนักที่ใกล้เมืองเวโก้ รัฐเทกซัส (Waco, Texas) ตั้งแต่ปี 1935/๒๔๗๘ ต่อมา ในปี 1987/๒๕๓๐ เดวิด โคะเช (David Koresh) ได้ขึ้นเป็นเจ้าสำนัก เขาสอนเน้นเรื่องคำทำนายวันสิ้นโลก และแสดงตนว่าเขาคือ “Lamb” (พระเมษโปดก) ที่ระบุไว้ในพระคัมภีร์ (Revelation 5:6) เป็นพระผู้มาโปรด (Messiah)

ครั้นถึงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๓๖ รัฐบาลส่งกองกำลังไปตรวจค้นสำนัก โดยข้อหาว่ามีการสะสมอาวุธร้ายแรงผิดกฎหมายจำนวนมาก ทำธุรกิจค้าปืน เป็นต้น มีการปะทะยิงกันตายไปบ้างทั้งสองฝ่าย แล้วปิดล้อมอยู่ ๕๑ วัน ฝ่ายลัทธิแบรนซ์เดวิดียนส์ถือว่า นั่นเป็นสัญญาณบอกถึง**มหาประลัย (apocalypse)** ที่กำลังจะมาถึง ในที่สุด ณ วันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๓๖ เจ้าหน้าที่ได้บุกโจมตีใช้แก๊สบังคับให้ออกมา และตามข่าวของรัฐบาลว่าชาวลัทธิเองได้จุดไฟเผาสำนักฆ่าตัวตายหมู่ ๘๓ คน รวมทั้งตัวเจ้าลัทธิเองด้วย (บางตำราว่าตาย ๗๔ คน, มีเด็กตาย ๑๗ คน)

กรณี “เวโก้” นี้ เป็นเหตุการณ์ใหญ่บนจอทีวีทั่วประเทศ ต่อมา ในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๓๘ (1995) ตรงกับวันเกิดเหตุร้ายที่ “เวโก้” ครบ ๒ ปีพอดี (และตรงกับวันผู้รักชาติ/Patriots’ Day ที่ชาวอเมริกันลูกฮือต่อต้านทางการอังกฤษเมื่อ ๒๒๐ ปีก่อน ณ ๑๙ เม.ย. ๒๓๑๘/1775) ได้มีผู้ก่อการร้ายเอาระเบิดทำเอง (ทำตามสูตรที่หาได้จาก Internet) ใส่รถบรรทุกขับมุ่งมาตรงหน้าอาคารที่ทำการรัฐบาลกลาง ที่กลางเมืองโอคลาโฮมา และจุดระเบิดขึ้นทำลายอาคารนั้น คนตาย ๑๖๘ คน บาดเจ็บกว่า ๕๐๐ คน (มีเด็กอายุต่ำกว่า ๕ ขวบ ตาย ๑๙ คน) เรียกว่ากรณี “Oklahoma City bombing” ถือกันว่าเป็นการก่อการร้ายครั้งรุนแรงที่สุดบนผืนแผ่นดินอเมริกา ก่อนเหตุการณ์ ๑๑ กันยายน ๒๕๔๔/2001 (กรณีขับ

เครื่องบินชนตึก World Trade Center และตึก Pentagon) หลังเหตุการณ์ รัฐบาลได้รื้ออาคารนั้นและสร้างอุทยานเป็นอนุสรณ์สถานแห่งชาติ (Oklahoma City National Memorial) ขึ้น ณ ที่นั้น และทำพิธีอุทิศเมื่อปี 2000

จากการสอบสวนได้ความว่า นาย Timothy J. McVeigh ตัวการใหญ่ที่ถูกตัดสินประหารชีวิต และเพื่อนร่วมการ เป็นทหารผ่านศึกอิรักในสงครามอ่าวเปอร์เซีย (Persian Gulf War, 1991) และมีโยงใยกับขบวนการคนรักชาติต่อต้านรัฐบาล ซึ่งกำลังขยายตัวมีกำลังมากขึ้น ด้วยการสื่อสารกันทาง Internet เขาให้การว่า เขาระเบิดตึกที่ทำการรัฐบาลที่โอคลาโฮมาครั้งนี้ เพื่อแก้แค้นให้แก่ชาวลัทธิ Branch Davidians ที่เวโก้ ซึ่งได้ตายไปเพราะถูกรัฐบาลปราบเมื่อ ๒ ปีก่อนนั้น

โลกยังไม่บรรลัย คุกย่อยประลัย

พ.ศ. ๒๕๓๗ (ค.ศ. 1994) วันที่ ๔ และ ๕ ต.ค. ตำรวจพบศพสมาชิกลัทธิสุริยเทวาลัย (Solar Temple) ที่หมู่บ้าน ๒ แห่งในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ๔๘ คน และที่เมืองควิเบก (Quebec) ในประเทศแคนาดา ก็พบศพของอีก ๕ คน รวมเป็น ๕๓ คน มีทั้งชาย หญิง และเด็ก ผลการพิสูจน์ว่าเป็นการฆ่าตัวตายและถูกฆ่า โดยยิงที่ศีรษะหรือไม่ก็อุดปากจมน้ำจืดคอ พร้อมทั้งเผาบ้านเรือน

ตัวเจ้าลัทธิซึ่งเป็นชาวเบลเยียม ที่ตายพร้อมกับสาวกทั้งหมดนั้น (ทุกคนเป็นชนพูดภาษาฝรั่งเศส) ได้สอนเตือนสาวกไว้ว่า **วันสิ้นโลก** กำลังจะมาถึง เพราะพวกมนุษย์ทำร้ายสิ่งแวดล้อม และในปีต่อมา (1995/๒๕๓๘) สมาชิกก็ฆ่าตัวตายในประเทศฝรั่งเศสอีก ๑๖ คน

วันสิ้นโลก กระบอบประเทศที่พัฒนาไกลแล้ว ไม่แคล้วถึงญี่ปุ่น

พ.ศ. ๒๕๓๘ (ค.ศ. 1995) ในเดือนมีนาคม ที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น มีผู้ก่อการร้ายปล่อยแก๊สพิษซาริน (sarin) ในสถานีรถไฟใต้ดิน เป็นเหตุให้คนตาย ๑๒ คน บาดเจ็บกว่า ๕,๕๐๐ คน ในที่สุด เจ้าหน้าที่สืบทราบว่าเป็นการกระทำตามคำสั่งของ Shoko Asahara เจ้าลัทธิ “โอม ชินริเกียว” (ลัทธิบรมสัจจะ) จึงจับตัวเขาพร้อมทั้งคนใกล้ชิด ๔๐ คน

จากการสอบสวนได้ความว่า อาสาหาราตั้งลัทธิ “โอม ชินริเกียว” ขึ้นมาตั้งแต่ปี 1987/๒๕๓๐ โดยนำเอาคำสอนของลัทธิโยคะเชิงตันตระ ผสมกับหลักพุทธศาสนา และเต๋า มาผนวกเข้ากับคำทำนายแบบคริสต์ เขาสอนว่า มหาประลัยวันสิ้นโลกจะมาถึงในปี 1999/๒๕๔๒ และประเทศญี่ปุ่นจะประสบมหาวินาศในอีกไม่ช้า ศรัทธาและการปฏิบัติตามลัทธิของเขา จะช่วยให้รอดพ้นจากโลกนี้ ขึ้นไปสู่อนุตรภูมิแห่งบรมสัจจะ (การที่เขาปล่อยแก๊สพิษให้คนตายนั่น ก็คือการช่วยให้คนรอดพ้นไปได้ก่อนที่มหาวินาศภัยจะมาถึงโลกในไม่ช้านี้ หรือไม่ก็เป็นการทำให้เห็นสมจริงว่าโลกกำลังจะถึงมหาวินาศ)

ลัทธิ “โอม ชินริเกียว” ซึ่งมีสมาชิกมากมาย ทั้งในญี่ปุ่น รัสเซีย เยอรมนี และสหรัฐอเมริกา เป็นภัยร้ายแรงต่างจากลัทธิวันโลกประลัยอื่นๆ ตรงที่ว่า ลัทธิอื่นมักชวนกันตายเฉพาะชาวลัทธินี้เอง แต่ลัทธินี้ออกช่วยคนอื่นให้ตายด้วย

เมื่อคดีสิ้นสุดในปี 1996/๒๕๓๙ นอกจากยุบสลายลัทธินี้ลงอย่างเป็นทางการและยึดทรัพย์สินแล้ว รัฐบาลญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายมาควบคุมกิจกรรมของกลุ่มชนในลัทธิศาสนาทั้งหลาย เพื่อป้องกันมิให้เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นอีก

มนุษย์ต่างดาว มาช่วยพาให้พ้นภัยวันสิ้นโลก

พ.ศ. ๒๕๔๐ (ค.ศ. 1997) ที่สหรัฐอเมริกา วันที่ ๒๖ มีนาคม ได้พบศพคนฆ่าตัวตายหมู่ ๓๙ คน ในคฤหาสน์หลังหนึ่ง ที่ซานเมืองซานดิเอโก รัฐแคลิฟอร์เนีย ปรากฏว่าเป็นสมาชิกของขบวนการศาสนา “ประตูสวรรค์” (Heaven’s Gate) ซึ่งเป็นกลุ่มหนึ่งในลัทธิ UFO (unidentified flying object ที่เรียกกันว่าจานบิน และมักโยงกับเรื่องมนุษย์ต่างดาว) มีผู้นำเรียกว่าท่าน “โบ” (“Bo”) และท่าน “ป๊อป” (“Peep”)

เรื่องมีความเป็นมาว่า เมื่อปี 1972/๒๕๑๕ Marshall Applewhite (คือ ท่าน “โบ”/“Bo” ซึ่งบางทีเรียกตัวเองว่า “โด”/“Do”) ได้พบกับ Bonnie Nettles (คงจะได้แก่ท่าน “ป๊อป”/“Peep” แต่ระยะแรกเรียกว่า “ตี”/“Ti”, บุคคลนี้สิ้นชีวิตไปก่อนในปี 1985/๒๕๒๘) ทั้งสองมั่นใจว่าตนเป็น “my two witnesses” (“พยานทั้งสองของเรา” ผู้รู้เห็นวาระโลกปรลัยและการที่พระผู้เป็นเจ้าทรงพิพากษาประชาคนที่ได้ตายไป) ซึ่งพระผู้เป็นเจ้าทรงระบุไว้ในพระคัมภีร์ (Revelation 11:3) และถือว่าตนเป็นตัวแทนมาจากโลกอื่นที่เป็นภพภูมิอันสูง โดยเฉพาะท่านโบนั้นอ้างว่าได้เคยมายังโลกนี้ครั้งหนึ่งแล้วในร่างของพระเยซู

หลังจากนั้น ทั้งสองก็ได้จัดชุมนุมรวมคนที่รัฐแคลิฟอร์เนีย และรัฐออริกอน แล้วก็เริ่มมีสาวกรุ่นแรก ซึ่งถอนตัวออกจากสังคมมาอยู่กับท่านทั้งสองเพื่อเตรียมตัวไปมีชีวิตใหม่ในยานอวกาศ ต่อมา คนกลุ่มนี้ก็ไปตั้งชุมชนอยู่สงบเงียบแทบไม่ติดต่อกับใครในรัฐเทกซัส ถือข้อปฏิบัติเพื่อเตรียมตัวให้พร้อมที่จะไปอยู่ในภพภูมิอันสูงแห่งอาณาจักรสวรรค์ (kingdom of heaven)

ครั้นถึงปี 1994/๒๕๓๗ ก็เริ่มงานเผยแผ่ใหม่ ได้

สละทั้งทรัพย์สมบัติและออกจาริกไปยังรัฐแคลิฟอร์เนีย แล้วตั้งสำนักที่ซานเมืองซานดิเอโกในปี 1996/๒๕๓๙ ใช้เครือข่าย Internet จัดทำ Web site ของตนเองขึ้นมา นำเสนอให้ผู้คนรู้จัก “ประตูสู่สวรรค์”

ครั้นถึงเดือนมีนาคม ๒๕๔๐ ตามกำหนดเวลา ปรากฏของดาวหางเฮล-บอปป์ (Comet Hale-Bopp) สมาชิก ๓๙ คน ซึ่งรวมทั้งท่านผู้นำ “โบ” ก็พร้อมใจกันกินยาพิษฆ่าตัวตาย เป็นการทิ้งร่างสลัดพ้นออกไปจากโลกที่กำลังจะถึงวาระมหาประลัยวันสิ้นโลก เพื่อจะได้โดยสารยานอวกาศที่แผ่ตามท้ายดาวหางนั้นมา แล้วเหินไปเข้าสู่ประตูสวรรค์เบื้องบนข้างหน้าตามคำสอนของท่านผู้นำต่อไป

ถกกันก่อนวันสิ้นโลก จบสหัสวรรษเก่าที่อาฟริกา

พ.ศ. ๒๕๔๓ (ค.ศ. 2000) ที่ประเทศยูกันดา (Uganda) ในทวีปอาฟริกา วันที่ ๑๗ มีนาคม เกิดไฟไหม้ที่โบสถ์ของขบวนการกู้พระบัญญัติ ๑๐ ประการขององค์พระเป็นเจ้า (Movement for the Restoration of the Ten Commandments of God/MRTC) ชาวลัทธินี้ถูกไฟคลอกตายมากกว่า ๕๓๐ คน ตอนแรกเข้าใจกันว่าเป็นการฆ่าตัวตายหมู่ แต่ต่อมา ได้ขุดพบศพฝังหมู่อีกมากมายในที่หลายแห่งซึ่งเป็นทรัพย์สินของเจ้าลัทธิ รวมแล้วบางแห่งว่ามากกว่ากรณี Jonestown ที่อเมริกา เมื่อปี 1978/๒๕๒๑ (คราวนั้นตาย ๙๑๓ คน)

เรื่องมีว่า ผู้นำของลัทธินี้ คืออดีตบาทหลวงโรมันคาทอลิกชื่อว่า Joseph Kibwetere กับสตรีผู้สื่อสารสวรรค์ชื่อว่า Credonia Mwerinde ซึ่งอ้างตนว่าเป็นผู้รับพระเสาวนีย์ของพระแม่พรหมจารีนิแมรี (Virgin Mary)

ชาวลัทธินี้เชื่อตามคำสั่งสอนว่า โลกจะประลัย แต่องค์พระเป็นเจ้าหรือพระแม่พรหมจารินีแมรีจะโปรดทรงช่วยชาวลัทธินี้ให้รอด โดยมีกำหนดว่า วันสิ้นปี 1999/๒๕๔๒ (Dec. 31, 1999) จะเป็นวันสิ้นโลก แต่เมื่อวันนั้นผ่านไปโดยไม่มีเหตุร้ายเกิดขึ้น พวกชาวลัทธินั้นก็เสื่อมศรัทธา พวกนี้เรียกร้องขอเงินและทรัพย์สินที่ได้บริจาคไปกลับคืน ท่านผู้นำทั้งสองจึงดำเนินการสังหารคนเหล่านั้นแล้วหลบหนีไป

จบ Y2K ขึ้น millennium ที่ 3

พ.ศ. ๒๕๔๓ (ค.ศ. 2000) คนในสังคมตะวันตกมีความเชื่อสืบกันมาตามคติ “millennium” (พันปีที่พระเจ้าจะมาโปรด) อันเนื่องมาจากคำสอนในพระคริสตธรรมคัมภีร์ *Book of Revelation* (*Revelation 20:1-7*) ดังนั้น เมื่อใกล้ถึงปีเปลี่ยนสหัสวรรษ ที่จะจบสิ้นพันปีเก่า ขึ้นสู่ช่วงเวลาของพันปีใหม่ จึงมักรู้สึกหวาดหวั่นพรั่นพรึงต่อวาระมหาประลัย (apocalypse) โยงไปถึงวันสิ้นโลก (doomsday คือวันที่พระเป็นเจ้าทรงพิพากษาคนที่ได้ตายไป) แล้วมีจินตนาการและแสดงพฤติกรรมกันไปต่างๆ ดังจะเห็นว่า ปี ค.ศ. 2000 หรือ Y2K (Year 2 Kilo; Kilo = 1000) ซึ่งเป็นปีที่ครบจบสิ้น millennium ที่ 2 ได้เป็นเรื่องที่สำคัญโดดเด่นมาก บางทีเรียกว่า apocalyptic year (ปีโลกประลัย หรือปีมหาวินาศ)

ประจวบพอดีว่า ความตื่นเต้นประหวั่นพรั่นพรึงเรื่องปีเปลี่ยนสหัสวรรษนั้น มาโยงเข้ากับปัญหาคอมพิวเตอร์ จึงยิ่งทำให้คนตระหนกตกใจ เห็นสมจริงและขยายวงความวิตกกังวลไปทั่วสังคม บ้างถึงกับตีความว่าเป็นคืออวสานของอารยธรรมสมัยใหม่

ปัญหาคอมพิวเตอร์นั้น ซึ่งเรียกว่า “Y2K problem” (หรือ “year 2000 problem”) บ้าง “Millennium Bug” บ้าง “Y2K Bug” บ้าง มีสาระอยู่ที่ว่า ในทันทีที่วันเวลาเปลี่ยนจากปี 1999 ขึ้นเป็น 2000 ระบบคอมพิวเตอร์มากมายทั่วโลกจะล้ม จะรวน หรือทำงานผิดพลาดขนานใหญ่ และประดากิจการของมนุษย์ในโลกบัดนี้ ที่อิงอาศัยระบบคอมพิวเตอร์แทบทั้งสิ้น ก็จะมีปัญหา อย่างเบา ก็ปั่นป่วนวุ่นวาย ไม่ว่าจะเป็นราชการ งานสาธารณูปโภค ธนาคาร บริษัทประกันภัย การขนส่ง สายการบิน โรงพยาบาล การไฟฟ้า โทรศัพท์ ฯลฯ เครื่องบินอาจจะตกหรือชนกัน เกิดอุบัติเหตุในการทหาร แม้แต่ลิฟต์ เครื่องปรับอากาศ อุณหภูมิ อุปกรณ์การแพทย์ และสารพัดสิ่งที่ใช้ computer chips จะวิบัติหรือวิปริตไปหมดสิ้น

ความหวาดกังวลนี้ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งราชการและวงงานธุรกิจ รีบเร่งแก้ปัญหากันอย่างแตกตื่นโกลาหล ตั้งแต่ปลายปี 1998/๒๕๔๑ โดยตั้งเป้าแก้ไขให้ทันก่อนสิ้นเดือนธันวาคม 1999/๒๕๔๒ แม้แต่สหประชาชาติก็ได้จัดให้มีการประชุมนานาชาติว่าด้วยปัญหา Y2K (International Conference on Y2K) ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อกลางเดือน ธ.ค. 1998/๒๕๔๑ ทางฝ่ายอนุกรมการคณะหนึ่งของสภาผู้แทนราษฎรอเมริกันก็แนะนำให้ประธานาธิบดีพิจารณาประกาศภาวะฉุกเฉินแห่งชาติให้ทันก่อน ๑ ม.ค. 2000 หลายรัฐของอเมริกาวางแผนให้กองกำลังรักษาดินแดนแห่งชาติ (National Guard) เตรียมพร้อม องค์กรสำคัญบางแห่ง เช่น กาชาด ถึงกับแนะนำประชาชนให้เตรียมเก็บปัจจัยยังชีพที่จำเป็น เช่น อาหาร น้ำ และยา สำรองไว้ รายการทีวี ภาพยนตร์ เพลง ก็ประโคมเรื่อง Millennium และ apocalypse

สาเหตุของปัญหา Y2K คือ เครื่องคอมพิวเตอร์รุ่นแรกๆ เช่น ๓๐ ปีก่อนนี้ มีหน่วยความจำเพียงเล็กน้อย จุข้อมูลได้แสนจำกัด จำต้องประหยัดที่ว่างให้แก่หน่วยความจำเท่าที่จะทำได้ ผู้ออกแบบเครื่องและนักเขียนโปรแกรมจึงแสดงหน่วยเวลาปี ซึ่งมีตัวเลข ๔ ตัว เช่น 1965, 1987, 1993 ด้วยตัวเลขท้ายเพียง ๒ ตัว เป็น 65, 87, 93 ดังนั้นเป็นต้น และคอมพิวเตอร์รุ่นเก่าจำนวนมากก็รู้จักแต่ปีที่เป็นเลข ๒ ตัวแบบนี้ เวลาผ่านมาก็ไม่มีปัญหาอะไร แต่พอถึงปี 2000 เลขท้าย ๒ ตัวเป็น 00 ถึงตอนนั้นก็เกิดปัญหา เพราะคอมพิวเตอร์เหล่านั้น แทนที่จะแปลความหมาย 00 เป็น 2000 ก็จะแปล 00 เป็น 1900 หรือเป็นปี 0 ไปเลย คราวนี้ทุกอย่างก็จะวิบัติผิดพลาดหมด หรือเครื่องอาจจะปิดดับไปเลยๆ

ด้วยเหตุนี้ คนจึงพากันหวาดหวั่นพรั่นพรึงว่า เมื่อผ่านเที่ยงคืน สิ้นปี 1999 ขึ้นเป็น Jan. 1, 2000 คือ วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๓ ความวิบัติวินาศอะไรจะเกิดขึ้นแก่โลกนี้

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางความโหว่หวั่นระทึกใจนั้น ปีใหม่ ๒๕๔๓ ก็มาถึงโดยไม่มีเหตุการณ์ร้ายที่สำคัญใดๆ เกิดขึ้น คนทั่วโลกฉลองวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๓ (January 1, 2000) โดยถือเป็นการขึ้นสู่สหัสวรรษใหม่เป็น 3rd millennium และได้รับการบันทึกไว้ว่าเป็นงานฉลองที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์

กระนั้นก็ตาม ผู้รู้ทั้งหลายมิได้ยอมรับงานฉลองการขึ้นสหัสวรรษใหม่ตามนิยมของคนทั่วไปนี้ แต่ได้ชี้แจงไว้ให้เป็นหลักฐานว่า สหัสวรรษเก่า (ที่ ๒) จะสิ้นสุดในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๓ (December 31, 2000) แล้ว **สหัสวรรษใหม่ (ที่ ๓) จึงจะเริ่มต้นในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๔ (January 1, 2001) คืออีก ๑ ปีถัดไปจากที่ได้ฉลองกันแล้วนั้น**

Acknowledgements

Particular thanks are due to the following principal sources for permission to use their copyrighted material:

1. Wikipedia, the free encyclopedia
2. www.flickr.com
3. University of Texas Libraries
4. David Rumsey Map Collection

Care has been taken to trace copyright holders. However, if any source has been omitted, we apologize for it and will, if informed, make corrections in any future edition.

Picture Credits:

Page:

- 01 Annapurna Himal Foothills © Paul A.Souders/CORBIS
- 03 Corpus of Indus Seals and inscriptions, eds. Jagat Pati Joshi and Asko Parpola
- 03 Replica of Mo-Jo man, Lahore Museum © Ed Sentner
- 03 Harappan bullock cart, Lahore Museum © Ed Sentner
- 04 Peacock on the roof, by Charnchai Bindusen
- 07 Thales / Wikipedia / www.phil-fak.uni-duesseldorf.de
- 07 Kapitolinischer Pythagoras / Galilea / de.wikipedia.org
- 07 Heraclitus / cote / www.flickr.com
- 08 Birthplace of Buddha / Matthew Knott / www.flickr.com
- 08 Mahabodhi Temple © Atlantide Phototravel/Corbis
- 09 Dhamekha Stupa, India, by Sithisak Thayanuwat
- 09 Mahaparinibbana Stupa © jumpee2010 / www.flickr.com
- 10 Gandara Art, Sravasti, Lahore Museum © Ed Sentner
- 11 Vulturepeak / National Informatics Centre, Bihar State Unit
- 13 Jetavana / Bpilgrim / Wikipedia
- 13 Animal Sacrifice / www.columbia.edu/itc/mealac/pritchett
- 15 Castes of India / beinecke.library.yale.edu/digitallibrary
- 16 Tapas / www.columbia.edu/itc/mealac/pritchett
- 17 Hindo Dadhu, Benares by Herbert Ponting, 1907 / Wikipedia
- 17 Fasting Buddha, Lahore Museum © Ed Sentner
- 18 Buddha sculpture, Gupta period © Luca Tettoni/Robert Harding World Imagery/Corbis
- 18 Bas-Relief Sculpture from the Palace of Sargon © Gianni Dagli Orti/CORBIS
- 20 Buddha's Footprints, Sanchi © Adam Woolfitt/CORBIS
- 21 Scenes from Buddha's life / centralasian / www.flickr.com
- 22 Asokan Inscription, by Charnchai Bindusen
- 24 Sattapannaguha, by Charnchai Bindusen
- 25 Temple of Kukulkan / pugwash00, www.flickr.com
- 26 The School of Athens by Raffaello Sanzio

- 27 The Death of Socrates by Jacques Louis David
- 27 Socrates, Louvre by Eric Gaba / Sting / Wikipedia
- 27 Plato by Silanion, Capitoline Museums, Rome © Marie-Lan Nguyen / Wikimedia Commons
- 27 Bust of Aristotle, Ludovisi Collection, National Museum of Rome by Jestrow / Wikipedia
- 28 Central Asian Buddhist Monks, Bezeklik grottoes, China
- 28 Torah, the former Glockengasse Synagogue in Cologne / Horsch Willy / Wikipedia
- 28 A Rabbinical Disputation by Jacob Toorenvliet © Christie's Images/CORBIS
- 29 Bhagavad Gita / www.quotesandsayings.com
- 29 Khishna ans Arajuna / www.bhagavad-gita.us
- 30 Alexander the Great on his horse Bucephalus / Wikipedia
- 31 The Empire of Alexander the Great / Thomas Lessman
- 31 Stamp on Maurya Chandragupta / Amol N. Bankar, Ancient coinsofindia 1, Wikipedia
- 31 Coin of the Gupta king Chandragupta II, British Museum / PHGCOM / Wikipedia
- 31 Alexander the Great Bust, British Museum © Andrew Dunn, Wikipedia
- 31 Seleucus I Nicator, The National Archaeological Museum of Naples, Italy / Massimo Finizio / Wikipedia
- 32 Ptolemy I Soter, Louvre by Jestrow / Wikipedia
- 32 Ancient Library / Wikipedia
- 33 Hanuman before Rama / www.asia.si.edu / Wikipedia
- 33 Cleopatra, Centrale Montemartini, Rome / Truus, Bob & Jan too! / www.flickr.com
- 34 Buddha's Sermon © Christophe Boisvieux/Corbis
- 35 6th pillar edict of Emperor Asoka, British Museum / PHGCOM / Wikipedia
- 36 Colosseum, Rome, Italy / Shutterstock
- 36 Pollice Verso, Phoenix Art Museum, Arizona by Jean-Léon Gérôme / www.phxart.org / Wikipedia
- 37 Lumbini / Matthew Knott / www.flickr.com
- 37 Asokan pillar at Vaishali, Bihar / Rajeev Kumar / Wikipedia
- 37 Asokan pillar at Vaishali, Bihar, India / myself / Wikipedia
- 38 Sanghamitta with Holy Bodhi Tree by Solius Mendis, Kelaniya Vihara, Colombo, Sri Lanka / Lankapic / Wikipedia
- 39 Phra Pathom Chedi © Paul Almasy/CORBIS
- 40 The Great Wall of China / Saad Akhtar / www.flickr.com
- 40 Qin Shi Huangdi / www.chinapage.com
- 41 Sanchi © Zach Hessler / www.flickr.com
- 41 The Great Stupa of Sanchi by Charnchai Bindusen
- 42 Patanjali / www.exoticindiaart.com
- 42 Coin of Demetrius, British Museum / PHGCOM / Wikipedia
- 43 Coin of Menander, British Museum / World Imaging /

- Wikipedia
- 43 Head of the Buddha, Afghanistan (Hadda) / www.buddhascupture.net
- 43 Moulin banal in Braine-le-Chateau, Belgium / Pierre 79 / Wikipedia
- 44 Statue of the Buddha at Mahintale, Sri Lanka / Wikipedia
- 45 Shiva Nataraja, Freer Gallery, Washington DC / Mr. T in DC / www.flickr.com
- 46 Four-Armed Vishnu, Metropolitan Museum of Art / PHGCOM / Wikipedia
- 46 Abayagiriya Dagaba in 1800 / www.comeonsrilankabykun.chana.blogspot.com
- 46 Abhayagiri Dagaba / Gwen Vanhee / www.flickr.com
- 47 Uttama coin / http://lakdiva.org/coins/
- 48 Ribbed Vault and Carvings in Ellora Cave 10 © Richard T. Nowitz/Corbis
- 51 Ajanta cave / Pnp! / www.flickr.com
- 51 Cave #24, Ajanta Caves © Richard A. Cooke/CORBIS
- 52 Amaravati / soham_pablo / www.flickr.com
- 53 Buddha Image from Mathura, Uttar Pradesh ©Luca Tettoni/ CORBIS
- 53 Coins of Kossano (Kushan) / Jeantosti / Wikipedia
- 55 Gaius Julius Caesar, National Archaeological Museum of Naples, Italy / Andreas Wahra / Wikipedia
- 55 Cleopatra, Altes Museum, Berlin by Marco Prins / www.livius.org
- 55 Bust of Marcus Antonius, Museo Vaticano, Rome © CORBIS
- 55 Augustus of Prima Porta, Museo Chiaramoni, Vatican, Rome / Andreas Wahra, Till Niermann / Wikipedia
- 56 Street in Pompeii / Paul Vlaar / Wikipedia
- 56 Map of the Roman Empire in 125 during the reign of emperor Hadrian by Andrein with EraNavigator / Wikipedia
- 56 Pompeo Magno / Guido Bertolotti / Wikipedia
- 57 Sermon on the mount by Bloch, Copenhagen / Wikipedia
- 57 Descent of the cross by Rubens, Palais des Beaux Arts de Lille
- 57 Nero, Glyptothek, Munich / Freebase / Wikipedia
- 58 Gold coin of Kanishka, British Museum / Wikipedia
- 58 White Horse Temple by Charnchai Bindusen
- 59 Maitreya Buddha, Thikse Monastery / Payal Vora / www.flickr.com
- 59 Dragon Gate Cave in Luoyang, China / Fanghong / Wikipedia
- 60 Colossal Buddha in Bamian © Paul Almasy/CORBIS
- 60 Colossal Buddha at Bamiyan © Robert Harding World Imagery/Corbis
- 60 Three Brothers / The Field Museum / Wikipedia
- 61 Germania Antiqua / Philip Clüver / www.library.yale.edu
- 62 Nalanda by Bhikkhu Panot Gunavaththo

- 62 Bust of Constantine / Art & Culture 104 / www.cultureart.blogspot.com
- 63 Coin of Emperor Gratian / Wikipedia
- 63 Attila with Goat Horns, Pavia, Italy
- 64 Goryeo Buddhist painting, Asian Art Museum of San Francisco / Appleby / Wikipedia
- 65 Buddhaghosa by Solius Mendis, Kelaniya Vihara, Colombo, Srilanka / Lankapic / Wikipedia
- 66 Bust of Byzantine Empreror Theodosius II © Corbis
- 67 Carved Columns Ellora / amanderson2/ www.flickr.com
- 67 Nothern Wei Buddha Statue, Tokyo National Museum
- 68 Head of Buddha Statue / Hyougushi / www.flickr.com
- 68 Romulus Augustus, Rome / www.cngcoins.com / Wikipedia
- 69 Taxila by Charnchai Bindusen
- 71 Bodhidharma by Tsukioka Yoshitoshi / Wikipedia
- 71 Prince Shotoku, Imperial Household Collection / Wikipedia
- 72 Ajanta Caves and Environs © Michael Freeman/CORBIS
- 73 Ellora Caves © Frédéric Soltan/Sygma/Corbis
- 74 Kumbh Mela in Allahabad © Frédéric Soltan/Sygma/Corbis
- 76 Bodhgaya, India / svennemeister / www.flickr.com
- 76 Giant Shivalingam in the Shiva temple © Luca Tettoni/Robert Harding World Imagery/Corbis
- 76 Vertical-axis winmills © Caroline Mawer, 2011. All rights reserved.
- 77 Dvaravati Cakka, National Museum, Bangkok / Dvaravati Art, The Early Buddhist Art of Thailand
- 77 Songstan Gampo, Tibet / www.cc.purdue.edu / Wikipedia
- 79 Xuanzang © Lebrecht Music & Arts/Corbis
- 79 Tang Taizong / Wikipedia
- 79 The Prophet Muhammad / BNF, MS Arabe 1489, fol. 5v / Wikipedia
- 79 Kaaba Mirror / Muhammad Mahdi Karim (www.micro2micro.net) / Wikipedia
- 81 Afghanistan Jump-Starts a New Day © David Bathgate/Corbis
- 81 Statue in Mountainside, Afghanistan © Charles & Josette Lenars/CORBIS
- 82 City Skyline with Umayyad Mosque and Souk © Bruno Morandi/Robert Harding World Imagery/Corbis
- 83 Naqsh i Rustam / Ginolerhino 2002 / Wikipedia
- 84 Avalokitesvara, Malayu Srivijaya style / Gunkarta / Wikipedia
- 85 Avalokitesvara, National Museum, Bangkok / Sukon Sikkhakosol / www.learners.in.th
- 86 Surya Majapahit, National Museum of Indonesia, Jakarta / Gunkarta / Wikipedia
- 86 Prajñāpāramitā, Korean Tripitaka / Wikipedia
- 86 Tripitaka Koreana Woodblock / Steve46814 / Wikipedia
- 87 Rajendra coin / <http://lakdva.org/coins/> Wikipedia
- 87 Statue of Buddha at Todaiji in Nara / Wikipedia
- 87 Todai-ji / Bobak Ha'Eri / Wikipedia
- 87 Emperor Shomu, Imperial Collection, Japan / Wikipedia
- 88 Buddha, Pala Dynasty, Musee Guimet, Paris / Wikipedia
- 89 Center of Vikramshila / Devesh.bhatta / Wikipedia
- 89 Caliph Harun al-Rashid / <http://miniaturesinancientart.com>
- 90 Aryabhata, India / Wikipedia
- 91 Nalanda by Charnchai Bindusen
- 92 Buddha's life from a Prajna-paramita Manuscript, Northeast India. courtesy of Freer Gallery of Art, Smithsonian Institution, Washington, D.C.:Purchase, F1930.88
- 91 Temple at Chaiya, Thailand © Michael Freeman/CORBIS
- 92 Borobudur, Indonesia / 123RF Stockphoto
- 93 Shankaracharya, Ravi Varma's Studio / www.columbia.edu
- 93 Buddha statue in a perforated stupa © Graham Uden/Redlink/Corbis
- 94 The temple of the Shringeri Math / www.columbia.edu / itc/mealac/pritchett
- 94 Papa Giovanni XII / www.romamedioevale.it / Wikipedia
- 95 Shiva Statue / Deepak Gupta / Wikipedia
- 96 Reclining Buddha in Gal Vihara, Polonnaruwa / Lankapic / Wikipedia
- 97 Devagiri Fort / Wikipedia
- 97 Gomatesvara, Mysore / jshyun / www.flickr.com
- 98 Sultan Mahmud of Ghazni / Wikipedia
- 99 Khajuraho by Charnchai Bindusen
- 99 Prang Sam Yod / .Live.Your.Life. / www.flickr.com
- 99 The Windsor Martyrs burned at the stake in 1543 © Stefano Bianchetti/Corbis
- 100 Mahmoud & Ayaz, and Shah Abbas, Reza Abbasi Museum / Wikipedia
- 100 Koning Anawrahta © Leo Koolhoven / www.flickr.com
- 101 Metal movable / Willi Heidelberg / Wikipedia
- 101 University of Bologna © Stephanie Maze/CORBIS
- 101 One the entrance of Sorbonne, in Paris / David Monniaux / Wikipedia
- 101 Oxford University / 123 RF Stockphoto
- 102 Dhakeshwari Temple in 1890 / Wikipedia
- 102 Saladin and Guy de Lusignan / www.usherbrooke.ca / Wikipedia
- 103 Old Inca wonder / MarcolE / www.flickr.com
- 103 Ankor Wat / rosskevin756 / www.flickr.com
- 104 The screen and the mosque courtyard, Qutbminar / www.columbia.edu/itc/mealac/pritchett
- 104 Iron Pillar in Qutab Minar Complex © Hulton-Deutsch Collection/CORBIS
- 106 Hindu Priest, India / The Library of Congress, LC-B2-2350-16
- 107 Khwarezm Shah Ala Ad Din Mohammad / Wikipedia
- 108 Shri Mahakali Mata / pritchett / www.columbia.edu
- 108 Genghis Khan, National Palace Museum, Taipei / Wikipedia
- 109 The Khajuraho Temples © Frédéric Soltan/Sygma/Corbis
- 110 The Taj Mahal at dawn © Christophe Boisvieux/Corbis
- 112 Tripitaka Koreana in Haeinsa / Lauren Heckler / Wikipedia
- 113 Gregory IX by Raffaello Sanzio, Palazzi Pontifici, Vatican
- 113 Statue of Saladin in Damascus / Godfried Warreyn / Wikipedia
- 114 Golden Buddha Statue in Thailand © Christophe Boisvieux/Corbis
- 114 Sukhothai / 123RF Stockphoto
- 114 Inscription No.1 (King Ramkamhaeng) © Michael Freeman/CORBIS
- 114 Knig Ramkamhaeng the Great / www.wapedia.mobi
- 115 An Ottoman Mamluk by Carle Vernet / Wikipedia
- 115 Monsieur Ducel, Mameluke de la Garde, 1850, The Anne S. K. Brown Military Collection / Brown University Library
- 116 The Portrait of Kublai Khan by Anige, National Palace Museum, Taipei
- 119 Boat Quay, Singapore © Romain Cintract/Hemis/Corbis
- 120 Ayutthaya by Krisda Nithananond
- 120 Ayutthaya / 123RF Stockphoto
- 121 Ancient Hampi City Center / Wikipedia
- 122 Timur by M. Gerasimov / www.museum.ru / Wikipedia
- 122 Timur the Lame, Gallery of Art in Lviv / Wikipedia
- 122 Map of the city and fort at Malakka / Wikipedia
- 124 Youngle Dadian Chinese Encyclopedia / Wikipedia
- 124 Younle Emperor / Wikipedia
- 125 Emerald Buddha, Wat Phra Kaeo © Luca Tettoni/Robert Harding World Imagery/Corbis
- 125 Wat Bodharammahavihar / พระพุทธมิ่ง / www.cm77.com
- 126 ludea, Rijksmuseum, Natherland
- 126 Crowned Buddha Head © Luca I. Tettoni/CORBIS
- 128 Gutenberg Bible, Museum of Printing History, Houston / Andromeda8236 / www.flickr.com
- 128 Constantine XI Palaiologos, Greece / Wikipedia
- 128 Michelangelo by Baccio Bandinelli, Musée Du Louvre, Paris
- 129 Pope Sixtus IV by Melozzo da Forlì, Vatican Museum
- 129 Jews Prying in the Synagogue by Maurycy Gottlieb, 1878
- 130 Portrait of Amerigo Vespucci, Portrait of Amerigo Vespucci, National Library of Australia / nla.pic-an2310320
- 130 Columbus by Ridolfo Ghirlandaio, c. 1520, Museum of the sea and navigation of Genoa
- 130 Pope Alexander VI by Cristofano dell'Altissimo (1525-1605), Corridoio Vasariano Museum, Florence
- 131 The Cantino World Map, Biblioteca Estense, Modena, Italy

- 132 Vasco Da Gama by Antonio Manuel da Fonseca (1796-1890), National Maritime Museum, London
- 133 Map of Goa / Braun and Hogenberg / Wikipedia
- 133 King Manuel I of Portugal / Wikipedia
- 133 Aztec sun stone replica / Gryffindor / Wikipedia
- 134 Guru Nanak Dev / punjabwallpaper.wordpress.com
- 134 Native American, Bibliographisches Institut, Leipzig
- 135 Shahenshah Babar © Muhammad Naeem, Lahore-Pakistan
- 135 Sultan Selim I / Wikipedia
- 136 Martin Luther / Wikipedia
- 136 Ferdinand Magellan, Museo Naval de Madrid
- 137 Doi Suthep, Chiang Mai, Thailand © Sopon Supamangmee, www.soponphotography.com
- 137 Pope Clement VII by Sebastiano del Piombo (1485-1547)
- 138 Pope Paul III by Tiziano Veccelli, Galleria Nazionale di Capodimonte
- 138 Pope Sixtus V / www.papalartifacts.com
- 138 Nicolaus Copernicus, Regional Museum in Torun
- 138 Giordano Bruno from "Livre du recteur" (1578), University of Geneva
- 138 Portrait of Galileo Galilei by Justus Sustermans, National Maritime Museum, London
- 139 Portrait of Mary I of England, by Hans Eworth
- 139 King Frances II of France and his wife by François Clouet
- 139 Saint Bartholomew's Day Massacre by François Dubois, Musée cantonal des Beaux-Arts, Lausanne
- 140 Portrait of Elizabeth I © The Print Collector/Corbis
- 140 Philip II of Spain by Sofonisba Anguissola, Prado Museum, Madrid
- 141 Kanyakumari © sundarapandian / www.flickr.com
- 142 King Nareuan / Mix vasuvadh / Wikipedia
- 143 The tomb of Akbar Shah, The Ames Library of South Asia at the University of Minnesota
- 143 Koning Bayint Naung / LeoKoolhoven / www.flickr.com
- 144 Buddha Daibutsu, Kamakura, Japan /Dirk Beyer/wikipedia
- 144 Commodore Matthew C. Perry, <http://hdl.loc.gov/loc.pnp/cph.3g07502>
- 144 Ernest Crofts' A Scene from the Thirty Years' War, 1884 - Leeds Art Gallery
- 145 Portrait of James I of England by Paul Van Somer, ca 1620
- 146 Replica of Mayflower Sailing © Bettmann/CORBIS
- 146 Pilgrim's Landing by Edward Percy Moran (1862-1935), Pilgrim Hall Museum, Plymouth, Mass.
- 146 Redraft of the Castello Plan New Amsterdam in 1660 / New York Historical Society Library, Maps Collection
- 146 Galileo facing the Roman Inquisition, painting by Cristiano Banti, 1857
- 147 Shah Jahan © Muhammad Naeem, Lahore, Pakistan
- 147 Mumtaz Mahal © Muhammad Naeem, Lahore, Pakistan
- 147 Aurangzeb Alamgir © Muhammad Naeem, Lahore, Pakistan
- 147 Portrait of Cardinal Richelieu by Philippe de Champaigne, National Gallery, London
- 148 King Narai the Great of Siam by Clestur / Wikipedia
- 149 Constantin Phaulkon, 17th century print
- 149 Siamese Embassy To Louis XIV by Nicolas Larmessin
- 150 Nader Shah Afshar, Victoria & Albert Museum, London
- 150 View of Peacock Throne © Bettmann/CORBIS
- 150 Portrait of Louis XIV, Hyacinthe Rigaud (1659-1743), Louis XIV Collection, Louvre Museum
- 151 Vigil of Queen Mother's grandsons © Pool Photograph/Corbis
- 152 Ganges River at sunset © Destinations/Corbis
- 154 Portrait of Warren Hastings by Lemuel Francis Abbott
- 154 Spinning Mule / Pezzab / Wikipedia
- 154 Watt's steam engine / Nicolas Perez / Wikipedia
- 155 Sir William Jones, The James Smith Noel Collection
- 155 Samuel Johnson by Joshua Reynolds, Tate Gallery
- 157 King Taksin Statue / Ian Fuller / www.flickr.com
- 157 Wat Arun at Sunset / Stuck in Customs / www.flickr.com
- 158 The Old Asiatic Society Building / Wikipedia
- 158 Captain James Cook, 1728-79 by William Hodges, 1775-76
- 158 Statue of Liberty, NY /William Warby / www.flickr.com
- 159 Bronze medal of James Prinsep by William Wyon, National Portrait Gallery, London
- 159 Paper strip with writing in Kharoshthi. 2-5th century CE, Yingpan, Tarim Basin, Xinjiang Museum
- 159 George Washington (1732-1799), by Gilbert Stuart, Yale University, New Haven, Conn
- 159 Adam Smith, 1738 - 1822 by Lemuel Francis Abbott
- 159 Liberty Bell, Philadelphia / Ben Schumin / Wikipedia
- 159 John Frederick William Herschel (1792-1871) / Smithsonian Institution Libraries
- 160 King Buddhayodfah the Great of Siam by Chalerm Nagirak
- 160 The Three Seals Law / Wikipedia
- 161 Wat Poh Bangkok © Javier Baranda, Spain / www.flickr.com
- 162 British officers with Gurkhas © Hulton-Deutsch Collection/CORBIS
- 162 Representation of the Declaration of the Rights of Man and of the Citizen in 1789
- 162 Execution of Louis XVI / Museum of the French Revolution
- 163 Kemmendinge Attack by J.Moore, 19th Century
- 163 British Attack in Burma by J.Moore, 19th Century
- 163 Napoleon in his King of Italy gown, 1805, by Andrea Appiani
- 163 Arthur Wellesley, 1st Duke of Wellington by Robert Home, 1804, National Portrait Gallery, London
- 163 The Battle of Waterloo, 1852 by Clément Auguste Andrieux
- 163 Thomas Hopkins Gallaudet © CORBIS
- 164 King Buddhalertlah of Siam by Chalerm Nagirak
- 164 Monumento a Louis Braille / Rodolfo / www.flickr.com
- 164 Wood-carved Braille code by Christophe MOUSTIER / Wikipedia
- 165 King Nangklao of Siam / soham pablo / www.flickr.com
- 166 Friedrich Fröbel / <http://hdl.loc.gov/loc.pnp/LCDIG-pga-00127>
- 166 Matthias Jacob Schleiden by Carl Schenk, ca 1855
- 166 Theodore Schwann by Henry Smith Williams, 1904
- 166 Friedrich Engels by George Lester, 1868
- 166 Karl Marx by John Mayall, 1875, International Institute of Social History in Amsterdam
- 167 Phukhaothong, Wat Saked, Bangkok / 123RF Stockphoto
- 168 Queen Victoria by Alexander Bassano, 1882. National Portrait Gallery, London
- 168 Sir John Bowring, by John King
- 168 F. B. Sayre, Prints & Photographs Division, Library of Congress, ggbain 15346
- 168 Woodrow Wilson, Prints & Photographs Division, Library of Congress, cph. 3c32907
- 169 Charles Darwin by J. Cameron, 1869
- 169 John Dewey © Corbis
- 170 Alexander Cunningham, Santonio Museum of Art, Texas / Mike Fitzpatrick
- 170 Abraham Lincoln, Prints & Photographs Division, Library of Congress, cph.3a53298
- 171 Archaeological Survey of India, Muradpur, India (1905-1920) / www.kerninstitute.leidenuniv.nl
- 171 Gettysburg National Monument by Henry Hartley / Wikipedia
- 172 Mississippi Ku-Klux, Prints & Photographs Division, Library of Congress, cph.3a50075
- 172 Klu Klux Klan Members Burning Cross © William Campbell/Sygma/Corbis
- 172 Nobel Prize medals, Erik Lindberg (1873-1966) / Jonathunder / wikipedia
- 172 Portrait of Alfred Nobel by Gösta Florman (1831-1900)
- 173 Reminton no.1 Typewriter 1870 © Corbis
- 173 Portrait of King Mindon, Mandalay Palace, Myanmar / Wagaung / Wikipedia
- 173 Kyuaksa, Kuthodaw Pagoda, Mandalay, Myanmar / Wagaung / Wikipedia
- 174 Portrait of Sir Edwin Arnold © Bettmann/CORBIS
- 174 Rhys Davids / Pali Text Society

- 174 Portrait of Alexander III by I.N. Kramskoi (1837-1887)
- 174 John Maynard Keynes © Corbis
- 175 Pali Tipitaka of King Chulalongkorn the Great, courtesy of The International Tipitaka Project / www.tipitakahall.net
- 176 Anagarika Dharmapala / Wikipedia
- 176 Thawon Watthu Bldg., Bangkok by Thongsook Changvijjukarn
- 178 Bodhgaya after Renovation / Wikipedia
- 178 Wilhelm Conrad Röntgen / Wikipedia
- 178 Wilhelm Röntgen's first x-ray by Wilhelm Röntgen,
- 178 The 1896 Olympic Silver Medal by Nicolas Gysis, 1896
- 179 Mahabodhi Society, India / dhammasociety.org / www.flickr.com
- 179 Statue of Anagarika Dharmapala, Sarnath © Thomas Kappler / www.flickr.com
- 179 D. T. Suzuki by Mihoko Okamura
- 181 Max Planck © Bettmann/CORBIS
- 181 Albert Einstein, Prints & Photographs Division, Library of Congress, cph.3g04940
- 181 Marconi With His Wireless Apparatus © Hulton-Deutsch Collection/CORBIS
- 181 Orville Wrigth, Prints & Photographs Division, Library of Congress, pprmsc 06102
- 181 Wilbur Wright, Prints & Photographs Division, Library of Congress, ppprs 00683
- 181 American Inventor L.H. Baekeland © Bettmann/CORBIS
- 181 Alexander Graham Bell, Prints & Photographs Division, Library of Congress, cph.3a17019
- 181 Sir Joseph Wilson Swan © Bettmann/CORBIS
- 181 Thomas Alva Edison, Prints & Photographs Division, Library of Congress, cph.3b26026
- 183 German Infantry Along River © Bettmann/CORBIS
- 183 Bangkok - Chulalongkorn University / Roger Wollstadt / www.flickr.com
- 184 Abdul Aziz Ibn Sa'ud / www.bpeah.com
- 184 King Abdullah I bin Hussein of Jordan, 1951
- 185 Mustafa Kemal Atatürk / Zeynep / www.flickr.com
- 185 Osman I / Bilinmiyor / Wikipedia
- 186 Portrait of King Prajadhipok © Bettmann/CORBIS
- 186 Clyde W. Tombaugh © Bettmann/CORBIS
- 187 Buddhadasa Bhikkhu / Buddhadasa Indapañño Archives
- 187 Dome of Thammasat / ScorpienPK / Wikipedia
- 188 Little Boy Nuclear Weapon / United States Department of Energy, U.S. federal government
- 188 Fat Man Nuclear Device / U.S. Department of Defense, U.S. federal government
- 188 Atomic Bombing of Japan, Necessary Evil
- 188 Harr Truman, Prints & Photographs Division, Library of Congress, cph.3c17122
- 188 Pearl Harbor Attack, 7 December 1941 / USS West Virginir
- 188 Scene of destruction in a Berlin street / IWMCollections IWM Photo No.: BU 8604
- 190 Buddha's footprints, Mahabodhi Temple © Photosindia/
- 192 John Atanasoff at a press conference © Bettmann/CORBIS
- 192 ENIAC © Paul W Shaffer, curator for the University of Pennsylvania ENIAC Museum / Wikipedia
- 192 UNIVAC II / U. S. Navy Electronics Supply Office / Wikipedia
- 192 Altair 8800 Computer by Michael Holley / Wikipedia
- 193 IBM 1130 console by Bob Rosenbloom / Wikipedia
- 193 FGCS, PIM/m1 / Nixdorf / Wikipedia
- 193 MacIntosh Plus / Rama / Wikipedia
- 193 Motorola Dyna TAC 8000X / Redrum0486 / Wikipedia
- 195 Dr. Oswald T. Avery © Bettmann/CORBIS
- 195 Mao Tse Tung © Roman Soumar/CORBIS
- 197 Mahatma Gandhi © Hulton-Deutsch Collection/CORBIS
- 198 Wat Thai Buddhagaya, Bihar / www.watthaibuddhagaya.com
- 198 The Way of The Buddha by Bhikkhu C. Buddhivaro
- 199 Buddhamonthon, Nakhonpathom by Thongsook Changvijjukarn
- 199 Phrasisakyadasapalanyan, Nakhonpathom by Krisda Nithananond
- 200 Chaththa Samgiti / Tipitaka International Council B.E. 2500 (1956) / www.dhammasociety.org
- 201 Sputnik I, National Air and Space Museum / NASA
- 201 The Buddha and Pancavaggiya, water-color painting by Chakrabhand Posayakrit, courtesy of The Chakrabhand Posayakrit Foundation © All rights reserved
- 202 Tibet, Lhasa: Potala Palace © Fridmar Damm/Corbis
- 202 S.S. o Dalai Lama / Elton Melo / www.flickr.com
- 202 Theodore Maiman & the world's first laser / Kathleenfmaiman / wikipedia
- 202 Sirimavo Bandaranaike, Prime Minister of Ceylon © Bettmann/CORBIS
- 203 Pope John XXIII / John McNab / www.flickr.com
- 203 The World Fellowship of Buddhists / www.wfb.org
- 203 Buddhapadipa Thai Temple © Tomasz Nowak / www.flickr.com
- 204 Hippies 1960s / brizzle born and bred / www.flickr.com
- 204 Sharing a joint, Palm Springs / Wikiwatcher1 / Wikipedia
- 204 Prabhupada Dancing at Bhakt / aquarius2001.worldpress.com
- 204 Hare Krishna Grigory © Kubatyan/shutterstock
- 205 Wat Dhammaram by Weerasak Witthawaskul, Chicago
- 206 Pol Pot In The Cambodian Jungle © Bettmann/CORBIS
- 207 Wat Phra That Phanom, Thailand / Matthew Gold / www.flickr.com
- 207 King Savang Vatthana, Royal Lao Army Paywar Calendar / Wikipedia
- 207 Souvanna Phouma / www.msxlabs.org
- 208 Ho Chi Minh, 1946 / Báo Cà Mau / Wikipedia
- 208 Bombing in Vietnam, Lt. Col. Cecil J. Poss, 20th TRS on RF-101C, USAF.
- 208 Dead Vietcong by: SP5 Edgar Price Pictorial A.V. Plt. 69th Sig. Bn. (A) / Vietnam Center and Archive
- 209 Jim Jones © STEPHANIE MAZE/San Francisco Chronicle/Corbis
- 209 Heng Samrin © Pascal Manoukian/Sygma/Corbis
- 209 The King of Cambodia, Norodom Sihamoni © Christian Liewig/Corbis
- 209 Prince Norodom Ranariddh, FUNCINPEC leader © Les Stone/Sygma/Corbis
- 209 Samdech HUN SEN / Trade Promotion Department, Cambodia
- 210 Luang Por Chah, ABM Photo Archives
- 210 Luang Por Sumedho, ABM Photo Archives
- 210 Cittaviveka Buddhist Monastery by Bhikkhu Gavesako, CBM
- 210 Amaravati Buddhist Monastery, ABM Photo Archives
- 210 Korean Reverend Sun Myung Moon © Ira Wyman/Sygma/Corbis
- 210 Maharishi Mahesh Yogi / Galaxy fm / www.flickr.com
- 210 A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada / Eequor / Wikipedia
- 210 Bhagwan Shree Rajneesh / The Oregon Historical Society / www.ohs.org
- 211 BUDSIR VI by Bhikkhu C. Buddhivaro
- 212 Fall of the Wall 1989 © dpa/dpa/Corbis
- 212 UN Conference on Environment and Development, United Nations Photo/www.flickr.com
- 213 Mug shot of David Koresh by McLennan County Sheriff's Office / www.therightperspective.org
- 213 Timothy James McVeigh, courtesy of Gary Hunt, www.outpost-of-freedom.com
- 213 Shoko Asahara © nekkymomo / www.flickr.com
- 213 Marshall Herff Applewhite © Brooks Kraft/Sygma/Corbis
- 214 Afghanistan Jump-Starts a New Day © David Bathgate/Corbis
- 214 Dr. Ian Wilmut with Sheep © Remi Benali/Corbis
- 214 Pope John Paull II © Bernard Bisson/Sygma/Corbis
- 215 Image of explosive destruction of Bamiyan buddhas by the Taliban, March 21, 2001./ CNN (To illustrate the historic event of the destruction of the Bamiyan buddhas, in the context of religious supression of some art)
- 215 Afghanistan © Alexandra Boulat/VII/Corbis
- 216 Taj Mahal by Krisda Nithananond
- 221 Visakha at Buddhamonthon by Kan Arthayukti

ดัชนี

ลำดับเหตุการณ์

ลำดับเวลา

ก่อนพุทธศักราช

ก่อนพุทธกาล อารยธรรมชมพูทวีป หน้า 3
๑๖ แคว้นแห่งชมพูทวีป 7
โยนก ที่เกิดปราชญ์กรีก 7
ประสูติ-ตรัสรู้-ประกาศพระศาสนา 8
ประดิษฐานพระศาสนาในแคว้นมคธ 9
พุทธประวัติตรัสเล่า 10
๔๕ พรรษาแห่งพุทธกิจ 18
บาปโลเนียใช้ไม้สีกอนเดีย 18
เล่าจื้อ ขงจื้อ ปราชญ์แห่งจีน 19
พุทธกิจประจำวัน 20
เปอร์เซียขึ้นครองกรีก 20
โยนก: ไอโอเนีย-บากเตรีย 21
ต้นแบบสังคายนาและพุทธปัจฉิมวาจา 21
สังคายนา ครั้งที่ ๑ 24

พ.ศ. 1 - 100

การนับพุทธศักราช หน้า 25
สายอชาตศัตรูสิ้นวงศ์ สู่ปาฏลีบุตร 25
ก่อนเป็นอเมริกา 25
ชั้นยุคกรีกแห่งเอเธนส์ 26
ปราชญ์กรีกแห่งเอเธนส์ 27
เพลโต ต่อยอริสโตเติล 27
สังคายนา ครั้งที่ ๒ 28
คัมภีร์เก่าของยิว-คริสต์ 29

พ.ศ. 101 - 200

เกิดนิกายในพระพุทธศาสนา หน้า 28
ราชวงศ์นันทะ ครองมคธ 29
เรื่องข้างเคียงในอินเดีย (มหากาพย์ มหาภารตะ) 29
อเล็กซานเดอร์กลับไป จันทรคุปต์ขึ้นมา 30
กรีก รบ-สงบ-ส่งทูต สู่ปาฏลีบุตร 31
กรีก เข้าแดนชมพูทวีป 31
แม่ทัพกรีกตั้งอาณาจักร 31
อียิปต์ขึ้นเป็นศูนย์กลาง 32

พ.ศ. 201 - 300

เข้าสู่ยุคโคศกมหาราช หน้า 32
อโคศกมหาราช จักรพรรดิธรรมราชา 32
สืบทอด ถึงคลีโอพัตรา 33
เรื่องข้างเคียงในอินเดีย (รามเกียรติ์: พระราม-นางสีดา) 33
นโยบาย “ธรรมวิชัย” 34
จารีกอสโคก 35
โรมันรุ่ง กรีกเสื่อม 37
สังคายนาครั้งที่ ๓ และสงฆ์สาสนทูต 38
๙ สาย มีไทยและจีน ด้วย? 39
พุทธศาสนาดั้งมั่นในลังกา 39
พุทธศาสนาบนเส้นทางสู่จีน 39
มหาสอุปสาณจี อยู่ในสภาพดีที่สุด 40
มหาสอุปสาณจี กับวิทิสอาเทวี 40
จีนชื่อยองเต้ สร้างกำแพงเมืองจีน 40

กษัตริย์พราหมณ์กำจัดพุทธศาสนา 42
กรีก รุ่งที่โยนก 42

พ.ศ. 301 - 400

พญามิลินท์ปิ่นโยนก ยอยกพุทธศาสนา หน้า 43
เรื่องข้างเคียงในอินเดีย (ลัทธิไศวะ-ลัทธิโยคะ) 43

พ.ศ. 401 - 500

เทคโนโลยี: เกิดกังหันน้ำ หน้า 43
สามอาณาจักรทมิฬ 44
กษัตริย์ทมิฬเข้าครองลังกา 44
ลังกาเข้ายุคเชื้อ พุทธศาสนาพบวิกฤต 45
แดนทมิฬในยุคอโศก 46
ทมิฬ กับพุทธศาสนา 46
บ้านเมืองสงบ ก็ยังต้องพบปัญหา 46
ทมิฬ กับกรีก-โรมัน-สิงห์ 47
สังคายนาครั้งที่ ๕ หรือ ๔ 47
อินเดียใต้: แดนทักชิณาบล 50
พุทธศาสนาในทักชิณาบล 51
ตะวันตกตอนบน มือชนตา อาคเนย์ มือนมราตี 52
อุตราบล และมัธยมประเทศ 53
ทางสายไหม 54
โรมันเรื่องอำนาจ 55
ถนนโรมัน+ทางสายไหม 56
โรมันมาครองยิว 56

พ.ศ. 501 - 600

กำเนิดศาสนาคริสต์ หน้า 57

พ.ศ. 601 - 700

โรมันกำจัดคริสต์ หน้า 57
พุทธศาสนาเข้าสู่จีน 58
พระเจ้ากนิษกะ ผู้ตั้งศักราช 58
สังคายนา ที่มหายานปรากฏตัว 59
ชนชาติไทยเริ่มรับนับถือพระพุทธศาสนา 59

พ.ศ. 701 - 800

พามิยาน ศูนย์การค้า ศาสนา ฯลฯ หน้า 60
เปอร์เซียรุ่ง ชมพูทวีปรวน 60
จีนยุคสามก๊ก 60
งานอชันดา พ้นขึ้นมาและเดินหน้าต่อไป 61

พ.ศ. 801 - 900

โรมันรวน เพราะบาร์เบเรียน หน้า 61
อินเดียรุ่งใหม่ ในยุคคุปตะ 62
โรมันหันมาถือคริสต์ 62

พ.ศ. 901 - 1000

โรมันกำจัดคนนอกคริสต์ หน้า 63
หลวงจีนฟาเทียนมาก กลับทะเล 63
พุทธศาสนาเข้าสู่เกาหลี 64
จีนกับเอเชียกลาง 65
ฮั่น-ฮินดู ทำลายพุทธ 64
พระพุทธโฆสจารย์ จากชมพูทวีป ไปสืบอรรถกถาที่ลังกา 65
ท้าวยุโรปสะท้าน เพราะฮั่นมา 66
จักรพรรดิจินฟิโร 67

พ.ศ. 1001 - 1100

มหาวิทยาลัยวลลี ที่เคยยิ่งใหญ่คู่กับนาลันทา หน้า 66
อชันดาลึกไป เอลโลราเริ่มไม่นาน 67
พวกฮั่นทำลายตักสิลา วัดวาหมดสิ้น 68
โรมล่ม ยุโรปเข้ายุคมืด 68
ปีแซนทิน มองลงหน้า 69
อวสานราชวงศ์คุปตะ 70
ภูมิหลังปีคันที่ขัณฑ์อารยธรรม 70
ช่วงต่อสู่ยุคใหม่ ก่อนอินเดียลุกตั้งไฟ 71
กำเนิดนิกายเซน 71
ญี่ปุ่นรับพระพุทธศาสนา 71
หมู่ถ้ำอชันดา-เอลโลรา ว่าโดยสรุป 72
ถ้าเดิม เมื่อเริ่มคือวัด แต่ไปมาวัดเป็นวิมาน 73
เริ่มต้นเป็นปูชนียะ พื้นที่ที่เป็นแคที่เดียวดู 73

อาณาจักรศรีวิชัยเกิดที่สุมาตรา 76

พ.ศ. 1101 - 1200

พุทธฯ ถูกทำลายอีก ก่อนฟื้นฟู หน้า 76
เทคโนโลยี: พลังงานจากลม 76
ทวารวดี ในที่แห่งสุวรรณภูมิ 77
พุทธศาสนาเข้าสู่ทิเบต 77
ทั้งอัน และศตางกะ ถึงอวสาน 77
อินเดียตั้งตัวได้ พุทธรุ่งสุดท่าย 78
จีนเข้ายุคราชวงศ์ถัง 78
ที่แดนอาหรับ กำเนิดอิสลาม 78
เหียนจิง แห่ง นาลันทา 79
พระถังซำจั๋ง แห่ง “ไซอิ๋ว” 80
ตักสิลา ครั่งเหียนจิง กับฟาเทียน 80
มุสลิมอาหรับยึดเยรูซาเล็ม 80
อียิปต์ ฯลฯ ทอยยสู่อิสลาม 80
กาหลิพขยาย โรมใกล้หมดลม 81
อิสลามแตกเป็นสุหนี่-ชีอะฮ์ 81
สัมพันธไมตรี จีน-อินเดีย 82
หรรษะถูกลอบปลงพระชนม์ 82

พ.ศ. 1201 - 1300

เมืองหลวงใหม่ของกาหลิพ หน้า 82
ราชทูตจีน จักรพรรดิถังถัง 82
หลวงจีนอี้จิง ตามหลังเหียนจิง 83
กาหลิพตีอิหร่าน-อาฟริกา ยันสเปน 83
ทมิฬแห่งอินเดียใต้ กับศรีวิชัย 84
พระอนุรุธทวารวดี แต่งคัมภีร์หลักในการเรียนอักษรธรรม 84
ศรีวิชัย ที่ควรรู้ 84
หินยานมาก่อน 85
๕๐๐ ปีที่รุ่งเรือง 85
ทมิฬ กับลังกา มีเวรกันมายาว 85
ทมิฬยังเฉา คราวมีอาณาจักรใหญ่ทางเหนือ 86
เปลี้ย-พัน-ดับ 86
ปาลมทะยะ และโจฬะ จะลับหรือโรจน์ การค้าก็รุ่ง 87

ชมพูทวีป ได้ผู้นำใหม่ 88
ลัทธิศากยเวท เริ่มวงศ์ใหม่ 88
อาหรับทำกระดาศได้จากจีน 88
ปาละ ราชวงศ์พุทธสุดท้าย 89
ปาละ+สถานศึกษา นำวิทยาสู่ศรีวิชัย 89

พ.ศ. 1301 - 1400

กาหลิพแบกแดดไฟวิทยา หน้า 89
มุสลิมอาหรับทำลายมหาวิทยาลัยวลลี 90
วิทยา จากอินเดียสู่ยุโรป 90
นาลันทายังอยู่ แต่แพร่ต้นตระกูล 91
จะเข้ายุคเตอร์กเป็นสุลต่าน 91
พุทธศาสนาแบบมหายานเคยเจริญในภาคใต้ของไทย 91
ฝรั่งจะฟื้นจักรวรรดิโรมัน 92
ปาละ กับทิเบต และศรีวิชัย 92
อินเดียค่อยสงบได้ ในยุคแบกแดด 92
อาหรับหยุดเตอร์กจะเริ่มบุก 93
สังกรจารย์ ที่อินเดียด้วยกันกระแวง 93
สร้าง “บรมพุทโธ” ในยุคของศรีวิชัย 93
จีนยกเต๋า ถึงคราวเซินซัน 93
สังกรจารย์ กำจัดพุทธได้อย่างไร 94
รูปร่างเป็นพระ แต่ความรู้ไม่เป็นพุทธ 94
นารายณ์อวตารแล้ว ศิวะอวตารก็มี 95
พุทธศาสนาอ่อนแรง รอวันถูกทำลาย 95

พ.ศ. 1401 - 1500

ทัพอิหร่านผ่านใกล้ แต่อินเดียยังไม่เข้ายุคสงคราม หน้า 94
ถึงยุคของอาณาจักรทมิฬ โจฬะเรืองอำนาจ 96
ปาลมทะยะขึ้นเป็นใหญ่ ในแดนทมิฬ 96

พ.ศ. 1501 - 1600

กำเนิดจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ หน้า 95
จีนพิมพ์พระไตรปิฎก พ่วงด้วยสรรพตำรา 95
ที่ศรีลังกา ลัทธิอนุราธปุระ 96
เมื่อพุทธศาสนาจะสูญสิ้นจากอินเดีย 97

เตอร์กตั้งอาณาจักรรูกเข้ามา 98
ยุคกาหลิฟสบง สุลต่านรบก 98
เตอร์กทำสงครามไป กิปลันไป 98
เตอร์กรุก อินเดียไม่อาจตั้งรับ 99
ยุโรปกำจัดคนนอกคริสต์ 99
ไทยอีสานและภาคกลาง มีทั้งเถรวาท มหายาน และ พราหมณ์
เข้ามาปนกัน 99
เตอร์กนำอิสลามสู่กลางใจอินเดีย 100
พม่ารวมตั้งอาณาจักร แผ่นอาณาเขต
พุทธศาสนาเถรวาทก็แผ่ขยาย 100
เทคโนโลยี: จีนคิดอีกก้าว 101
อาหรับลง ทอร์กรุง 101

พ.ศ. 1601 - 1700

ปาละสัน เสนะคือสุดท้าย หน้า 101
เกิดมหาวิทยาลัยในยุโรป 101
ครูเสด: คริสต์-อิสลาม 102
เสนะ ฟินินดูและระบอบวรรณะ 102
อารยธรรมเก่าในแดนที่มาจากอเมริกา 103
นครวัด อนุสรณ์แห่งอารยธรรมขอมโบราณ 103

พ.ศ. 1701 - 1800

สุลต่านใหม่ ใช้วิธีเก่า: รบมา ปล้นไป หน้า 104
เริ่มยุคมุสลิมครองอินเดีย 104
รูก-ทำลายล้างง่าย ๆ ไม่มีการต่อสู้ 104
พอยุคมุสลิมเริ่ม พุทธาก็ร้าง 105
เหลือแต่ฮินดู ยังสู้กับมุสลิมต่อไป 106
เตอร์กมา ระลอกใหม่ 106
มหาวิทยาลัยฮินดู อยู่รอดได้ 107
รบกันทั่ว ทั้งข้างนอก ทั้งข้างใน 107
ยุคอาหรับ-เตอร์ก มีมงโกลมาต่อ 107
ต้นตระกูล-ซุรโหเดิบโต อินเดียก็ถึงคราวตาย 108
เจงกิสข่าน ผ่านไหนแหลกนั้น 108
เดลีรอด เจงกิสข่านไม่เข้า 108
๖๕๑ ปี ที่มุสลิมครองอินเดีย 109

เกาหลีพิมพ์พระไตรปิฎก 112
โป๊ปตั้งศาลไต่สวนศรัทธา เพื่อกำจัดลัทธินอกคริสต์ 113
เตอร์กยึดเยรูซาเล็ม 113
ไทยตั้งอาณาจักรสุโขทัย
พุทธศาสนาเถรวาทสายลังกาวงศ์รุ่งเรือง 114

พ.ศ. 1801 - 1900

เตอร์กวงศ์ทาส ตั้งกาหลิฟอาหรับเป็นหุ่น ตัวเองเป็นสุลต่าน 115
เตอร์ก คือผู้พิทักษ์อารยธรรมมุสลิมของอาหรับ 115
สมัยกุบไลข่าน มีฝรั่งมารับราชการเมืองจีน 116
มขบพิท คั่นกลาง ต่อศรีวิชัย ก่อนเข้ายุคมุสลิม 117
เตอร์ก ตั้งจักรวรรดิออตโตมานที่ยิ่งใหญ่-ยืนยาว 117
ย้อนทวนความ เส้นทางอิสลามสู่อินเดีย 118
จบสงครามครูเสดส์ ที่คริสต์-อิสลามรบกันมา ๒๐๐ ปี 118
เตอร์กลองได้ ขยายอำนาจในทักษิณบาล 119
เทมาเล็ก ได้ซื้อสิ่งหุประ คือสิ่งคโปร 119
อาณาจักรทมิฬสิ้นอำนาจ เปลี่ยนเป็นของมุสลิม 120
สุลต่านแห่งเดลี โกล่สิ้นอำนาจ 120
ไทยตั้งอยุธยา ลาวตั้งล้านช้าง 121
ย้อนประวัติของวิชัยนคร 121
พระพุทธรูปแบบลังกาวงศ์ เข้าสู่ล้านนา 121

พ.ศ. 1901 - 2000

มงโกลมา-เดลีมอด หน้า 122
มงโกลระลอกใหม่ ดีหมด อินเดียจรัสชัย 122
เทคโนโลยี: เกาหลีอีกก้าวในการพิมพ์ 122
กำเนิดอาณาจักรมุสลิม จุดเริ่มของมาเลเซีย 123
อาณาจักรของจีนคุ้มครองมะละกา
แต่พอโปรตุเกสมา ชื่อมะละกาก็กลับหาย 123
จีนพิมพ์หนังสือสรรพวิทยา 124
ออตโตมานเตอร์ก หลังกุมงโกลตี ตั้งตัวได้ใหม่ 124
โปรตุเกส เริ่มยุคอาณานิคม 124
พบพระแก้วมรกต ที่เชียงรายได้
สุดท้ายประดิษฐานที่กรุงเทพฯ 125
สังคายนาครั้งแรกของประเทศไทย 125

บ้านเมืองมั่นคงลงตัวเข้มแข็ง
วัดวาเป็นแหล่งการศึกษาของชาวบ้านชาวเมือง 126
เทคโนโลยี: เยอรมันก้าวไกลมาในการพิมพ์ 128
จักรวรรดิโรมันตะวันออกล่มสลาย ยุโรปสิ้นสมัยกลาง 128
ตะวันตกรุ่งแสง เมื่อตะวันออกร้างแสง 128

พ.ศ. 2001 - 2100

ศาลใหญ่กำจัดคนนอกคริสต์ ตั้งที่สเปน หน้า 129
ยิวแย่งทุกยุค และทุกที่ 129
โคลัมบัสค้นพบอเมริกา 130
โป๊ปให้โปรตุเกสกับสเปนแบ่งโลก ไปหาเมืองขึ้นได้คนละซีก 130
สองมหาอำนาจมุสลิม ต่างนิกาย แข่งอำนาจกัน 132
โปรตุเกสเปิดอินเดียแก่การหาอาณานิคม 132
เริ่มการค้าทาส จับคนอาฟริกันขายส่งมาอเมริกา 132
โปรตุเกสผู้พิชิตมะละกา คือฝรั่งเศสแรกที่มาผูกสัมพันธ์
และเปิดการค้ากับไทย 132
สเปนล่าอาณานิคมและสมบัติ ในอเมริกา 132
อาณานิคมแรกของโปรตุเกส ในอินเดีย 133
คิดจะสมาน ยังเพิ่มการขัดแย้ง 134
ฝรั่งเศสพาโรคระบาดไปแพร่ในอเมริกา เจ้าถิ่นตายตั้งไปไม่รู้ 134
มุสลิมเตอร์ก ปกครองมุสลิมอาหรับหมดสิ้น 135
จบยุคสุลต่านแห่งเดลี เข้ายุคมุสลิมมงโกล 135
มุสลิมเตอร์กอาเซียกลาง
ย้อนทางมาครองมุสลิมอาหรับตะวันออกกลาง 135
เกิดโปรเตสแตนต์ ยุโรปเข้ายุคปฏิรูป 136
เดินเรือหาทางไปมา ได้ชื่อมหาสมุทรแปซิฟิก
อีกทั้งพิสูจน์ว่า โลกนี้กลมจริง 136
พระสิริมังคลาจารย์แห่งล้านนา
ประชาชนไทยที่สุกใสในมาตรฐานวิชาการสากล 137
อังกฤษประกาศไม่ขึ้นกับโป๊ป ตั้งนิกายใหม่ของตนเอง 137
โปรเตสแตนต์ปฏิรูป คาทอลิกย้อนปฏิรูป กระทบกันใหญ่ 138
โป๊ปตั้งศาลสูงสุด กำกับการไต่สวนศรัทธาอีกชั้น 138
เริ่มต้นปฏิวัติวิทยาศาสตร์ ขัดกับศาลคริสต์ 138
สเปนนักล่า ทำลายแอสเทคแล้ว ก็ถล่มอินคา 139
พระนางแมรีละเลงเลือด กวาดล้างโปรเตสแตนต์ในอังกฤษ 139

พ.ศ. 2101 - 2200

สงครามศาสนาในยุโรป หน้า 139
อาณาจักรฮินดูสุดท้าย 140
แมรีลีนสมีย์ น้องแมรีหันไปกำราบคาทอลิก 140
ฝรั่งเศสว่าแรง ต้องเทียบสเปน 140
อวสานแห่งวิชัยนคร 141
มุสลิมครองสุตอินเดีย 141
สงครามสำคัญพลิกผันอารยธรรม 141
โมกุลเริ่มให้เสรีภาพทางศาสนา 141
เสียกรุง ครั้งที่ ๑ พระนเรศวรฯ กู้เอกราช 141
ศาสนาใหม่ของจักรพรรดิอิกบาร์ 143
ญี่ปุ่นปิดประเทศ เมื่อรู้เจตนานักบวชที่มากับนักล่าอาณานิคม 144
คาทอลิก-โปรเตสแตนต์ รบกัน ๓๐ ปี เยอรมนีย่อยยับ 144
“เมื่อบ้านเมืองดี เขาสร้างวัดให้ลูกท่านเล่น” 144
หนี้ยาศาสนา สู่อเมริกา หาอิสรภาพ 146
เกาะแมนฮัตตัน นิวยอร์ก ราคา ๒๔ เหรียญ 146
ทัชมาฮาล อนุสรณ์รักตลอดกาล 146
โมกุลกำจัดฮินดูอีก 147
กาลิเลโอขึ้นศาลสอบศรัทธา รอดตายเพราะยอมสละคำสอน 147
บาทหลวงใหญ่ ว่าการแผ่นดินฝรั่งเศส 147
ฝรั่งเศสมา พาการถูกคัก ลงท้ายฝรั่งเศสถูกไล่
พาเมืองไทยเข้าเจียบ 148

พ.ศ. 2201 - 2300

ชาห์เตลี ขนทรัพย์ไป หน้า 150
ฝรั่งเศสสมัยพระนารายณ์ กำจัดคริสต์ต่างนิกาย 150
อิหร่านห้าห้านมุสลิมสุหนี่ ที่ต่างนิกาย 151
ชาห์ผู้ไม่ชอบสวรรค์ 151
ทัพชาห์ทำลายพระ 151
อังกฤษชนะฝรั่งเศส ได้เบงกอล 154
อังกฤษรุ่ง อุตสาหกรรมเริ่ม 154
ปฏิวัติสู่ความก้าวหน้ายุคใหม่ 154
เกิดสยามวงศ์ในลังกาทวีป 155

พ.ศ. 2301 - 2400

อังกฤษร่วมปกครองอินเดีย หน้า 154
อังกฤษสำรวจโบราณสถาน 155
เสียกรุงครั้งที่ ๒ พระเจ้าตากสิน กู้เอกราช ตั้งกรุงธนบุรี 156
กัปตันคุกเดินเรือไป โลกได้รู้จักทวีปออสเตรเลีย

อังกฤษได้อาณานิคม 158
อังกฤษไปศึกษา ตั้งอาเซียสมาคม 158
อังกฤษอ่านจารึกอโศกได้ 159
ประเทศอเมริกาเพิ่งเกิด 159
อิทธิพลใหญ่ต่อโลกเวลานี้ 159
นักดาราศาสตร์อังกฤษ พบดาวพฤหัสบดี 159
“... ยอยกพระพุทธศาสนา ป้องกันขอบขันธสีมา
รักษาประชาชนและมนตรี” 160

เนปาลเสียเอกราช 162
ฝรั่งเศสสู่ประชาธิปไตย 162
พม่าหมดอิสรภาพ 163
นะโปลีเปลี่ยนเปลี่ยนโฉมยุโรป 163
ภาษามือ เพื่อคนหูหนวก
ขยายโอกาสในการศึกษาออกไปกว้างไกล 163

วิชาขบขหายไปคราวสั้นอยุธยา
กลับฟื้นขึ้นมาเป็นงานใหญ่ 164
กำเนิดธรรมยุตติกนิกาย 164
อักษรเบรลล์ เพื่อคนตาบอด
ความก้าวหน้าสำคัญทางการศึกษาและสื่อสาร 164

วัดโพธิ์มีจารึกสรรพวิทยา
เป็นมหาวิทยาลัยเปิดแห่งแรกของไทย 164
หมอบรัดเลย์ ริเริ่มงานการแพทย์และการพิมพ์แก่สังคมไทย 165
ตั้งโรงเรียนอนุบาล ให้การเรียนเป็นประสบการณ์
ที่แท้จริงเบิกบาน 166

ได้ข้อยุติพ้องตั้งทฤษฎี ว่าชีวิตประกอบขึ้นด้วยเซลล์ 166
ตั้งฐานความคิดของคอมมิวนิสต์ ไว้ใน
“The Communist Manifesto” 166
สร้างเจดีย์ใหญ่ ได้ภูเขาทอง 167
ร. ๔ ทรงเริ่มพิธีมาฆบูชา 167
อังกฤษมาทำสัญญาค้าขาย

ไทยเปิดประเทศรับอารยธรรมตะวันตก 168

พ.ศ. 2401 - 2500

อินเดียเป็นเมืองขึ้นอังกฤษ หน้า 169
ทฤษฎีวิวัฒนาการอันลือลั่น 169
ศึกษาโดยเด็กเป็นศูนย์กลาง 169
สงครามกลางเมืองจบไป อเมริกาได้เลิกทาส 170
คันทิงแฮม ผู้ได้ทำคุณไว้ ในการฟื้นฟูศาสนา 170
อดีตอันรุ่งเรือง ที่ไม่เหลือแม้ร่องรอย 171
จากรายงานของนักสำรวจ: ความสูญสิ้นเพราะถูกทำลาย 172
องค์กรชาวพินดาตา 172
รางวัลโนเบล (Nobel Prize) เพื่อผู้ทำคุณประโยชน์อันยิ่งใหญ่ 172
เทคโนโลยี: เครื่องพิมพ์ดีดเกิดที่อเมริกา 173
คันทิงแฮมคิดถึงใคร ที่มาเผา-ฆ่า 173
แม้แต่ตั้งใจไปชุดพื้น บางแห่งก็ทำไม่ได้ 173
ในกรุง “โรงเรียนหลวงสำหรับราษฎร”
เกิดก่อนที่วัดมหารัชมงคล 173

พม่าสร้างพระไตรปิฎกฉบับหินอ่อน 173
ฝรั่งเศสแต่งหนังสือธรรมโด่งดัง 174
ลอนดอน มืองครุฑพิมพ์พระไตรปิฎก 174
ลัทธิขงจื๊ว vs. ลัทธิอิรวักกัน 174
ดูโลกปัจจุบัน อย่างมองข้ามนักเศรษฐศาสตร์ท่านนี้ 175
ไทยพิมพ์พระไตรปิฎกเป็นเล่มหนังสือ ชุดแรกของโลก 175
มีโรงเรียนแล้ว ต้องมีโรงพยาบาล เป็นฐานของชีวิตและสังคม 175
ใช้ ร.ศ. แทน จ.ศ. 175

วิทยาลัยแห่งแรกของไทย 176
อนาคาริกธรรมปาละ ผู้นำการฟื้นฟูพุทธศาสนาในอินเดีย 176
ตั้งมหาโพธิสมาคมเป็นฐาน เริ่มงานฟื้นฟูศาสนา 177
ตั้งกระทรวงธรรมการ ให้ธรรมะคุมศาสนา
และเป็นแกนของการศึกษา 177
มหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งแรกในประเทศไทย 177
อเมริกันชายนำเข้ามา อเมริกันหญิงช่วยทุนให้เดินหน้า 178
แม้จะสิ้นชีพ ขอเกิดมาทำงานพุทธศาสนาต่อไป 178
ค้นพบเอกซเรย์ 178
กีฬาโอลิมปิกคืนชีพ 178
ปลูกเมล็ดพืชไว้ ผลผลิตให้ผู้อื่นชื่นชมต่อไป 179
ปราชญ์อินเดียตื่นตัวตามฝรั่ง ตั้งสมาคมทางพุทธ 179

พุทธแบบเซนเด่นก่อน ที่อเมริกา 179
ในหัวเมือง เสด็จพระสงฆ์สอนทั่วราชอาณาจักร 180
แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับแรกของประเทศไทย 180
วิทยาศาสตร์+เทคโนโลยี: ความก้าวหน้าที่น่าทึ่ง 181
พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ฉบับแรก ถัดจาก “กฎพระสงฆ์” ใน ร. ๑ 182
เมืองไทยเล็กทาส อย่างนุ่มนวล ด้วยวิธีการเป็นขั้นตอน 182
ก้าวใหม่ของการศึกษาพระปริยัติธรรม:
บาลีสอบเขียน มีนักธรรมมาเคียง 182
เมืองไทยเริ่มใช้ “พุทธศักราช” 182
ความเปลี่ยนแปลงใหญ่ ที่นำสู่ความเปลี่ยนแปลงต่อไป 183
หอยพระสมุทสำหรับพระนคร ก่อนมาเป็นหอยสมุดแห่งชาติ 183
เกิดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย 183
รัสเซียไปเป็นคอมมิวนิสต์ ออตโตมานมาถึงอวสาน 184
เตอร์กฟูป อาหรับฟัน ยิวเข้าทางที่จะฟู 184
จากจักรวรรดิออตโตมาน เป็นสาธารณรัฐเตอร์ก 185
เตอร์กสลัดความเป็นรัฐอิสลาม 185
จับยุคมุสลิมเตอร์ก มุสลิมอาหรับตั้งตัวขึ้นใหม่ 185
พระไตรปิฎกบาลีเมืองไทย พิมพ์ใหม่ครบชุดครั้งแรก เรียกว่า
“ฉบับสยามรัฐ” 186
พระเถรเรียนนักธรรมกันสืบมา
คุฎหฺสฺถ์เริ่มมีธรรมศึกษาให้เรียน 186
นักดาราศาสตร์อเมริกัน พบดาวยม 186
เมืองไทยเปลี่ยนการปกครองเป็นประชาธิปไตย 186
กำเนิดพุทธทาสภิกขุ และสวนโมกขพลาราม 187
ราชบัณฑิตยสถาน เครือข่ายทางปัญญา
แหล่งอ้างอิงทางวิชาการ 187
มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง
มาเป็นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 187
สงครามโลกครั้งที่ ๒:
คนตาย ๔๕ ล้าน สู่อวสานของลัทธิอาณานิคม 189
วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี: ความก้าวหน้าที่น่าทึ่ง 192
๑ มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่ 194
กระทรวงธรรมการ กับกระทรวงศึกษาธิการ
กลับกันไปมา เป็นปัญหามานาน 194

พระได้ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ใหม่
ตามยุคสมัยของระบบการปกครอง 194
ก้าวสำคัญของพันธุศาสตร์ 195
จุดเริ่ม สู้ปัญหาอาหรับกับยิว 195
จีนเปลี่ยนเป็นคอมมิวนิสต์ 195
ชมพู่ทวีปได้อิสราเอล แต่ต้องแยกเป็นอินเดีย ปากีสถาน 197
พระเจ้าอโศกนำพระพุทธศาสนาเข้ามาไว้ในอินเดีย 197
ผู้ชู “อหิงสา” ถูกพิฆาตเพราะความกลัววิหิงสา 197
นาลันทาใหม่ ตั้งขึ้นไว้เป็นอนุสรณ์แห่งนาลันทาโบราณ 197
รัฐบาลอินเดียฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ได้อนุสรณ์ใหม่ 198
กำเนิดพุทธมณฑล 198
พุทธศาสนาเริ่มฟื้นขึ้นมาในตัวคน 199
พระมหากษัตริย์ไทยทรงสืบประเพณีบวชเรียน 200
พม่าฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ด้วยฉัตรสูงศักดิ์ 200
ไทยฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ให้เกิดพุทธมณฑล 200
โซเวียตปล่อยดาวเทียม อเมริกันเปลี่ยนแนวการศึกษา 201

ว.ศ. 2501 - 2547

ฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษแล้ว ได้บูชาในวันเพ็ญอาสาฬหะทุกปี
หน้า 201
แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ -
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 201
ทิเบตหนีจีน ไปก้าวหน้าในอเมริกา 202
อเมริกันจะเริ่มใช้เลเซอร์ 202
ศรีลังกา มีนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกของโลก 202
อีกก้าวของพันธุศาสตร์ 202
บ้านเมืองปฏิวัติ การปกครองคณะสงฆ์ก่อนวัด 203
คริสต์ศตวรรษที่สิบแปดครั้งใหญ่ - วางนโยบายใหม่ 203
เมืองไทยเป็นที่ตั้งถาวรของสำนักงานใหญ่ พสล. 203
วัดไทยแห่งแรกในตะวันตก 203
“อียิปต์” บ่งชี้ปฏิวัติภายในต่อสังคมวัตถุนิยม 204
ฝรั่งเข้ายุคตื่นตระหนกปัญหาสิ่งแวดล้อม 205
เกิดวัดไทยแห่งแรกในอเมริกา 205
UN จัดประชุมใหญ่ หาทางแก้ไขปัญหาล้างแควล 206
พันธุศาสตร์ก้าวต่อไปถึงตัดแต่งยีน 206

เขมรแดงเข้ามา เปลี่ยนกัมพูชาเป็นคอมมิวนิสต์ 206
พระธาตุพนม ล้มแล้วคืนคง ยืนยงเป็นมิ่งปวชนีย 207
ลาวเลิกรบ จบลงด้วยคอมมิวนิสต์ 207
เวียดนามรวมประเทศ เป็นคอมมิวนิสต์ 208
วันโลกประลัยใกล้เข้ามา คนกาฬลนลาน อยู่ไม่ถึง 208
เป็นคอมมิวนิสต์แล้ว ๑๘ ปีผ่านมา
กัมพูชากลับเป็นราชอาณาจักร 209
ตั้งวัดป่านานาชาติแบบไทย ในอังกฤษ 210
จับตัวไวรัสโรคเอดส์ได้ แต่ยังแก้ไม่ได้ 211
สงบจิต+โอวัตถุ ออกบวช+หากาม สละโลก+สุดมั่งมี
จบที่ไหน 211
ไทยทำพระไตรปิฎกคอมพิวเตอร์ ฉบับแรกของโลก 211
เปิดกำแพงเบอร์ลิน สิ้นสุดสงครามเย็น 212
โซเวียตสลาย อเมริกาเป็นใหญ่ผู้เดียว 212
ชุมนุมใหญ่สุดผู้นำนานาชาติ
ได้แค่ประกาศว่าแก้ปัญหาไม่ได้ 212
ลัทธิโลกประลัย ปวนจิตใจไปถึงการเมือง 213
โลกยังไม่บรรลือ คนทยอยประลัย ไปกระทั่งญี่ปุ่น 213
ทาลิบันจะทำลายพระพุทธรูปใหญ่ 214
พระพุทธรูปใหญ่สลายเพราะทาลิบัน 214
โคลนนิ่งแรกของโลก 214
ไปปีประกาศขอฆ่าต่อโลก 214
ดับดินก่อนวันสิ้นโลก จบสหัสวรรษเก่าที่อาฟริกา 214
จบ Y2K ขึ้น millennium ที่ 3 215
ชมพู่ทวีป ในปัจจุบัน 218
นานาชาติ: ศาสนา - ศาสนิก 218
สหประชาชาติให้วันวิสาขบูชา เป็นวันสำคัญสากล 220
ชาวพุทธนานาชาติจัดฉลองวันวิสาขบูชาโลกในประเทศไทยและ
มีมติให้พุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก 220

ดัชนี

- กฏมนเทียรบาล 127
กบิลพัสดุ์, เมือง/นคร 8, 10, 18, 19, 63, 167, 172
กรมพระราชวังบวร 156
กรรมสุวรรณ/เคาพะ, อาณาจักร 66
กรีก 7, 20, 21, 26, 27, 30-32, 34, 37, 42, 43, 47, 53, 56, 57, 61, 62, 68, 69, 84, 85, 89, 90, 115, 128, 148, 155, 178
กรุงเทพฯ 125, 160, 161, 167, 168, 187
กฤษณะ 29
กฤษณะ, แม่น้ำ 71
กฤษณะที่ ๑ 73
กลิงคะ, แคว้น 32, 34, 44, 46
กวม, เกาะ 136
กอธ 62, 63
กอล 66
กอลคอนดา 141
- กัณฑ์, เกาะ 112
กัญจิ/ กัญจีปุรัม, อาณาจักร 85, 86
กันยาคุพะ, เมือง 77, 82, 88
กัปตันคุก 158
กัมปิล 121
กัมพูชา 206, 209
กัมโพชะ 7, 34, 50, 218
กัลกยาดาร 64
กัลกัตตา, เมือง 56, 66, 101, 155, 179
กัว 133
กัวเตมาลา 25, 133
กัศมีระ 59, 79, 80
กัสมิระ-คันธารรัฐ 38
กากเวรุ 15
กานวายนะ 42
กานาวิญญู 13
กานากาวา, สนธิสัญญา 168
กาบะฮ์, มหาวิหาร 79
การปฏิวัติฝรั่งเศส 162
การากี 3
กาลาโตก 28
กาลาโตก/กาลาโตกราช, พระเจ้า 25
กาลิลี 57
กาลิเลโอ 138, 147
การวิปฏิญะ 47
กาเวรี, แม่น้ำ 47
กาศยปะมาตังคะ 58
กาสิ 7
กาฬิฟ 79-83, 87-92, 97, 98, 101, 113, 115, 134, 135, 185
กำแพงเพชร 125, 127
กำแพงเมืองจีน (กำแพงหมื่นลี้) 41
- กิจจานุกิจ 165
กิตติสิริราชสิงห์, พระเจ้า 155, 156
กิมเมอ, จักรพรรดิ 71
กือนาธรรมิกราช, พระเจ้า 121
กุดบ-อุด-ดิน, แม่ทัพ 104
กูปโลซาน, จักรพรรดิ 100, 116
กุมภเมลา 78
กุมารชีวะ, พระ 65
กุมาริละ 95
กูรุ 7
กูรุเกษตร, พง์ 29
กูเวร, ท้าว 13
กุษาณ 43, 49, 53, 58, 60, 62
กุสินารา, เมือง 21, 62, 76
กูจา, เมือง 61, 65
กุกุทันตพราหมณ์ 13
กูฏาคาร 18
กูดโฮป, แหลม 132
กูเตนเบอร์ก 101, 128
กูรข่า 162
กูรู 210, 211
เกตติสเบอร์ก, เมือง 171
เกรกอรีที่ ๙, สันตะปาปา 113
เกรเซียน, จักรพรรดิ 63
เกรลบุตระ 46
เกรลาละ 44, 84
เกาหลี่ 64, 71, 86, 95, 112, 122, 211
แกนต์, เมือง 47, 155
แกลลอสเตท 163
โกกนุท 10
โกญจะ 10
โกปี 63
โกริโอ 112
- โกศล, แคว้น 7, 9, 13, 25, 62
โกสัมพี, เมือง 19
โกอินัวร์, เพชร 150
ไกลาส, ถ้ำ 73
ขงจื้อ 19, 41, 60, 219
ขุรุโ, เทวสถาน 99, 108
ขโรษฐี, อักษร 159
ชาวเรชม-ซาร์ 107, 108
ขุนเทพกวี 149
ขุนวรวงศาธิราช 142
ขุนหลวงพะงั่ว 126, 127
ขุนหลวงมั่ว 59
ขุนหลวงสรศักดิ์ 148, 149, 156
ขุนหลวงหวัด 156
เขมร 77, 209
เขมรแดง 206
เขมา 10
โชตาน, เมือง 39, 54, 58, 61
คงคา, แม่น้ำ 3, 16, 31, 50, 56, 78, 87
คยา, ท้าวน้ำ 12
คยาสีสะ 9
คริสต์, ศาสนา 29, 42, 46, 47, 51, 52, 57, 61-63, 65, 68, 70, 84, 86, 87, 99, 102, 113, 115, 116, 118, 129, 131, 133, 136, 138-140, 142, 144, 146-150, 155, 165, 169, 173, 175, 176, 184, 203, 210, 213, 214, 218, 219
ครีต, เกาะ 3
ครูเสดส์ 70, 113, 115, 118
คลีโอพัตรา, พระนาง 33, 55
ควอนตัม, ทฤษฎี 181
คอนสแตนตินที่ ๑/คอนสแตนติน
- มหाराช, จักรพรรดิ 62
คอนสแตนตินโนเปิล, เมือง 62, 63, 69, 128, 132, 185
คันธาระ 7, 30, 31, 43, 50, 53, 56, 63, 68, 73, 79, 80, 218
คันธาระ, ศิลปะ 43, 62
คัมภีร์ครรรรักษา 165
คามวาสี 114
คิชฌกุฏ 11, 16
คิตโต, พันตรี 172
คุนวรมัน, พระ 84
คุตติกะ 44
คุปตะ 49, 60-63, 66, 68, 70, 71, 90, 93
คุรูนานัก 134
คุรุ (ภักวาน) ศรี รัชนี 211
คู คลักซ์ แคลน 172
แคชเมียร์ 59, 87, 218
แครง, เมือง 143
แคลิฟอร์เนีย, รัฐ 205, 213
โคจันจัน 149
โคธาวรี/โคทวรี, แม่น้ำ 50
โคปาละ 88
โคเปอร์นิคัส 138
โคโมริน, แหลม 120
โครินธ์ 34
โคลนนิ่ง 214
โคลัมบัส, คริสโตเฟอร์ 130
โคลัมโบ, กรุง 220
โคลีเซียม, สนามกีฬา 37
โคโลราโด, รัฐ 205
โคโร 115
ฆาณา, เมือง 98, 106, 107
ฆาณาวิด, ราชวงศ์ 98, 104
ฆาษนี, เมือง 98-101, 104
ฮูร์/เมอร์, เมือง 104, 106-108
- โมลิตาราม 19
งอกัก 60
จัม, เจ้าฟ้า 120
เงอมน อินทปณโย, พระมหา 187
จกัก 60
จตุสดมภ์ 127
จมีนศรีเสาวรักษ์ 144
จ็อกจาร์การ์ตา, เมือง 93
จอมทอง, พระที่นั่ง 145
จอห์น ๒๓, สันตะปาปา 203
จอห์น ดิวอี้ 169
จอห์น บาวริง, เซอร์ 168
จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ 174
จอห์นที่ ๑๒, สันตะปาปา 95
จอห์นปอลที่ ๒, สันตะปาปา 214
จอห์นสัน, ประธานาธิบดี 171
จักรี, ราชวงศ์ 160
จันทาคา 16
จันทรคุปต์, พระเจ้า 30, 31, 62
จันทรคุปต์ที่ ๑, พระเจ้า 62
จันทะเล, ราชวงศ์ 99, 108
จัมปา 123
จาดรงคสันนิบาต 9, 167
จาริกวัดโพธิ์ 165
จาลิยบรรพต 19
จาลูกยะ-โจพะ, ราชวงศ์ 96
จาลูกยะ, ราชวงศ์ 61, 67, 71, 86, 96
จิตตะ 10
จัน, ราชวงศ์ 41, 60, 64
จันซีฮองเต้, จักรพรรดิ 41
จัน 19, 37, 39, 41, 47, 54, 56, 58-61, 63-66, 71, 73, 78, 79, 82, 83, 85-88, 92, 93, 95, 101, 108, 112, 116, 122-124, 140, 165, 189,

195, 202, 218	117, 123	122, 135	ตันตระ 80, 90, 91, 100, 102, 108, 211, 213	ทรูแมน, ประธานาธิบดี 189	203, 205, 207, 210, 211, 218-220
จูเลียส ซีซาร์ 55	ชวานน์ 166	ซีลูคัสที่ ๑, พระเจ้า 31	ดัมพ์ณทวีป 38	ทวาราวดี, อารยธรรม 77, 100	ชนนันทะ 29
เจงกิส ข่าน 108	ซัมมู 218	ซุ่นกวน 60	ตากสิน/ตากสินมหาราช, พระเจ้า 127, 156, 157	ทอนมีสัมโกตะ 77	ชนบุรี, กรุง 125, 127, 156, 157, 161
เจงโฮ 123	ชา, อาจารย์ 210	ซูซูกิ 179	ตามรลิต/ตามลิตติ/ดัมพลิงค์ 56	ทอมบอธ 186	ธรรมการ, กระทรวง 177, 180, 183, 194
เจดี 7	ชาร์ลส์ ดาร์วิน 169	เซน 71, 93, 179, 202, 204, 211	ตาลาส, แม่น้ำ 88	ทะไล ลามะ 202	ธรรมปาละ, อนาคติก 176-179
เจมส์ ปรีนสเป 159, 170	ชาร์ลส์ที่ ๑ 136	เซบูกิติน 98	ตาสิตี, เกาะ 158	ทักษิณาด/ทักษิณาด 50, 51, 60, 61, 71, 86, 118-120, 140	ธรรมยุตติก, นิกาย 164, 209
เจระ 44, 46, 84, 87	ชาร์ลเมน 92	เซลจุกเตอร์ก 9, 70, 91, 102, 107, 108, 113, 185	ติโลกราช, พระเจ้า 125, 127	ทักษิณาด 146	ธรรมรักษะ, พระ 58
เจ้าทองลัน 126	ชาห์ ชะฮาน 146	เซลิมา ที่ ๑, สุลต่าน 135	ติวรา 11	ทางสายไหม 54, 56, 61, 116	ธรรมรุจิ, นิกาย 46
เจ้าพระยา, แม่น้ำ 77, 160	ชิคาโก 177, 193, 205	แซมมวล จอห์นสัน 155	ติมูร์ 121, 122, 135	ทาลิบัน 80, 151, 214, 215	ธรรมศาลา, เมือง 202
เจ้าพระยาภิรมย์ภักดี 148	ชีเปเลีย 16	ไซ่ง่อน, เมือง 208	ติมูริด, ราชวงศ์ 122	ทาส 13, 104, 115, 132, 170, 171, 182	ธรรมศาสตร์และการเมือง, มหาวิทยาลัย 187
เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี 180	ชีอะฮ์ 81, 91, 101, 132, 151, 218	ไซอิ๋ว 80	ตุลมะยะ 33	ทิเบต 77, 82, 91, 92, 102, 202	ธรวัก, กษัตริย์ 82
เจ้าพระยามหาจักรี 167	เซน/ไซนะ, ศาสนา 21, 46, 67, 72, 142, 218	ไซโอน, ลัทธิ 174	เตอร์ก 97, 107, 115, 117, 135, 173, 184, 185	ทิพย์ศรีทศา 143	ธฤตราชวรา/เการพ 29
เจ้าฟ้าชัย 148	เซียงราย 125	ญาณกิตติ, พระ 137	เตอร์ก 185	ทิวเดอร์, ราชวงศ์ 137	ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร 8
เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์ 156	เซียงใหม่, เมือง 121, 125	ญี่ปุ่น 71, 87, 116, 143, 144, 145, 149, 168, 183, 189, 193, 213	เตอร์กีสถาน 88	ที. ดับลิว. รัส เดวิดส์ 174	อีโอดีลอส, กษัตริย์ 63, 65, 66
เจ้าฟ้ามงกุฎ 156, 164	เซียงอาน/ฉางอาน, เมือง 54, 56, 61, 65, 78, 79, 82, 89	ดัชส์ 123, 140, 155	เตา, ลัทธิ 93, 213	ที่ปึงกรศรีชญาณ 91	เอเลียส 7
เจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์, พระเจ้าลูกยาเธอ 175	โซโตกุ, เจ้าชาย 71	ดามัสกัส 81, 82, 87, 88, 89, 92, 97	ไตรเดซิลยาส, สนธิสัญญา 130	ทุ่งลาดหญ้า 160	นกุล, บิดา/มารดา 19
เจ้าฟ้าอุทุมพร 156	โซมู, จักรพรรดิ 87	ดาวดึงส์เทวโลก 18	โตเลมี, กษัตริย์ 32, 33	ทูลเกล้าฯ ถวาย, พระเจ้า 45	นครชัยศรี, อำเภอ 198
โจ, ราชวงศ์ 37, 41	โซย์ปาล, กษัตริย์ 99	ดีเซียส, จักรพรรดิ 57	โตเลมี, ราชวงศ์ 33, 115	ทุซซา, เจ้าหญิง 66	นครปฐม 77, 198
โจโด 60	ซ้อง, ราชวงศ์ 116	ดุสิตมหาปราสาท, พระที่นั่ง 165	ไตรภูมิพระร่วง 114	เทนเนสซี, รัฐ 172	นครพนม, จังหวัด 207
โจเซฟ 57	ซัน ยัง มุน, ลัทธิ 211	คูอาร์ตี เฟอร์นันเดซ 132	ถัง, ราชวงศ์ 78, 93	เทมาเส็ก/เตมาเสก/ทูลเกล้าฯ ถวาย, 119, 123	นครวัด, เทวสถาน 103
โจผี 60	ซานฟรานซิสโก 204, 211	เคนมาร์ก 144	ถังซำจ้ง, พระ 60, 73, 79, 80	เทวคิริ 119, 120	นป้อมมัต 78-80, 83
โจละ/โจพะ 45, 47	ซาฟาวิต, ราชวงศ์ 151	เคนเวอร์, เมือง 205	ถังไทจง, พระเจ้า 79, 82	เทวทะ, เมือง 8	นโรดม รณฤทธิ์, เจ้า 209
โจฮวน, พระเจ้า 60	ชาย พุทธวิโส 164	เดมิตรียุส, พระเจ้า 42	อุปาราม 38, 47	เทวานัมปิย-ปิยทาสี 38	นโรดม สีหนุ, เจ้า 206, 209
ชัคททะเล 89, 105	ชาร์ อเล็กซานเดอร์ที่ ๓, พระเจ้า 174	เดลี, กรุง 3, 29, 53	เถรวาท 28, 38, 59, 99, 100, 114, 120, 199, 205, 209	เทมาเลน 122	นโรดม สีหนุ, พระบาทสมเด็จพระบรมนาถ 209
ชมพูทวีป 1, 3, 7, 20, 21, 25, 30, 31, 44, 45, 50, 51, 53, 56, 60-63, 65, 68, 76, 77, 80, 82-85, 87-90, 92-94, 97, 101, 105, 107, 117, 118, 128, 158, 171, 179, 197, 218, 219	ชาลอท ชาร์ 206	เดวิด, กษัตริย์ 54	หมีฟ 34, 44, 45-47, 50, 51, 84	ไทย 25, 31, 35, 38, 39, 44, 45, 56, 59, 77, 80, 91, 99, 114, 120, 125, 127, 132, 137, 142, 143, 148, 149, 155-157, 160, 164, 165, 167-169, 173, 175-177, 180, 182, 183, 186, 187, 193, 194, 198, 200, 201,	นวทวีป 101, 103, 107
ชลันธร, เมือง 59	ชาเล็ม, เมือง 129	ไดโอดอซิเซียน, จักรพรรดิ 57, 61	หมีฟ, ชาว 44, 45, 47, 84, 120		นอร์เวย์ 144
ชโลติน 166	ชาอุด 184	ตนะวาศรี 132, 149	หมีฟ 44		นะโปเลียน, พระเจ้า 162, 163, 31, 99
ชาว, เกาะ 63, 84, 85, 86, 93,	ชิกซัสที่ ๔, สันตะปาปา 129	ตะเบ็งชเวตี้, พระเจ้า 142, 143	ทรงธรรม, พระเจ้า 145, 148, 157		นันทาจารย์, พระ 137
	ชิกซัสที่ ๕, สันตะปาปา 138	ตะเลง 100	ทรานส์จอร์แดน 184		นันทโพนันตสูตรคำหลวง 156
	ชินเกียง, มณฑล 39	ตะวันออกกลาง 115, 118, 122, 134, 135, 183, 185	ทรวิต 44		
	ชีเรีย 34, 37, 79, 81, 82, 115,				

นมมหา/นรมหา, แม่น้ำ 42, 50, 53, 71	บรมพุทโธ 93	เบอร์ล, อักษร 164	ปัตนะ, เมือง 101	130, 132, 139, 140, 141, 144, 147-150, 154, 162-164, 168, 183, 189, 202, 213	พระนเรศวรมหาราช, สมเด็จพระ 127, 143-145
นากาซากิ, เมือง 189	บราซิล 130	เบริง, ช่องแคบ 133	ปัลลวะ, อาณาจักร 86, 96	พม 25, 39, 77, 127, 143, 156, 173	พระนารายณ์มหาราช, สมเด็จพระ 139, 147-149, 156, 169
นาคทาสก์, กษัตริย์ 25	บรูโน 138	เบลเยียม 67, 181, 183	ปากีสถาน 3, 43, 50, 79, 94, 118, 197, 218, 219	พมมเปญ 209	พระบรมไตรโลกนาถ, สมเด็จพระ 123, 127, 132, 142
นาคปุร์, เมือง 199	บอร์เนียวตะวันตก 85	เบลล์, อเล็กซานเดอร์ แกรห์ม 181	ปาจิวันังสะ 11	พม่า 25, 39, 77, 127, 143, 156, 173	พระบรมธาตุไชยา 91
นาคเสน, พระ 43, 125	บอลเซวิก 184	เบอร์ลิน, กำแพง 212	ปาฏลีบุตร, เมือง 25, 31, 38, 56, 62, 63, 88, 90	พระแก้วฟ้า 142	พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช 91
นาคารขุนสาคร 52	บัคซิดิয়ার ซัลยี 104, 105	แบกแดด, กรุง 18, 56, 88-94, 97, 98, 101, 113, 115, 135	ปานทยะ, อาณาจักร 34, 44, 45, 84-87, 96, 120	พระแก้วมรกต 125, 157, 160	พระบรมราชาธิราชที่ ๑, สมเด็จพระ 126
นาคารขุน, พระ 52	บังคลาเทศ 66, 218, 219	ไบโณยา, มหาวิทยาลัย 101	ปานท/ปานทพ 29	พระจันทร์ 13	พระบรมราชาธิราชที่ ๓, สมเด็จพระ 142, 156
นาคารขุนโกณฑะ 52	บัลกาเรีย 183	ป. พิบูลสงคราม, จอมพล 194	ปาริเลยกะ, ตำบล 19	พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ 165, 167, 180, 182, 183	พระบรมราชาธิราชที่ ๔, สมเด็จพระ 142
นาซาเรธ, เมือง 57	บัลลังก์นกยูง 150	ป. ขุนพลสงคราม, จอมพล 194	ปารีส, มหาวิทยาลัย 101	พระเจ้าช้างเผือก 143	พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ 186
นาเทีย, มหาวิทยาลัย 102, 107	บากเตรีย 20, 21, 31, 42, 43, 53, 56, 60, 87, 171	ปะชาบดี, พระ 18	ปาละ, ราชวงศ์/กษัตริย์ 88, 89, 92, 95, 101, 102, 117	พระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ, สมเด็จพระ 156	พระเพทราชา 170
นาเทีย/นทวิป, เมือง 101	บางกอก, เมือง 145	ปดุง, พระเจ้า 160	ปาเลมบัง 76, 119, 123	พระชัยราชาธิราช, สมเด็จพระ 142	พระพุทธรูปชินราช 114
นานกิง 60	บาบิโลน, กรุง 18	ปัตตูชลี 42	ปาเลสไตน์ 56, 57, 81, 184	พระเชษฐาธิราช, สมเด็จพระ 148	พระพุทธรูปชินสีห์ 114
นารา, เมือง 87	บาบิโลเนีย, อาณาจักร 18	ปายะกะ, ทำนน้ำ 12	ปุริกา, เมือง 61	พระไตรปิฎก 30, 47, 63, 65, 79, 95, 100, 112, 114, 145, 157, 161, 165, 173-175, 186, 200, 211	พระพุทธรูปบาท 114, 145
นารายณ์, พระ 64, 139, 147-150, 156, 168	บาเบอร์ 122, 135	ปรเมศวร, เจ้า 119, 123	ปุริเมธ 13	พระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ, สมเด็จพระ 156	พระพุทธรูปนามณีรัตนปฏิมากร 160
นาลันทา, มหาวิทยาลัย 62, 78, 79, 90, 91, 102	บาร์เบเรียน 61	ประชาธิปไตย 162, 171, 186, 194, 206, 207, 209	ปุรุชปุระ, เมือง 58, 59, 63, 98	พระชัยราชาธิราช, สมเด็จพระ 142	พระพุทธรูปนามณีรัตนปฏิมากร 160
นิโครธาราม 19	บาตี 28, 50, 65, 164, 174, 175, 186, 200, 211	ประชุมจารึกวัดพระเชตุพน 165	ปุลเกคืนที่ ๒, พระเจ้า 71	พระเชษฐาธิราช, สมเด็จพระ 148	พระพุทธรูปนามณีรัตนปฏิมากร 160
นิรคคพะ 13	บาลีวิทยาลัย 176	ประชุมเจนีวา 208	ปุชยมิตร, พรหมณ์ 42	พระไตรปิฎก 30, 47, 63, 65, 79, 95, 100, 112, 114, 145, 157, 161, 165, 173-175, 186, 200, 211	พระพุทธรูปนามณีรัตนปฏิมากร 160
นิราศลอนดอน 165	บาลูจิสถาน 118	ประทับแห่งทวีปเอเชีย 174	เปรู 103, 132, 133	พระไตรปิฎกฉบับหลวง 161	พระพุทธรูปนามณีรัตนปฏิมากร 160
นิวซีแลนด์ 158	บาวริง, สนธิสัญญา 168, 169	ประยาค, เมือง 78	เปซวาร์, เมือง 98, 99	พระไตรปิฎกบาฬี จุลจอมเกล้า 186	พระพุทธรูปนามณีรัตนปฏิมากร 160
นิวยอร์ก, เมือง 146, 181, 211, 220	บิชอพแห่งลอนดอน 139	ปรัสเซีย 150	เปอร์เซีย 3, 18, 20, 21, 26, 31, 54, 56, 60, 65, 76, 81, 83, 97, 113, 117, 132, 133, 135, 151, 218	พระที่นั่งสุริยาสโมสรมรินทร์, พระเจ้าอยู่หัว 156	พระพุทธรูปนามณีรัตนปฏิมากร 160
นิวอัมสเตอร์ดัม 146	บิชอพแห่งวูร์สเตอร์ 139	ปราสาททอง, พระเจ้า 145, 148	เปอร์เซีย 3, 18, 20, 21, 26, 31, 54, 56, 60, 65, 76, 81, 83, 97, 113, 117, 132, 133, 135, 151, 218	พระเทพรัตนราชสุตา, สมเด็จพระ 198	พระพุทธรูปนามณีรัตนปฏิมากร 160
นิวอิงแลนด์ 146	บีแซนทีน, จักรวรรดิ 63, 68-70, 80, 102, 113, 128, 132, 185	ปริยทรรศ์, สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 35, 36	เปซวาร์, เมือง 98, 99	พระธรรมโกศาจารย์ 220	พระพุทธรูปนามณีรัตนปฏิมากร 160
นิสกะ 15	บีแซนเทียม, เมือง 62	ปริตี พนมยงค์, ศ.ดร. 187	เปอร์เซีย 3, 18, 20, 21, 26, 31, 54, 56, 60, 65, 76, 81, 83, 97, 113, 117, 132, 133, 135, 151, 218	พระมหาจักรพรรดิราช 142	พระพุทธรูปนามณีรัตนปฏิมากร 160
เนเดอร์ ซาร์ 150, 151	บุเรงนอง, พระเจ้า 127, 142, 143	ปอมปีย์ 56	เปซวาร์, เมือง 98, 99	พระมหาจักรพรรดิราช 142	พระพุทธรูปนามณีรัตนปฏิมากร 160
เนเธอร์แลนด์ 140, 150, 193	บุชยัญ 13-15, 35, 42, 52, 64, 67, 95	ปอร์โต แซนโต, เกาะ 124	เปอร์เซีย 3, 18, 20, 21, 26, 31, 54, 56, 60, 65, 76, 81, 83, 97, 113, 117, 132, 133, 135, 151, 218	พระมหาจักรพรรดิราช 142	พระพุทธรูปนามณีรัตนปฏิมากร 160
เนบูคัดเนซซาร์ที่ ๒, กษัตริย์ 18	เบกแลนด์ 181	ปอล/เปาโล 57	เปอร์เซีย 3, 18, 20, 21, 26, 31, 54, 56, 60, 65, 76, 81, 83, 97, 113, 117, 132, 133, 135, 151, 218	พระมหาจักรพรรดิราช 142	พระพุทธรูปนามณีรัตนปฏิมากร 160
เนปาล 77, 82, 162	เบงกอล 84, 85, 88, 101, 102, 105, 106, 117, 154, 155, 158, 159, 171, 218	ปอลที่ ๓, สันตะปาปา 138	เปอร์เซีย 3, 18, 20, 21, 26, 31, 54, 56, 60, 65, 76, 81, 83, 97, 113, 117, 132, 133, 135, 151, 218	พระมหาจักรพรรดิราช 142	พระพุทธรูปนามณีรัตนปฏิมากร 160
เนเมียวสีหบดี 156	เบงกอล 84, 85, 88, 101, 102, 105, 106, 117, 154, 155, 158, 159, 171, 218	ปะหัง 123	เปอร์เซีย 3, 18, 20, 21, 26, 31, 54, 56, 60, 65, 76, 81, 83, 97, 113, 117, 132, 133, 135, 151, 218	พระมหาจักรพรรดิราช 142	พระพุทธรูปนามณีรัตนปฏิมากร 160
เนรฐุชรา, แม่น้ำ 8	เบญจคีรี, พระ 8, 18, 201	ปักกิ่ง 116	เปอร์เซีย 3, 18, 20, 21, 26, 31, 54, 56, 60, 65, 76, 81, 83, 97, 113, 117, 132, 133, 135, 151, 218	พระมหาจักรพรรดิราช 142	พระพุทธรูปนามณีรัตนปฏิมากร 160
เนโร, จักรพรรดิ 57, 212	เบธเลเฮม, เมือง 57	ปัญญาจันทร์ 29	เปอร์เซีย 3, 18, 20, 21, 26, 31, 54, 56, 60, 65, 76, 81, 83, 97, 113, 117, 132, 133, 135, 151, 218	พระมหาจักรพรรดิราช 142	พระพุทธรูปนามณีรัตนปฏิมากร 160
บรมโกศ, พระเจ้าอยู่หัว 155, 156		ปัญญาจบ 42, 87, 98, 99	เปอร์เซีย 3, 18, 20, 21, 26, 31, 54, 56, 60, 65, 76, 81, 83, 97, 113, 117, 132, 133, 135, 151, 218	พระมหาจักรพรรดิราช 142	พระพุทธรูปนามณีรัตนปฏิมากร 160
บรมบรรพต 167		ปัญญาละ 7	เปอร์เซีย 3, 18, 20, 21, 26, 31, 54, 56, 60, 65, 76, 81, 83, 97, 113, 117, 132, 133, 135, 151, 218	พระมหาจักรพรรดิราช 142	พระพุทธรูปนามณีรัตนปฏิมากร 160
		ปัตตานี 132, 145	เปอร์เซีย 3, 18, 20, 21, 26, 31, 54, 56, 60, 65, 76, 81, 83, 97, 113, 117, 132, 133, 135, 151, 218	พระมหาจักรพรรดิราช 142	พระพุทธรูปนามณีรัตนปฏิมากร 160

พระยาตาก 157	พามิยาน 60, 80, 94, 108,	พุทธปริมนชล 198	ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระ	มหารัถิขิต, พระ 38	มายุ 25, 133
พระยาสุทศุริยศักดิ์ 180	151, 214, 215	พุทธมณฑล 198	พระเจ้าอยู่หัว 198, 200,	มหารัฐ 38, 39	มายโมหะ, ปาง 64, 95
พระร่วง, ราชวงศ์ 127	พาร์เมนิตัส 7	พุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก,	203, 211, 220	มหาธารษฎร์, รัฐ 72, 218	มาร์กซ์ 166
พระราชภาอิราชกุมาร, สมเด็จพระ 142	พารานสี, เมือง 8-10, 18, 78,	องค์การ 203	เกสกลาวัน 19	มหาฤชิมเทศโยคี 211	มาร์คัส ออริเลียส, จักรพรรดิ 57
พระราม 33, 62, 126	102, 178	เพชรบุรี, เมือง 145	โกปาล 40	มหาวัน, ปา 17, 18	มาร์โค โปโล 116
พระรามราชาธิราช, สมเด็จพระ 126	พาเวรุ 18	เพนซิลเวเนีย, รัฐ 171	มคธ/แคว้น 7-9, 25, 29, 30,	มหาวิหาวาสี 46, 47	มาร์ติน ลูเธอร์ 136
พระรามายาธิบตีที่ ๑, สมเด็จพระ 120,	พาหูกา 12	เพลโด 26, 27	53, 62, 197	มหาวิระ 21	มาลาคีรี 15
126	พาหุมติ 12	เพอร์ล, อ่าว 189	มงโกล 97, 100, 107, 109,	มหาสังฆิกะ 28	มาเลเชีย 123
พระรามายาธิบตีที่ ๒, สมเด็จพระ 132,	พิชาปุระ 141	เพียวริตัน 146	112, 113, 115-117, 120-122,	มหิตล, มหาวิทยาลัย 211	มั่งต๋, จักรพรรดิ 58, 59
142, 145	พีแกอริส 7	โพธิญาณเถระ, พระ 210	124, 135	มหินท์, เจ้าชาย 40	มิชชันนารี 144, 165
พระรามศวร 126, 127	พินทุสาร, พระเจ้า 31, 32	โพธิธรรม, พระ 71	มงคลสูตร 137	มหินทะ, พระ 38	มินดง, พระเจ้า 173
พระวรุณเทพ 13	พิมพิสาร, พระเจ้า 9, 18	โพธิรังสี, พระ 137	มขปพิท, จักรวรรดิ 86, 117,	มหินที 16	มิโนอัน, อารยธรรม 3
พระวายุ 13	พิมลธรรม, พระ 145	โพธิสัตว์, พระ 14, 91, 199	119, 123	มอญ, ชนชาติ 77, 100, 143,	มิลาน 62, 63
พระวิสูตรสุนทร 148	พิลกริมส์ 146	พรานซิส บี แซยร์, ดร. 169	มฤรา, เมือง 53, 100	164	มิลินท์, พญา 23, 30, 43
พระศรีมหาโพธิ์ 38, 76	พิษณุโลก 114, 127	พรานซิสที่ ๒, พระเจ้า 139	มฤรา 96	มะตินะฮ์, เมือง 78, 79, 82, 83,	มิลินทปัญหา 30, 43
พระศรีมหาโพธิ์ 149	พิหาร, รัฐ 88, 179, 197	พอลคอน 148	มินลา 143	92, 97, 135	มิหิรกุละ/มหิรกุละ, กษัตริย์ 70
พระศรีศากยเทศพลญาณ	พิหาร 141	พาดิมะฮ์ 79	มรัมมะ 100	มะริด 132	มุมนัช มาฮาล 146
ประธานพุทธมณฑลสุพรรณ	พุกกะ/วืรพุกกะ 121	พาเทียน, หลวงจีน 63, 80	มฤตยู, ดาว 159	มะละกา 85, 119, 123, 132,	มุสตาฟา เคมาล/อะตาเตอร์ก
198	พุกาม 100	ฟิลิปปินส์ 136	มลัยชนบท 47	142	185
พระศรีสรรเพชญ์ 127, 143	พุทธ, ศาสนา 7, 9, 28, 33, 34,	ฟิลิปปที่ ๒, พระเจ้า 140	มลายุลัม, ภาษา 44	มังกะฮ์, เมือง 78, 79, 135	มุสลิม 26, 63, 70, 71, 79,
พระศรีสุธรรมราชา 148	38-40, 42-46, 50-52, 58-	เฟรเดอเบล 166	มลายู 85, 119, 123	มังกัลตลทปนี 137	80, 82, 87-94, 97-99, 101,
พระสังฆราช (มี), สมเด็จพระ 164	73, 76-78, 80, 82, 84, 85,	เฟอร์ดินานด์ มาเจลแลน 136	มหันต์ 176, 177	มั่งมหานรธา 156	102, 104-109, 111, 113,
พระสุริยเทพ 13	89-95, 97-100, 104-108,	แฟรงค์ 92	มหากันตาระ 50	มั่งระ, พระเจ้า 156	115, 117-123, 129, 132,
พระโสมพะ 13	111, 114, 117, 119-121,	ไฟซาลที่ ๑, กษัตริย์ 184	มหากัสสะปะ, พระ 24	มั่งฉะ 7	134, 135, 140-143, 151,
พระโหราธิบดี 149	149, 153, 155, 158, 160,	ภคัทคีตา 29	มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	มั่งฉฉนัตติกะ, พระ 38	173, 185, 197, 214, 218,
พระอาทิตย์วงศ์, สมเด็จพระ 148	165, 171, 172, 174, 176,	ภักติ, ลัทธิ 64, 210	176, 220	มั่งฉฉิมเทศ 50	219
พระอินทราชาธิราช, สมเด็จพระ 145	178, 179, 187, 197, 198,	ภักติเวทนานตะ สวามีประภาพา	มหาชาติคำหลวง 127	มั่งฉฉิมะ, พระ 38	มุลโสมวิหาร 84
พระเอกาทศรถ, สมเด็จพระ 144,	199, 201, 202, 205, 209,	211	มหาติสสะ, พระ 45, 46	มั่งฉฉะเลย์ 173	มุฮัมมัด, ศาสดา 118
145	213, 220	ภักคะ, แคว้น 19	มหาเทวะ, พระ 38	มั่งฉฉาส 47	มุฮัมหมัดแห่งฮุร 104, 106, 107
พราหมณ์, ศาสนา 3, 94	พุทธกิจ 9, 18, 20, 21	ภาติกราช, พระเจ้า 164	มหาธรรมรักขิต, พระ 38	มั่งฉฉะ 7	เมกซีโก 25, 132-134
พราหมณ์เนสาท 13	พุทธคยา 8, 35, 76, 95, 170,	ภารตยูทธ 33	มหาปัทมนันทะ 29	มั่งฉฉุลหม่าน 173	เมคาสธีนิส 31
พราหมณ์, อักษร 159	176, 177, 179, 198	ภารัต/ภารตวรรษ 218	มหาโพธิสมาคม 177	มาซิโดเนีย 26, 31, 34, 37	เม้งราย, พระเจ้า 121
พฤทธิทร 42	พุทธโฆส/พุทธโฆษาจารย์, พระ	ภาษามือ 163	มหาภารตะ 29, 33	มาเตียรา 124	เมดิเตอเรเนียน, ทะเล 7, 18, 56
พลีมัธ 146	65, 84	ภาษาสัญลักษณ์ 163	มหามกุฏราชวิทยาลัย 177, 180	มาตุลนคร 47	เมโสโปเตเมีย, อารยธรรม 3,
พลูหลวง, ราชวงศ์ 156	พุทธชยันตี 198	กัมแสน, ท้าว 13	มหายาน 72, 83, 85, 93, 99,	มาธยมิค, นิกาย 52	81, 90
พล พต 206, 209	พุทธทาส 187	ภูเขาทอง 167	114	มานูเอล, กษัตริย์ 133	เมฆเซตง/เหมาเจอตง 195

แมกซ์ แพลงค์ 181	124, 128-130, 132-136,	ราษฎรกฎ 71, 73, 86	ลอสแอนเจลิส, นคร 205	วัดเจ็ดยอด 125	วันอาสาฬหบูชา 193
แมททิว เปอร์รี, นายพล 144	139, 141, 144, 154, 158,	ราหุล 19	ละตินอเมริกา 130	วัดเซนต์เปาโล 149	วัสสการะ 17
แมนฮัตตัน, เกาะ 146	163, 166, 168, 169, 174,	ริเชลลู 147	ละโว้ 99, 125	วัดเซนต์โยเซฟ 149	วากาญกะ 61, 67, 86
แมมมหลูก 104, 115	180, 183, 184, 189	ริโอเดอจาเนโร 212	ละฮอร์ 104, 106	วัดไทยกรุงวอชิงตัน ดีซี 205	วาทะปิยะ 13
แมรี, แม่นางพรหมจารี 57, 214	ยูเนสโก 165	เรมิงตัน 173	ลักซมเบิน 106	วัดไทยพุทธคยา 198	วาตาศิปุระ 71, 86
แมรีที่ ๑, พระนาง 139, 140	เยชู 57, 129	เรวตเถระ 65	ลักเนา 218	วัดธัมมาราม 205	วาติกัน 137
แมสซาชูเซตส์, รัฐ 129	เยรูซาเล็ม 56, 57, 79, 80,	เรวตะ 28	ลังกา/ลังกาทวีป 38-40, 44-47,	วัดบวรนิเวศวิหาร 164, 200	วาลมิกิ 33
โมกษเทวะ, พระ 79	102, 113, 118, 184	โรงศิริราชพยาบาล 175	63, 65, 84, 86, 96, 125,	วัดบุบผาราม 121	วาลิการาม 28
โมกุล, กษัตริย์ 100, 146	เยอรมนี 66, 92, 95, 101, 128,	โรม 33, 51, 54-56, 60, 62,	155, 156, 164	วัดบุพพาราม 9, 155	วาสโกตาคามา 132
โมคคัลลานะ, พระ 9, 11	129, 159, 166, 183, 189	63, 66, 68, 81, 95, 140,	ลัทธิปุระ 96	วัดประดู่ 156	วิกตอเรีย, พระราชินี 105, 168
โมคคัลลีสบุตรตีสสะเถระ, พระ 38	เยอรมัน 61, 62, 68, 92, 99,	147	ล้านช้าง 100, 120	วัดป่าจิตตวิเวก 210	วิกิรามคิลลา 89, 91, 92, 105
โมริยะ, ราชวงศ์ 31, 40, 42, 53	128, 136, 144, 166, 178,	โรมัน 26, 37, 43, 47, 55-57,	ล้านนา 100, 121, 125, 127,	วัดป่าแดง 125	วิฆนะ 15
โมลุกกะส์, หมู่เกาะ 136	181, 184, 189, 212	61-63, 65, 66, 68-70, 80,	137	วัดพระเชตะวัน 9, 18, 19	วิชเยนทร์, เจ้าพระยา 148
ไมตรกะ, ราชวงศ์ 66, 82, 90	เยนนะ/ยวน/โยนะ 7, 21, 34	81, 83-85, 87, 92, 95, 113,	ลาว 59, 120, 207	วัดพระเชตุพนฯ 161, 165	วิจิตร 66
ไมแมน 202	โยคะ 42, 204, 213	128, 131, 133, 135, 136,	ลิโท 114, 121, 127	วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ยม, ดาว 186	โยนกธรรมรักขิต 38	138-140, 144, 147, 148,	ลิสบอน 155	207	181, 184, 212
ยมนา 16, 78	รักขิตะ 38	163, 174, 178, 185, 211,	ลัมา 133	วัดพระศรีรัตนศาสดาราม 125,	วิชา, เมือง 40
ยานะ 21	รัฐธรรมนูญ 162, 170, 171,	214, 218	ลิโอที่ ๑๐, สันตะปาปา 130	160, 176, 200	วิศิสาเทวี 40
ยศากันทุบุตร 28	199, 202, 203	โรมันคาทอลิก 95, 113, 133,	ลุมพินี/ลุมพินีวัน 8, 36	วัดพระศรีสรรเพชญ์ 126	วินธยะ 50, 119
ยศกุลบุตร 8	รัฐโอริสสา 44	138, 139, 144, 148, 174, 214	ลุ่มแม่น้ำสินธุ 3, 50	วัดพุทธปทีป 203	วิลเบอร์ ไรท์ 181
ยโสธร 10	รัตนโกสินทร์ 125, 145, 160,	โรมันตะวันตก 61, 63, 66, 68,	เล่าจื้อ 19	วัดพุทธวราราม 205	วิลเลียม โจนส์ 155
ยาทวะ 119	198	70, 87	เล่าปี่ 60	วัดโพธาราม 125	วิลเลียม เฮอเซล 159
ยามาดา นางามาซา 145	รัตนปัญญา 137	โรมันตะวันออก 61-63, 65, 66,	วชิรญาณ 177	วัดมหรณพาราม 173	วิลสัน, ประธานาธิบดี 169
ยิว 29, 54, 56, 57, 78-80, 129,	รัสเซีย 108, 122, 151, 174,	68-70, 80, 128, 132, 135,	วนาลี 38	วัดมหาธาตุ 164, 176, 183	วิษณุ, พระ 95
141, 174, 184, 189, 195,	183, 184	185	วยาส, ฤๅษี 29	วัดม้าขาว 58	วิสาชา, นาง 9
214, 218	ร่างกุ้ง 200	โรมันอันทักดีสิทธิ์ 95, 136,	วรรณะ 3, 13, 14, 16, 35, 88,	วัดระฆัง 145	วิสุทธิมคค์, คัมภีร์ 65
ยุคคินซีฟ 128	ราชคฤห์ 9, 18, 19, 24	144, 147, 163	94, 95, 103, 199	วัดวชิรธรรมปทีป 205	วญ/เวญ/เว, ราชวงศ์ 60
ยุคมีด 68, 69, 128	ราชยวธรณะ 77	โรมิวลัส ออกัสตัส 68	วลภี, มหาวิทยาลัย 66, 83,	วัดสมอราย 156	วญกั 60
ยุคสัมฤทธิ์ 3	ราชวงศ์สุ่ง 112	โรนนะ 45	90, 118	วัดสระเกษ 167	เวงคี, อาณาจักร 71
ยุคอุตสาหกรรม 212	ราชวงศ์เสนะ 101, 103, 106,	โรทีณี 18	วอเตอรู 163	วัดสวนขวัญ 137	เวนิส, เมือง 116
ยุคเหล็ก 3	117	โรทีตัสสะ 11	วอร์เรน ฮาสติงส์ 154, 155	วัดหนองป่าพง 210	เวปุลละ 11
ยุงโล 123, 124	ราชวงศ์อุทอง, ราชวงศ์ 127	ลกเอียง 58, 60	วังคะ 218	วัดอมราวดี 210	เวภารบรรพต 24
ยุธิชฐิระ 29	ราชสิงห์ที่ ๑ 155	ลพบุรี 99, 100, 149	วังสะ 7	วัดอรัญญิก 114	เวรัญชา, เมือง 19
ยุโรป 30, 37, 66, 68, 69, 80,	ราชเทวีที่ ๑ 86, 87, 119	ลอน นอล 206	วัชชี 7, 25, 28, 46	วันเซนต์บาร์โธโลมิว 131	เวลลิงตัน 163
83, 88, 90, 95, 99, 101,	รามเกียรติ์ 33, 62, 161	ลอนดอน 139, 165, 166, 174,	วัชชีบุตร 28, 46	วันมาฆบูชา 159	เวสต์อินดีส 132
102, 108, 113, 116, 122,	รามपाल 102	203, 210	วัฏฏคามณิภัย, พระเจ้า 45, 46	วันวิสาขบูชา 179, 202, 210	เวสาลี, เมือง 18, 19, 25, 28

เว่เหนือ, จักรพรรดิ 67	183, 194	สหประชาชาติ 206, 220	ลิกซ์ 134, 147, 169, 218	สุวรรณภูมา, เจ้า 207	หิมาจัลประเทศ, รัฐ 202
เวฬุคาม 19	ศุงคะ, ราชวงศ์ 42, 51, 53	สะเทิม 100	ลิงคโปร์ 86, 119, 123	สุวรรณภูมิ 38, 77	หิมาลัย, เขา 202
เวฬุวัน 9, 18, 19	ไคเลนทร 93	สมาร์กานท์ 122	สิงหปุระ 86, 119, 123	สุวรรณรังสี, พระ 137	หินยาน 28, 51, 66, 72, 83, 85
เวียงจันทน์, เมือง 125, 157, 207	ไควะ, นิกาย 70, 76, 93, 155	สังคายนา 21, 23-25, 28, 30, 38, 44, 47, 59, 125, 161, 173, 200	สิงหล 65	สุสุนาค, พระเจ้า 25	หุณะ/ฮันขาว 60, 66, 68, 70, 71, 77
เวียดกง 208	สงครามเก้าทัพ 160	สังฆมิตตา, เจ้าหญิง 38, 40, 44	สิงหล, เกาะ 44, 45, 47	สุสุนาค, อำมาตย์/พระเจ้า 29	เทียนจิง/ยานฉาง, หลวงจีน 73, 79, 80, 82, 83
เวียดนาม 204, 208	สงครามเย็น 212	สังฆราชแห่งเบริธ, พระ 149	สิงหล, เจ้าชาย 44, 45	สุหนี่ 81, 91, 101, 132, 151, 218	เทียนเต้, พระเจ้า 60
แวนดาล 62	สงครามโลกครั้งที่ 1 117, 144, 169, 171, 172, 174, 184, 185, 189	สังฆเสนาสน์ราชวิทยาลัย 176, 183	สิงหล, ชาว 47, 155	สุตติสสะ 44	องคุลิมาล, โจร 19
ไวชนพ, นิกาย 95	สงครามโลกครั้งที่ 2 171, 184, 189, 192, 206	สังเขยสถาน 36, 63, 179	สินท์ 71, 87, 90, 118	สุรยวรมันที่ 2 103	อชันตา, หมูเถา 51, 52, 61, 67, 72, 73, 84
ศกราช/ศกกาล/ศกราชกาล 58	สงครามศาสนา 70, 102, 118, 139, 141, 144	สัตตบรรณคูหา 24	สินธุ 16	เสฉวน 60	อชาตศัตรู, พระเจ้า 24
ศรีธัญญัก 52	สตอกโฮล์ม 206	สันนิบาตคอมมิวนิสต์ 166	สิริหามายา 8	เสนาะ, ราชวงศ์ 102	อดัม สมิต 159
ศรีปราชญ์ 149	สเปน 83, 87, 95, 103, 124, 129, 130, 132-134, 136, 139, 140, 143-145, 147, 168, 173	สันนิบาตอาหรับ 195	สิริมังคลาจารย์, พระ 137	เสียนงู, ผ่า 41	อดีศะ, พระ 91
ศรีลังกา 25, 45, 96, 155, 202, 214, 220	สมบูรณาญาสิทธิราชย์ 162, 186, 194	สันนิบาตอาหรับ 195	สีดา 33	เสือ, พระเจ้า 148, 156	อติกกะ 12
ศรีวิกรมราชสิงห์ 155	สมัยกลาง 68, 69, 128	สันนิบาตอาหรับ 195	สีดาหระณะ 33	โสเครตีส 7, 27	อนาโตเลีย 7, 117, 135
ศรีวิชัย 63, 76, 83-89, 91-93, 99, 117, 119, 123	สมาคมบาลีปกรณ์ 174	สันนิบาตอาหรับ 195	สูงสุมารศิริ 19	โสณะ, พระ 38	อนาถนิมิตติกเศรษฐี 9, 18
ศรีสว่างวัฒนา, เจ้ามหาชีวิต 207	สมาคมพุทธศาสนาปกรณ์ 179	สันนิบาตอาหรับ 195	สุจันทะ 10	โสมนปุระ 89, 105	อนุราชปุระ/อนุราชปรี 38, 44, 45, 47, 96
ศรีสุตาจันทร์, เจ้าแม่ 132	สมุทภาพไตรภูมิ 157	สันนิบาตอาหรับ 195	สุทโธณะ 8	โสผสมหาชนบท 7	อนรุท, พระเจ้า 100
ศรีเสาวภาคย์ 144	สยาม 123, 127, 132, 143, 145, 149, 155, 168	สันนิบาตอาหรับ 195	สุทศน์ 15	โสฬสอิโธ, พระเจ้า 114, 127	อนรุทธารจารย์, พระ 84
ศรีเสาวรักษ์ 145	สยามวงศ์/สยามนิกาย 155, 156	สันนิบาตอาหรับ 195	สุทศน์ 15	หมอบรัดเลย์ 165	อนรุท, พระนาง 38
ศรีอยุธยา 114, 120, 123, 125, 126, 127, 132, 142-145, 147, 148, 155, 156	สรณังกร, สามเณร 155	สาเกต 33, 62	สุทศน์ 15	หมิง, ราชวงศ์ 123, 124	อนโณมานที่ 8
ศตางกะ 66, 76, 77, 88	สรวาสติวาท, นิกาย 59	สาคลนคร 43	สุทศน์ 15	หยวน, ราชวงศ์ 116	อปันตกะ(รัฐ) 38
คังกรทิกวิชัย 95	สรองสันคัมโป, กษัตริย์ 77	สาคละ 70	สุทศน์ 15	หรรษะ/หรรษวรณะ, พระเจ้า/เจ้าชาย 71, 77, 78, 82, 118	อภัยคีริวาลี 46
คังกรจารย์ 93-95	สรบุรี, เมือง 145	สาถนะ 70	สุทศน์ 15	หริกฤชณะ 204, 211	อภัยคีริวาท 46
ศากยะ, แคว้น 8	สรสวัสดิ, แม่น้ำ 12, 16	สาถนะ 70	สุทศน์ 15	หลวงพระบาง 125	อภิธัมมัตถสังคหะ, คัมภีร์ 84
ศาลใต้สวนศรีโพธิ์ 113, 138, 140, 147	สวนโมกขพลาราม 187	สาถนะ 70	สุทศน์ 15	หลุยส์ เบรลล์ 164	อมราวตี, เมือง 52
ศาสนาจักรอังกฤษ 137, 139	สวีเดน 144	สาถนะ 70	สุทศน์ 15	หลุยส์ที่ ๑๓ 139, 147	อเมริกา 25, 103, 124, 129, 130, 132-134, 140, 141, 146, 150, 158, 159, 168-173, 177, 179, 186, 189, 202, 205, 208, 211-213, 220
ศิลาจารึก 33-36, 39, 46, 78, 158, 159, 197	สแกน 181	สาถนะ 70	สุทศน์ 15	หลุยส์ที่ ๑๔ มหาราช 139, 147-150	อเมริกาเหนือ, ทวีป 158
ศิวั, พระ 3, 42, 95		สาถนะ 70	สุทศน์ 15	หวู่จง, พระเจ้า 93	อเมริกา เวสพุชชี 130
ศิลาทิพย์ที่ ๖, พระเจ้า 90		สาถนะ 70	สุทศน์ 15	หอพระสมุดสำหรับพระนคร 183	
ศึกษาธิการ, กระทรวง 175,		สาถนะ 70	สุทศน์ 15	หักกะ/หริหระ 121	

อโยธยา, เมือง 33, 62	132, 135, 151, 183-185	อัสวเมธ, พิธี 13, 42, 52, 67	60-63, 70-73, 77-79, 82-	อุณรุท 161	โอโดเอเซอร์ 68
อรุณ, เจ้าชาย 29	ออร์วิลล์ โรห์ 181	อัสสกะ 7, 50	85, 87, 89, 90, 92-94, 97-	อุตตระ (พระ) 28	โอทันตปุระ 89, 105
อรุณ, ท้าว 13	ออร์ังคาบาด, เมือง 72	อัสสัม 82	100, 104, 106, 108, 109,	อุตรา 10	โอลิมปิก, กีฬา 178
อรรถกลา 19, 20, 33, 65, 137,	ออร์ังเซบ, กษัตริย์/จักรพรรดิ/ พระเจ้า 100, 143, 146, 147	อาจารย์วาท/อาจารย์วาท 28	111, 115-123, 130, 132,	อุตราภ 50, 53	โอวาทปาฏิโมกข์ 9, 167
174, 211	อลคอดด์ 176	อาเซียนสมาคมแห่งเบงกอล 155,	133, 135, 136, 140, 141,	อุทัยภัทร, เจ้าชาย 25	ไอนส์ไตร์น 181
อรหันต์ 24, 28, 38, 100	ออสเตรเลีย, ทวีป 158	158, 159	146, 153-155, 158, 163,	อุบลราชธานี 210	ไอบีเรีย, คาบสมุทร 56
อรหันต/อรหันตสาวก, พระ 9,	ออสเตรีย 95, 144, 183, 184	อาเซียนอาเซียน 58, 84, 85, 87,	167, 169, 170, 174, 176,	อุบลี, พระ 24, 156	ไอโอเนีย 7, 21, 26
167	ออสมานที่ ๑ 117	92, 116	179, 197-199, 202, 211,	อุบลีเถระ, พระ 155	ไอโอเนียนกรีก 7, 20, 21, 148
อรัญวาสี 114	อะตานาซอเฟ 192	อานนท์, พระ 19, 24	218, 219	อุบลีวงศ์, คณะสงฆ์ 155, 156	ไอโอเนียนกรีก, ชาว 30
อริฏฐะ 38	อะนาโตเลีย 20	อาบูบะกะร์ 79	อินเดียตะวันออก 154, 169	อุทัยยัด, ราชวงศ์ 82, 88	ฮอนดูรัส 25
อริสโตเติล 26, 27, 31	อะแนกซากอร์ส 7	อาฟริกา 83, 88, 124, 214	อินเดียใต้ 71, 76, 84, 96, 119,	อุรัคธาต, พระ 207	ฮอลแลนด์ 145, 146
อรุณาจักรประเทศ 218	อะแนกซิมานเดอร์ 7	อาฟริกาเหนือ 56, 80, 83, 87,	120	อุรวลา เสนาณิคม, ตำบล 8	ฮอลันดา 93, 123, 124, 145,
อรุณาศวะ, กษัตริย์/อำมาตย์ 82	อักขราภิธานศรับท์ 165	135	อินเดียแดง 25, 133, 134,	อุทอง, พระเจ้า 120, 126, 127	146
อลสันทะ 30	อักบาร์ 142, 143	อ้ายลาว, อาณาจักร 59	146	เอกนาลา 19	ฮัน-วุตตี, พระเจ้า 54
อลาสกา 133	อักครา, เมือง 146	อาร์เมเนีย 81	อินโดจีน 208	เอเกลส์ 166	ฮัน/ฮัน, ราชวงศ์ 41, 58- 60,
อเล็กซานเดรีย, เมือง 32	อังกฤษ 73, 109, 124, 132,	อารยัญ 90	อินโดนีเซีย, ประเทศ 76, 117,	เอเซียใต้ 3	66
อเล็กซานเดรีย, หอสมุด 32	137, 140, 145, 150, 154,	อารยัน, ขนเผ่า 3	123, 218	เอเซียน้อย 7, 31	ฮัสเบอร์ก, ราชวงศ์ 95, 184
อเล็กซานเดอร์ คันทิงแฮม, เซอร์	155, 159, 163, 165, 166,	อาระบิก, ภาษา 87, 90	อิสตันบูล, เมือง 62, 185	เอเซียแปซิฟิก, ภูมิภาค 165	ฮานอย, เมือง 208
170	168, 169, 171, 174, 176,	อาระเบีย 79, 134, 184	อิสราเอล 54, 57, 195	เอควิน อาร์โนลด์, เซอร์ 174	ฮารุน อัล ราชจิต, ราชา 89
อเล็กซานเดอร์ที่ ๖, สันตะปาปา	180, 181, 183, 189, 203	อาลา-อุด-ดิน ซัลยี, สุลต่าน	อิสลาม, ศาสนา 47, 70, 78-81,	เอดิสัน 181	ฮาวาย, เกาะ 158
130	อังคะ 7, 171, 218	119, 120	83, 89, 93, 97, 98, 100,	เอเธนส์, กรุง 7, 26, 27, 32,	ฮิงเราะห์ 78, 185
อเล็กซานเดอร์มหาราช, พระเจ้า	อังวะ, กรุง 156	อาลี 79	102, 105, 107, 115, 117-	178	ฮินดู, ศาสนา 63, 95, 99, 102,
18, 26, 27, 30-32, 155	อังวะ, พระเจ้า 127	อาโลกเลณะ, ถ้ำ 47	119, 122, 123, 134, 135,	เอปิร์ส 34	108, 134, 155, 197, 199
อวันตี 7, 32, 40, 50	อิตาลี 63, 66, 68, 70	อาสาฬหบูชา 201	142, 143, 185, 195, 218	เอลซัลวาดอร์ 25	ฮินดูสถาน 50
อโตก/อโตกมหาราช, เจ้าชาย/ พระเจ้า 32-38, 158, 159,	อันตรประเทศ 44	อาหรับ 135	อิสตันบูล, กรุง 7, 26, 27, 32,	เอลโลรา, หมู่ถ้ำ 51	ฮิปปี 204
197	อันธระ, ชาว 44, 51, 71, 84	อาหมัดนคร 141	178	เอลิซาเบธ ที่ ๑, ราชินี 140	ฮิโรชิมา, เมือง 189
อโศการาม 38	อับราฮัม ลินคอล์น 170	อาฟกัญช์ 19	เอเฟซ/เอเฟซมพิฟ, พระเจ้า	เอเฟซ/เอเฟซมพิฟ, พระเจ้า	ฮุสเซน 81
อเสละ, พระเจ้า 44, 45	อัฟกานิสถาน 3, 20, 30, 43,	อาฟวี, เมือง 19	44, 45	เออร์บันที่ ๒, สันตะปาปา 102	ฮุน เซน 209
ออกซฟอร์ด, มหาวิทยาลัย 101	50, 60, 73, 79, 94, 98, 106,	อิซกันดาร์ ซาฮ์, สุลต่าน 123	เออร์บันที่ ๒, สันตะปาปา 102	แองการา 122, 185	ฮูเกนอตส์ 139, 150
ออกญาเสนาภิมุข 145	108, 122, 135, 151, 214,	อิตาเลียน 130	แองการา 122, 185	แอตแลนติก, มหาสมุทร 130	เฮติ 130
ออกตาเวียน 55	218, 219	อิตาลี่, ประเทศ 37, 62, 66, 95,	แอตแลนติก, มหาสมุทร 130	แอนโทนี, มาร์ก 55	เฮนรีที่ ๘, พระเจ้า 137, 150
ออกัสตัส/ออกัสตัส ซีซาร์ 55, 56	อัมเบตการ์, ดร. 199	116, 183, 189	แอนโทนี, มาร์ก 55	แอบบาสิต, ราชวงศ์ 88, 89, 92	เฮราโคลิดส์ 7
ออตโตที่ ๑, กษัตริย์ 95	อัมสเตอร์ดัม 146	อินคา, จักรวรรดิ 103, 132,	แอบบาสิต, ราชวงศ์ 88, 89, 92	แอตแลนติก, มหาสมุทร 130	เฮราท 151
ออตโตมาน, จักรวรรดิ 26, 69,	อัล-ฆวริซมิ 90	133, 139	แอตแลนติก, มหาสมุทร 130	แอนโทนี, มาร์ก 55	เฮาบูตี, จักรพรรดิ 64
115, 117, 122, 124, 128,	อัลเฟรด โนเบล 172	อินเดีย 18, 29, 31-33, 37, 40,	แอนโทนี, มาร์ก 55	ไอจิมินท์ 208	ไฮเดอราบาด 218
		42, 43, 44, 50, 51, 56, 58,	ไอจิมินท์ 208	ไฮเดอราบาด 218	

ผู้พบ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) นามเดิม ประยูร อารยางกูร เกิดที่จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๔๘๑ (ตรงกับ ค.ศ. ๑๙๓๙) ได้บรรพชาเป็นสามเณร เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๙๔ ท่านสอบเปรียญธรรม ๙ ประโยคได้ในขณะยังเป็นสามเณร จึงได้อุปสมบทในพระบรมราชานุเคราะห์ เป็นนาคหลวง ณ พระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม โดยได้รับฉายาว่า “ปยุตโต” เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๐๔

ท่านสอบได้ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ ๑) จากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใน พ.ศ. ๒๕๐๕ และสอบได้วิชาชุดครุ พ.ม. ใน พ.ศ. ๒๕๐๖

หลังจากสำเร็จการศึกษา ท่านได้เป็นอาจารย์ในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผู้ช่วยเลขธิการและต่อมา
เป็นรองเลขธิการ จนถึง พ.ศ. ๒๕๑๗ และได้เป็นเจ้าอาวาสวัดพระพิเรนทร์ กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๕ ถึง
พ.ศ. ๒๕๑๙

นอกจากสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามมหาวิทยาลัยต่างๆ ในประเทศไทยแล้ว ท่านได้รับนิมนต์ไปบรรยาย ณ University Museum แห่งมหาวิทยาลัย Pennsylvania ใน พ.ศ. ๒๕๑๕ และที่ Swarthmore College ในรัฐ Pennsylvania สหรัฐอเมริกา ใน พ.ศ. ๒๕๑๙ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๒๔ ท่านได้รับนิมนต์ให้เป็น visiting scholar และได้รับแต่งตั้งเป็น research fellow ณ Divinity Faculty แห่งมหาวิทยาลัย Harvard

ท่านมีธรรมกถาที่เผยแพร่ฉบับพิมพ์รายการ และมีผลงานหนังสือที่ใช้เป็นหลักอ้างอิงหลายร้อยเรื่อง เฉพาะอย่างยิ่ง พุทธธรรม พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม และ พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์

สถาบันการศึกษาชั้นสูงเกือบ ๒๐ แห่ง ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ได้ถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ และตำแหน่งเชิดชูเกียรติต่างๆ มี ตรีปิฎกาจารย์กิตติมศักดิ์ จาก นวนาลันทามหาวิหาร ประเทศอินเดีย และเมธีอาจารย์ (Most Eminent Scholar) จากมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก เป็นอาทิ

ท่านได้รับรางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๗ และได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์ เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๔๔

ท่านได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๒ จนถึงปัจจุบันโดยลำดับ ดังนี้

ชั้นสามัญ ที่ พระศรีวิสุทธิโมลี ชั้นราช ที่ พระราชวรมณี

ชั้นเทพ ที่ พระเทพเวที ชั้นธรรม ที่ พระธรรมปิฎก

ชั้นหิรัญบัฏ (รองสมเด็จ) ที่ พระพรหมคุณาภรณ์

สำนักของท่านในปัจจุบัน คือวัดญาณเวศกวัน ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดนครปฐม